

Bartha-Rigó Márta

2013 Pomáz Cseresznyés utca 4.

Budapesti Corvinus Egyetem

**Nemzetközi Kapcsolatok
Multidiszciplináris Doktori Iskola**

Nemzetközi Tanulmányok Intézet

Témavezetők:

Dr. habil. Csicsmann László, PhD

egyetemi docens

Dr. habil. Dobrovits Mihály, PhD

programigazgató, BHKKA

© BARTHA-RIGÓ MÁRTA

MINDEN JOG FENNTARTVA

2018.

BUDAPESTI CORVINUS EGYETEM

Nemzetközi Kapcsolatok Multidiszciplináris

Doktori Iskola

Nemzetközi és biztonsági tanulmányok

alprogram

**A „*Csungkuó*” idea biztonsági megközelítése – Értekezés a kínai biztonság és az
ENSZ kapcsolatáról**

Doktori értekezés

Bartha-Rigó Márta

Budapest

2018.

TARTALOMJEGYZÉK

ÁBRAJEGYZÉK	7
TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE	8
RÖVIDÍTÉSEK	9
KÍNAI SZAVAK ÁTÍRÁSA	10
KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS	12
MOTTÓ	13
BEVEZETÉS	14
1. FELVETÉSEK	19
1.1. Kína és annak kapcsolata a nemzetközi intézményekkel	19
1.2. A vizsgált időszak lehatárolása	25
1.3. Kiindulópontok	26
1.4. Az elméleti fogalmak és az adatgyűjtés	33
2. A DISSZERTÁCIÓ MÓDSZERTANI SZEMPONTJAI	35
2.1. Orientalisztika	37
2.1.1. Kína és az orientalisztika	40
2.2. Biztonságdefiníciók Keleten és Nyugaton	45
2.2.1. A kínai hagyományos világkép: A középső birodalmiság (tienhszia) változása és a nemzetközi rendszer	45
2.2.2. A biztonság nyugati értelmezései	49
2.2.3. A biztonsági dilemma	52
2.3. Institucionalizmus	54

2.4. Összefoglalás.....	60
3. A KÍNAI BIZTONSÁGFOGALOM EGY LEHETSÉGES ÉRTELMEZÉSE.....	64
3.1. A tényezők háromszöge	64
3.2. A Csungkuó piramis.....	69
3.2.1. Legitimáció.....	74
3.2.2. Gazdaság	75
3.2.3. Szövetségek	79
3.2.4. Presztízs.....	83
3.3. Összegzés	83
4. MULTILATERALIZMUS A KÍNAI KÜLPOLITIKÁBAN	86
4.1. Kína és a nemzetközi intézmények.....	88
4.2. Kína nemzetközi szervezetek felé irányuló jelenlegi diplomáciájának jellemvonásai	93
4.3. Kína és az ENSZ	95
4.3.1. Történelmi kapcsolatok	96
4.3.2. Kína és az ENSZ reformja.....	99
4.3.3. Kína és a vétó alkalmazása.....	107
4.3.4. Kínai tartózkodás.....	117
4.4. Összegzés	121
5. KÍNA ÉS AZ AFRIKAI ÁLLAMOK	133
5.1. Összegzés	145
6. ÖSSZEFOGLALÁS.....	147
6.1. Az értekezés eredményei és a kutatás további irányai	148

KONKLÚZIÓ	154
KITEKINTÉS – A KÍNAI PUHA HATALOM MINT GÁT	157
TÁBLÁZATOK.....	160
IRODALOMJEGYZÉK.....	182
Elsődleges források.....	182
Másodlagos források	184
Könyvek	184
Folyóiratok	189
Interneten elérhető források.....	192
Nemzetközi, állami és nem-állami szervezetek által kiadott jelentések.....	197
Előadások	201
A SZERZŐ PUBLIKÁCIÓI A DISSZERTÁCIÓ TÉMÁJÁBAN.....	202

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra <i>A kínai világkép</i>	47
2. ábra <i>A tényezők háromszöge</i>	66
3. ábra <i>Kína biztonságérzete 1950-1990.</i>	68
4. ábra <i>A Maslow-piramis</i>	70
5. ábra <i>A módosított Maslow-piramis Hayden szerint</i>	73
6. ábra <i>A Csungkuó piramis</i>	74
7. ábra <i>Vétóhasználat 1945-1991.</i>	116
8. ábra <i>Vétóhasználat 1991-2017.</i>	116
9. ábra <i>Kínai tartózkodás retorikában megjelenő hátttere 1991-2017.</i>	118
10. ábra <i>Kínai tartózkodás retorikában megjelenő hátttere 1991-2002.</i>	119
11. ábra <i>Kína tartózkodó magatartása régiókra lebontva 1991-2002.</i>	120
12. ábra <i>Kínai tartózkodás retorikában megjelenő hátttere 2002-2017.</i>	120
13. ábra <i>Kína tartózkodó magatartása régiókra lebontva 2002-2017.</i>	121
14. ábra <i>Kínának olajat exportáló országok GDP-növekedése, 2014-2016</i>	140
15. ábra <i>Különböző gazdaságok GDP-je 1990-2020.</i>	141
16. ábra <i>Szubszaharai Afrika exportjának célhelyei 2013-ig</i>	142
17. ábra <i>A kínai kőolajimport forrásai, 2012-2017.</i>	143
18. ábra <i>Kínai FDI regionális eloszlása 2015.</i>	144

TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. táblázat <i>A 19. századi európai és a 21. századi ázsiai erőegyensúly összehasonlítása</i>	30
2. táblázat <i>Kínát érő biztonsági kihívások</i>	32
3. táblázat <i>A biztonsági dilemma Butterfield, Herz és Jervis szerint</i>	53
4. táblázat <i>Kína vétó alkalmazása az ENSZ BT-ben</i>	107
5. táblázat <i>Főbb fegyveres konfliktusok a hidegháború után</i>	123
6. táblázat <i>Kínai politikai befolyás jellemvonásainak osztályozása az ENSZ-ben</i> ..	129
7. táblázat <i>Kína Afrika-politikájában megjelenő biztonsági kérdések</i>	134
8. táblázat <i>Kína kőolajigénye 2012-2017</i>	135
9. táblázat <i>Biztonsági Tanács vétólistája 2017-1971</i>	160
10. táblázat <i>Kína tartózkodó magatartásának összefoglaló táblázata 1991-2017</i> ..	171

RÖVIDÍTÉSEK

ADB – Asian Development Bank (Ázsiai Fejlesztési Bank)

CNPC – China National Petroleum Corporation (Kínai Nemzeti Olajipari Vállalat)

BT/SC – Biztonsági Tanács/Security Council

ENSZ – Egyesült Nemzetek Szervezete

EIA – Energy Information Administration (Energiainformációs Hivatal)

FDI – Foreign Direct Investment (Külföldi közvetlen befektetés)

FOCAC – Forum on China Africa Cooperation (Kína–Afrika Együttműködési
Fórum)

IMF – International Monetary Fund (Nemzetközi Monetáris Alap)

IR – International Relations (Nemzetközi kapcsolatok)

KNK – Kínai Népköztársaság (Kína)

KKP – Kínai Kommunista Párt

OPEC – Organization of the Petroleum Exporting Countries (Kőolaj-exportáló
Országok Szervezete)

SESZ/SCO – Sanghaji Együttműködés Szervezete/Shanghai Cooperation
Organization

SINOPEC – China Petrochemical Corporation (Kínai Petrolkémiai Vállalat)

WB – World Bank (Világbank)

WTO – World Trade Organization (Kereskedelmi Világszervezet)

KÍNAI SZAVAK ÁTÍRÁSA

Magyar átírás	Pinyin átírás	Kínai	Jelentés
Cseng Ho	Zhèng Hé	郑和	
Csiang Cō-min	Jiāng Zémín	江泽民	
Csou-dinasztia	Zhōu cháo	周朝	
Hongkong		香港	
Hszian	Xī'ān	西安	
Hszincsiang	Xīn Jiāng	新疆	
Hsziong-ja-li mo-si	Xiōng yáli móshì	匈牙利模式	Magyar modell
Hszün ce	Xun Zi	荀子	
jin-jang	yīnyáng	阴阳	világos és sötét
Kuan Csung	Guan zhong	管仲	
kuan-hszi	guānxi	关系	kapcsolat
Kung-ce, Konfuciusz	Kǒngzǐ	孔子	
Kuomintang	Guómíndǎng	国民党	
Liu Sao-csi	Liú Shàoqí	刘少奇	
Mandzsukuo	Mansú Teikoku	滿洲帝國	
Míng-dinasztia	Míng cháo	明朝	

Peking	Běijīng	北京	
Sanghaj	Shànghǎi	上海	
Szun Jat-szen	Sūn Zhōngshān	孙中山	
tá jüe-csin	dà yuèjìn	大跃进	Nagy ugrás
Tibet	Xīzàng	西藏	
Tien-an men	Tiān'ān mén	天安门	Mennyei Béke kapuja
tien-hszia	tiānxià	天下	Ég alatti
tien-zi	tiānzǐ	天子	Ég fia
váng	wáng	王	király, fejedelem
	zǒu chūqù	走出去	kimenni
zszen-min kung-sō	rénmín gōngshè	人民公社	Népi kommuna
zsuan csüen-li	ruǎn quánlì	软权力	Puha erő

āāāā ēēēē īīīī ōōōō ūūūū ūūūū

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Ezúton szeretnék köszönetet mondani mindenekelőtt két konzulensemnek, Csicsmann Lászlónak és Dobrovits Mihálynak, akiknek szakmai és emberi támogatását immár évek óta élvezhetem. Nagy hatással voltak gondolkodásmódomra, munkámban pedig az ő szigorú szakmai elvárásaik nélkül a disszertáció nem készülhetett volna el.

Köszönöm a Nemzetközi Tanulmányok Intézet valamennyi munkatársának, hogy kérdéseimmel nyitott fülekre találtam és tanácsaikkal segítették a munkámat.

Köszönöm szüleimnek, hogy szeretetükkel támogattak egyetemi tanulmányaim alatt és az írás közben nagyszülői segítséget is nyújtottak fiamnak, Marcinak. Végezetül, de nem utolsósorban pedig köszönöm férjemnek, Bálintnak és fiamnak a türelmüket, segítőkészségüket és pozitív hozzáállásukat.

MOTTÓ

„A különböző történelmek és kultúrák időnként egymástól eltérő konklúzióra jutnak. Nem mindig értek egyet a kínai látásmóddal, s némely olvasó is bizonyára így lesz ezzel. Szükségünk van azonban a megértésre, mivel Kína kiemelkedő szerepet fog játszani a huszonegyedik században kialakuló világban.”

(Henry Kissinger: Kínáról)

BEVEZETÉS

Kína a „legek” országa, ha területét, népességét és gazdasági potenciálját vesszük figyelembe. Hadserege az emberek létszáma alapján a legnagyobbak közé sorolandó, melyet évről-évre változatlan arányban a költségvetés is támogat.¹ A kutatásra és fejlesztésre szánt támogatási keretet is évenként emelik, 2020-ra a GDP 2,5%-át kívánják ráfordítani.² Ha a hatalom immateriális tényezőit vesszük figyelembe, a társadalmi összetartozás a han nemzetiségen belül igen erős. Emellett a puha hatalom (*soft power*) kínálta lehetőségek még új perspektívát rejtenek Kína számára, amit nemcsak a Konfuciusz Intézetek alapításával kíván kihasználni, hanem a nemzetközi szervezetekben növekvő szerepével és befolyásolási képességével is. A „*Csungkuó – Középső Birodalom – szemlélet*” pedig tökéletesen szimbolizálja a kínaiak elképzelését országuk helyéről a világban, a központi fekvés visszaállításának eszméje az ópiumháborúban elszenvedett megaláztatás óta jelen van a kínai gondolkodásban.

A Kínai Népköztársaság (KNK) 1949-től bejárt útja, bármilyen kritika ellenére, a fejlődést hozta magával. Az ország lépésről lépésre újjászervezte magát, melynek sikerességét mi sem bizonyítja jobban, mint hogy a fejlődő világ egyes államai példaként tekintenek rá (pekingi konszenzus³), az Egyesült Államok, a nyugati rendszer hegemonja pedig először érzi pozícióját fenyegetve egy feltörekvővel szemben. Az ország visszatérése a világ színpadára nemcsak a megsokszorozódott diplomáciai kapcsolatokban jelenik meg, hanem a hatalmi tényezők birtoklásában is megvalósul. E kettősség miatt a Kínát megérteni próbálók száma mind a politikai, mind az akadémiai szinten egyre növekszik. A szakértők több csoportba oszthatóak az alapján, hogy milyen megközelítést használnak ahhoz, hogy megértsék, Kína hogyan látja önmagát és hogyan magyarázza saját magatartását. A legtöbb ilyen elképzelés filozófiai és történelmi alapokon nyugszik; cselekvési mintákat próbálnak

---

¹ A Világbank adatai alapján a költségvetés 2%-át fordítják katonai kiadásokra. Forrás: <http://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPND.GD.ZS> (Letöltés ideje: 2015. december 1.)

² Forrás: China predicted to outspend the US on science by 2020. Elérhető: <http://www.nature.com/news/china-predicted-to-outspend-the-us-on-science-by-2020-1.16329> (Letöltés ideje 2015. december 1.)

³ A fogalom 2004-ben az Egyesült Királyságban a Foreign Policy Centre által kiadott írásban jelent meg, melyet Joshua Cooper Ramo, a Time magazin egykori szerkesztője írt. Cikkében meghatározta a kínai gazdasági fejlődési modell három tényezőjét: elköteleződés az innováció és fejlődés irányába, a fenntarthatóság kérdése és az önmeghatározás képessége. (Ramo, 2014)

felfedezni a különböző korszakok között. Ezek alapján négy kategóriát tudunk felállítani.

(1.) Az első kategória a dinasztikus körforgás nevet kapta és tipikus kínai szemszögből vett önmagyarázat. Közgazdaságtani megközelítésre épül, ahol az újraépítés és a növekedési szakasz után a magasabb adók kivetésével és a korrupció növekedésével feszültség bontakozik ki a társadalomban, ami a dinasztia túlélését vagy összeomlását hozza magával.

(2.) A második egy progresszív szemlélet, ami klasszikus nyugati történelmi megközelítést takar. Eszerint a történelem egy elkerülhetetlen menetelés a szebb és fényesebb jövőbe, lépésről lépésre haladás, ahol a fejlődés magától értetődő és elkerülhetetlen.

(3.) A harmadik megközelítés a keleti despotizmus jelenségével írható le a legjobban, melyet ma már az ázsiai értékekkel azonosítanak. Ezt a szemléletet Karl Wittfogel vetette fel 1957-ben megjelent azonos című művében.⁴ Alapgondolata, hogy a vízkészlet feletti ellenőrzés a kiindulási pontja az ázsiai termelési módnak és az ázsiai bürokráciának; ezt az elméletet vízmonopóliumnak nevezte el.⁵ Ennek a modellnek a másik elnevezése a poszt-maoi történelmi megközelítés, amit ma Kínában halvány marxista színezettel tanítanak.

(4.) A negyedik szemlélet a nomád pásztorok és a letelepedett földművesek közti konfliktusra fókuszál, és a Kínát érő északi támadásokkal magyarázza a kínai hatalom növekedésében és csökkenésében bekövetkező változásokat.⁶

Jelen disszertáció azonban a nemzetközi kapcsolatok (IR) tudományágból indul ki, így az értelmezés nem történelmi, hanem multidiszciplináris megközelítést használ. Kiindulópontja az IR-elméletekben központi témának számító biztonság kulcsszava, amit Kína-kompatibilissé kívánunk tenni. Tudományágunk nyugati gyökerekkel rendelkezik és a nyugati világra érvényes fogalmakkal dolgozik. Ennek a problémának a feloldását abban látjuk, hogy a realista tézist – hatalomra törekvés a

---

⁴ Lásd bővebben: Karl A. Wittfogel (1957): Oriental despotism. Elérhető: <https://ia700702.us.archive.org/2/items/KarlAugustWittfogelOrientalDespotism/KarlAugustWittfogel-OrientalDespotism.pdf> (Letöltés ideje: 2016.02.16.)

⁵ Az ázsiai termelési móddal foglalkozott többek között: Karl Marx is, akinek elméletére több munka is támaszkodik.

⁶ Alice Campi előadása az Állandó Nemzetközi Altajisztikai Konferencián (PIAC) Dunaszerdahely 2015. 09. 24.

biztonság érdekében – átalakítjuk Kína-kompatibilissé. Ezáltal, a nyugati világban használt világhatalmi státusz fogalmát (a hatalom maximalizációjával és a biztonság igényének a megteremtésével) a kínai szemléletmódból átvéve Középső Birodalomnak (Csungkuó) nevezzük el. A világhatalmi státusz elérése pedig egy fejlődési utat mutat; úgy épül fel, ahogy a piramisok, lépcsőről-lépcsőre. A KNK 1949-től hosszú utat tett meg; az állam alapításától a gazdasági modernizáción át szövetségek kialakításáig majdnem 70 év telt el, és a 2000-es évekre Kína presztízst vívott ki magának a nemzetközi szintén. Eddig a pontig Kína a hiányosságait próbálta pótolni a Nyugattal szemben, azonban most már egyenlő félként a nemzetközi közösségben rendszer-szinten kíván fellépni érdekei védelmében. Emiatt a multilaterális diplomácia felé fordul, ahol érdekei érvényre juttatása mellett külső és belső biztonságát is egy új eszközzel tudja erősíteni.

A dolgozat ennek fényében azt kutatja, hogy a nemzetközi intézményeket – kiemelve az Egyesült Nemzetek Szervezetét (ENSZ) – hogyan állítja Peking a kínai biztonság fogalom, a Csungkuó idea elérésének szolgálatába.

A dolgozat tagolása a kérdés megválaszolása érdekében a következő felosztást követi: a téma körülhatárolása után az orientalizmus fogalmát járjuk körbe, annak érdekében, hogy tisztázzuk a nehézséget, amit a nyugati szocializációs közeg jelent, amikor a keleti világgal kívánunk foglalkozni. Ezután bemutatjuk a dolgozatban használt fogalmakat, a Középső Birodalom kialakulásának gondolatát és a nyugati biztonságdefiníciókat. Külön kiemeljük a biztonsági dilemma fogalmát, mely magyarázatot ad arra, Kína defenzív lépései miért tűnnek fenyegetőnek mások számára. A fogalmak tisztázása után következik a szerző által megalkotott két modell, melyekből az egyik a kínai állam, a társadalom és egy nemzetközi szervezet háromszögéből vezeti le a biztonság kínai értelmezését (Tényezők háromszöge), melyhez a másik modell (Csungkuó piramis) mutatja a biztonság elérésének útját. Peking a Csungkuó piramison jelenleg elfoglalt helyének szemléltetésére Kína és az Egyesült Nemzetek Szervezetének (ENSZ) kapcsolatát mutatjuk be, megvizsgálva azt, hogy az ENSZ hogyan járul hozzá a kínai külső és belső biztonság szavatolásához az első modell alapján. A tanulmány gyakorlati példája egy a Kínai Kommunista Párt Nemzeti Kongresszusán kiadott jelentésre épül: *„Aktív részvételt fogunk tanúsítani multilaterális ügyekben, támogatjuk az Egyesült Nemzetek Szervezetét, a G-20-at, a Shanghai Együttműködés Szervezetét és a BRIC államokat,*

hogy aktív szerepet játsszanak a nemzetközi rendszer igazságos és ésszerű fejlesztésében".⁷ Tekintve a dolgozat keretét, nem nyílik lehetőség arra, hogy mind a négy intézményt külön megvizsgáljuk, ezért a témaszűkítés és a tényezők háromsága modell jobb szemléltetése érdekében csak az ENSZ-t mutatjuk be. Kína és az ENSZ kapcsolatán belül külön kitérünk a kínai szavazói magatartásra a Biztonsági Tanácsban, melyből jó képet nyerhetünk a kínai külpolitikai prioritásokról és azok védelméről az ENSZ adta keretek között. Táblázatba rendezve összegyűjtöttük, mely határozatoknál alkalmazta vétóját vagy tartózkodott a szavazástól. A szavazások alkalmával kiadott jelentések alapján az indokokat is röviden ismertetjük. Esettanulmányként Kína Afrikához fűződő kapcsolatát mutatjuk be, mivel Kína ENSZ BT-ben megfigyelhető tartózkodó magatartását elemezve azt látjuk, hogy legtöbbször Afrikával kapcsolatban élt ezzel a lehetőséggel. Itt kitérünk arra is, hogy a vétó használata és a tartózkodó magatartás hogyan befolyásolta kapcsolatukat és így hogyan járult hozzá a kínai biztonságához.

A kutatás annak bizonyítására törekszik, hogy míg Kína újradefiniálja magát a nemzetközi rendszeren belül a Csungkuó idea visszaállításával, addig az eközben fellépő, fenyegetőnek tűnő többleterejét a nemzetközi intézményekben próbálja lekötni, így csillapítva a biztonsági dilemma problémáját. A multilateralizmus így kétféleképpen is hozzájárul a biztonságához:

- állandó BT-tagságával érdekeit nemzetközi szinten tudja érvényrejuttatni, miközben
- a többi állam félelmét mérsékelni tudja,
- és a nemzetközi szinten fennálló hiányosságait, szükségsgben lévő javait pótolni tudja.

Ez azonban nem feltétlenül jelenti azt, hogy Peking a nyugati alapokon álló rendszer ellen tör. Ebben a rendszerben szocializálódott, egyre több és több normát és szabályozást vesz át a nemzetközi intézményektől, biztonsági kihívásainak egy részét

---

⁷ 我们将积极参与多边事务，支持联合国、二十国集团、上海合作组织、金砖国家等发挥积极作用，推动国际秩序和国际体系朝着公正合理方向发展。We will actively participate in multilateral affairs, to support the United Nations, the Group of 20 Nations, the Shanghai Cooperation Organization and the BRIC countries played an active role in improving the international system order and fair and reasonable direction. Elérhető: News China. http://news.china.com.cn/politics/2012-11/20/content_27165856_8.htm (Letöltés ideje: 2014. október 6.)

ily módon mérsékelve. Emellett a kínai retorika a multipolaritást jelöli meg a nemzetközi kapcsolatokban követendő elvként, mely ellentmond az unipoláris berendezkedésnek. Rooseveltnégy csendőrelmélete ma talán még jobban megállja a helyét, mint 1944-ben, mivel a 2008-ban kirobbant gazdasági válság még több erőforrást igényel az államok részéről, hogy belső problémáikat orvosolni tudják. Az Egyesült Államok azon képessége, hogy katonákat küldjön szerte a világba és katonai bázisokat tartson fenn, egyre nagyobb ellenállásba ütközik otthon. Az egyszemélyes csendőrszerepének problematikáját már a Reagan-adminisztráció is észlelte, mivel az 1980-as években amerikai segítséggel tudott a kínai katonai modernizáció lendületbe jönni. Emiatt az ázsiai erőegyensúly nemcsak egy versengésnek tekinthető, hanem „új ázsiai csendőrök” megjelenésének is, akik együttműködve tehetnek a régió jövőjéért. Azonban az amerikai elképzelések szerint ezek az új ázsiai feltörekvő országok (India, Japán, Dél-Korea) Kína ellensúlyozására hoznának létre egy „ázsiai NATO”-ként emlegetett formációt. Az afganisztáni rendezés miatt a NATO több ázsiai állammal is szorosabb kapcsolatot alakított ki, ami magában nem jelentene problémát, azonban a régiós ellentétek és a kínai-amerikai viszony bonyolultsága miatt egy Kínát ellensúlyozni kívánó kezdeményezés képét sugallja.⁸

A kutatás eredményeként jobb betekintést nyerhetünk nemcsak Kína és a külvilág kapcsolatába, hanem az ezt meghatározó belső tényezőkbe is. Így egy kínai biztonságfogalom jelenik meg a biztonság meghatározásai között. A tényezők háromszögének segítségével pedig nemcsak Kína és egy adott nemzetközi szervezet kapcsolati hálóját derítjük fel, hanem Kína és egy másik állam relációjának összetevőire és mozgatórugóira is fény derülhet. Ha általánosságban a Kínával foglalkozó elemzéseket nézzük, ez a tanulmány a kínai külpolitikával foglalkozó kutatásokhoz kíván egy más szempontból kiinduló megközelítést nyújtani. Nem feltétlenül alternatívát kíván jelenteni az eddigi szakirodalomban, hanem az eddigi megközelítések ötvözeteként értelmezhető.

---

⁸ Az Ázsiai NATO-ról bővebben ír: Benjamin Shreer 2012, Shingo Masunaga 2015, Michael Paul 2013, Cui Hongjian 2010, Hall Gardner 2013.

1. Fejezet

FELVETÉSEK

1.1. Kína és annak kapcsolata a nemzetközi intézményekkel

A dolgozat témájának jobb megértése céljából elsőként felsoroljuk a módszertani okokat, hogy miért a Kínai Népköztársaság és az ENSZ kapcsolata a kutatás témája.

1. Kína mint feltörekvő nagyhatalom.

Rengeteg írás foglalkozik Kína világhatalmi ambícióival, melyekben több lehetőség fogalmazódik meg az állam jövőjével kapcsolatban. Az egyik véglet úgy ábrázolja Kínát, hogy az ledönti az Egyesült Államokat eddigi trónjáról és átveszi a vezetést a világrendszer felett. Mások az elmúlt években elterjedt G2 koncepcióval magyarázzák Kína új szerepét.⁹ A harmadik vélemény szerint semmi sem változik, mivel a „Pax Americana” légkörében szocializálódott Kínának megfelel a mostani rendszer és nem akarja azt felrúgni. Bármelyik nézőpontból indulunk is ki, minden elemző számára az a legfontosabb, hogy megértse Kínát. A Kína felemelkedését kísérő aggodalmak fő oka, hogy a nyugati világban nem értjük Kínát, nem tudjuk prognosztizálni lépéseit. A dolgozat a Csungkuó gondolat biztonsági oldalról való megközelítésével kísérli meg megmagyarázni Kína cselekedeteit.

2. A nemzetközi intézmények: a béke őrei vagy a nagyhatalmak meghosszabbított kezei?

Diskurzus alakult ki a nemzetközi intézmények szerepéről is, mert a különböző elméleti iskolák más és más szerepet társítanak hozzájuk. A liberális felfogás az intézmények azon képességét hangsúlyozza, hogy fórumot és tárgyalóasztalt biztosítanak az államoknak, így teremtve békésebb közeget.¹⁰ A realisták a

---

⁹ Kína bevonása a nemzetközi kihívások megoldásába az Egyesült Államok mellett, amely egyfajta „globális kormányzatként” működhetne. Lásd bővebben: Council Special Report No. 72 - Robert D. Blackwill Ashley J. Tellis (2015): Revising U.S. Grand Strategy Toward China. (Letöltés ideje: 2017.02.13.)

¹⁰ Lásd bővebben: Robert Keohane (1993): Institutional Theory and the Realist Challenge after the Cold War. In: David A. Baldwin (1993): Neorealism and Neoliberalism: The Contemporary Debate, New York: Columbia University Press

nagyhatalmak meghosszabbított kezeiként jellemzik az intézményeket, mert azok a nagyhatalmak erejének továbbélését biztosítják.¹¹ A konstruktivisták egy új szocializációs közeg lehetőségeként tekintenek rájuk, ahol a normák nemzetköziesítésével problémamentesebb légkör bontakozhat ki.¹² Ezeket a nézőpontokat tanulságos összekötni azzal a kérdéssel, hogy Kína hogyan viselkedik nemzetközi intézmények tagjaiként, ott milyen arculatot vesz fel és milyen lépéseket tesz.

3. Az ázsiai erőegyensúly hatása Kína nemzetközi szervezetekben betöltött szerepére.

A 18-19. században Nagy-Britannia által alkalmazott kontinentális erőegyensúly politika lényege annak meggátolása volt, hogy egy szárazföldi hatalom Európát teljes ellenőrzése alá vonja. Ma a szakirodalom egy újfajta hatalmi egyensúlyról beszél az ázsiai régióban, ahol Kína mellett aktív szereplő az Egyesült Államok, Oroszország, Japán és India is. Peking és Washington stratégiai rivalizálása mellett megjelenik Moszkva igénye, hogy továbbra is belső hátsó udvaraként számoljon a volt szovjet tagköztársaságokkal, míg Japán és India már nemcsak amerikai szövetségesként kíván megjelenni a régiós politikában, hanem önálló aktorokként is. Így egyszerre beszélhetünk két nagy táborról (Kína és Oroszország vs. USA, Japán és India) és egy újfajta ötszereplős modellről is. Kína ebben a hatalmi rendszerben kevés olyan tényezővel bír, melyek a mérleg nyelvét felé billentenék.

- Szövetségi hálójában a régióban nem sűrű, ami olyan történelmi okokra vezethető vissza, mint a régió államainak késői függetlenedése vagy a fennálló területi viták.
- Katonai ereje a hatalmas létszám ellenére elmaradottságot mutat annak ellenére, hogy Kína nukleáris hatalom. Így az amerikai 7. flotta tudja garantálni a régió békéjét.

---

¹¹ Lásd bővebben: Kenneth Waltz (1979): Theory of International Politics, McGraw-Hill, New York

¹² Lásd bővebben Stefano Guzzini összefoglaló művét: Constructivism and the role of institutions in international relations Elérhető: <https://www.ciaonet.org/attachments/8635/uploads> (Letöltés ideje: 2015. május 4.)

- Gazdasági ereje miatt érte el, hogy az ázsiai régióban újra domináns hatalomként tartsák számon, azonban a gazdasági fejlődés megtorpanni látszik.
- A regionális intézményekben a felemelkedése okozta félelmek miatt, inkább csendesebb magatartást vesz fel a régió államai bizalmának megszerzése érdekében.

Az egyensúly megtartását a nemzetközi szervezetekben elfoglalt helyével és az ezekben megnőtt aktivitással próbálja elérni, ennek értelmében az intézményeket, példaként hozva az Egyesült Nemzetek Szervezetét, a puha ellensúlyozás eszközének használja a régiós ügyekben.¹³

4. Kína régiós kapcsolatai, melyek egyszerre tartalmazzák a kooperáció és a konfliktus elemeit is.

Kína regionális kapcsolatait a kooperáció és konfrontáció kölcsönös együttthatása jellemzi. A közép-ázsiai régióban az együttműködés elemei figyelhetők meg, mivel Peking számára ez a terület kiemelt jelentőséggel bír. A terület fontossága nemcsak a jelentős kőolaj- és földgázkészletekkel, valamint egyéb értékes ásványi anyagokkal és vízenenergia-forrásokkal magyarázható, hanem jelentős közvetítő szerepet betöltő tranzitrégióként is Irán, Afganisztán, India és Pakisztán felé, amely feleleveníti Közép-Ázsia történelmi Selyemút-szerepét. Peking a Szovjetunió felbomlása utáni vákuum betöltését és az amerikai befolyás visszaszorítását a Shanghaji Együttműködés Szervezetén belül próbálja megvalósítani, amely jelenleg úgy tűnik, sikeresen halad célja felé.

¹³ Kína eddigi potyautas-taktikája, mellyel komolyabb hozzájárulás nélkül élvezi a nemzetközi rendszer adta lehetőségeket, tovább már nehezen lesz tartható. Tényleges elköteleződést kell vállalnia, mert, ahogy a Trump-adminisztráció külpolitikája is hangzik: Amerika először. Ez azt jelenti, hogy az amerikai emberek fognak az előtérbe kerülni, az ő védelmük lesz az elsődleges. Ezt egy háromlépcsős folyamattal kívánják megteremteni: hadseregfejlesztés, ISIS és más radikális iszlám csoportok leverése, és az amerikai érdekek figyelembevétele a külpolitikai kapcsolatokban. Ez a kínai-amerikai gazdasági kapcsolatok korlátozását is magában foglalja, mely érzékenyen érinti az exportra épülő kínai gazdaságot, ami így további lassulást válthat ki, problémákat okozva a kínai inflációval, munkanélküliséggel, megkérdőjelezve a teljes gazdasági és politikai rendszer működőképességét. Donald Trump beszéde az ENSZ Közgyűlésben: <http://edition.cnn.com/videos/politics/2017/09/19/trump-un-general-assembly-america-first-sot.cnn> (Letöltés ideje: 2017.09.27), America first koncepció: <https://www.whitehouse.gov/america-first-foreign-policy> (Letöltés ideje: 2017.09.27).

A Koreai-félsziget földrajzi pozíciója miatt bír stratégiai jelentőséggel, ami történelmi, politikai, kulturális, lélektani dimenziókkal is kiegészül. Kína számára Korea „a hátsó udvar”, amit nem engedhet átcsúszni egy másik nagyhatalom kizárólagos befolyási övezetébe.

A dél- és kelet-kínai-tengeri szigetvilág komplex stratégiai jelentőséggel bír Kína számára. A Paracel és Spratley szigetcsoport miatt rendezetlen területi vitája van több ASEAN tagállammal, illetve Japánnal a Szenkaku-szigetek ügyében. A konfliktusok mozgatórugója a hajózási útvonalak biztosítása mellett a szigetek térségében, a kontinentális talapzatban található nagy kapacitású olaj- és földgázlelőhelyek.

Japán és Kína kapcsolata pozitív irányt vett 2007-től. Mindkét oldalon felső szinten megjelentek a békülékenység jelei, amelyek egységes álláspontok kialakításában testesültek meg a védelmi együttműködés kérdésében (Rácz, p. 18.). Ugyanakkor a kapcsolatok újbóli felmelegedését még mindig áthatja az egymástól való félelem, amely kínai oldalról állandó nemet jelent Japán állandó ENSZ BT-tagságának kérdése kapcsán, Japán részéről pedig növekvő katonai kiadásokat és erősödő Washington – Tokió kooperációt eredményez. A kapcsolatok fejlődése azonban jelzi, hogy mindkét állam felismerte: a régió stabilitását csak közös együttműködés keretében lehet megvalósítani, amely egyrészt Kína integrálását jelenti az ázsiai-csendes-óceáni régióba, másrészt a dél-kínai-tengeri hajózási útvonalak közös védelmét.

Kína számára a szomszédos államok fenyegetést jelentenek, mivel Peking úgy érzékeli, hogy Washington politikai nyomás alá helyezi azáltal, hogy a térségben szövetségeseket gyűjt maga köré, így megkérdőjelezve a kínai politikai berendezkedést és az ázsiai értékeket. Emellett a közép-ázsiai országokban a növekvő instabilitás, etnikai feszültségek és az iszlám fundamentalizmus térnyerése nagy veszélyforrásnak tekinthető Peking számára, figyelembe véve Tibet és Hszincsiang tartományok elszakadási törekvéseit. A Koreai-félsziget problémáinak lehetséges átgűrűző hatása is negatívan érintené a Kínában élő koreai kisebbséget, ami megzavarná a határmenti régió békéjét. Kína tehát abban érdekelt, hogy béke és stabilitás legyen a régióban, hogy a gazdasági színvonalat magas szinten tudja tartani.

5. A kínai katonaság modernizációja okozta regionális és nemzetközi félelmek.

A katonai képesség egy fontos mérőszám az erőviszonyok meghatározásában, a nemzetközi befolyás kialakításában és érdekeink megvédésében. Így teljesen érthető, hogy már a Teng Hsziao-ping által 1978-ban meghirdetett „Négy Modernizáció” programjában is helyet kapott, igaz annak utolsó lépcsőfokán. A katonai fejlesztéseket több tényező is motiválja:

- történelmi tapasztalatai vannak a gyengeség következményeiről, ezért úgy döntött, hogy a jövőben inkább „jobb godzillának lenni, mint bambinak” elvet alkalmazza;
- új típusú katonai félhold kezd kirajzolódni Kína körül, amely az Egyesült Államok támogatását élvez;
- egy a kínai gondolkodásmóddal összefüggő viszonyt is meg kell említenünk: ugyanúgy, ahogy a jing kiegészíti a jangot a kínai filozófiában, a gazdasági hatalom mértékét egyensúlyba kell hozni az állam katonai, politikai és erkölcsi rangjával.

A Kínai Népi Felszabadító Hadsereg (NFH) modernizációja átgondoltságról tanúskodik, mivel tanulva a Szovjetunió hibájából, az erőn felüli fegyverkezés veszélyéből, a 2008-as kínai nemzetvédelmi Fehér Könyv is hangsúlyozza, hogy a gazdaság növekedésének és a honvédelem fejlesztésének összhangban kell állnia egymással (Jordán, 2011, p. 33).

A kínai katonai doktrína görbéje a „népi háború” elméletétől eljutott „az információs hadviselés feltételei közepette megvívandó helyi háborúhoz”, beleértve a nem hagyományos, az aszimmetrikus, az információs, a gazdasági, a pszichológiai és az úrhadviselés folytatásához szükséges képességek megalapozását.

A katonai doktrína változásával együtt járt a védelmi kiadások emelkedése is, amely a transzparencia hiánya miatt félelmet kelt és találgatásoknak ad helyet. A kínai katonai költségvetés valójában évről évre növekszik, de a GDP-hez viszonyított aránya az 1990-es évektől folyamatosságot tükröz.¹⁴

---

¹⁴ A 2017-ben kiadott SIPRI évkönyv szerint a katonaságra a legtöbbet költő államok listája világelosztásban a következő: 1. USA (36%), 2. Kína (13%), 3. Oroszország (4,1%), 4. Szaúd-Arábia (3,8%), 5. India (3,3%). Az első tízben Japán (2,7%) és Dél-Korea (2,2%) is helyet kapott, mely az ázsiai kontinens megnőtt fegyverkezési hajlamát mutatja a többi térséghez képest. Ez a defenzív magatartás alátámasztja a dolgozatban később részletezett biztonsági dilemma létét a régióban és

A fegyverkezés regionális szempontból nemcsak úgy értékelhető, mint az ázsiai térség békéjének és egyensúlyának egyik eszköze, hanem mint Washington befolyásának csökkentése is. Azonban a tisztelet kiérdemléséhez és a félelemkeltéshez egy erős, ütőképes és modern hadsereget kell létrehozni. A hard power vonzerőként való alkalmazása és ezáltal a legyőzhetetlenség mítosza nem új a történelemben.

6. Ideális terep az elmélet kipróbálásához.

Kína biztonsági motivációi és az ezzel előidézett biztonsági dilemma ideális helyzetet biztosítanak a dolgozatban alkalmazott elmélet vizsgálatára, mely szerint a Csungkuó elérése csak akkor járul hozzá a nagyobb biztonsághoz, ha mindeközben az általa létrejött többlethatalmat Kína megnyugtatóan becsatornázza a nemzetközi intézmények segítségével.

7. Megfelelő háttérolalom

Kimerítő szakirodalom áll a kutató rendelkezésére ebben a témakörben, azonban még így is van lehetőség új szempontú megközelítésre. A nyugati és a kínai irodalom is fellelhető könyvtárakban, nyomtatott sajtóban és az interneten elérhető adatbázisokban.

8. Személyes érdeklődés a téma iránt

A szerző az alapképzés óta foglalkozik Kínával a nemzetközi tanulmányok szakon belül, a szaktárgyi dolgozatokat és a diplomamunkákat is Kínával kapcsolatban írta. Emellett a doktori képzés alatt fél évet töltött Sanghajban ösztöndíjjal a Sanghaji Nemzetközi Tanulmányok Egyetemén, ahol az órák látogatása mellett nyelvtudását is fejleszthette. Az egyetemi képzésen kívül a szerzőnek arra is volt alkalma, hogy professzorokkal és hétköznapi emberekkel is beszélgessen, így részletesebb képet

---

bizonyítja, hogy a térség hatalmi egyensúlya nem állandó, hanem mozgásban van. Forrás: SIPRI 2017. Elérhető: <https://www.sipri.org/research/armament-and-disarmament/arms-transfers-and-military-spending/military-expenditure> (Letöltés ideje: 2017.10.02.)

kapott a kínai gondolkodásról. Ezek a tapasztalatok remélhetőleg nagyban hozzájárulnak a disszertáció minőségéhez.

1.2. A vizsgált időszak lehatárolása

A dolgozat időbeni vizsgálati kerete a Kínai Népköztársaság megalapításától, 1949. október elsejétől 2017 közepéig tart, azonban elkerülhetetlen egy minimális kitekintés az 1949 előtti időszakra is, ami a kínai gondolkodás jobb megértését szolgálja.

Az elmúlt majdnem 70 évben a kínai fejlődés egy tanulási folyamattal párosult. A maoi éra elszigetelődése után Teng Hsziao-ping alatt Peking elkezdte megismerni a világot és egyre jobban nyitott a külső kapcsolatok irányába. Az 1973-as reform és nyitás politikája a gazdasági fejlődést hozta el, amihez azonban elengedhetetlen volt a szomszédos államokkal és a Nyugattal való baráti kapcsolatok kialakítása. A globalizáció és a dependenciák hálója miatt ezek a kapcsolatok kétoldalúvá váltak és kölcsönös függések alakultak ki, melyek Kínát arra sarkallták, hogy felvételt nyerjen a nemzetközi intézményekbe.¹⁵ Ez azonban nem egyoldalú lépések sorozata, a Kínával szoros gazdasági szálakat ápolóknak is érdeke, hogy ez a hatalmas állam integrálódjon a globális rendszerbe és elfogadja a szabályozókat.

A dolgozat egy intézményt vizsgál: az Egyesült Nemzetek Szervezetét. Így az időszaknak fontos elemét képezik az ENSZ életében kiemelt helyen szereplő évszámok is, legyen szó akár a megalapításáról vagy egy fontos nyilatkozat elfogadásának időpontjáról. A dolgozat Kína BT-n belüli szavazói magatartását vizsgálja, ahol a vétókat Kína újbóli tagságától, 1971-től napjainkig mutatjuk be. A kínai tartózkodás eseteit azonban 1991-től a hidegháború végétől mutatjuk be, mivel:

- 1991 a hidegháború lezárásának éve, mellyel kezdetét vette az új amerikai központú világrend, ahol Pekingnek újra kellett pozícionálnia magát.
- Az 1989-es Tienanmen téri vérengzés a következő néhány évben rányomta a bélyegét Kína külkapcsolataira. A nemzetközi izoláció végét Bill Clinton

---

¹⁵ A dependencia elmélet szerint intézmények ott alakulnak ki, ahol nagyobb az államok függősége. A témát jól összefoglalja Jasmin Kominek írása: Linking Institutionalism and Path Theory. Elérhető: https://clisec.zmaw.de/fileadmin/user_upload/fks/publications/working-papers/Working_paper_CLISEC-4.pdf (Letöltés ideje: 2015. október 26.)

1994-es rendelkezése jelentheti, amellyel elválasztotta az emberi jogokat a legnagyobb kedvezmény elvétől.

- A kínai modernizáció és nyitás politikája az 1990-es években már láthatóvá vált, melynek eredményei lehetővé tették, hogy Kína új nagyhatalmi ambíciókat kezdjen táplálni.

1.3. Kiindulópontok

A disszertáció fő kérdése a bevezetésben már említett téma köré szerveződik: hogyan lehet értelmezni napjainkban a kínai biztonságot. Egy rövid történelmi visszatekintés jó kiindulópontot jelent.

Kínában az állam megalakulásától kezdve a biztonság garantálása két szinten játszódtott le, az országon kívülről jövő és az államhatárokon belül található kihívások mérséklésének szintjén. Az állam védekező képességeinek fejlesztése az északi barbár hatalmi központok ellen nemcsak a katonai szempontból vett defenzív magatartást jelentette, hanem ezzel párhuzamosan magának az államnak a megerősödését is. Az állam mint a csatorna és a gát építtetője és fenntartója, a természet féken tartója, valamint a lakosság fölött álló szakrális uralkodó hatalma és a mandarin hivatalnokrendszer kiépítése is az egységesülés irányába vezetett.

A Csou-dinasztia a Kr. e. 11. században kezdte meg uralkodását Észak-Kínában, Hszian fővárossal. Központosított államról ekkoriban még nem beszélhetünk, azonban az egységesüléshez szükséges első jelek már megjelentek: a helyi vezetők elismerték a Csou királyok politikai és szakrális hatalmát. A váng (király) cím mellett felvették a tien-zi (ég fia) méltóságot is, ami isteni eredetüket hivatott bizonyítani. A korszak elejét viszonylagos stabilitás jellemezte, az arisztokratikus társadalom szilárdsága volt a jellemző. Emellett ehhez a korszakhoz társítják a kútföldrendszer kiépítését is, ami az ideális parasztság jelképévé vált.¹⁶ A Kr. e. 8. századtól a Csou királyok hatalma meggyengült, de királyi címüket továbbra is megtarthatták. A Hadakozó fejedelemségek kora (Kr. e. 5. sz. – Kr. e. 221) már a központi hatalom és a befolyással rendelkező előkelő családok harca volt. Ez a militáns magatartás vezette a kínaiakat a központosított állam irányába és hozott

---

¹⁶ A kútföldrendszerben egy négyzet alakú földet két-két párhuzamos vonallal kilenc egyenlő darabra osztottak; ezekből nyolcat egy-egy parasztsalád művelt, míg a kilencediken, amelyen az adógabona termett, a nyolc család együtt dolgozott.

változásokat nemcsak a politikai hatalomban, hanem a hadviselésben is, és új találmányok megszületését tette lehetővé. A társadalom hatalmas átalakuláson ment keresztül. Kialakult a kisenemesek rétege, akik tanácsadói pozíciókat töltöttek be tudásuknak köszönhetően. A vidéki lakosság helyzete is megváltozott: már joguk volt földet birtokolni, azonban nem mindig sikerült azt megtartaniuk; és az elszegényedettek az újonnan kialakult iparágakban találtak munkát. Az állam kialakulásában az egyik a nyugatitól eltérő jellemvonás, hogy az állam a parasztságra támaszkodva alapozta meg gazdasági és katonai hatalmát. Az így létrejött kapcsolat a paraszt és a mandarin (kínai közigazgatási hivatalnok) között adta a termelési mód alapját. A Kr. e. 3. század újra küzdelmek sorával telt; szövetségi rendszereket próbáltak létrehozni Csin és Csu állam vezetésével. Az egyesítési törekvések azonban nemcsak katonailag jelentek meg, hanem bel- és gazdaságpolitikailag is. A reformokhoz új eszmékre és képzett kormányhivatalnokokra volt szükség, így a legsikeresebb belső intézkedéseket végrehajtó állam lett a harcok nyertese. A Csin állam sikere a központosításban rejlett, amit elősegített az, hogy periférián elhelyezkedő területként a konfucianista erények nem hatották át társadalmát, hanem az élet minden területére kiterjedő törvények adták a társadalom keretét. Emellett a Csinek állandó háborús készültségben álltak, mivel folyamatos barbár támadásokkal kellett szembenéznük a határvidéken. A birodalomegyesítést végül a Kr. e. 246-ban trónra lépett Csin Si Huang-ti (Csin/Kína első császára) hajtotta végre Kr. e. 221-ben. A Csinek közigazgatási rendszerét kiterjesztette az egész államra: tartományokat és járásokat hozott létre, melyek élén a központi kormányzat által kijelölt kormányzók és katonai parancsnokok álltak. A barbárok ellen északon elkezdte a Nagy Fal építését, egységesítette a mértékegységeket, a pénzt és az írásjegyeket is. Az erőskezü centralizáció azonban szinte az összes társadalmi réteget magára haragította. Ennek ellenére Csin Si Huang-ti intézkedései a dinasztia széthullása után is fennmaradtak, a Han-dinasztia a Csinek államszervezési gyakorlatára épített. A Han-kort pedig Kína legfényesebb korszakaként jellemzik, amelyben a bürokratikus kormányzás megszilárdult, a művészetek virágzásnak indultak, a konfucianizmus hivatalos állameszmévé vált (Gernet, 2001, p. 58-80).¹⁷

---

¹⁷ Kína történelméről rengeteg tanulmány született, bővebben például: Mark Edward Lewis: The Early Chinese Empires: Qin and Han (History of Imperial China).

Ezek alapján elmondható, hogy a kínai állam a történelem során állandóan fenyegetésekkel nézett szembe, ami egyrészt a szomszéd („barbár”) népek támadásait jelentette, másrészt a belső társadalmi és természeti kihívásokat. Ez a kínai biztonság két arcúlatát is jelöli; a belső és a külső biztonság összemosódik, egyik a másik nélkül elképzelhetetlenné válik.

Ez a zárt, a nyugattól eltérő fejlődési modell más világnézet kibontakozását is jelentette. A civilizáció és barbárság ellentétpárral jellemezhető világkép, ahol a Középső Birodalom vívmányai állnak szemben a civilizálatlan népekével, a felsőbbrendűség jeleként volt értelmezhető egészen a 19. századig. Ennek alapján a Középső Birodalom gondolata egyfajta védekező mechanizmusként is felfogható, melynek elérése jelentené a kínai biztonság definícióját. A realista iskola tézise alapján így a nagyobb hatalom egyenlő a nagyobb fokú biztonsággal, és ez felel meg a Középső Birodalom ideájának.

Azonban Anglia megjelenése Kanton kikötőiben, majd az ópiumháborúk okozta egyenlőtlen szerződések ráébresztették Kínát, hogy az addigi Kína-központú világ átgondolásra szorul. Az „önerősítés” már az 1870-es években elindult, ami ekkor még csak a technológia átvételét jelentette a Nyugattól. A valódi lökést a Japántól elszenvedett vereség jelentette, mivel ekkor egy olyan szomszédos nép győzte le Kínát, aki eddig a kínai találmányokat másolta. A császárság intézménye azonban nem tudta megújítani sem önmagát, sem az államot. A problémák orvoslására háromféle megoldás született: a mérsékelt alkotmányos reformisták, az agresszív tömegszervezetek és a radikális forradalmárok Szun Jat-szennel az élen.

Kína első hivatalos jogi egyenlőségének elismerése a második ópiumháború után történt meg, miután az angol-francia közös fellépés a császárt a nyári palotába üzte 1860-ban. A rendelet úgy fogalmaz, hogy „Anglia független szuverén állam és legyen egyenlő státusza Kínával”. Ezt követte a nyugati államok diplomáciai megjelenése és egy minisztérium felállítása, amely csak a nyugati ügyekkel foglalkozott. Azonban, ahogy látjuk, Kína nem centrumként lépett be a modern nemzetközi rendszerbe, hanem mint az imperialisták egyik játéktere. Minden nagyhatalom létrehozta érdekszféráját Kína keleti partja mentén, egyedül az Egyesült Államok tekintett valóban egyenlő félként Kínára. Ezen az egyenlőtlen, elnyomó, fájdalmas úton lépett be a Középső Birodalom a modern nemzetállamok rendszerébe,

ahol megtanulta, hogy a gazdasági és a katonai erő határozza meg az állam helyzetét a rendszerben (Realpolitik).

A Mao-éra alatt szocialista modernizáció ment végbe, ami sem gazdaságilag, sem külkapcsolatilag nem hozott sok pozitívumot. Teng Hsziao-ping ismerte fel, hogy a biztonság maximalizálását belső reformintézkedésekkel és a befolyás kiterjesztésével a régióban érheti el a leghatékonyabban. Az 1978-ban meghirdetett reform és nyitás politikája növekedő pályára állította a kínai gazdaságot. Azonban a gazdasági nyitás lehetetlen volt társadalmi, politikai és diplomáciai nyitás nélkül. A külkapcsolatok rendezése hozzájárult egy békésebb légkör kialakulásához, ami azt az előnyt jelentette, hogy Kína önmaga felé fordulhatott; elindulhatott az állam és a gazdaság újjáépítése.

Amíg a hidegháborúban először az Egyesült Államok, majd – a kínai-szovjet szakítás után – egy esetleges szovjet vagy indiai támadás volt a külső fenyegetés, ez ma Washington és szövetségeseinek hálójában. Ennek intézményi keretét a 2011 óta évenként megrendezésre kerülő NATO-Ázsia/Csendes-óceáni Dialógus adja, melynek célja, hogy lehetőséget teremtsen a felek közötti kommunikációra, bizalomépítésre és információmegosztásra a regionális és a nemzetközi biztonság tárgykörében, mely hozzájárulhat a régió államai közötti tartós békéhez.¹⁸ Ez az újfajta „keleti NATO” a régió békéjének megőrzése mellett azt az amerikai elgondolást tükrözi, hogy a régióban a Kína felemelkedése okozta amerikai hátrányt csökkentse, és ellensúlyozó mechanizmusként próbálja őrizni az amerikai érdekeket.

Az ázsiai erőegyensúly kérdése korunk három nagy szakértőjét is foglalkoztatja. Henry Kissinger a *World Order* című művében az erőegyensúly politikáját nyugati találmánynak tartja és hangsúlyozza, hogy Keleten a hierarchia volt a fő rendezőelv a történelem során. Azonban ha mégis az erőegyensúly révén kívánjuk elemezni a térséget, akkor amerikai szempontból azt látjuk, hogy két nagy terület emelkedik ki: Kelet-Ázsia (Kína, Japán, Korea) és Dél-Ázsia (Kína, India, Pakisztán), azonban tényleges egyensúlyozásra ezek az aktorok még nem képesek. Az első háromszögben Ázsia vezető szerepéért folyik a harc, míg a második háromszög Kína és az Egyesült Államok pozíciójának kérdését elemzi. Emellett Washingtonnak mint a nemzetközi rendszer fenntartójának nem szabad elfelejtenie,

---

¹⁸ Forrás: Konrad Adenauer Stiftung. KONRAD-ADENAUER-STIFTUNG REGIONAL PROGRAMME POLITICAL DIALOGUE ASIA/SINGAPORE. <http://www.kas.de/politikdialog-asien/en/events/74562/> (Letöltés ideje: 2017.09.27.)

hogy egyik oldalról Kína haszonélvezője a rendszernek, másik oldalról azonban az ópiumháborúk után őt belekényszerítették a rendszerbe, mely addigi középső birodalmi filozófiáját teljesen feldöntötte. Ezek tudatában annak érdekében, hogy az amerikai-kínai partnerség valóban továbbra is partnerség maradjon, nem elég azt kijelenteni, hanem tenni is kell érte (Kissinger, 2014). Kissinger Kínáról szóló művében is hasonló álláspontot képvisel, hangsúlyozza, hogy a két állam közti kapcsolat nem feltétlenül egy zéró összegű játszma, azonban ennek elkerülése érdekében mindkét félnek lépéseket kell tennie (Kissinger, 2014, p. 535-551).

1. táblázat

A 19. századi európai és a 21. századi ázsiai erőegyensúly összehasonlítása (Saját szerkesztés)

	19. sz-i európai erőegyensúly	21. sz-i ázsiai erőegyensúly
<i>Szereplők</i>	Nagy-Britannia, Franciaország, Poroszország, Osztrák- Magyar Monarchia, Oroszország	Amerikai Egyesült Államok, Kína, Japán, Dél-Korea, India
<i>Felemelkedő hatalom</i>	Poroszország	Kína
<i>Kor domináns hatalma</i>	Nagy-Britannia	Amerikai Egyesült Államok
<i>Főbb elvek</i>	Katonai erő, függetlenség, szuverenitás	Függetlenség, szuverenitás
<i>Rendszer problémái</i>	Afrika és Ázsia gyarmatosítása, Monarchia és Oszmán Birodalom hanyatlása, német flottaépítés	Kína gazdasági felemelkedése, biztonsági mispercepciók, történelmi háttér, amerikai dominancia csökkenése
<i>(Lehetséges) Háború oka</i>	Szövetségek, fegyverkezés, imperializmus, nacionalizmus	Szövetségek, fegyverkezés, nacionalizmus
<i>Eltérés</i>	<ul style="list-style-type: none"> 19. sz-i nemzetállam vs. „kulturális identitás kontinensnyi méretű leképeződése”(Kissinger, 2014, p. 541.) 	

	<ul style="list-style-type: none"> • 19. sz-i állami problémák vs. globális kihívások • Kínai belső problémák 	
<i>Végkövetkeztetés</i>	I. világháború	Gazdasági, társadalmi konfrontáció
<i>Cél</i>	Nemzetközi intézmény létrehozása béke garantálására	Koevolúció – Csendes-óceáni Közösség (Kissinger, 2014, p. 548)

George Friedman az erőegyensúly kérdésében a kínai felemelkedést a japán gazdasági csodához hasonlítja, mivel meglátása szerint a kínai gazdaság megállt, mert az alacsony bérek többé már nem jelentenek előnyt a régiós társakkal szemben, valamint a megtakarításokat nem költik el, így a gazdaság csak a külföldi piacra termelhet, mely egyet jelent az amerikai vásárlókkal. Ez a gazdasági egymásrautaltság így mindenképp kizárja egy jövőbeli fegyveres konfliktus tényét.¹⁹ Zbigniew Brzezinski Kína stratégiai bekerítettségét emeli ki geopolitikai problémaként a Stratégiai vízió című művében; Japán a Csendes-óceán felé való kijutást zárja el, Oroszország az utat Európához, míg India tágabb értelemben a Közel-Kelet felé jelent akadályt. Emellett az Egyesült Államok domináns szerepének hanyatlása a régióban olyan fontos kérdéseket vet fel, hogy Kína szomszédjai vajon összefognának-e ellene, ha arra kerülne a sor, hogy Kína átvenné az Egyesült Államok helyét. Azonban míg Friedman lassuló kínai gazdaságot prognosztizál, addig Brzezinski további jó gazdasági mutatókat jósol. A problémát társadalmi és politikai kérdésekben keresi, az erősen bürokratizált rendszer vajon nem nyomja-e el az egyént, miközben a népesség egyre inkább politikai öntudatra ébred (Brzezinski, 2013).

A három szerző művei alapján azt látjuk, hogy a megváltozott geopolitikai tér új kihívás elé állítja az államokat, egyfelől önmagukat kell a régió rendszerében újra elhelyezniük, másfelől a kontinens békéje és további fejlődése érdekében kommunikációs csatornákat létrehozni, melyek később intézményi keretek közé vezethetnek. Azonban ennek a sokszereplős rendszernek a központi kérdése nem az,

¹⁹ Stratfor video: Agenda: With George Friedman on China. Elérhető: <https://www.youtube.com/watch?v=evQL0pfy9F4> (Letöltés ideje: 2017.10.02.) és George Friedman (2011): The next decade. Doubleday, New York, 2011.

hogy várható-e fegyveres konfliktus Peking és Washington között, hanem hogy mit hoz a jövő Kína számára. Ezt a kérdést pedig csak belpolitikailag érdemes vizsgálni: meddig képes a Kínai Kommunista Párt az ország egységét garantálni.

E fő kérdés miatt a külső kihívások mellett a belső problémákat is meg kell említeni, melyek a természeti csapások mellett magukban foglalják a tibeti és a hszincsiangi kérdést is²⁰, amit a tengerpart és a szárazföld növekvő ellentétei – a napjainkban fokozódó hongkongi igényekkel együtt – tovább bonyolítanak. Ezekből a példákból is kitűnik, hogy a biztonság mint létkérdés jelenik meg a kínai politikában, az egész állam léte a politikák mozgatója.

2. táblázat

Kínát érő biztonsági kihívások (Saját szerkesztés)

Külső biztonsági kihívások	Belső biztonsági kihívások
Észak-Korea	Hszincsiang, Tibet
Területi viták a szomszédokkal	Nyersanyag függőség
	Város és vidék ellentéte
Egyesült Államok katonai jelenléte a térségben	Öregedő társadalom
	Nemek arányának felborulása
Rivalizálás Japánnal és Indiával a regionális vezető szerepért	Folyamatosan jól teljesítő gazdaság szüksége
	Környezeti problémák

Manapság azonban új rendszer uralkodik a világban, a nyers erő mellett az intézmények kitüntetett szerepet kapnak a problémák megoldásában. Kína is felismerte a kilencvenes évektől, hogy a nemzetközi szervezetekben ellensúlyozhatja hiányosságait, így egyre több nemzetközi intézményben kér szót magának.

Washington ellensúlyozására a Sanghaji Együtműködés Szervezete hozható fel példának, míg a Kereskedelmi Világszervezethez (WTO) való csatlakozás átvitt értelemben a jobb életkörülmények kialakítását segíti a kínai áruk könnyebb piacra jutásával. Emellett WTO-tagságával a napirend alakításának lehetőségét is elérte,

²⁰ Kína mindkét nemzetiségek (muszlim és tibeti) lakta tartományában problémát jelentenek az állandó elszakadási törekvések, amik az elnyomó és korlátozó kisebbségpolitikának köszönhetőek.

ami a nemzeti érdekek globális szinten való megnyilvánulását jelenti, azaz képessé vált érdekeit nemzetközi szinten is érvényesíteni. Az intézmények segítik a belső gazdasági fejlődést és átalakulást; Kína sokáig recipiens országgént jelenik meg a nemzetközi segélyezésben.²¹ Mindemellett Peking „kapcsolati erejét” (*relational power*) is növelik, ami számára kedvezőbb szerződések megkötését és a kommunikációs csatornák bővülését jelenti, így növelve az ország regionális és globális szerepét.

Az intézmények által megszerzett többlethatalom mind a külső, mind a belső biztonság növekedését eredményezi úgy, hogy közben az ország felemelkedése okozta biztonsági dilemmát mérsékli. Ezek a Csungkuó idea biztonsági dimenzióját és az újbóli önazonosság felé vezető utat jelölik. Ennek a leképeződése az ENSZ-en belül egy olyan hierarchikus berendezkedést jelent, melyben Kína a BT-ben elfoglalt pozíciójával újra e hierarchia tetején állhat. Továbbá a szervezet lehetővé teszi a kínai problémák mérséklését, melyek között vannak magas és alacsony intenzitású biztonsági kérdések is (*high és low security*).

Ezek alapján a dolgozat arra törekszik, hogy bemutassa a kínai külpolitikai lépések egy lehetséges magyarázatát, melynek központjába a Középső Birodalom gondolatát állítja, megfeleltetve azt a biztonság definíciójának, melynek elérése a multilaterális kapcsolatokon keresztül történik.

1.4. Az elméleti fogalmak és az adatgyűjtés

A megfigyelés, a szisztematikus adatgyűjtés, az adatok osztályozása és rendszerezése, az adatok alapján tett megállapítások magától értetődő eszközei minden tudományos tevékenységnek.

A dolgozat alapvetően háromféle forrásra támaszkodik. Ezek közül az egyik legfontosabb a rendelkezésre álló hazai és külföldi tudományos irodalom. A külföldi irodalom feldolgozásakor a szerző különös figyelmet fordít arra, hogy objektivitását megőrizve a nyugati szakértők mellett távol-keleti szerzők írásait is beemelve a dolgozatba. Az elemzés a biztonság, a külpolitika és a modern Kína-tanulmányok területén született kutatásokat és tanulmányokat kívánja feldolgozni és ismertetni. Azonban fontos hangsúlyozni, hogy a források köre ebben a témában igen széles és a

---

²¹ Bővebb adatok elérhetőek az ENSZ Fejlesztési Program honlapján: <http://www.cn.undp.org/content/china/en/home/operations.html>

téma minden egyes elemével kapcsolatos összes tanulmányt nem lehet teljes mértékben elsajátítani, de a szerző törekszik arra, hogy ebből a lehető legtöbbet feldolgozza.

Az intézményekhez fűződő kapcsolatok feltárásához fontos ismerni az adott intézmény alapító okiratát, működési rendjét és a találkozók alkalmával kiadott jelentéseket, közös célkitűzéseket. A feldolgozott dokumentumok és nyilatkozatok a téma szempontjából releváns, magyarázatot hordozó jelentésük okán kerültek be a dolgozatba, így itt a szerző szubjektivitása szerepet játszik. Tehát második forrásként az ENSZ BT ülésein elhangzott kínai felszólalások és a Kína-Afrika Együttműködési Fórumon (FOCAC) kiadott közös nyilatkozatok jelentik az esettanulmány alapját.

A disszertáció harmadik forrásaként jelölhető meg a személyes tapasztalat, amely egyrészt a Kína iránti több éves érdeklődést jelenti, másrészt viszont a Kínai Állami Ösztöndíj elnyerésével eltöltött egyetemi szemesztert Sanghajban a Sanghaji Nemzetközi Kapcsolatok Egyetemén, ami első kézből szerzett információk, benyomások és a szerző kínai nyelvtudásának alapját képezi.

A kutatás multidiszciplináris megközelítésen alapszik. Ez magában foglalja a nemzetközi politikaelmélet, a történelem és a nemzetközi gazdaságtan egyes területeit is. Az értekezés időbeli kerete 1949-től napjainkig terjed, azonban a kínai biztonságfogalom jobb megértéséhez a munka során vissza kellett nyúlni korábbi időkhöz. Az elemzés három területet ölel fel. A biztonságnak és az intézmények szerepének szakirodalmi feldolgozásához az összehasonlítás eszközét alkalmazzuk. A kínai színezetű biztonságfelfogás és Kína az ENSZ-hez fűződő kapcsolatának megértéséhez történeti elemzés szükséges. A kínai biztonság tényezőit pedig a szerző által kidolgozott modell alkalmazásával mutatjuk be, ami saját kutatásnak tekinthető. Szintén saját kutatás a kínai vétók és tartózkodások ismertetése és táblázatba rendezése.

A szerző fontosnak tartja megjegyezni, hogy a tanulmányban a kínai szavak, személynevek, valamint a városok neveinek említésekor a Magyar Tudományos Akadémia magyar átírás változatát használja.

2. FEJEZET

A DISSZERTÁCIÓ MÓDSZERTANI SZEMPONTJAI

A kutatási kérdés arra összpontosít, hogy a kínai külpolitikában alkalmazott multilaterális diplomácia hogyan növeli Kína biztonságát. Így a kutatás tárgya a biztonság kínai definíciójának egyik lehetséges magyarázata; a Középső Birodalom elméletének átültetése biztonsági dimenzióba.

A kutatás hagyománymodellje alapján²² elmondható, hogy a kutatást az interpretista logika hatja át, mely megkísérli a kutatás tárgyát saját maga közegében vizsgálni és abban a rendszerben megérteni, amelyben kialakult. Jelen esetben ez azt jelenti, hogy az orientalisztika területéről kiindulva, de figyelve az objektivitásra, próbáljuk megérteni a kínai külpolitikai lépéseket a nemzetközi intézményekben, és ezt a Középső Birodalom gondolata köré szervezzük. Az interpretatív megközelítés több szemponttal is indokolható. Ontológiai elmondható, hogy a Keletről való tudásunkat a nyugati társadalom által konstruált kép adja, ami nagyfokú szubjektivitást eredményez. Az episztemológiai szempont alapján így az eddigi tudásunkat szubjektív jelentéstársítások hozták létre. Értékelméletben vizsgálva a kutatások mindig értékekhez kötöttek. Ezért a tárgykörnek való megfelelés, az elméleti nyitottság, a cselekvők perspektívájának figyelembevétele elkerülhetetlen. A tárgykörnek való megfelelés eléréséhez a kutató elméleti nyitottságára van szükség. Ez csak akkor érhető el, ha a cselekvők nézőpontjába helyezzük magunkat és ezt a kutató perspektívájában rekonstruáljuk. Ehhez pedig szükség van a kutató és a cselekvők közti kommunikációs kapcsolatokra. A dolgozatban megjelenő Középső Birodalom gondolata mint a kínai biztonságfelfogás magyarázatára alkalmas elméleti elgondolás is ezt a logikát követi, feltételezve azt, hogy a szükséges kommunikációs csatornát a Kínában töltött fél év és az eddigi kutatások megalapozták. A megközelítés ennek értelmében inkább deduktív felépítésű: egy elméleti kiindulást kívánunk egy esettanulmányon bemutatni, ezáltal egyfajta új értelmezési keretet adni a kínai külpolitikai lépésekhez. Ennél a pontnál távolodunk el az orientalisztikától, és a keleti fogalmat, melyet a történelmi leírásokban ismertünk meg, átültetjük a nemzetközi tanulmányok tudományágba és ott használjuk tovább.

---

²² Mark Saunders, Philip Lewis and Adrian Thornhill (2008): Research methods for business students, Pitman Publishing, 2009. p. 138.

A kutatás populációját azok a nemzetközi intézmények adják, amelyekben Kína tagként vesz részt, azonban a szisztematikus mintavétel alapját a már említett jelentésben elhangzott 4 intézmény adja (az Egyesült Nemzetek Szervezete, a G20, a Shanghaji Együttműködés Szervezete és a BRIC államok). Tekintve a dolgozat keretét azonban témaszűkítést kell alkalmazni, így az esettanulmány Kína és az ENSZ kapcsolatára fókuszál. A kutatás longitudinális vizsgálatot követ: a *single case* esettanulmányra épülő rész Kína és az ENSZ kapcsolatát vizsgálja, kiemelve Kína szavazói magatartását a BT-ben. Technikai oldalról vizsgálva a kutatást kvalitatív adatokkal dolgozunk, ami egy olyan tanulmány megszületését teszi lehetővé, mely egyszerre jellemezhető leíró és magyarázó részekkel. Ennek értelmében a dolgozatban kifejtett elmélet inkább egy problémához kötődik, ami azonban a dolgozat végére középszerűvé (*middle-range theory*) is kinőheti magát. Újdonsággal szolgálhat az Olvasó számára annak követése is, hogy mennyire lehet sikeres egy keleti fogalom átültetése a nyugati gyökerű IR tudományágba. Azonban fontos kiemelni, hogy ez nem feltétlenül egy ötvözet lesz, hanem egy régi fogalom újraértelmezése nyugati kontextusban.

Ezek alapján a kutatás hipotézise, hogy: *a kínai állam biztonságának, a Csungkuó ideának az összetettsége egy kulcstényezőre egyszerűsíthető, mely az állam jelenlegi keretek között működő politikai rendjének és területi integritásának a fennmaradását jelenti, így azt feltételezzük, hogy a kínai külpolitika alárendelődik a belpolitikának*. Ezt a hipotézist négy alhipotézissel fogjuk bizonyítani:

1. Első alhipotézis (H1): a nyugati szakértők által dominált biztonsági tanulmányok fogalomhasználata nem minden esetben alkalmazható a kínai biztonság magyarázatára, annak eltérő történelmi múltja, politikai berendezkedése és a mindig változó nemzetközi rend miatt.
2. Második alhipotézis (H2): Kína a nemzetközi intézményeket érdekeinek érvényre juttatása mellett arra használja, hogy a felemelkedése következtében kialakuló nyugati félelmeket enyhítse.
3. Harmadik alhipotézis (H3): a kínai külpolitikában az érdekek kerülnek az előtérbe az értékekkel szemben.

4. Negyedik alhipotézis (H4): Kína Ázsiában és nemzetközileg is jelentős szereplő, azonban érdekeinek mindkét szintén megfelelő biztosítása érdekében, a hatalmának növelésére a multilateralista keretek adta eszközöket használja.²³

A dolgozat központi témáját három terminus foglalja össze legjobban: biztonság, nemzetközi intézmények és Kína. Ez a három fogalom teszi indokolttá, hogy vizsgálatunk tárgyává tegyük a biztonság változó fogalmát és az institucionalista iskola jeles képviselőinek gondolatait. Ahhoz azonban, hogy a dolgozat valóban képessé váljon megmagyarázni kínai jelenségeket, elkerülhetetlen, hogy a nyugati kifejezéseket megpróbáljuk „mandarinra” is lefordítani. Itt viszont fel kell hívnunk az olvasó figyelmét arra, hogy egy nyugati ember próbálja elmagyarázni a valószínűsíthető kínai nézőpontot, ami miatt megkerülhetlenné válik, hogy az orientalisztikát is bevonjuk elemzésünkbe. Ennek értelmében a dolgozat a már említett három fogalom szakirodalmának áttekintésével kezdődik, amihez másodlagos források állnak rendelkezésünkre.

2.1. Orientalisztika

A politológiában az orientalisztikának különböző szakaszolásai vannak, azonban talán a 2000-es évektől beszélhetünk arról, hogy bizonyos elmozdulás látszik az euro-centrikusságtól ezen a területen is. Nem-nyugati gondolatok és megközelítések kérnek helyet maguknak az elméletek között, amelyek miatt az orientalisztika újbóli értelmezése szükséges.

Maga a tudományág minden olyan témát felölel, amely a Kelettel foglalkozik, azt kutatja, egy diskurzust hozva létre. Azonban nem szabad elfelejteni, hogy ez a diskurzus Nyugaton zajlik, és a Keletet próbálja magyarázni a Nyugat által ismert fogalmakkal.

---

²³ A dolgozat módszertani részében fontos kitérni arra, hogy a disszertációban hogyan tekintünk Kínára, nagyhatalomként vagy regionális szereplőként. Az értekezés Kína nagyhatalmi ambíciójával, a Csungkuó gondolat helyreállításának értelmezésével foglalkozik, aminek az eléréséhez államon belüli, regionális és nemzetközi tényezők is szükségesek. Kutatásaink azt mutatják, hogy Kína gazdasági nagyhatalom, aki állandó belső problémákkal küzd, hadserege nem megfelelő ahhoz, hogy a régió békéjét garantálja és politikai tekintetben is kevés befolyással bír. Így a mi nézetünkben csak látszólagos nagyhatalom a nemzetközi porondon, valójában egy regionális gazdasági hatalom.

A fogalom rövid definíciója után felmerülhet a kérdés, hogy hol alakult ki az orientalisztika. Mary Louis Pratt kapcsolati zónákról (*contact zone*) beszél, olyan nem európai területekről, ahová európaiak léptek be és magukkal hozták a modernitást, amellyel a nem-nyugati társadalomnak szembesülnie kellett. Ez az a hely, ahol a keleti társadalmak találkoztak a nyugatival és kikényszerített, egyenlőtlen kapcsolatok alakultak ki, miközben egy transzkulturális közeg jött létre (Pratt, 1992, p. 6).

A klasszikus orientalisztika kezdete az 1312-ben megtartott vienne-i zsinathoz köthető, ahol elsőként döntenek arról, hogy a Keletet tanulmányozni kell. Ennek megnyilvánulásaként Bolognában, Oxfordban, Párizsban és Avignonban arab, héber és görög tanszékek felállítását rendelték el. A keresztes hadjáratok félsikerei miatt az egyház rákényszerült arra, hogy a hitetlenek nyelvét elsajátítsa és így próbálja meg közelebb hozni hozzájuk a kereszténységet.²⁴

A modern orientalisztika kialakulását Napóleon 1798-as egyiptomi expedíciójához köti a szakirodalom. A hadjárat nem volt sikeres, de a tudományok sokat profitáltak belőle, létrejött az egyiptológia mint tudományág, amely egy időre ki is jelöli a Közel-Kelet térségét mint az orientalisztika tárgyát. Ekkoriban a kutatások hangsúlya a Nyugat felsőbbrendűségének bemutatásán volt, így a keleti nyelvek és emberek alsóbbrendűségének gondolata jelent meg, akiket gyarmatosítani kell és ezáltal megfékezni a Kelet irracionálisát, érzelmi túlfűtöttségét, erőszakosságát és szexuális féktelenségét. A korhoz híven Ernest Renan is a keleti nyelvek alsóbbrendűségéről ír: *„A külső szemlélő számára a sémik egyszerűségük okán tökéletlen népségnek tűnnek. Ez a faj az indoeurópaiakhoz képest – ha használhatom egyáltalán ezt a hasonlatot – olyan, mintha egy ceruzavázlat és egy festmény között akarnánk párhuzamot vonni; hiányzik belőle mindaz a gazdagság, bőség, az életnek az a fajta színekben gazdag kisugárzása, mely nélkül semmi sem lehet tökéletes. Az olyan emberekhez hasonlóan, akikben a rátermettség erénye csak*

---

²⁴ Forrás: Vienne-i zsinat Elérhető: <http://www.legionofmarytidewater.com/faith/ECUM15.HTM> (Letöltés ideje: 2016.02.16.) We desire earnestly that holy church should be well supplied with catholic scholars acquainted with the languages most in use by unbelievers. These scholars should know how to train unbelievers in the Christian way of life, and to make them members of the Christian body through instruction in the faith and reception of sacred baptism. In order, then, that skill in these languages be attained by suitable instruction, we have stipulated, with the approval of the sacred council, that schools be established for the following languages wherever the Roman curia happens to reside and also at Paris, Oxford, Bologna and Salamanca: that is, we decree that in each of these places there should be catholic scholars with adequate knowledge of Hebrew, Arabic and Chaldaic.

nyomokban fedezhető fel, s fényes gyermekkor után férfivá érve nem képesek átlépni a középszerűség korlátaait, a sémi népek is történelmük kezdeti szakaszában éltek virágkorukat, ám igazán éretté sohasem váltak.” (Said, 2000, p. 258). Ezek alapján azt mondhatjuk, hogy a klasszikus orientalizmus a Kelet és a Nyugat közötti különbségekre helyezte a hangsúlyt. A különbséget átvitt értelemben inkább hiánynak nevezhetjük, a nem-nyugati társadalmak azon hiányzó tulajdonságaira gondolva, amelyek miatt elmaradtak az európai fejlődési pályától.

Emellett felismerték, hogy mindkét rendszernek van struktúrája, értékei és morális rendszere. William Jones brit orientalista mellett érvelt, hogy Indiát a muszlim és hindu jog alapján kellene kormányozni. Emellett hasonlóságot fedezett fel a szanszkrit és az európai nyelvek között. Felhívta a figyelmet a nyelv, az irodalom és az intézmények szerepére, hogy látókörünket szélesítsük. Hasonló következtetésekre jutott Friedrich Schlegel is, aki az indiai nyelv és filozófia fontosságát emelte ki, és megpróbált hasonlóságokat felfedezni az európai filozófiával. Ez a fajta gondolkodás a közös jegyekre fektette a hangsúlyt, melynek alapját az indiai és a görög versek és a hitvilág képezte. Elmélete ezen kutatások alapján pedig azt mutatta, hogy az európainak hitt legendák és szabályrendszerek valójában Ázsiából származnak. Hasonló hangot igyekezett megütni Max Müller is, aki a szanszkrit nyelvet és az indiai kultúrát a nagy kirakós játék fontos darabjának nevezte, amellyel nem a nyugati világ gyökerét akarta megtalálni a keletiben, hanem megvizsgálni, hogy India mit taníthat nekünk (Thomas, 2010). Ez az orientalista reneszánsz, amely a Keletet – ezen belül is Indiát – teszi meg a római és a görög gyökerek helyett az Európai történelem új alapjának.

Az orientalisztika egyik vitatott műve Edward Said 1978-ban írt *Orientalizmus* című munkája, amelynek főbb megállapításai az iszlám világra vonatkoznak, azonban kijelenthetjük, hogy a teljes orientalista diskurzus létjogosultságát kérdőjelezi meg. A könyv felvetése az, hogy a Nyugat nem objektív megközelítési módszereket használ a Kelet tanulmányozására, hanem előítéletekkel jelenít meg egy Kelet-képet. Said megfogalmazásában az orientalizmus definíciója a következő: *Az orientalizmus jelenségét tárgyalhatjuk, értékelhetjük úgy, mint a Keletről való gondolkodás intézményesült formáját, mely azzal foglalkozik, hogy tárgyáról állításokat tegyen, felügyelje a nézőpontokat, jellemezze, tanítsa és befolyást gyakoroljon fölötte* (Said, 2000, p. 12). *Orientalizmusnak nevezem azt a*

gyűjtőfogalmat, mely felöleli a Kelet megközelítésének valamennyi nyugati módozatát. Az orientalizmus az a diszciplína, melynek segítségével a Kelet mint a tudományos kutatások, felfedezések és gyakorlati alkalmazások tárgya rendszerezetten megfigyelhető. Szóhasználatomban az orientalizmus ennél sokkal tágabb fogalom, s felöleli azon álmok, képek és szavak halmazát is, melyek közül bárki szabadon válogathat, ha a két világot elválasztó határvonaltól keletre elterülő térséggel kapcsolatban kíván megnyilatkozni (Said, 2000, p. 130).

Said megállapításai a keleti emberek elnyomásáról és az orientalizmusnak mint a gyarmatosítás eszközének való aposztrofálása tekinthetőek túlzott leegyszerűsítésnek, amelyben nyugatellenessége jelenik meg. Azonban nem szabad elfelejteni, hogy rámutat a fogalmak különbözőségére a nyugati és keleti világban. Ennek alapján a nem-nyugati gondolatokat saját közegükben kell megérteni, nem pedig nyugati minta alapján bírálni. Farah Godrej így egy kozmopolita politika-elméleti megközelítésre hívja fel a figyelmet a civilizációs különbségek áthidalása érdekében annak reményében, hogy a keleti gondolatokat a Kelet adta körülmények között a Nyugat is megértse. Könyvében négy metodológiai kérdéssel indokolja a kozmopolita látásmódot:

- 1) az elemzés egysége;
- 2) nem-nyugati szövegek és gondolatok átvételének módja;
- 3) e gondolatok alkalmazása transz-kulturálisan és
- 4) az euro-centrikusság újjáépítése (Godrej, 2011, p. 162).

2.1.1. Kína és az orientalisztika

Kína mint a másság és elzártság megfejthetetlen rejtélye többféle tudományágnak szolgált már kutatási tárgyként. Az irodalom már a 18. században felfedezte magának a Kína témát, amellyel hozzájárult az orientalisztika fejlődéséhez. A 20. században Ezra Pound fordított kínai verseket angolra és korának emberei őt nevezték el a kínai versek feltalálójának. A fordításokat azonban nem szabad tiszta fordításként értelmeznünk, inkább egy kitalált világként, amelyben Pound megpróbálja értelmezni Kínát és megértetni azt az olvasóval (Hayot, 1999). Magyar viszonylatban Kosztolányi Dezsőt emelhetnénk ki, aki több kínai verset is fordított, azonban

szavaival élve nem szabad elfelejtenünk, hogy a műfordítás egyszerre fordítás és ferdítés is. „*A fordítás mindig ferdítés is. Ha az értelmet híven, szóról szóra tolmácsoljuk egy másik nyelven, akkor szükségképp megváltozik a szavak alakja s ezzel együtt a mondat hangulati velejárója is. Ha csak a hangzást utánazzuk, a mondat muzsikáját, a betűk színét, akkor ennek a gondolat adja meg az árát. E két nehézség között tétováz az, aki idegen verset akar átültetni. Valahogy módot kell találnia, hogy mind a két követelménynek, az értelmének és zeneinek is eleget tegyen. Minden fordítás csak egyezmény, kompromisszum Eszmény és Valóság között, megalkuvások sorozata, a föladat legügyesebb megoldása - ha úgy tetszik, elmés csalás...*”.²⁵ Ezek a gondolatok az orientalisztika talaján mozognak, és azt próbálja magyarázni vele a költő, hogy a kínai életfilozófia egy nyugati számára rejtély marad, így a verseket az új befogadó közegébe kell beemelni, mert az igazi lényeg előttünk rejtve marad.

Az orientalisztika mint tudományág sokáig csak Indiát és a Közel-Keletet vizsgálta, azonban a jezsuiták megjelenésével a Távol-Keleten Kínáról is elindult egy hasonló diskurzus.

A kereszténység már a Tang-korban (6-9. sz.) megjelent Kínában, azonban sikerekről és valós eredményekről a Ming-korban (14-17. sz.) beszélhetünk először, amely Matteo Ricci munkásságának köszönhető. Hittérítési technikájának sikere több okra vezethető vissza:

1. alkalmazkodás – tisztelet a kínai kultúra iránt és a nyelv elsajátítása még Itáliában;
2. az európai tudomány közvetítőként való alkalmazása – mechanikus órák, festmények, világtérképek bemutatása Kínában;
3. evangelizáció „fentről lefelé” – a műveltebb rétegekre való koncentráció először;
4. a kínai értékek elfogadása (Salát, 2013).

A jezsuiták munkásságával került be az európai gondolkodásba Kína mint a konfucianista etika megtestesült állama, amely nemcsak nyugaton határozta meg a

---

²⁵ Forrás: Alinea Kiadó. Elérhető: http://www.alinea.hu/kosztolanyi_dezso (Letöltés ideje: 2016.02.16.)

kínai társadalmat, hanem a 20. században kínai diákok is érkeztek Európába ösztöndíjakkal, hogy múltjukat értelmezzék.

A hittérítők hatása nemcsak a konfucianizmus²⁶ exportálásában jelenik meg, hanem magának a kínai önképnek a formálásában is. Kangxi uralkodója egy átfogó térképet kért Matteo Riccitől, hogy lássa birodalmának határait, amelyet a Nagy Fal vett körbe. Később ezt a Nagy Fal mítoszának nevezett jelenséget tartják a kínai nacionalista tudat központi elemének (Dirlik, 1996, p. 106).

A történelem folyamán a Nyugat tovább erősítette a kínai nacionalizmust, gondoljunk akár az ópiumháborúk okozta egyenlőtlen szerződések aláírására vagy ennek tetőzésére, a bokszerláadásokra.

A történelem a konfucianizmusra is rányomta pecsétjét. Amíg a maoi csoport a modernizáció akadályát látta benne, addig az 1980-as években a kapitalista modernizáció üdvöztető erejének vélték. Emellett elvesztette a területhez való kötöttségét; a kelet- és délkelet-ázsiai társadalmakra is kiterjedt, és közös örökségként azonosítják a térségben. Politikai szereplők is felkarolták a konfucianizmust: a szingapúri elnök Lee Kuan Yew beemelte ezeket az értékeket az ázsiai értékek közé, ellentétbe állítva a nyugatiakkal.²⁷

A keleti társadalmak „keletisége” azonban nemcsak Ázsiában éli újbóli reneszánszát, hanem világszinten is elmondhatjuk, hogy az ázsiai kultúra árucikké vált. Gondoljunk akár az éttermek egzotikus kínálataira vagy a parkok ázsiai kertjeire, amelyek nekünk nyugatiaknak helyettesítik az igazi Kínát, létrehozva bennünk egy egzotikus képet.

A konfucianizmus így tekinthető a kapitalizmus terjedése segítőjének is, azonban kínai jellege miatt egy olyan értékrendszert állít fel, amely fellép a kapitalista fejlődési mód romboló hatásai ellen. Ez a kettős hatás az, ami a mai Kínát

---

²⁶ A konfucianizmus célja, hogy rögzítse azokat az erkölcsi normákat, amelyek betartása biztosítani tudja, hogy az ország kormányzása rendben folyjék, és soha ne támadjanak zavargások. Ezek a normák pedig az élőkhez és holtakhoz fűződő rokoni, patriarchális kapcsolatokhoz való hűségen kell, hogy alapuljanak. Konfuciusz megteremtette a tökéletes, a lelkiekben nemes ember ideálját, akinek rendelkezni kell emberségességgel, kötelességtudattal és az igazságossággal. Csak az ilyen ember alkalmas arra, hogy helyesen kormányozzon. Túl ezeken az erényeken a minden kori uralkodó csakis az Ég megbízásából uralkodhat, akit az Ég fiának neveznek. Forrás: Terebess Ázsia Lexikon. Elérhető: <https://terebess.hu/keletkultinfo/lexikon/konfucian.html> (Letöltés ideje: 2017.08.20.)

²⁷ Ennek egyik írásos megnyilvánulása az 1993-ban kiadott bangkoki nyilatkozat. Elérhető: <http://www.internationalhumanrightslexicon.org/hrdoc/docs/bangkokNGO.pdf> (Letöltés ideje: 2014. 12.11.)

példaként állítja több fejlődő állam elé. A modernitás egy új útját jelzi, egy alternatívát az európai és amerikai gyökerű kapitalizmussal szemben.

Azonban nem szabad elfelejtenünk, hogy a mai Kína nem egyenlő a császárkori Kínával. Gondoljunk a konfucianista etika változásai mellett a mandarin kínai nyelv átalakulására is, nem is beszélve a politikai berendezkedésről, világképükről és identitásukról. A kontinuitás így megkérdőjeleződik, inkább önmaguk újbóli felfedezését láthatjuk. A régi fogalmak, mint középső birodalmiság vagy a tienhszia (az Ég fia) is más jelentést kapnak.²⁸

Ahogy érzékeljük, az eurocentrikusság áthidalása igen nehéz, hiszen hogyan gondolkozzunk Európából európai terminusok nélkül, amikor ebbe születünk bele? Hogyan távolodjunk el az orientalisztika tanaitól és használjuk az összehasonlító politikaelméleteket, hogy közben ne ismételjük az orientalisztika hibáit? Kulturálisan megértő szemléletet kell felvennünk és megpróbálnunk nem beleesni a szubjektivitás csapdájába nyugati gyökereink miatt.

A kérdésekre talán más módon kell elkezdenünk megtalálni a válaszokat. Megvizsgálni a másik oldalt: hogyan reagáltak a keleti szakértők az európai intellektuális termékekre. Ha átvitt gondolatként értelmezzük az orientalisztikát, mint egyfajta nyugati dominanciát a tudományokban, jelen szempontból a nemzetközi kapcsolatok tudományában, felmerül a kérdés, hogy miért találkozunk nyugati dominanciával ezen a területen.

Ázsia az 1990-es évekig az elméletek kipróbálásának terepe volt, majd rájöttek a szakértők, hogy Ázsia újfajta empirikus és elméleti kihívásoknak is új területét jelentheti. Ekkoriban a kínai kutatók még nem álltak készen egy kínai ág létrehozására a nemzetközi kapcsolatok elméletén belül, annak ellenére, hogy már voltak kezdeményezések ezelőtt is. Az elméletnek mint fogalomnak próbáltak megfelelő magyarázatot találni. A kínai-szovjet együttműködés ideje alatt marxista gyökerű volt az elméletek definíciója. Az elméletet rendszerszintű gondolkodásnak fogták fel, amely társadalmi gyakorlatként jön létre és azáltal bizonyítják is be. Jelentősége pedig abban a képességében rejlik, hogy képes az emberi viselkedést

---

²⁸ A tienhszia újszerű értelmezéséhez érdemes bővebben olvasni Zhao Tingyang műveit. Zhao Tingyang (2005): *Tianxia Tixi: Shijie zhidu zhaxue daolun* [The Tianxia System: An Introduction to the Philosophy of a World Institution], Nanjing: Jiangsu Jiaoyu Chubanshe. Zhao, Tingyang (2006): *Rethinking Empire from a Chinese Concept of „All-under-heaven“ (tianxia)*, in: *Social Identities*, 12, 1, 29–41. Zhao, Tingyang (2009): *A Political World Philosophy in Terms of All-under-heaven (Tianxia)*, in: *Diogenes*, 56,1, 5–18

irányítani (Wang, 2003, pp. 482). A maoi éra is megteremtette a maga elméletdefinícióját: gyakorlat által felfedezni az igazságot, így a gyakorlatot és a tudást összekapcsolni egy vég nélküli körbe.²⁹ Az 1950-es és 1960-as években külkapcsolatokkal foglalkozó tanszékeket hoztak létre pekingi és sanghaji egyetemeken, azonban a lendület egy kínai IR megalakítására megszakadt a kulturális forradalommal. Újbóli erőre 1978 után kapott, amikor is a tudományos kutatást még csak szükséges előfeltételként látták a kínai érdekek védelmére és modernizációs programjuk megvalósítására. Az 1990-es években sem sikerült ettől eltávolodniuk, habár Wang Lian a következőképpen ír a kínai színezetű nemzetközi kapcsolatok elméletéről: a szocializmus kínai verzióján kell alapulnia és a nemzeti érdeket kell szolgálnia, ami azt jelenti, hogy konszolidálja Kína helyét a nemzetközi kapcsolatokban. Ennek az ágnak egy harmadik utas megközelítésnek kell lennie a marxizmus és a nyugati IR mellett, mivel feltételezései a hagyományos kínai filozófiából fakadnak.³⁰ A kínai IR ontológiai alapjának így három kategória tekinthető:

- 1) államközi kapcsolatok alapelvei;
- 2) a nemzetközi rendszer struktúrájával kapcsolatos gondolatok; és
- 3) a világpolitika koncepciói (Noesselt, p. 15).

A hármas felsorolásból a dolgozat témája miatt a nemzetközi rendszer struktúrájával fogunk később foglalkozni.

Vannak olyan kínai nemzetközi kapcsolatok szakértők, akik azonban azt a kérdést teszik fel, miért lenne szükség egy kínai ágra a nemzetközi kapcsolatok elméletein belül. Állításukat a hadakozó fejedelemségek korában élt filozófusok gondolataival próbálják alátámasztani, hasonlóságokat keresve a nyugati IR elméletekben, példaként említve Hszün Ce hatalmi tényezőinek vizsgálatát, melyek lefedik a realista iskola meglátásait³¹, vagy Kuan Csung írásait, melyek a cselekvés képességével azonosítják a hatalmat.³²

---

²⁹ Mao Ce-tungot idézi Nele Noesselt. Forrás: GIGA Working Papers – Is there a Chinese School of IR? Elérhető: https://giga.hamburg/en/system/files/publications/wp188_noesselt.pdf (Letöltés ideje: 2016.02.16.)

³⁰ Ibid. p. 15

³¹ "...political strength plays a role as the basis for economic and military strength. He [Xunzi] believes that whatever the strength of one's economic or military might, they are meaningless without the foundation of political strength" Forrás: Yan Xuetong (2011): Why Is There no Chinese School of International Relations Theory? in: Yan Xuetong (2011): Ancient Chinese Thought, Modern Chinese

2.2. Biztonságdefiníciók Keleten és Nyugaton

Kína gazdasági felemelkedésével felmerült az igény arra, hogy jobban megértsük a kínai külpolitikai döntéshozatalt, Kína világképét, így egy bizonyos szintű „kínai fordulat” zajlik le napjainkban is a tudományokban, amely próbál kiszakadni az orientalisztika kötelékéből. A fogalmakat a nyugati és a kínai szakértők egyaránt keleti szemszögből próbálják magyarázni.

Ebben az alfejezetben a dolgozat bemutatja a középső birodalmiság definícióját, amely a fő kiindulást adja a kínai biztonság egyik lehetséges értelmezéséhez. Majd egy rövid áttekintést nyújtunk a Nyugat biztonságfogalmának változásairól, külön kiemelve a biztonsági dilemma koncepcióját. A következő alfejezetben ezt összehasonlítjuk egy a szerző által Kínára kidolgozott biztonsági modellel.

2.2.1. A kínai hagyományos világkép: A középső birodalmiság (tienhszia) változása és a nemzetközi rendszer

A Csungkuó mint kifejezés a Kr. e. 10-14. században tűnt fel először, jócsontokon. Wang Ermin próbálta kutatni, hogy a kifejezés honnan származik, és öt lehetséges magyarázatot adott rá, amelyek közül a legelképzelhetőbb „az az ég alatti terület, melyet az Ég fia ellenőriz”. A kínai klasszikusokban három jelentést társíthatunk hozzá:

- 1) földrajzi Kína – Kína mint a világ központja
- 2) politikai Kína – Kína az a terület, amely birodalmi törvénykezés alatt áll
- 3) kulturális Kína – a civilizáltság megtestesítője (Chun-Chieh, 2007).

Ezek alapján Kína azért tarthatta magát a civilizáltság megtestesítőjének, mert belső és külső biztonságot hozott létre, rendet teremtett a rendetlenségben. Tette ezt egy általánosan érvényes etikai rendszer segítségével, amelyet az embereknek követniük kellett. Kína mint állam pedig felügyelte és védelmezte ezeket az értékeket, példát

---

Power. Princeton: Princeton University Press, 2011. p. 78

³² “those who are called sage kings by people in the world know the techniques of doing... [Those] who are not esteemed by people in the world do not know the techniques of doing. For one who is capable of doing, a small [state] becomes great, a weak [state] powerful” Ibid. p. 56

állítva másoknak, hogy ők is elsajátíthassák azokat. Tehát nem egyszerűen egy birodalom földrajzi leképeződéséről beszélhetünk, hanem egy normatív megközelítésről, amely a konfucianista etikán és a birodalmi/mandarin rendszeren nyugodott.

Az ópiumháborúig a nemzetközi rendszert a *tienhszia*³³ (középső birodalmiság) elképzeléssel jellemezhetjük John K. Fairbank tanulmánya alapján, ami leegyszerűsítve azt a gondolatot takarja, hogy Kína a civilizált világ központja, és külső kapcsolatait egy „hűbéres rendszerben” (*tributary system*) bonyolítja le. A hűbérrendszeren belül a földrajzi távolságtól és a kínai normák elsajátításának mértékétől függően a külkapcsolati szereplőket koncentrikus körökben lehet elhelyezni (Fairbank, 1968). Ennek alapján a kulturálisan legközelebb álló hűbéres Korea, Vietnam és a Ryukyu szigetsorozat lett; a második körben Tibet és Közép-Ázsia helyezkedik el, míg a harmadik körbe a külső barbárok kerültek.

Ez a kínai világrend azonban nem volt fenntartható az egész kínai történelem folyamán, mivel ehhez egy egységes, erős Kínára volt szükség, amit az uralkodó tartott kézben. Sokan békésebbnek tekintik ezt a regionális rendszert, mivel ekkor az expanzív lépések háttérbe szorultak, helyette a kínai értékek nyerték el a szomszéd népek csodálatát. A hűbér gazdasági kapcsolatot fejezett ki, amelyeket rituálékkal és Konfuciusz tanításaiból vett ceremóniákkal tettek még hivatalosabbá és ünnepélyesebbé. A hűbér elismerése mindkét fél számára pozitívumokat hordozott; a „barbárok” legalizált kereskedelmi kapcsolatot folytathattak Kínával, és így Kína beszerezte azokat az árukat, melyekkel nem rendelkezett. Emellett a kapcsolat az adott „barbár” nép vezetőségének is legitimációt adott a kormányzásra, mivel a Mennyei Fia, a kínai császár kapcsolatba lépett vele.

Fairbank gondolatait sokan (Callahan, Perdue) egy idealizált verziónak tartják, egy mítosznak, ami azzal a leíró szándékkal jött létre, hogy nyugatiaknak

---

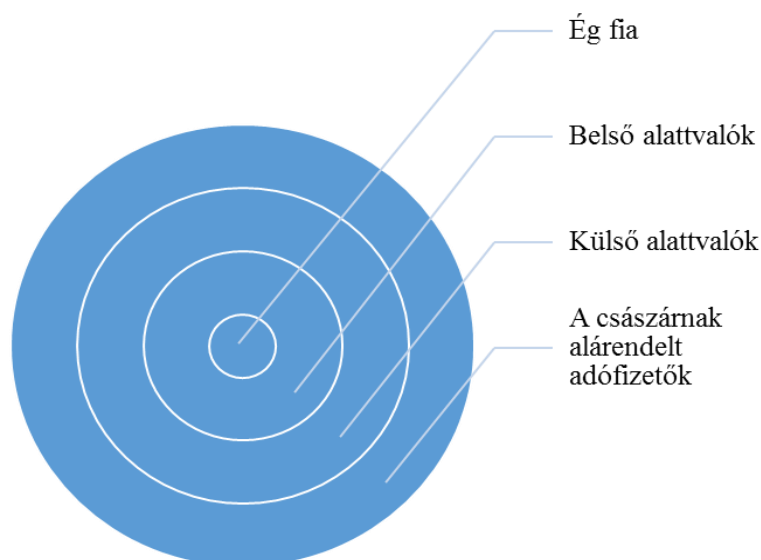
³³ A disszertációban használt három fogalom (*tienhszia*, középső birodalmiság és Csungkuó) egymás szinonimáinak tekinthetők, amit a következőképpen magyarázunk meg: a Csungkuó és a Középső Birodalom egymás tényleges szinonimái, ahol a Csungkuó a kínai elnevezés, a Középső Birodalom pedig a magyar fordítás. Többféle jelentést hordoz: eredetileg ez a civilizált ókori birodalom vs. a körülötte élő barbárok. Manapság ezt a nagyhatalmisággal azonosítják. A disszertáció a fogalmat szintén a nagyhatalmisággal azonosítja, de kiemeli annak biztonsági dimenzióját, mivel a kínaiak az ókorban és ma is ezt a fogalmat egy biztonsági értelemmel látják el; ha ők a világ közepe, akkor nem érheti őket fenyegetés, mert mindenki csodálja őket és kereskedelmi kapcsolatba lépne velük. A *tienhszia* az azt a területet jelöli, ahol ez érvényesül, ennek a földrajzi leképeződése, de a dolgozatban szinonimaként használjuk, mivel a terület, melyet a megbízott uralkodó kormányoz, az csak a világ közepe lehet.

magyarázza meg a kor regionális rendszerét.³⁴ Megállapításukban annyi igazság van, hogy pontos kínai kifejezés a hűbérrendszerre nem létezik. Így a Kína-kutatók megkülönböztetik a hűbérrendszert a vazallusi rendszertől (*patriarchal/vassal system*), melyek az intézményesülés szintjén mutatnak eltérést. A vazallus államok sokkal szigorúbb, hierarchikusabb rendszerbe kapcsolódtak be, és az adófizetési kötelezettség mellett a kínai bíróság is joghatósággal rendelkezett felettük (Callahan, 2011).³⁵

A rendszer békés jellegéről is kialakultak viták. Alastair Iain Johnston a Ming dinasztia klasszikusainak tanulmányozása közben tesz kijelentéseket, miszerint a kínai stratégiai kultúra kettős: egy szimbolikus és egy műveleti halmazból áll. Így nemcsak a konfucianizmus logikáját követik, a konfliktus elkerülésének igényét, hanem ennek ellenére feltételezik az állandó félelmet is az emberi kapcsolatokban, így egyszerre van a birodalomnak háborút elkerülő és háborúra kész természete is (Johnston, 1995).

1. ábra

A kínai világkép (Saját szerkesztés)

³⁴ William A. Callahan (2011): Introduction: tradition, modernity, and foreign policy in China. In: William A. Callahan és Elena Barabantseva (2011): China orders the world: Normative soft power and foreign policy. Washington, Woodrow Wilson Center Press, 2011. 6 és Peter Perdue (2015): The tenacious tributary system. In: Journal of Contemporary China Vol. 24, No. 96

³⁵ Wang Bo professzor előadása a Sanghaji Nemzetközi Tanulmányok Egyetemén 2014. 11. 17.

Manapság a tienhszia rendszert újból felfedezi a szakirodalom, mégpedig a vesztfáliai rendszer negatív vonásainak kiküszöbölése kapcsán. Az anarchia, a folytonos verseny, a háborúk és a konfliktusok Hobbes által felrajzolt világa sok Kína-szakértő szerint egy etikai kódex hiánya miatt van, amit egy hierarchikus, de stabil rendszerrel ki lehetne küszöbölni. Sőt a világkormányzás (*world governance*) alternatív módjának is megfelelne, a konfucianizmusból átvett jó társadalmi és politikai rendszer miatt, amin keresztül világtársadalom jönne létre. Ezt a rendszert azonban nem demokratikus választások útján lehetne fenntartani, legitimációját a morális és etikai értékek adnák. Így ez egy rugalmas rendszer, amely harmóniát, különbözőséget és együttműködést hirdet, de nem államoknak, hanem a világ összes emberének (Qin, 2005). Maga a gondolat, hogy állam alatti szereplőkre fókuszáljon a rendszer, a konfucianista etikából származik, ahol a családi kötelék az egyik legfontosabb. Ennek értelmében a szeretet, a harmónia, a kölcsönös segítségnyújtás és a kötelezettségek alakítják ki a társadalmi rendszert.

Az állam értékközpontú külpolitikát kísérel meg folytatni, annak érdekében, hogy jelenlegi felemelkedését ne félelemmel társítsa a Nyugat. A kínai külpolitikában megjelenik a birodalmi dicső múlt emléke, mely az etnocentrikus világnézeten érhető tetten, és a megaláztatás érzése is, mely bizonytalanságot és áldozati szerepet visz a kínai külpolitikába.

A világnak ezen a kínai szemüvegen keresztül való szemlélése, ennek a világképnek a továbbélése és alkalmazhatósága napjainkban, ellentéteket szül a kutatók között. A 19. században elszenvedett önképvesztés miatt a forradalmi nacionalizmus felerősödésével Joseph Levenson továbbélni látja a középső birodalmiság gondolatát. Ezzel szemben Benjamin Schwartz szkeptikusan kezeli ennek súlyát a jelen és jövőbeli kínai politikában. A 20. század elején még voltak tényleges kínai próbálkozások, hogy Kína értéket közvetít a világnak, mégpedig a konfucianista etika által épített utópikus jövőképet (Kang Yu-wei meglátása szerint). Vagy akár Szun Jat-szen 1924 márciusában tartott előadásának szavaira gondolva: Kína kötelessége felemelni az elesetteket és segítséget nyújtani a gyengének, most is, a nagyhatalmak által elnyomott rendszerben, mivel csak így tud újra győzelmet aratni az imperializmussal szemben. Meisner továbbviszi ezt a gondolatot és amellet érvel, hogy a marxizmus mint szemléletmód választása is visszavezethető arra az

utópikus gondolatra, a történelem és társadalom egy újfajta interpretációjára, amely átalakítja a 20. századi Kínát. Ez az új idea pedig képes lesz arra, hogy megváltoztassa Kínát egy forradalmi cselekmény által. Így Mao világnézete is az emberekbe vetett hitével jellemezhető, a tömegek erejével a változásra, így a Kínai Kommunista Pártnak az a feladata, hogy olyan környezetet teremtsen, ahol a társadalmi osztályok eltűnnek, és az emberiség belép a nagy harmónia időszakába. Ennek eléréséhez pedig a többi fejlődő országot is meg kell győznie arról, hogy úgy tudnak erőssé válni, ha követik Kína példáját. Ez a „forradalmiság” megváltozott, amikor Kína státuszát visszaállították az Egyesült Nemzetek Szervezetében. Formális szinten egy realistább politikát kezdett el folytatni, támogatva a *modus vivendi*-t, míg informális szinten az etikus külpolitikát próbálta alkalmazni, harmonikusabb képet sugallva magáról és az addig végigjárt fejlődési útjáról (Cranmer-Bying, 1973).

Összességében elmondható, hogy a maga kételyeivel és tökéletlenségeivel együtt is a tienhszia rendszer volt a kulcs a kormányzáshoz és az önértelmezéshez több mint két évezreden át, ma viszont néhány IR szakértő mindössze egy felülről szervezett (top-down) megoldásnak tekinti a világ bajaira, egy „kínai megoldásnak”. A középső birodalmiság/tienhszia gondolat azonban egy másik diskurzusba is bekapcsolódik: hogyan tud Kína beilleszkedni felelősségteljes nagyhatalomként a mai rendszerbe? A választ egyre inkább a multilaterális diplomácia kínálja – és ezzel Kína elindul a nemzetközi intézmények felé, amelyek mint eszközök jelennek meg céljai eléréséhez.

2.2.2. A biztonság nyugati értelmezései

A biztonság értelmezéséhez először különböző nyugati szerzők gondolatait ismertetjük, majd egy időbeli síkon lejátszódó változásra mutatunk rá.

A biztonság etimológiája a *securus* vagy a *sine cura* szóra vezethető vissza, amelynek jelentése fenyegetés nélküliség.³⁶

Helga Haftendorn bizonyos tényezőket jelöl meg, amelyek segítenek a biztonság definiálásában, ezek közé tartoznak az értékek, a fenyegetés, a képesség, a filozófia és a történelmi kontextus. Ezeknek a tényezőknek a vizsgálata azt mutatja,

---

³⁶ Online etimológiai szótár: <http://www.etymonline.com/index.php?term=secure> (Letöltés ideje: 2016.02.17.)

hogy a különböző korokban más és más jelentést kapott a biztonság. A 17. században a vesztfáliai rendszerben az újonnan született államoknak a nemzeti biztonság volt a legfontosabb, túlélésük biztosítása az anarchikus rendszerben. A kubai válság után azonban elmozdulás történik és a nemzetközi biztonság kerül előtérbe, ami egy érdekközösséget jelent a nemzeti túlélésben. Utópiaként Haftendorn megemlíti a globális biztonságot, amely egy kanti világot idéz (Haftendorn, 1991).

Wolfers megfogalmazása inkább a szó etimológiáját követi és a nemzet gazdasági, kulturális és morális értékeinek védelmére helyezi a hangsúlyt. Magát a nemzeti érdeket pedig egyenesen a biztonsággal teszi azonossá (Wolfers, 1952).

Morgenthau a biztonságos és védett környezet megteremtése kapcsán definiálja a biztonság fogalmát, amelyet erőmaximalizációval lehet elérni. Azonban közben figyelembe kell venni az állam fizikai, politikai és kulturális lehetőségeit is (Morgenthau, 1948).

Buzan a kilencvenes évek végén egy multiszektoriális megközelítést alkalmaz a biztonság értelmezéséhez, amelybe öt tényezőt emel be: politikai, katonai, társadalmi, gazdasági és környezeti. Ezzel a definíció nemcsak mélyebb értelmet kapott, hanem szélesedett is, bevonva nemcsak az állam, hanem az állam alatti és feletti szereplők biztonságát is a diskurzusba (Buzan, 1998).

A nyugati államok biztonságfelfogása jelentős változásokon ment keresztül az 1648-as vesztfáliai szerződés megkötése óta. Az akkor megalakult államok legfontosabb kihívása az államegység fenntartása volt mind a külső, mind a belső kihívásokkal szemben. Ez az alapigazság a mai nemzetközi rendszerben is változatlan, azonban egy sűrűbb transznacionális kapcsolati hálót kell az államoknak kezelniük, amely egyrészt a szereplők megnövekedett számát jelenti, másrészt a túlbujánzó viszonyok egyre több és újabb témákat emelnek be a biztonság témakörébe.

Ebben az új környezetben még inkább indokolt a biztonság kérdéskörének ismételt vizsgálata, annak ellenére, hogy hatalmas szakirodalom áll a témában kutatók rendelkezésére. A nemzetközi kapcsolatok realista iskola képviselőinek alaptézise is már a biztonságra mint az állam legfontosabb érdekére összpontosít, amelyet prioritásként a többi elmélet is magáévá tesz, azonban a hangsúly az adott történelmi körülmények változásával eltolódik. A II. világháború után az Egyesült Államok ernyője alatt létrehozott rendszerben lehetővé vált az államok közötti

kooperáció a nemzetközi intézmények égisze alatt, amely egy kis elmozdulást jelöl az állami biztonság irányából a közös biztonság felé. Az 1973-as olajválság óta egy újabb változó került be a biztonsági gondolkodásba, a gazdasági egymásrautaltság, fény derült az interdependenciák sűrű hálójára, amely immár az addig önállónak hitt nyugati világot is megrázta. A vasfüggöny megnyitásával és a Szovjetunió összeomlásával a biztonság fogalma nem kapott könnyebben magyarázható definíciót, hanem még több szereplő és kihívás jelent meg, amit a 2001. szeptember 11-ei Washington és New York elleni terrortámadások tovább fokoztak, mivel a veszélyforrás már nem egy államtól, hanem egy nem-állami szereplőtől származott (Kiss J, 2009.).

A biztonság fogalma a nemzetközi rendszerrel változik, módosul. Ezt egyrészt olyan modernkori problémák idézik elő, mint a környezeti és szociális kihívások, másrészt az állam alatti és feletti szereplők megnövekedett köre, azaz a nemzetközi intézmények, multinacionális vállalatok, terroristacsoportok megjelenése.

A biztonság fogalmának bővülése egy új elemmel gazdagítja a diskurzust, az állam és a biztonság kapcsolatára tevődik át a hangsúly. Mabbe (Craft ed. 2009, p. 15) meglátása szerint a két fogalom szorosan összetartozik, azonban eddig a nagyobb fókusz a biztonság értelmezésének változása kapta. Az államot statikus tényezőként, egy ahistorikus folyamat eredményeként létrejött, a térképen megjelenő határokkal körülvett területként kezelték. Azonban érdemes lenne a vizsgálat tárgyává tenni az állam dinamikus modelljét, amely olyan intézményi formát, politikai entitást jelöl, ami időről időre változik, a kor kihívásainak és körülményeinek megfelelően.

Ahogy látható, a biztonság Nyugat által kidolgozott definíciója is rengeteg átalakuláson ment keresztül az 1648-as vesztfáliai szerződés megkötése óta. Elmondható, hogy a biztonság fogalma az állam fogalmával együtt változik, új szereplők és új kihívások kerülnek be az agendába, azonban azt a kérdést sem szabad elfelejteni, hogy kinek a biztonságáról van szó. Az állam biztonsága vajon egyenlő-e az egyén biztonságával vagy a világ biztonságával? Nem lehet egyenlő, mivel mások a kihívások és más eszközök állnak a rendelkezésre a biztonság fenntartására, így célszerű megkülönböztetni a biztonság szintjeit is, lebontva a biztonságot egyéni, állami és világbiztonságra.

Az irodalmi ismertető azonban nem adott választ arra a kérdésre, hogy a biztonságot célként vagy eszközként tudjuk-e értelmezni. Meglátásunk szerint ez egy

eszköz – alapul véve a realista iskola gondolatát –, amellyel elérhetjük célunkat, az erőmaximalizálást, amit a dolgozat szempontjából a szuperhatalmisággal azonosítunk. Azonban ez a hatalom nemcsak katonai eszközöket tartalmaz, hanem puhább, láthatatlanabb erőket is, mint például egy nemzetközi intézmény napirendje kialakításának képességét.

2.2.3. A biztonsági dilemma

A biztonsági dilemma fontos elméleti fogalom a nemzetközi kapcsolatok világában. Olyan világesemények magyarázataként tartják számon, mint az első világháború kirobbanása vagy a hidegháború kezdete. A fogalmat John Herz nevéhez kötik, aki a következőképpen fogalmaz: csoportok és egyének egymás mellett élnek anélkül, hogy nagyobb egységbe szerveződnének, így a félelem egy másik csoport általi bekebelezéstől, megtámadástól arra ösztönzi az adott csoportot, hogy nagyobb erőt birtokoljon. Ez azonban versenyhez vezet és egy olyan ördögi körhöz, ami nem több, hanem egyre kevesebb biztonságot eredményez. Ezt a folyamatot pedig a félelem és a bizonytalanság táplálja, ami abból a tudatlanságból fakad, hogy nem tudni, mi a szomszéd csoportok valódi indítéka (Herz, 1951).³⁷

Herbert Butterfield is foglalkozott a biztonsági dilemma gondolatával, aki szerint a félelem mint az emberiség általános bűne hajthatja az államokat olyan háborús tevékenységbe, amit valójában nem is akarnak. Minden konfliktus alapvető okának tartja, amit a pszichológiai tényezők tovább súlyosbíthatnak (Butterfield, 1952.).

Robert Jervis is sokat foglalkozott a biztonsági dilemmával, ő a fogalmat egy védekező magatartás nem várt következményeként írja le (Jervis, 1978, p. 169). Hangsúlyozza, hogy az anarchikus nemzetközi környezet eredménye az, hogy egy állam növekvő biztonsága tulajdonképpen egy másik állam számára kihívás. Jervis fontossága a diskurzusban egyrészt annak a felismerésének köszönhető, hogy a biztonsági dilemma súlyosságát fizikai (technológia, földrajzi távolság) és pszichológiai (mispercepciók) tényezőkkel szabályozni lehet (Jervis, 1976.).

---

³⁷ "A structural notion in which the self-help attempts of states to look after their security needs tend, regardless of intention, to lead to rising insecurity for others as each interprets its own measures as defensive and measures of others as potentially threatening" John H. Herz (1951): *Political Realism and Political Idealism*. University of Chicago Press, p.7

Mindhárom szakértő definíciójában közös elem a bizonytalanság a másik szándékában, a félelem a másiktól és ezek végeredményeként egy nem szándékos tragikus kimenetel. Eltérés, hogy míg Herz és Jervis az anarchikus nemzetközi rendszert teszi meg a dilemma forrásának, addig Butterfieldnél ez a motívum nem jelenik meg. Emellett egy nagyhatalmak közti verseny, egy lehetséges fegyverkezési versenyből adódó spirálszerű folyamat sem fogalmazódik meg Butterfield koncepciójában, és ő nem ejt szót arról sem, hogy ez a cselekvés nem szándékos, hanem egy védekező mechanizmus eredménye.

3. táblázat

A biztonsági dilemma Butterfield, Herz és Jervis szerint (Saját szerkesztés)

Biztonsági dilemmát meghatározó tényezők	Butterfield	Herz	Jervis
<i>Anarchia</i>	nem	igen	igen
<i>Bizonytalanság</i>	igen	igen	igen
<i>Félelem</i>	igen	igen	igen
<i>Rosszindulatú szándék hiánya</i>	igen	igen	igen
<i>Verseny</i>	nem világosan kimondott	igen	igen
<i>Spirál</i>	nem világosan kimondott	igen	igen
<i>Nem szándékos</i>	nem világosan kimondott	igen	igen
<i>Minden háború oka</i>	igen	nem	nem

Ezek alapján három tényezőnek mindenképp meg kell jelennie a szituációban, hogy biztonsági dilemmáról beszélhessünk:

1. anarchia, amely egy mindenki-mindenkinek-a-farkasa közegben bizonytalanságot, félelmet szül és megteremti az önsegélyt a túléléshez;
2. a mindkét oldalról megjelenő rosszindulatú szándék hiánya;
3. és az erőfelhalmozás, ami nemcsak védekező, hanem támadó képességet is jelent.

Ezek miatt azt mondhatjuk, hogy a biztonsági dilemma defenzív realista államok között létezik, mivel abban az esetben, ha két állam szándékosan fenyegeti egymást, valódi biztonsági dilemma nem lép fel (Tang, 2009, p. 604.).

Kína gazdasági felemelkedése egy olyan anarchikus nemzetközi közegben történik, ahol az amerikai dominancia érvényesül, így annak ellenére, hogy Peking magatartása nélkülöz bármiféle támadó szándékot, a túlzott erőfelhalmozás kételyeket visz a rendszerbe, ami biztonsági dilemmát szül. Kína magatartása a nemzetközi szintén defenzív realista vonásokat mutat, míg regionálisan offenzív lépések is megfigyelhetők. Mivel a disszertáció Kína és az ENSZ kapcsolatát elemzi, a biztonsági dilemma fogalmának használata jogosnak tűnik. Kína tisztában van azzal, hogy felemelkedését félelem és gyanakvás övezi, ezért a dilemma feloldását a nemzetközi intézményekben látja, mivel azok átláthatóságot és tárgyalóasztalt biztosítanak a felmerülő kételyek eloszlatásához. A biztonsági dilemma árnyékában Jervis az együttműködés valószínűségét számításra alapozza. Az államok az együttműködésből várható kifizetéseket és költségeket összevetik a nem kooperáló magatartás jutalmával és költségeivel, és ahol a mérleg kevesebb veszteséget mutat, azt a stratégiát fogják választani (Jervis, 1978, p. 171-174.). Kína az ENSZ-ben nemcsak a felemelkedése miatt kialakult biztonsági dilemmát tudja enyhíteni, hanem a külső és belső biztonságát érő kihívásokat is mérsékli.

2.3. Institucionalizmus

A szakirodalom áttekintése során végül az institucionalizmus fogalmát vizsgáljuk meg. Bemutatjuk a nemzetközi kapcsolatok elmélete három nagy iskolájának főbb elképzeléseit annak érdekében, hogy értelmezni tudjuk Kína és a nemzetközi intézmények viszonyát a különböző megközelítések szerint. Így a disszertáció végén

egy képpé állhat össze, hogy vajon az intézmények a gyenge államok védőbástyái vagy inkább az erők játéktere, mely egyben bőrtönük is.

A klasszikus liberalizmus (19. sz.) alaptézisei közé tartozik, hogy az ember alapvetően jó, az igazságtalanság és a háborúk az alkalmatlan társadalmi intézményekben és a vezetők közötti félreértésekben keresendők. Így intézményi reformokkal és kollektív cselekvéssel ezek a problémák mérsékelhetőek. Ezek a gondolatok a felvilágosodás optimizmusát, a politikai, gazdasági liberalizmust és a wilsoni idealizmust tükrözik. Miután a II. világháború teljesen megkérdőjelezte, majd az akadémiai körök háttérbe szorították a liberalizmust mint magyarázó elméletet, az 1970-es években neoliberális institucionalizmusként született újjá. Ez az új iskola a megváltozott hidegháborús környezetben arra kereste a választ, hogy az anarchikus nemzetközi rendszerben az államok miért választották inkább az együttműködést (Axelrod, Keohane, 1986). A válasz leegyszerűsítve a folyamatos kölcsönhatásban van, ami miatt önérdekük azt diktálja, hogy a kooperációt válasszák. Az intézmények pedig a legfontosabb kérdéshez, a biztonsághoz járulnak hozzá azáltal, hogy tárgyalóasztalt biztosítanak a felek között és növelik az interakciót nemcsak a kemény, hanem a puha biztonság kérdéseiben is.

Ahhoz, hogy megértsük, mi vezetett a kormányközi szervezetek létrejöttéhez, három elméletet érdemes vizsgálni; a föderalizmust, a funkcionalizmust és a közös javak elméletét. A föderalizmus rousseau-i gondolata a háború elkerülését jelöli meg fő célként, ami azáltal válik elérhetővé, hogy az államok átadják szuverenitásukat egy magasabb, föderális jellegű intézménynek (Rousseau, 1782). David Mitrany funkcionalista nézőpontja szerint az egységek *„összekötik a közös érdekeket ott, ahol közösek, és olyan mértékben, amennyire közösek”* (Mitrany, 1946, p. 7). Azonban itt nem feltétlen államok összekapcsolódására kell gondolni, hanem állami kapcsolatokon kívül eső szakértők csoportjaira, akik a hasonló gondolkodású egyénekkal szerveznének közösségeket. A közös javak elmélete azt a problémát hozza fel, hogy az államok tevékenységeinek és döntéseinek hatása van a mindenki számára elérhető közös javakra, amelyek negatív hatással lehetnek a másik államra, így kényszerítés, preferenciák megváltoztatása vagy a csoport méretének átalakítása szükséges az államok közötti kompromisszum megtalálásához (Hardin, 1968).

A nemzetközi intézmények pedig képesek egy olyan szocializációs közeget nyújtani, amelyben az államok hozzászoknak az egyeztetésekhez, békéltetőként

léphetnek fel, segítik az információcserét, egy szóval a bizalmatlanság légkörét enyhíthetik (Keohane, 1984).

Az institucionalizmusnak több fajtája (interdependencia elméletek, funkcionalizmus és rezsimek elméletek) ismert, ezek közül a disszertáció a nemzetközi rezsimekkel foglalkozik, mivel azok a nemzetközi intézmények előfutárainak tekinthetők és így a téma körülhatárolása szempontjából nagyobb jelentőséggel bírnak. A rezsimek elvárásokat fogalmaznak meg az államok felé nemzetközi elvek és normák meghatározásával. A rezsimekről folytatott eszmecsere az 1970-es években kezdődött, azonban definíciójára várni kellett az 1980-as évekig, amikor egy Stephen Krasner által szerkesztett kötetben jelent meg. A rezsimek *„implicit és explicit elvek, normák, szabályok és döntéshozatali procedúrák összessége, amelyek körül a szereplők elvárásai a nemzetközi kapcsolatok egy adott területén összefutnak”*. Krasner a definíciót így folytatja: *„Az elvek bizonyos tények, ok-okozati kapcsolatok, illetve a becsületes viselkedés elfogadása. A normák jogok és kötelezettségek által meghatározott viselkedésminták. A szabály konkrét cselekmények előírása vagy tiltása. A döntéshozatali procedura pedig a kollektív döntés meghozatalának és bevezetésének a módja”* (Krasner, 1982, p. 186).

Általánosságban elmondható, hogy a nemzetközi intézmények már ennél szélesebb jogkörökkel rendelkeznek; az államok külpolitikájára befolyásoló kényszerrel bírnak, míg az állam fel tudja használni ezeket külpolitikai eszközként. Elmondhatjuk, hogy a nemzetközi szervezetek lefedik az egyéni, az állami és a nemzetközi rendszer szintjét is, ahol különböző funkciókat képesek ellátni.

- 1) Az egyén szintjén olyan helyet hoznak létre, ahol az egyének elsajátíthatják a nemzetközi normákat és megtanulhatják a nemzetek közötti hasonlóságokat és különbségeket.
- 2) Az államok – az eszköz funkció mellett – legitimálhatják külpolitikájukat, növelik más államok irányába az információmennyiséget, és a nemzetközi szervezetek az államokkal szemben szankciókat vethetnek ki.
- 3) A rendszer szintjén az együttműködési hajlandóságot erősítik azáltal, hogy segítenek az információgyűjtésben, a viták békés rendezésében, küzdőteret biztosítanak az alkufolyamatokhoz és így magának a nemzetközi rendszernek a létrehozását segítik elő (Mingst, 2008, p. 181).

Mingst felsorolásából már kitűnik, hogy általános problémaforrásként jelenik meg a struktúra és az aktor viszonya, amely dichotómia az állam és az Európai Unió példáján jól tetten érhető. Az államok létrehozták az Uniót és különböző jogokkal ruházták fel azáltal, hogy szuverenitásuk egy részét nemzetek feletti szintre delegálták. Azonban a struktúrának hatása van az államokra azáltal, hogy uniós kötelezettségeket, jogi szabályozásokat (*acquis communautaire*) ír elő számukra. Így azt mondhatjuk, hogy az intézmények és az államok állandó interakcióban vannak, ami változásokkal jár.

A következő megközelítési mód a normatív nézőpont, amely a politikai magatartást a megfelelés logikáján keresztül magyarázza. A megfelelő magatartást az egyének az intézményi tagsággal sajátítják el. Ez a hozzáállás nagyon közel áll a racionális választás institucionalizmusához, ami az intézményeket szabályok és ösztönzők halmazának tekinti, és a tagok ezeknek az intézményi struktúrának az alapelemeire válaszolnak.

A történelmi megközelítés az intézmény alapításának kezdetén lefektetett politikákra és struktúrákra utal, amelyek állandó befolyással bírnak a viselkedésre. Az empirikus megközelítés pedig azt a kérdést boncolgatja, hogy az intézmények valójában képesek-e a politikai választásba beleszólni és a politikai stabilitást befolyásolni (Peters, 2000). Felmerülhet a kérdés, hogy az intézményesülés szintjét lehet-e mérni, melyek azok a tényezők, amelyek alapján egy nevében intézménynek tűnő szervezet ténylegesen intézményi rangot kap. Ragsdale és Theis (az amerikai adminisztrációkat elemezve) a következő négy jellemvonást emelte ki, amelyek annak ellenére, hogy belső intézményi fejlődéshez köthetőek, Ragsdale és Theis meglátása szerint alkalmazható kategóriák nemzetközi szervezetekkel kapcsolatban is:

- 1) *autonómia*, ami azt a képességet jelenti, hogy az intézmény döntést tud hozni és végre is tudja azt hajtani;
- 2) *adaptáció*, az a képesség, amellyel a megváltozott körülményekre képes reagálni;
- 3) a *komplexitás* azt a képességet jelöli, amellyel létrehozza belső struktúráit, eléri céljait és megbirkózik a környezetével;

- 4) *koherencia*, mellyel a munkamennyiséget kézben tartja, és azok a belső folyamatok, amelyekkel időben tud reagálni a kihívásokra (Ragsdale és Theis, 1997).

A kilencvenes években sok kritika érte az intézményeket és velük együtt az institucionalistákat is, gondoljunk csak Mearsheimer Vissza a jövőbe című írására, ahol az akkor még Európai Közösségek negatív jövőjéről értekezik. Cikkében kifejti, hogy az államokat a realista világban elsősorban a relatív nyereséggel lehet rávenni arra, hogy fontolóra vegyék az együttműködést, mivel mindenki katonai hatalom akar lenni a rendszerben (Mearsheimer, 1990, p. 52). Azonban a nemzetközi intézmények igenis számítanak. A több információ a költségeket csökkenti, így a hasznosság elvére alapozva megéri inkább intézményi keretek között mozogni, mint hobbes-i világban élni és állandóan készülni a konfliktusra katonai fejlesztésekkel. Ennek ellenére Keohane is egyetért azzal, hogy létezik két olyan probléma, amelyek beárnyékolhatják az együttműködést. Az egyik a csalás, a másik pedig a többfajta együttműködési végkimenet. Ezek, annak ellenére, hogy az államok számára létező problémaként jelennek meg, az intézmények megoldást kínálnak ezekre a problémákra. A sikeresen működő intézmény ugyanis a kölcsönösségen alapszik, ahol az ügyek összekapcsolásával (*issue linkage*) hatékonyabban lehet fellépni a csalók ellen, miközben kölcsönösen hasznos cseréket lehet kialakítani (Keohane és Martin, 1995, p. 45-46).

A kilencvenes évek realista vs. neoliberális institucionalista vitája egy olyan közegben zajlott, ahol pozitív közhangulat uralkodott a történelem végéről és a demokráciák győzelméről, és ahol egy liberális világ kezdeteit ünnepelték. Azonban a szeptember 11-i terrortámadások megingatták az addigi multilaterális intézményekbe és a wilsoni idillbe vetett hitet, és – ahogy az amerikai külpolitika is mutatja – az unilaterális lépések kezdtek megjelenni. Elmondhatjuk, hogy a Bush-adminisztráció és a neokonzervatív fordulat elkezdte aláásni a nemzetközi intézményeket és minimalizálni a nemzetközi kooperációt, ami mégis a realista iskola tanainak beigazolódását mutathatja, mégpedig azt, hogy az erő áll a világpolitika középpontjában. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy az ENSZ irrelevánssá vált volna, de hatékonysága nagyban függ a hatalmak döntéseitől. Azonban egy tényező még mindig a liberális institucionalizmusnak kedvez: az egyoldalú lépések megtételét is szükséges elfogadtatni a nemzetközi rendszerrel, és

ehhez a legmegfelelőbb a nemzetközi intézmények adta legitimáció (Voeten, 2005, p. 534).

Ezen a ponton kapcsolódik össze az állam, a társadalom és a nemzetközi intézmény, mivel egy külpolitikai döntés elfogadtatása a közvéleménnyel sokkal hatékonyabb, ha a nemzetközi intézmény is áldását adja rá. Chapman a stratégiai információátadás modelljében (*strategic information transmission*) ennek okait fejti ki. Elsőként a közvélemény támogatását emeli ki a politika végrehajtásában, mikor az állam inkább konzultál a nemzetközi intézménnyel. Következőnek hangsúlyozza, hogy egy konzervatív intézménytől kapott felhatalmazás jobb meggyőző erővel bír a lakosság számára, mint ha az állam önálló döntéseként állítanák be. Azonban kiemeli, hogy ezek a megállapítások különbözőséget mutathatnak attól függően, hogy konzervatív vagy revizionista intézményről beszélünk-e (Chapman, 2007).

A II. világháború előtt történtek kísérletek olyan szervezetek felállítására, amelyek a békét voltak hivatottak garantálni, azonban ezek a rendszerek működésképtelenek voltak. A tagok között nem volt konszenzus, és hiányzott egy vezető állam, aki akkorra hatalommal rendelkezett volna, hogy képes lett volna egyedül kialakítani és rákényszeríteni a szabályokat a többi államra. Azonban 1949 után a nyugati világban egy állam képes volt hegemon pozícióra szert tenni és nemzetközi rezsimeket, globális intézményeket létrehozni a békéért és biztonságért. Az elmúlt több mint hatvan év alatt az intézmények nagy fejlődésen mentek keresztül; a növekvő taglétszám és az újfajta külső kihívások mind alakították a ma is létező nemzetközi szervezeteket. Az intézmények szerepéről azonban vita bontakozott ki. Egyesek (realisták) az Egyesült Államok meghosszabbított polipkarjainak tekintik őket, amelyek az erőpolitikát alkalmazzák, a nagyhatalmak eszközét a többi állammal szemben. Mások viszont (liberálisok-institucionalisták) azt a normaközeget és szocializáló erőt hangsúlyozzák, amellyel az államokat együttműködő magatartásra ösztönzik. A vita nem eldöntött, azonban tény, hogy az intézmények kooperatívabb közeget teremtenek, garantálják az átláthatóságot, diskurzust teremtenek az államok között és így hozzájárulnak a béke és biztonság garantálásához.

A csatlakozással az ország átadja szuverenitásának egy részét az intézménynek, annak érdekében, hogy az kellően fel tudjon lépni az alapító okiratában foglalt célokért. Ez egyfajta eltávolodást jelent a realista iskolától, mivel a nemzetközi

intézmények mint normaalkotók jelennek meg, akik képesek az államok magatartását befolyásolni. Az anarchia melletti kooperációt az institucionalista iskola hirdeti, azonban az együttműködő magatartás az érdekek miatt következik be, ami megint visszanyúl a realizmusba.

2.4. Összefoglalás

Hipotézisünk bizonyításához először a hozzá kapcsolódó elméleteket ismertettük. Az elméleti áttekintést az orientalisztikával kezdtük, mivel az értekezés egy eddig nyugati gyökerekkel rendelkező fogalmat bújtat keleti köntösbe, így azt a más kutatásokban is felmerült kérdést is meg kellett vizsgálnunk, hogy a nyugati szocializációs közeg mennyiben befolyásolja a Keletről alkotott képünket, és így az erről való gondolkodás mennyire tekinthető legitimnek. Emiatt Edward Said (2000) munkássága mellett röviden kitértünk William Jones, Friedrich Schlegel és Max Müller kutatásaira is, melyeket Megan Thomas (2010) foglalt össze. Az orientalisztikát összekapcsoltuk a nemzetközi tanulmányok diszciplínájával, mivel arra kerestük a választ, hogy szükség van-e egyáltalán keleti fogalmakra a nyugati gyökerű tanulmányokban, létezhet-e „*kínai IR*”. Wang Jisi (2010) és Nele Noesselt (2012) kutatásai amellet érvelnek, hogy létezik egy különutas „*kínai IR*”, mely kínai szemszögből magyarázza az eseményeket, míg Yan Xuetong (2011) az ellentábort képviseli, aki inkább a hasonlóságokra helyezi a hangsúlyt a nyugati és keleti gondolatok között. Arra a végeredményre jutottunk, hogy mivel a Kína-szakértők és a kínai szakértők is megosztottak abban a témában, hogy szükség van-e egyáltalán kínai színezetű nemzetközi kapcsolatok elméletére, egy kínai gyökerű fogalom átültetése a nyugati biztonsági iskolákba újfajta megközelítést jelent, ami teret nyit több jövőbeli kutatásnak is, melyek még inkább kínaias gondolkodást tükröznek.

Ezzel a gondolattal áttértünk magának a Csungkuó fogalomnak az ismertetésére, melynél a szakirodalmi áttekintés után leszögeztük, hogy a disszertációban használt három fogalmat (tienhszia, középső birodalmiság és Csungkuó) egymás szinonimáinak tekintjük. Ennek magyarázatára Chun-Chieh (2007), John K. Fairbank (1968), Callahan (2011) és Johnston (1995) gondolatait elemeztük. A történelmi Kínában eredetileg ez a civilizált ókori birodalom és a körülötte élő barbárok kapcsolatát hivatott leírni. Azonban manapság több szakértő, többek között Joseph Levenson is, ezt a nagyhatalmisággal azonosítja. A disszertáció

a fogalmat szintén a nagyhatalmisággal azonosítja, de kiemeli annak biztonsági dimenzióját, mivel a kínaiak az ókorban és ma is ezt a fogalmat egy biztonsági értelemmel látják el; ha ők a világ közepe, akkor nem érheti őket fenyegetés, mert mindenki csodálja őket és kereskedelmi kapcsolatba lépne velük.

A Csungkuó fogalom tisztázása után jutottunk el arra a pontra, ahol megvizsgáltuk, hogy a nyugati szakirodalom hogyan magyarázza a biztonság fogalmát, megpróbálva hasonlóságokat és különbségeket felfedezni a Középső Birodalom biztonsággal kapcsolatos definíciójával. A szakirodalom azt mutatja, hogy a biztonság fogalmához más jelentést társítanak a nemzetközi kapcsolatok főbb iskolái. A realisták (Morgenthau, 1948, Wolfers 1952) a biztonságot az államok közötti konfliktusokhoz, fegyveres erővel való fenyegetéshez kapcsolják, mely az államérdek ellen történő katonai fellépést sejtet. Így ez egy szigorúan vett katonai szemléletet takar. A neorealisták (Waltz) azonban a biztonság kérdésében a nemzetközi rendszerre fektették a hangsúlyt, amellet, hogy az államközi kapcsolatokat a kooperációval jellemezték. Az angol iskola (liberális realizmus/strukturalizmus) képviselői (Bull 1977, Wight 1992) a biztonságot normarendszerhez kötik, a rend fenntartását pedig öt tényezőre vezetik vissza (hatalmi egyensúly, nemzetközi normák, diplomácia, nagyhatalmak közötti viszony és a legitim háború fogalma). A koppenhágai iskola (Wæver, Buzan 1998) a hidegháború utáni megváltozott nemzetközi rend és a nemzetközi szereplők megnövekedett száma miatt már szektoriális biztonságfelfogásról beszél, mely magában hordozza a katonai biztonság mellett a gazdasági, környezeti, politikai és társadalmi kérdéseket is. Az iskolák közötti definíciós vitának az a legfőbb kérdése, hogy mi tartozhat a biztonság témakörébe, meddig bővíthető a biztosítottak köre.

Az iskolák biztonságelméletének megközelítésében azonban kirajzolódik a biztonság három eleme, melyek a klasszikus értelmezésben a legfontosabbak:

1. szuverenitás és a területi biztonság védelme
2. a belső biztonság megteremtése az állampolgárok életének védelmével
3. nemzeti érdek védelme.

Azt tapasztaltuk, hogy a témában csak nyugati szempontból vett megközelítések találhatók, a témakör teljes egészében nyugati beállítottságú. Felmerült a kérdés, hogy a biztonság definíciójának nyugati verziója megfeleltethető-e Kína számára is.

Arra a következtetésre jutottunk, hogy a multiszektoriális megközelítés áll legközelebb a kínai biztonság definíciójához, azonban a tényezők egyfajta hierarchikus viszonyba rendeződnek, ahol a politikai biztonság (a párt túlélése) a legfontosabb, mivel enélkül a gazdasági, társadalmi, katonai és környezeti kérdések biztosítása lehetetlenné válna, a Kínai Népköztársaság mint állam léte kerülne veszélybe.

A kínai fejlődés, mely elsősorban gazdasági modernizációt jelent, így a politikai biztonság megerősítését szolgálja, azonban ez a többlet erő a régióban félelmet vált ki. Ezt a problémát, a biztonsági dilemma kérdésének főbb elméleti keretét mutattuk be a továbbiakban, ahol Herz (1951), Butterfield (1952) és Jervis (1976, 1978) művei alapján összehasonlítást végeztünk. Következésképpen azt tapasztaltuk, hogy az anarchia, a rosszindulatú szándék hiánya és az erőfelhalmozás jelentik azokat a tényezőket, melyek a biztonsági dilemma kialakulásához szükségesek. A nem eldöntött ázsiai erőegyensúly játszma és a kínai megnövekedett képességek Peking régiós politikájába offenzív lépéseket visznek, míg globálisan defenzív realista vonásokat mutatnak. A nemzetközi porondon az intézmények biztosítják, hogy Kína a nemzeti érdekeket védelem alá helyezheti anélkül, hogy katonai erőt mozgósítana.

A továbbiakban foglalkoztunk a nemzetközi intézmények szerepével és az institucionalizmus képviselőinek gondolatait ismertettük (Axelrod-Keohane 1986, Rousseau 1782, Mitrany 1946, Hardin 1968, Krasner 1982), akik mind amellet érveltek, hogy az állami és nem állami szervezetek közti kapcsolat rákényszeríti az államokat a normakövetésre és az együttműködésre. Az államok elfogadják az intézmények határozatait, mivel az ehhez szükséges képességet az államok ruházták rá az intézményre. Emellett hangsúlyozták, hogy tárgyalóasztalt nyújtanak a feleknek, terjesztik az információt, növelik az átláthatóságot. Rávilágítottunk a kilencvenes években felmerült kritikákra is (Mearsheimer 1990), mely a realista vs. neoliberális institutionalisták között zajlott le. Kína kapcsán arra a következtetésre jutottunk, hogy a liberálisok elképzelése alapján az intézmények által nyújtott tárgyalóasztal csökkenti a realisták biztonsági dilemmáját, miközben a konstruktivisták által leírt intézményeken belüli szocializációs közeg tanítja az államot. Kína így levezeti többlethatalmát úgy, hogy közben megszerzi azokat a képességeket, melyek a külső és belső biztonság eléréséhez szükségesek. Az ENSZ-

ben így egyszerre funkcionál nagyhatalomként, aki leköti az erejét, de kisállamként is, aki a befolyását növeli az újra elosztott hatalomból.

Az ázsiai hatalmi egyensúlyban és világviszonylatban is fontos egy szövetségi rendszer vagy koalíciók létrehozása Kína érdekeinek biztosítására és védelmére, melyet egy közös fenyegetés képe tud egységbe kovácsolni. Az államnak, aki jó szövetséget akar létrehozni, két fontos tényezővel kell rendelkeznie:

1. erős vezetőként kell magát feltüntetni a többiek szemében, aki képes védelmet nyújtani a hozzá csatlakozóknak. Ehhez jól felszerelt modern hadsereg szükséges.
2. A fennálló fenyegetést pontosan le kell írni és közös fenyegetésként kell feltüntetni. A közös fenyegetés ténye érdekszövetségeket szül.

Azonban Kína hadserege nem elég vonzó a régióban, hogy az amerikai védelmi hálót az ázsiai államok felrúgják. A közös fenyegetés pedig olyan kihívásokban ölt testet, mint a környezeti szennyezés, határokon átívelő kriminalizáció, melyek nem bírnak olyan erővel, hogy Kína mellé állítsák az államokat. Így az önsegély értelmében Kína minden lehetőséget meg fog ragadni, ahol erejét és befolyását növelheti, melyhez a nemzetközi intézmények jó platformként szolgálnak.

3. FEJEZET

A KÍNAI BIZTONSÁGFOGALOM EGY LEHETSÉGES ÉRTELMEZÉSE

Áttekintettük a rendelkezésre álló szakirodalmat az alkalmazott elméletek vonatkozásában, és kutatásaink azt bizonyítják, hogy Kínára kidolgozott modell eddig még nem állt rendelkezésre a témában. A szakirodalom általánosságban próbálta értelmezni a biztonság fogalmát, és az is inkább nyugati szerzők nyugatias gondolkodását tükrözi. A disszertáció ezt a hiányosságot kívánja pótolni, így a következőkben a szakirodalom által inspirált újítást ismertetjük.

3.1. A tényezők háromszöge

Az elemzés különböző szintjeinek megadásával felvetődik a probléma, hogy az állam hogyan helyezze el magát a rendszerben, létezik-e valamilyen hierarchikus viszony, amelyhez alkalmazkodnia kell. Az állam biztonsága előrébb való-e lakosainak biztonságánál és jogaik garantálásánál, vagy esetleg a világbiztonság megteremtésével a szintek lényegtelenné válnak. A Kínai Népköztársaság a szintek e hármasságában próbálja magát elhelyezni úgy, hogy az állam biztonsága élvez prioritást, de egy bizonyos szintű egyensúlyozás is megfigyelhető a szintek között, mivel e három szint nem választható szét, hatással vannak egymásra és az állam biztonságára is.

Egy erős kínai állam megteremtése is a három tényező harmonikus kapcsolatától függ. Ha szinonimaként tekintünk az „erős állam”, „szuperhatalom” és Csungkuó fogalmakra, akkor azt látjuk, hogy ennek eléréséhez szükség van:

1. a belső legitimáció megteremtésére, amely a belső kihívások csökkentésével érhető el,
2. a kívülről jövő fenyegetések minimalizálására,
3. és a nemzetközi rendszerben presztízs és befolyás megszerzésére.

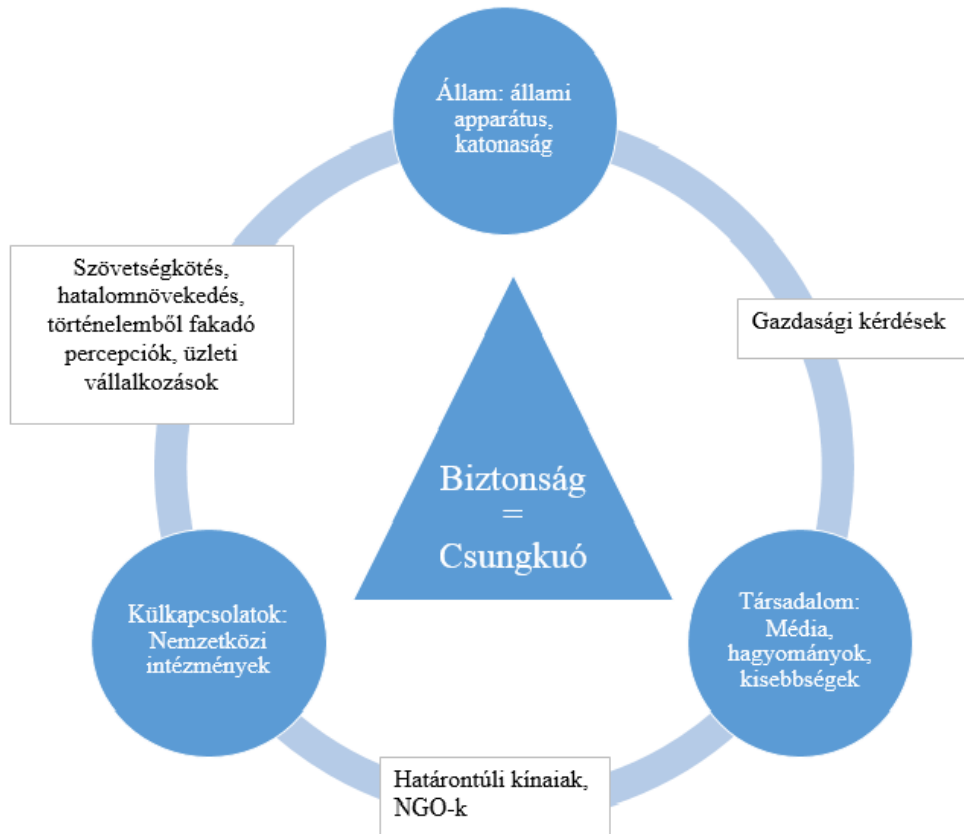
Robert Rotberg megállapítása – hogy az állam feladata a lakosság igényeinek kielégítése, miközben az emberek erőforrásait közös célok felé irányítja – lesz az átkötő kapocs az állam, a társadalom és a külpolitika kapcsolatában (Rotberg, 2004, p. 2).

A kínai állam több ezer éves múltra tekint vissza, és mint a védelem bástyája a külső fenyegetésektől, a csatorna- és a gátrendszer megszervezője, az élelmezés és a raktározás megoldója, mára már sok alaki változáson ment keresztül. A kínai állam modelljének lényege változatlan, de hangsúlyeltolódások figyelhetők meg az állam biztonsági kérdéseinek bővülésében és annak hatásaiban a külkapcsolatokra. A dolgozat felvetése szerint a kínai külpolitika a belpolitikának rendelődik alá, mivel az állam túlélését egy erőskező egypárti berendezkedés tudja csak szavatolni, így prioritás, hogy a lakosság prosperitási igényeit kielégítsék, mivel enélkül a Kínai Kommunista Párt (KKP) uralma kérdőjeleződne meg és váltana ki elégedetlenségeket. A külpolitikát így nagyban meghatározza az állam és a társadalom kapcsolata, amelynek eredőjeként alakul ki a kínai külpolitika, ami azonban visszahat a másik két tényezőre.

A tényezők ezen háromszögében elemeket lehet elhelyezni, amelyek megadják az adott csoportot meghatározó fő témaköröket. A háromszög belsejében, ahol a tényezők mindegyike átlapolja egymást, a biztonság, a középső birodalmiság, az állam túlélése kap helyet, így egyrészt ez a legfőbb mozgatóerő, másrészt viszont ez az összetartó erő, amely ezt a hármasságot fenntartja. Erre hatással van az állam részéről maga az állami apparátus, a társadalom részéről pedig a régi hagyományok, a konfucianusi etika és az egyre nagyobb szerepet kapó média, amely képes befolyásolni az emberek gondolkodását. Emellett kiemelendő a kisebbségek szerepe a többségi han társadalmon belül, akik szeparatista törekvéseik miatt jelentenek fenyegetést az államra. A társadalom és állam átfedésébe a gazdasági kérdések kerülnek, amelyek a belső igények kielégítését próbálják célozni. Az állam és a külföld relációjában a szövetségkötés, a történelmi frusztrációkból adódó percepciók és a hatalomnövekedés játssza a legfontosabb tényezőt. Maga a külkapcsolati háló – ha nem egyes államokra lebontva nézzük – a nemzetközi intézmények és az azokban betöltött szerep miatt fontos. A külkapcsolatok és a társadalom átfedése egyrészt a külföldön élő kínaiak képében jelenik meg, másrészt idesorolható a nem-kormányzati szervek tevékenysége is, amelyek szabadság-, polgári és politikai jogi kérdéseket feszegetnek. A háromszög ilyen kiegészítésével megkapjuk azokat a tényezőket, amelyek a biztonságot és magát az egyes államok irányába folytatott külpolitikát befolyásolhatják.

2. ábra

A tényezők háromszöge (Saját szerkesztés)

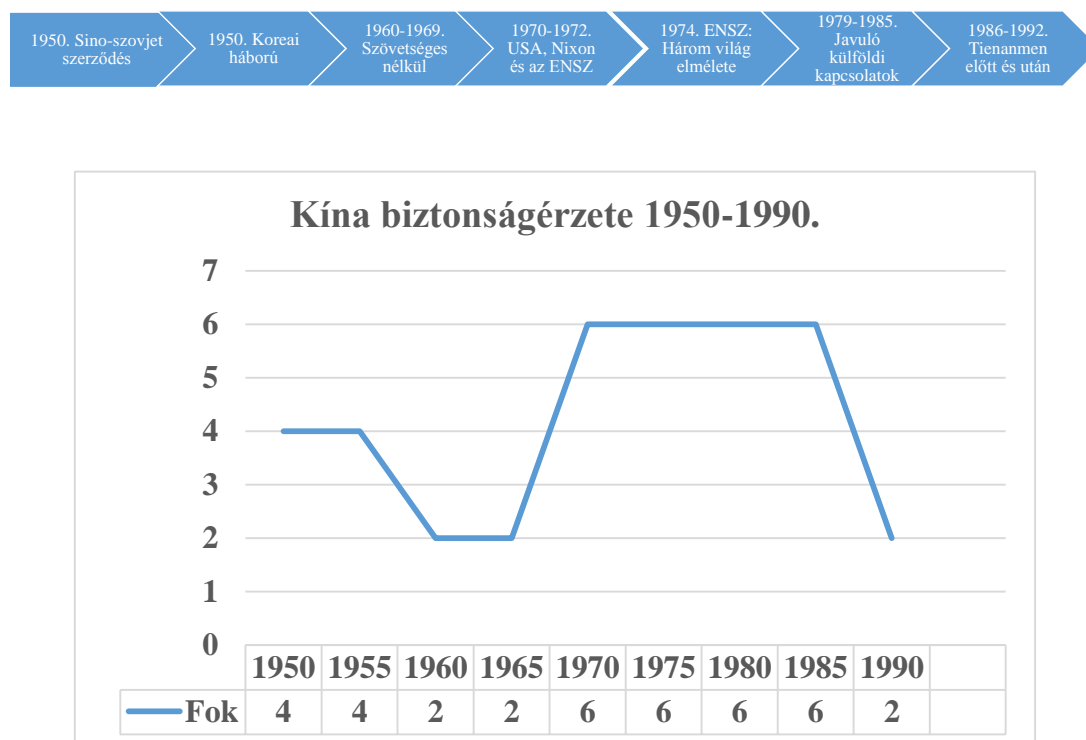
Az előbb említett három tényezőt alapul véve történelmi példákkal kíséreljük meg alátámasztani, hogy a Kínai Népköztársaság külpolitikája 1949-től e három elem befolyása alatt állt, amelyek nagyban meghatározták Kína biztonságérzetét.

- 1) Az 1950-ben megkötött kínai-szovjet barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződés egy új szövetségest hozott Kína számára. A kapcsolat emellett tőke és tudás beáramlásával járt, ami gazdasági és védelmi célokat szolgált emellett, hogy segített konszolidálni a KKP hatalmát.
- 2) A koreai háború felébresztette a kínai történelmi frusztrációkat és egy lehetséges amerikai támadás lehetőségét jelentette Mao számára, így a kommunizmus (és Kína) megvédelem érdekében csapatokat küldött Kim Ir Szen megsegítésére.

- 3) Az 1955-ben tartott bandungi konferencia új, fejlődő világbeli szövetségek létrejöttét segítette amellet, hogy ezek jelentik Kína első lépéseit arra, hogy önképét, identitását és pozícióját megtalálja a világháborúk után.
- 4) Az 1960-as években szövetséges és támogatás nélkül marad; az ideológiai szakítás és a határincidens után a Szovjetunió teljesen elfordul Kínától. A nagy ugrás utáni kiigazítás politikája pedig már későn kezdődött el, éhínség tört ki az országban. Ezeket tetézték a Kulturális Forradalom visszasságai, melyek maradandó nyomot hagytak a kínai önkép formálásában. Az Indiával való határmenti összetűzések is azt mutatják, hogy nemcsak a belső, de a külső biztonság szempontjából is Kína mélypontra jutott, annak ellenére, hogy sikerrel hajtott végre nukleáris robbantásokat.
- 5) Az Egyesült Államok ebben a kilátástalan helyzetben – önmagának is kedvezve – új kapcsolati tőkét jelentett Pekingnek. Az ENSZ-ben visszakapta státuszát, segélyezés indult meg, amely valamiféle stabilizációt jelentett a problematikus belső légkör ellenére.
- 6) 1974-ben Teng Hsziao-ping az ENSZ-ben kifejti „három világ elméletét”, amely szerint a nemzetközi békére és biztonságra elsősorban a nagyhatalmak hegemon törekvései jelentik a legnagyobb veszélyt, ezért a fejlődő országoknak hegemon-ellenes táborot kell létrehozniuk a második világnak nevezett országokkal együtt. Ezzel a beszéddel Kína nemcsak új szövetségi kapcsolatok kialakulását remélhette a fejlődő államokkal, de önmaga pozicionálása is elkezdődik, ami a középső birodalmiság egy a hetvenes évekre átszabott verzióját jelentheti.
- 7) A nyolcvanas évek pragmatista tengeri fordulata még több külföldi támogatást hozott, ami a gazdaság konszolidálását segítette amellet, hogy az új vezetőség pozícióját is biztosította.
- 8) A Tienanmen téri incidenst megelőző politikai reformtörekvések a párt szerepét és a kínai berendezkedést kérdőjelezték meg. Az incidens véres leverése a következő években a nemzetközi izoláció időszakát hozta el Kína számára, ami biztonsági szempontból egy második mélypontnak tekinthető.

3. ábra

Kína biztonságérzete 1950-1990.³⁸ (Saját szerkesztés)

A rövid történelmi áttekintés is arra enged következtetni, hogy a kínai külpolitika az állam és a társadalom kapcsolatában határozható meg, melyekre visszahatnak a külpolitikai lépések. Így a kínai biztonságfogalomra a buzani multiszektoriális megközelítés alkalmazható a legjobban, ahol a teljes biztonság elérése a középső birodalmiságot jelenti. Itt a definíció elszakad a történelmi civilizáció és barbárság, a központ és periféria dichotómiájától, jelentése a maximális biztonsággal lesz egyenlő, amely egy háromtényezős modellel ábrázolható.

Hu Csintao 2009 júliusában a kínai diplomácia feladatait is a szuverenitás, biztonság és fejlődés kulcsszavak körül helyezte el, melyeket az egykori tanácsadó Taj Ping-kuo pontosabb jelentéssel látott el. A kínai nemzeti érdekek felsorolásával, melyek magukban foglalták a politikai stabilitás megőrzését, a szuverenitás biztosítását, a területi integritást és a fenntartható gazdasági és társadalmi fejlődést, a

³⁸ Az értékek a Csungkuó piramis lépcsőinek megfelelően kerültek megállapításra: 2 – állam kritériumai, 4 – működő gazdaság, 6 – szövetségesek, 8 – presztízs, 10 – nemzetközi intézményekben elfoglalt hely, 12 – kulturális elsőbbség, 14 – Csungkuó.

kínai globális stratégia és így a külpolitikai célok is érthetőbbé váltak a többi állam számára. Továbbá a kínai ősi civilizáció új missziója, a nagyhatalmiság visszaállítása is új köntöst kapott (Wang, 2011, p. 71).

Az eddigiek alapján összefoglalásképp az mondható el, hogy a Kínára alkalmazható biztonságfogalom a buzani elképzeléshez hasonló multiszektorális megközelítést takar, mely az állam, a társadalom és egy harmadik állam együttesének a vektorából fakad. A tényezők háromszöge és az említett példák a disszertáció hipotézisének modellszerű bizonyítása, mely felvetésünk igazolásának tekinthető. A következő fejezetben a kínai biztonságfogalom eléréséhez vezető utat mutatjuk be, szintén történelmi példákból összeállított modellre alapozva.

3.2. A Csungkuó piramis

A kínai biztonság és külpolitika ezzel a szemlélettel való jellemzése egyfajta fejlődési utat sugall, ahol a KNK legfontosabb szükséglete és egyben biztonságának garantálása e szerep elérése. Kína szükségleteiből kiindulva Abraham Maslow emberi szükségletek hierarchiájának piramisa is alkalmazható e tényezők áttekintésére. A nemzetközi kapcsolatokban lezajlott behavioralista fordulat következtében a pszichológiában használt modell átvétele, majd annak államokra való átültetésének az alkalmazhatósága igazolhatóvá válik. Ennek következtében a disszertáció interdiszciplináris megközelítést tükröz.

4. ábra

A Maslow-piramis (Saját szerkesztés)³⁹

Maslownál a szükségletek befolyásolják az emberi viselkedést, ami a szükségletek piramisán feljebb haladva változik. Egy szükséglet kielégítése változást idéz elő a viselkedésben, mivel a következő szükséglet megszerzéséhez más viselkedésmintára van szükség. Minél feljebb kerülünk a képzeletbeli lépcsőfokokon, annál fejlettebb önazonosság alakul ki az egyénben.⁴⁰ A szükséglet maslow-i értelmezése egy képességet jelöl egy bizonyos dolog megtételére, amelyet azzal az egyszerű példával szemléltet, hogy az izmos embernek használnia kell az izmait, szüksége van az izmok adta lehetőségek használatára (Maslow, 1982, p. 160).

Az egyének szükségleteit és képességeit állami szintre is átültethetjük, ahol a fejlődés legmagasabb fokát, az egyének önmegvalósítását az erős állam képével helyettesíthetjük. A realista iskola képviselői szerint (Thuküdidész, Morgenthau, Waltz) az erős állam tiszta erővel és az ezáltal létrejött biztonsággal jellemezhető. Bizonyos kiszámíthatóságot látnak a rendszerben, mivel az államok érdekeiket az

³⁹ Forrás: Tudásbázis. Elérhető: <http://tudasbazis.sulinet.hu/hu/szakkepzes/kereskedelem-es-marketing/kereskedelmi-es-marketing-modulok/motivacio-a-legismertebb-elmeletek/maslowszukseglethierarchia-elmelete> (Letöltés ideje: 2015.09.14.)

⁴⁰ "...these needs or values are related to each other in a hierarchical and developmental way, in an order of strength and of priority. Safety is a more prepotent, or stronger, more pressing, more vital need than love, for instance, and the need for food is usually stronger than either....He [the subject of observation] does not know in advance that he will strive on after this gratification has come, and that gratification of one basic need opens consciousness to domination by another, higher need..." (Maslow, 1982, p. 152-53)

önsegély alapján működő anarchikus nemzetközi rendszerben kell, hogy érvényesítsék, ami azt jelenti, hogy „*az erős megteszi, amit meg kell tennie, és a gyenge elszenvedti azt*”.⁴¹ Ezzel szemben a liberalisták az együttműködés lehetőségét is látják az államok között, nemcsak egy zéró végösszegű játszmának írják le az államok világát. A konstruktivisták az állam örökölt identitását emelik ki, amely az egyének közötti interakciókból áll össze, és az állam addig az érdekeit sem tudja megnevezni, amíg rá nem jön, hogy kiket takar a „mi”.⁴² Az iskola képviselőinek a gondolata, mely szerint az állam identitásában bekövetkező változás hatással van a nemzeti biztonsági érdekekre és a politikákra, adja meg a szabad utat a maslow-i gondolatok átvételére az államok világába.⁴³

A kritikák egyik legsarkalatosabb pontja a szükségletek hierarchiájának átültetése más kultúrkörbe. Nevis éppen a KNK-t hozza fel ellenvetésként, ahol nem az amerikai individualista társadalom egyénközpontúsága jelenik meg, hanem a közösség kerül az előtérbe, mivel annak boldogulása előrébb való az egyén gyarapodásánál (Nevis, 1983).

Az elemzés szintjének megváltoztatásával természetesen figyelni kell arra is, hogy az hatással lehet a végkimenetelre és a statisztikai adatokra, azonban jelen tanulmány nem általános következtetéseket kíván levonni, hanem egy ország, a Kínai Népköztársaság fejlődését vizsgálja annak megalakulásától napjainkig. Az értekezés nem foglal állást a nemzetközi kapcsolatok elméletének egy iskolája mellett, hanem mindhárom nagy irányzatból merít. A kínai külpolitika ilyen irányú magyarázata:

- a biztonságot szélesebben értelmezi, mint a realista iskola;
- beemeli a liberálisok együttműködési hajlandóságát a jobb nemzeti érdekérvényesítés reményében;
- és mind a nemzeten belüli, mind a nemzetközi tanulási folyamatot, amely az állam identitásfejlődését szolgálja, megteszi a biztonság garantálásának egyik fontos lépcsőjévé.

⁴¹ „...the strong do what they have the power to do and the weak accept what they have to accept” Thuküdidész: Méloszi dialógus. Elérhető: <http://lygdamus.com/resources/New%20PDFS/Melian.pdf> (Letöltés ideje: 2015.09.14.) p. 2

⁴² “...often cannot decide what their interests are until they know what they are representing, who they are, which in turn depends on their social relationships.” (Jepperson, Wendt, Katzenstein, 1996, p. 60)

⁴³ “...changes in state identity affect the national security interests and policies of states.” Ibid p. 60

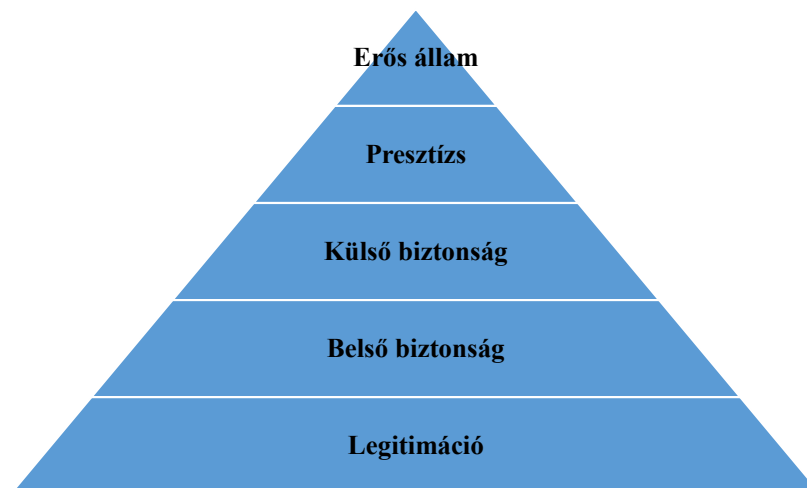
Casey P. Hayden a Szükségletek hierarchiája a nemzetközi kapcsolatokban című munkájában szintén a Maslow-piramis állami szintre való átültetését kísérli meg. Az állam szükségletei közül az első lépcsőt a legitimáció foglalja el, amelynek külső és belső vonatkozásait is vizsgálja. A második helyen a biztonsági szükségletek állnak, amelyek magukban foglalják a belső rend fenntartását és a külső biztonság kialakítását is belső intézkedésekkel, ami hozzájárul az erős állami identitás kialakulásához. Következőnek a külső biztonság szükségét emeli ki, amelyben az állam interakcióit vizsgálja a nemzetközi környezetben. Mindkét biztonsági szükséglet szintjén a biztonságot nemcsak katonai tényezőkre vezeti vissza, hanem elemzés tárgyává teszi a gazdasági biztonságot is, amely belsőleg jelentheti a korrupció elleni harcot, külsőleg pedig egy versenyképes gazdaság kialakítását, amely nincs más országtól függő helyzetben. Miután ezek biztosítva vannak, az ország presztízse megnő, ami azonban nem feltétlenül jelenti kézzel fogható tényezők birtoklását, inkább egy mások általi percepciót takar. A presztízsz fogalmát belső és külső tényezőkkel egyaránt magyarázza, beemeli a puha és a kemény hatalom összetevőit is, melyek az állam magatartását befolyásolhatják, legyen szó egy fenyegetés ellensúlyozásáról vagy akár az erősebb félhez való csatlakozásról (*bandwagoning*). Ha az állam rendelkezik ezekkel a szükségletekkel, akkor egy erős állam képe rajzolódik ki a nemzetközi környezetben, amely ezekkel a képességekkel energiákat tud felszabadítani és a jobb elosztás révén magasabb szintű közjavakkal tudja lakosait ellátni. Nemzetközi téren pedig függetlenebb a többi államtól, nemzeti érdekeit könnyebben tudja érvényesíteni, mivel birtokolja a rendszer alakításához szükséges erőt, amely már a hegemonia fogalmát súrolja. Azonban ez a modell nem statikus, hanem a megváltozott körülményekre érzékenyen reagál, így bármilyen változás, külső hatás az állam szükségletét a piramis lépcsőin nemcsak felfelé, de lefelé is mozdíthatja (Hayden, 2012).

Mind a haydeni elképzelés, mind a következőkben bemutatásra kerülő Kínára kidolgozott modell kritikákat válthat ki az olvasókból. Megkérdőjelezhetik a magatartástudomány átvételének jogosságát a nemzetközi kapcsolatok tudományágba. Kritizálhatják a modell alapfelvetését, mely az államot egységes és racionális szereplőnek tekinti, és állíthatják, hogy a modell nem alkalmas külpolitikai elemzésekre. Azonban a dolgozat célja egy másik nézőpont felajánlása a kínai külpolitika értelmezésében, amely azon az egyszerű Hayden általi felvetésen

alapszik, hogy az állam egy fejlődési utat jár be, amelynek különböző szintjein cselekedetei más magatartási formákkal jellemezhetőek.

5. ábra

A módosított Maslow-piramis Hayden szerint (Saját szerkesztés)⁴⁴

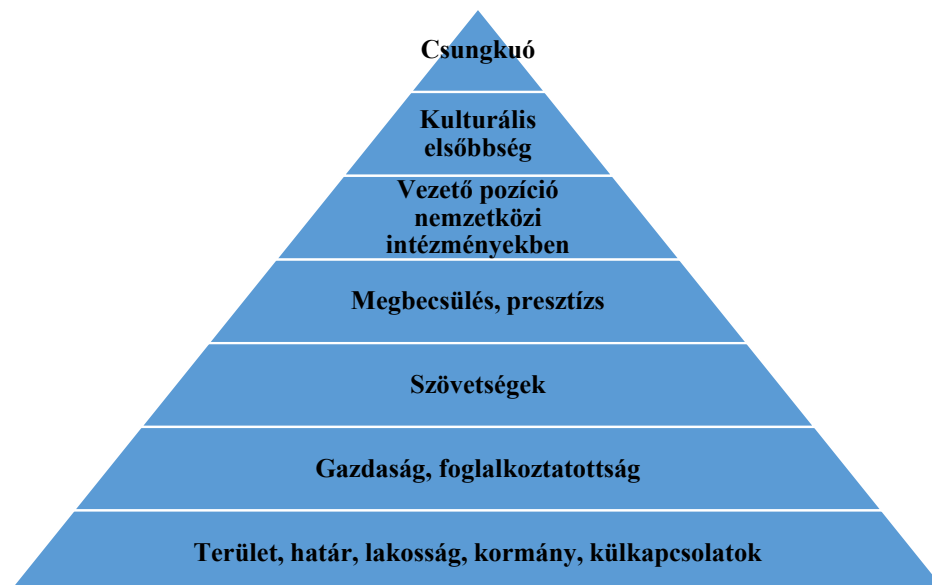
A dolgozatban leírt modell ugyanazon a felvetésen alapszik, mint Haydennél, hogy a Maslow által kifejlesztett szükségletek hierarchiája piramis áttehető állami szintre. Azonban a Csungkuó piramis nem általánosságban kívánja magyarázni az államok viselkedését, hanem csak a kínai külpolitikai magatartás magyarázatának egy alternatíváját kívánja nyújtani. A szintek kiválasztásánál a KNK történelmét vettük figyelembe és fejlődési útjának fontosabb állomásai kerültek bele. Így a modell tekinthető az eddig munkák összefoglalásának is, amely egy lehetséges elemzési módot jelent.

---

⁴⁴ A módosított Maslow-piramis Hayden szerinti saját szerkesztésű első verziója a Bartha-Rigó Márta (2017): A nemzetközi intézmények szerepe a kínai külpolitikában. A kínai külpolitika egy lehetséges magyarázata. In: Külügyi Szemle 16. évfolyam, 2017. 2. számában jelent meg először.

6. ábra

A Csungkuó piramis (Saját szerkesztés)⁴⁵

3.2.1. Legitimáció

Hayden koncepciójának első lépcsőfokán a legitimáció áll. Kínát vizsgálva inkább az állam megalakulását tekinthetjük kiindulásnak, mivel a legitimáció külső tényezőivel Kína 1971-ig nem igazán rendelkezett. *Az első tényező* így a nemzetközi jogból ismert államiság kritériumai; az 1933. évi montevidói egyezmény szerint: „*az államnak mint nemzetközi személynek a következő feltételeket kell egyesítenie: állandó lakosság, meghatározott terület, kormány és más államokkal kapcsolatba lépés képessége*”.⁴⁶

Az 1946-49-es polgárháborúból a Kínai Kommunista Párt került ki győztesen, a Koumintang Tajvan szigetére vonult vissza,⁴⁷ így október elsején a Tienanmen

⁴⁵ A Csungkuó piramis saját szerkesztésű első verziója a Bartha-Rigó Márta (2017): A nemzetközi intézmények szerepe a kínai külpolitikában. A kínai külpolitika egy lehetséges magyarázata. In: Külügyi Szemle 16. évfolyam, 2017. 2. számában jelent meg először.

⁴⁶ Montevidói egyezmény 1. cikke. Elérhető: <https://www.ilsa.org/jessup/jessup15/Montevideo%20Convention.pdf> (Letöltés ideje: 2015.09.16.)

⁴⁷ 1949-ben a népi forradalom győzelme után a Kuomintang hívei Csang Kaj-sek vezetésével Tajvanra menekültek, és az Egyesült Államok segítségével Kínai Köztársaság néven önálló államot hoztak létre. Bár eleinte úgy tűnt, a Kuomintang nem kerülheti el a nemzetközi elszigetelődést, a koreai háború megváltoztatta a Kínai Köztársaság helyzetét, lehetővé vált számára az aktív nemzetközi szerepvállalás is. Annál is inkább, mivel az államok túlnyomó többsége nem Pekinggel tartotta fenn diplomáciai kapcsolatait, hanem Tajpejjel. Emellett az ENSZ-ben, valamint annak Biztonsági Tanácsában Kínát megillető helyet is a Kínai Köztársaság foglalta el egészen 1971-ig.

kapubástya mellvédjén a KKP vezetője Mao Ce-tung bejelentette a Kínai Népköztársaság megalakulását és az új himnusz zenéje közben felhúzták az ötszörös lobogót, egy fiatal gazdasági szakember alkotását, mely Kína egységét szimbolizálja a kommunista párt alatt.

Kína új intézményrendszere a szovjet modell alapján épült ki,⁴⁸ a párt az élet minden területét ellenőrzése alá vonta, és a régi párttagok dominanciája érvényesült a kormányzásban.

3.2.2. Gazdaság

Az állam kommunista újjászervezése és a Szovjetunióval való kapcsolat a gazdaság átalakításában is fontos szerepet játszott. A növekvő gazdaság mint *második szükséglet* az állam és annak lakosságának szempontjából is kiemelkedő fontossággal bír. A foglalkoztatottság magasabb szintjével a belső problémák, ellenállások csökkenthetők, a kormány legitimitása biztosítottá válik.

A kommunisták hatalomra kerülésükkor szembesültek országuk problémáival: az ipar romokban hevert, az életszínvonal az egyik legalacsonyabb volt a világon; egy elszegényedett Kínával találták magukat szembe. Az ellenállás felszámolása után azonban rövid időn belül sikerült rendet teremteniük; csökkentették az inflációt, az élelmiszer- és ruhaellátás javult, a gyárak újra megnyitottak. 1952-re a kínai leleményesség, munkabírási és szervezőképesség hatására az újjáépítés befejeződött, így megindulhatott a szovjet gazdasági modell átvétele.

- A polgárháborús sikerben nagy jelentőségű volt a paraszttömegek megnyerése, így a helyreállítást a mezőgazdasággal kezdték.
- A nehézipar átalakítása és fejlesztése szovjet szakemberekkel⁴⁹ indult meg az első ötéves terv 1953-as meghirdetésével.
- A kezdeti sikerek⁵⁰ után 1955 és 1957 között a vidéki tartományokban egyre feszültebbé vált a helyzet, mivel a földek kollektivizálása és a

---

⁴⁸ Ezt az 1954-ben kiadott alkotmány is mutatja, amely csak két dologban tért el az 1936-os szovjet alkotmánytól; „teljes értékű, önálló államelnöki posztot tartalmazott és a nemzetiségi területeknek nem biztosított jogot az elszakadáshoz.” (Jordán, 2008, p. 63)

⁴⁹ 1950. február 14-én Kína és a Szovjetunió barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződést kötött egymással.

⁵⁰ A nemzeti jövedelem 8,9%-ra emelkedett, ezt ha az akkori Indiával (2%) s más fejlődő országok adataival (2,5%) összehasonlítjuk több, mint háromszoros növekedést jelent. (Fairbank, 1986, p. 285)

hozzá nem értő káderek viselkedése ezeken a területeken ellentétekhez vezetett, így a pártvezetés döntése alapján ismét engedélyezték a szabadpiacok megnyitását. Ezenfelül igyekeztek visszanyerni az értelmiségiek támogatását: Mao 1956-ban meghirdeti a „*Virágozzék száz virág, versengjen száz iskola*” programot, amivel a szellemi és kulturális élet sokszínűségét kívánta támogatni, azonban 1957-ben az „*illatos virágok közül kitepték a mérges dudvákat*”.⁵¹ A liberalizációs kísérlet vidéken is elbukott, mert a piacok megnyitásával a haszonszerzés lett a legfőbb cél, a szövetkezeteket elhanyagolták. A szövetkezeti rendszer összeomlásának megakadályozása érdekében új kísérletbe kezdtek.

- Az új irányvonal a „*nagy ugrás*”⁵² nevet viselte, és az 1958–1960 közötti időszakban az ország minden erejét mozgósították, hogy az új kísérletet siker koronázza. Felszámolták a szövetkezeteket, nagyobb termelési egységeket hoztak létre, a népi kommunákat, amelyek komplex társadalmi és termelési egységek voltak, és a mezőgazdasági és ipari tevékenységek mellett az alapszintű szociális háló kiépítésével is foglalkoztak. Az 1958-as év a terv sikerével kecsegtetett, ám a vas- és acéolveresztés kampány miatt károsodott az agrártermelés minősége, a könnyűipari termelés csökkent, hatalmas gazdasági visszaesés következett be, amit a szintén hatalmas aszály csak tetézett, így vidéken éhínség tört ki, ami a becslések szerint 30 millió ember életét követelte.
- A válságot még jobban mélyítette, hogy ez idő alatt romlott meg Kína és a Szovjetunió kapcsolata. Ennek egyik oka, hogy a Szovjetunió Kommunista Pártjának XX. kongresszusán Nyikita Hruscsov bejelentette a békés egymás mellett élés politikáját és a sztálinizmus

---

⁵¹ A dudvákat Mao szerint azok testesítik meg, akik; „szakítást idéznek elő a népben, hátráltatják szocialista átalakulást, gyengítik a nép diktatórikus demokráciáját és vele együtt a KKP-t, s a szocializmus nemzetközi egységét hátráltatják”. (Jordán, 2008, p. 72)

⁵² Az új fejlesztési program azt jelentette, hogy az élen járó területek automatikusan magukkal fogják húzni az elmaradottakat, s ezért a tervek összehangolására nincs szükség. Húzó ágazatként a gabonatermelést és az acélgyártást jelölték meg. A hamis jelentések következtében azonban úgy gondolták, hogy a gabonakérdést már megoldották, ezért mind több embert csoportosítottak át a növénytermesztésből a vasolvasztásba. Hatalmas mennyiségű élőmunkát pazaroltak el, miközben a „népi kohókban” előállított vas használhatatlannak, a ténylegesen megtermelt gabona pedig kevésnek bizonyult.

elítélését.⁵³ A másik, hogy a szovjetek úgy látták, Kína elárulta a szocialista táborral azzal, hogy más modellek bevezetésével próbálta siettetni a szocializmusba vezető átmenetet. Így már 1957-ben a szovjet fél felmondta azt a titkos egyezményt, melyben vállalták, hogy támogatják Peking nukleáris programját; majd 1960-ban befagyasztották a segélyeket és hazahívták szakembereiket. A politikai konfliktus mélypontja az 1969. augusztusi határincidens volt, amely fegyveres konfliktussá eszkalálódott a cári Oroszország által elcsatolt területekért. A szakítás után Kína teljesen kikerült a nemzetközi élet vérkeringéséből.

- A kiigazításban megjelenő irányvonal alapján Mao és a hozzá lojális káderek egyre inkább attól tartottak, hogy a *„forradalom eltávolodik alapvető céljaitól, az anyagi javak hajszolása válik fő mozgatórugóvá az önfeláldozás, egyenlőség és forradalmi elszántság helyett”* (Jordán, 2008, p. 76). Mao és követői támadást indítottak azok ellen, akik a „nagy ugrás” idején kritizálták a vezetést és számos értelmiségit szólítottak fel, hogy az „ideológiai elhajlásokat” ítéljék el műveikben.⁵⁴ A Kulturális Forradalom a kínai társadalomnak a „burzsoá” befolyástól való megtisztítása volt, azonban a valóságban egy KKP-n belüli tisztogatás zajlott, mellyel párhuzamosan az ősi kínai múlttal és kultúrával történő leszámolást is jelentette.

A történelmi leírásból látszik, hogy Mao alatt a szükségletek piramisán nem igazán sikerült fellépni, a gazdaság virágzásának és a lakosság jólétének halvány körvonalai rajzolódtak csak ki. A közegészségügy helyzete javult, nőtt a születéskor várható átlagos élettartam. A közoktatás megszervezése miatt csökkent az írástudatlanság, javult a nők társadalmi helyzete. A külső biztonság fenntartásában azonban jelentős előrelépés történt, Peking atomhatalmi státust⁵⁵ vívott ki magának. Diplomáciailag jelentős eredménynek tekinthető, hogy az 1970-es évektől kezdve titkos tárgyalások indultak meg Kína és az Egyesült Államok között.⁵⁶ Ennek megkoronázása Nixon

---

⁵³ Mao Ce-tung hatalomfélése megjelenik a desztalinizáció ellenzésében.

⁵⁴ Az alapmű Mao Vörös könyvecskéje volt, amely az elnök iránymutatásait tartalmazta.

⁵⁵ 1964. október 16-án Kína felrobbantja első atombombáját, 1967. június 17-én végrehajtják az első hidrogénbomba-robbantást.

⁵⁶ Megfogalmazódik a „két szuperhatalom” tétele; az emberiségre a szocialista Szovjetunió és a tőkés USA egyformán veszélyes, de Kína szempontjából a Szovjetunió veszélyesebb.

elnök 1972-es pekingi látogatása, majd a diplomáciai kapcsolatok felvétele, ami fontos szerepet játszott abban, hogy a KNK 1971-től az ENSZ Biztonsági Tanácsának állandó tagja lett Tajvan helyett.

A tényleges fejlődés azonban Teng Hsziao-ping hatalomátvételével kezdődik meg. A gazdaság átalakításával a lakosság újra a párt és a kormányzat mellé állt, a külkapcsolatokban pedig pragmatikus lépésekkel baráti kapcsolatokat és szövetségeseket talált Peking. Ezekkel a lépésekkel mind a belső, mind a külső biztonság megteremtése elérhető közelségbe kerülhetett.

- Miután a párt helyét sikerült ismét biztos alapokra fektetni, Teng 1979. március 30-án megfogalmazta a négy híres alapelvet, amelyeket a modernizációt célzó reformoknál szem előtt kell tartani. Ragaszkodni kell a szocialista úthoz, a proletárdiktatúrához, a kommunista párt vezető szerepéhez és a marxi-lenini-maoi eszmékhez (Tálas, 2006, p. 35). A „főkonstruktor” egy másik fontos politikai kezdeményezésével elkülönítette a párt- és kormányzati funkciókat; illetve elrendelte az idős káderek kivonulását a politikából, hogy a vezető testületekben egy új, fiatal elitréteg kaphasson helyet. Ennek értelmében 1981-től Hu Jao-pang lett a pártelnök, Teng pedig a Katonai Bizottság elnöke.
- A gazdasági modernizáció került az előtérbe, a szigorú bezárkózás helyett pedig a külvilág felé való nyitást és a világgazdaságba való bekapcsolódást hirdették meg.
- A reformok már 1978-tól beindultak. Az első lépcsőfok a mezőgazdaság átalakítása és ezzel összefüggésben az ellátás biztosítása volt. A népi kommunákat felszámolták, a földeket felparcellázták és a szerződéses felelősségi rendszer keretében a családoknak adták megművelésre. A termelő szerződésben vállalta az állammal szembeni kötelezettségek teljesítését, de szabadságot kapott a termelési folyamat felett, sőt a felesleget szabadon értékesíthette, ami motiválta és érdekeltté tette az agrár lakosságot a termelésben. Ez a gazdasági modell – a tervszabályozás prioritása és a piaci szabályozás kiegészítő jellege – nemcsak a mezőgazdaságban, hanem más szektorokban is megjelent.

- Az állami vállalatok szintjén is változások mentek végbe, bevezették a menedzsment felelősségi rendszert, ami szabad kezet jelentett a termelési és beruházási döntésekben. Ennek ellenére csak mérsékelt eredményekről beszélhetünk az állami vállalatok szintjén, mivel a piaci ösztönző mechanizmusok nem érvényesülhettek és a kötött devizagazdálkodás miatt a külföldi technológia nem áramolhatott be az állami szektorba.
- 1978-ban megtörtént az ország piacainak részleges megnyitása is, bővült a külkereskedelem, de nem volt meg a megfelelő intézményrendszer a közvetlen külföldi beruházások (FDI) beáramlásához.⁵⁷ Ennek ellensúlyozására speciális gazdasági övezeteket⁵⁸ hoztak létre a délkeleti part mentén, ahol a betelepülőknek adókedvezményeket ígértek és biztosították az olcsó munkaerőt és az infrastruktúrát.⁵⁹

3.2.3. Szövetségek

A növekvő gazdaság *új szükségletek* megjelenését hozta magával a kínai külpolitikában. Az energiaforrásokhoz való hozzáférés és a jó kapcsolatok kialakítása a régióban elengedhetetlen Kína számára, mivel csak békés határokon belül tud saját fejlődésére összpontosítani. Ennek hiánya pedig a KKP végét jelentheti, mivel a párt legitimitásának alapját a gazdasági fejlődés jelenti.

Teng Hsziao-ping hatalomra kerülése új utat nyitott meg a külpolitikában: előtérbe került a „világbéke hangoztatása, a baráti kapcsolatok kiépítésének szükségessége, a hegemonizmus ellenzése” (Jordán, 2007, p. 100). Ez a koncepció 1985-től a nukleáris leszerelésekkel és a konfliktusok békés rendezésével egészült ki. Az 1990-es évekre Teng „huszonnégy karakterű stratégiájával”⁶⁰ bővült ki a

⁵⁷ Ennek két magyarázata van: a termelőeszközök nemzeti jellege és veszélyben látták a szocialista karakter megingását (Veress, 2009, p. 423).

⁵⁸ Tartományi szintű szuverenitással bírnak, de a párt kontrollja is megjelenik; felvirágoztatásukban hatalmas szerepet játszottak a nem a KNK területén élő (Tajvan, Hong Kong, Szingapúr) kínaiak.

⁵⁹ Az országon belüli regionális egyenlőtlenségek ekkoriban kezdtek el kibontakozni, Teng válasza a különbségek növekedésére csak ennyi volt: „valakinek elsőként kell meggazdagodnia” és a régiók „egyenek külön konyhában” (Leonard, 2006, p. 38).

⁶⁰ „Ez a következőket tartalmazta: nyugodt megfigyelés, biztosítani a pozíciókat, az ügyek nyugodt kezelése, a teljesítmények elrejtése” stb. (Kleine, 2008, p. 41).

külpolitikai irányvonal.⁶¹ Az 1990-es évek végétől az energia- és a nyersanyagéhség miatt új külföldi kapcsolatokat kerestek a fenntartható fejlődés biztosításához. Ennek fényében a „kifelé való nyitás” reális elgondolás volt a cél elérésének érdekében, mivel az ország modernizálása nem képzelhető el a beáramló tőke és technológia nélkül. Így röviden azt lehet mondani, hogy a kínai külpolitika alárendelődik a gazdaságnak.

Szovjetunió/Oroszország

A racionális érdekek figyelembevételével, a Szovjetunióval való kapcsolatok rendezése napirenden volt a szakítás óta, de több nehézségbe ütközött az 1970-es évek végén. Ennek több oka is volt: a határok rendezetlenségének kérdése, illetve a Mongóliában és Szibériában állomásozó szovjet katonák terhelték meg Moszkva és Peking kapcsolatát. Ezenkívül nem szabad szem elől téveszteni a Szovjetunió afganisztáni intervencióját 1979-ben, és Washington szorosabb elköteleződését⁶² Peking felé, amelyek még távolabbra helyezték a kibékülést. Az 1980-as évek a két ország közeledésével teltek. Kínai részről ez az Egyesült Államokkal való egyenlőtlen kapcsolat felszínre kerülése miatt vált szükségessé,⁶³ ami egy gazdasági, kulturális, tudományos kapcsolat kialakítását eredményezte a Szovjetunióval. Ezt követte 1982 márciusában Brezsnyev taskenti beszéde, amelyben kijelentette, hogy rendezni kívánja kapcsolatait Kínával. Peking pozitív hozzáállása nemcsak a retorikában jelent meg, hanem 1982-től külügyminiszter-helyettesi konzultációkban is. 1985-ben a temetési diplomácia⁶⁴ sikerét mutatja egy gazdasági, tudományos, technikai és kereskedelmi bizottság felállítása a két ország között, és a szovjet csapatok kivonása az orosz Távol-Keletről. A kapcsolat végső rendezésére Mihail Szergejevics Gorbacsov 1989-es pekingi látogatásán került sor.

---

⁶¹ A stratégiai irányvonalat Teng a következőképpen fogalmazta meg: „eltakarni a napot, táplálni a sötétséget”, ami az első hivatalos fordításban így hangzik: „várjuk ki az alkalmas pillanatot és fejlesszük képességeinket”. A retorika a felemelkedést tabuként kezeli, mivel Kína aggódik, hogy a világ fenyegetésnek fogja venni a KNK felemelkedését (Leonard, 2008, p. 105).

⁶² Az Egyesült Államok katonai téren is erősíteni kívánta kapcsolatait Pekinggel: hadifelszerelések szállításával és amerikai elektronikus adatgyűjtő állomások telepítésével Nyugat-Kínába (Vámos, 2007, p. 315).

⁶³ „Kína a nyugati országok technikai segítségével és hiteleivel szeretné modernizálni a gazdaságot, ugyanakkor a szovjetellenességen kívül nincs semmiféle tőkékük, amellyel ezért a segítségért fizethetne.” (Ibid, p. 317)

⁶⁴ Konsztantyin Usztyinovics Csernyenko (SZKP főtitkára 1984-1985. között) temetésén hangzik el Li Peng kínai miniszterelnök helyettes beszéde: „Mi két szomszédos szocialista ország vagyunk. Ha nem lehetünk barátok és szövetségesek, legalább legyünk jó szomszédok.” (Ibid, p. 320)

A következő két évtizedben a kapcsolatot baráti és enyhe légkör jellemezte. A változást 1996-ban Yevgeny Primakov hozta el, aki új külpolitikai kurzust hirdetett meg Kína felé. A nemzetközi presztízs újjáélesztését Washingtonnal szembeni fellépésként képzelte el, mégpedig úgy, hogy Oroszország, Kína és India globális szerepre tesz szert az eurázsiai térségben (Németh, 2007, p. 123-126). Az elképzelést 1997-ben tettek is követték, Moszkva és Peking aláírta a többpólusú világról és az új nemzetközi rendről szóló nyilatkozatot, amely egyrészt az Egyesült Államok hegemon szerepét kérdőjelezte meg, másrészt pedig ez az „*új kínai-orosz partnerség kibontakozásáról szóló kinyilatkoztatás a külvilág felé*” (Ludwig, 2008, p. 5). 2001. július 16-án aláírták a jó szomszédságról, a barátságról és az együttműködésről szóló kétoldalú megállapodást, ami a kapcsolatot stratégiai partnerséggé változtatta át. 2001. szeptember 11-e után az Egyesült Államok megjelenése Közép-Ázsiában egyik regionális hatalomra törő országnak sem volt elfogadható, ennek következtében Oroszország és Kína kapcsolata még kooperatívabb irányt vett. 2001-ben a sanghaji ötök⁶⁵ megalapították a Sanghaji Együttműködés Szervezetét (SESZ), amit a külső szemlélők a „*harcias és erős medve és az egyre nagyobb erőre kapó sárkány veszélyes szövetségének*” látnak (Ibid, p. 19). A bővülő kapcsolatrendszer⁶⁶ ellenére a viszony nem felhőtlen a két állam között. A kapcsolatot megterheli a Közép-Ázsia nyersanyagaiért folytatott küzdelem és a SESZ-ben tapasztalható, a kapcsolat jellegét tükröző kistestvér-nagytestvér viszony.⁶⁷ Ennek ellenére az „*ázsiai térségben Kína marad a legígéretesebb politikai, gazdasági és biztonságpolitikai partner, amennyiben a gazdaságilag erősödő és fegyverező kínai fenyegetést a gazdasági, energetikai⁶⁸ és*

⁶⁵ 1991 után rendezni kellett Kína és a szovjet utódállamok határait, így az 1996-ban megalakult Sanghaji Ötök 6880 kilométernyi közös határterület demilitarizálásáról kezdték a tárgyalásokat, majd együttműködésüket fokozatosan a biztonság és a kereskedelem területére is kiterjesztették. Tagjai: Kína, Kazahsztán, Kirgizisztán, Oroszország, és Tádzsikisztán. 2001-ben csatlakozik Üzbegisztán (Leonard, 2008, p. 121).

⁶⁶ 2008-ban Kína Oroszország harmadik legfontosabb kereskedelmi partnere, az orosz gépipar termékeinek több, mint 12%-a, a fa-és papíripari termékek több mint 14%-a kerül Kínába. Az orosz bankszektorban egyre erőteljesebben jelenik meg a KNK mint hitelező. 1997-2007 között Oroszország részesedése a teljes kínai fegyverimporton belül meghaladta a 90%-t, de a fegyverszállítások soha nem tartalmaztak olyan elemeket, melyek közvetlen fenyegetést jelentenének Moszkvára nézve (Ludvig, 2008, p. 7-12).

⁶⁷ Ez abban is megnyilvánul, hogy a szervezet központja Pekingben van.

⁶⁸ Példaként említve: ESPO-VSTO - kőolajvezeték - Skovorodino-ból Daqing-ba Forrás: http://www.simdex.com/future_pipeline_projects/samples/ESPO_VSTO_Spur_line_Skovorodino_to_Daqing.pdf (Letöltés ideje: 2010. március 6.)

infrastrukturális szálak szorosabbra fűzésével Moszkva semlegesíteni tudja” (Ibid, p. 20).

Amerikai Egyesült Államok

A szovjet-kínai politikai és ideológiai szakítás után a nemzetközi elszigeteltségből való kitörési lehetőséget egyedül az amerikai kapcsolat helyreállítása jelenthette. Már Mao idején elkezdődött a viszony normalizálása, ami a „kínai kártya kijátszásának”⁶⁹ stratégiájával és a „pingpong diplomáciával”⁷⁰ került be a történelembe. A kapcsolat rendezését a kényszer diktálta; a fő cél a diplomáciai perifériáról való elmozdulás volt. Ez már eltérést jelentett a maoi külpolitikától, mivel nem volt összeegyeztethető a nemzetközi normák elutasításával és a forradalmi út beépítésével a nemzetközi kapcsolatokba.

1979. január 1-től az Egyesült Államok és Kína hivatalos diplomáciai kapcsolatot létesített egymással, ami amerikai részről az egy Kína-elv⁷¹ elismerését jelentette.

Az 1989-es Tienanmen téri események miatt nemcsak Kína és az Egyesült Államok viszonya romlott meg, hanem az emberi jogok megsértése miatt a nemzetközi közösség is elfordult Pekingtől: „leállították a fegyverszállításokat, befagyasztották a hadtechnológia átadását, csökkentették a kulturális és tudományos együttműködések és lemondták a miniszteri szintű találkozókat” (Vámos, 2006, p. 18). Ezek a megnyilvánulások egy-két év alatt elültek, mivel a Nyugat „elkötelezte magát Kína globális és regionális szerepének növelése mellett” (Ibid, p. 18). Ez egyrészt azt jelenti, hogy Kína beemelése a nemzetközi rendbe az erő alkalmazásának veszélye csökkenthető. Másrészt a hatalmas kínai piac és annak olcsó munkaereje a fejlett világ vállalatainak fókuszába került.

A fentebb említetteket igazolja az 1992-es amerikai elnökválasztási kampány is, amelyben Bill Clinton George Bush Kína-politikáját bírálta azért, hogy a Tienanmen téren történeteket nem követte nagymértékű és drasztikus elfordulás

---

⁶⁹ Kissinger reálpolitikája, amely abban fogalmazódott meg, hogy a szovjet-kínai szakítás stratégiai lehetőség az Egyesült Államok számára, amellyel szélesítheti a szovjetellenes blokkot.

⁷⁰ „1971. április 6-án Nagoyában rendezték meg az asztalitenisz világbajnokságot, ahol egy amerikai pingpongozó felszállt a kínai buszra, s ezzel kezdetét vette az a folyamat, melyben Mao meghívta az amerikai sportolókat Kínába.” (Horváth, 2009, p. 225).

⁷¹ A világon csak egy Kína van, Tajvan Kína része, Kína szuverenitása és felségterülete nem megosztható, a tajvani kérdés tisztán kínai belügy, valamint hogy Kínát mindenképp egyesíteni kell.

Kínától. Ennek ellenére két évet sem kellett várni, és 1994-ben Clinton elválasztotta az emberi jogokat a legnagyobb kereskedelmi egyezmény megadásától, így Kína 1995-től részesülhetett a legnagyobb kedvezmény elvében (Jordán, 2007, p. 105). A Clinton-adminisztráció két ciklusa alatt a két állam közötti kapcsolatok többször elhidegültek,⁷² ami az amerikai-tajvani viszonyra vezethető vissza. Az amerikai retorika mégis inkább a stratégiai partner kifejezéssel illette a KNK-t, habár a „kiszámíthatatlan tényező”⁷³ Kína kapcsán továbbra is fennállt.

3.2.4. Presztízs

A gazdaság hatalmas fejlődésével és a külkapcsolatok bővítésével Kína *hírnévre és presztízssre* tett szert a nemzetközi porondon. A maslow-i gondolatok újraértelmezésével az látható, hogy eddig a pontig Kína a hiányosságait kívánta fedezni, a szűkös javakat – legyen az akár belső vagy külső tényezők – próbálta megszerezni. Az államnak ezen a ponton döntenie kell, hogy megelégszik-e ennyivel, elfogadja-e a „kislét gyönyörűségeit” vagy ténylegesen be akar törni a nemzetközi arénába, hogy a rendszer játékszabályait ő is meghatározhassa. Ettől a ponttól kezdve a tényleges növekedés útjára léphet, melyet meg is tesz, mivel a biztonsága ezt diktálja. Ezt diktálja a Csungkuó elv, mivel Kína újra erősnek érzi magát, hogy az általa vizionált helyét a világban elfoglalhassa. Azonban ezen a ponton az erőnek már nem materiális tényezőivel találkozunk, hanem immateriális elemekkel, melyeknek kezdete a nemzetközi intézményekben elfoglalt szerep megerősítése, majd a vezető pozícióba kerülés.

3.3. Összegzés

A szakirodalom áttekintése után a negyedik fejezetben felvázolt Tényezők háromszöge a multiszektoriális biztonság Kínára kidolgozott hierarchikusabb modelljét mutatja be, míg a Csungkuó piramis Kína történelmének mérföldköveit

---

⁷² 1995-ben Li Teng-huj, tajvani miniszterelnök beutazási engedélyt kapott az USA-ba, majd 1996-ban az első közvetlen tajvani elnökválasztás után Kína hadgyakorlatot folytatott a Tajvani-szorosban, ezért két amerikai repülőgép anyahajó érkezik a Tajvanhoz közeli vizekre és az 1999-es belgrádi kínai nagykövetség bombázása csak még jobban kiélezte a két ország viszonyát (Jordán, 2007, p. 107).

⁷³ „A Stratégiai Parancsnokság, amely az amerikai nukleáris tervezés feladatát látta el, potenciális célpontként tartja számon a KNK-t” (Németh, 2008, p. 162).

teszi meg a nagyhatalmiság irányába tett lépéseknek, melyhez a pszichológiában ismert Maslow-piramis gondolatát ültettük át állami szintre. A Maslow-piramis nemzetközi kapcsolatok elméletébe való beemelése a kutatás alatt Casey Hayden (2012) A szükségletek hierarchiája a nemzetközi kapcsolatokban című munkáját találtuk az egyedüli kísérletnek ebben a témakörben. Ennek ismertetése után a piramis lépcsőfokainak fontosabb történelmi pontjait vettük sorra neves magyar és külföldi szerzők munkássága alapján (Polonyi 1988, Jordán 2006, 2008, Ludvig 2008, Tóth 2006, Vámos 2006, Veress 2009, Burgh 2008, Fairbank 1986, Gernet 2001, Leonard 2008).

A Csungkuó piramis a hatalom természeti, tárgyi és nem-tárgyi forrásaira épül. Ez azt jelenti, hogy a kínai biztonság definíciójának a Csungkuó ideával való megfeleltetés a nagyhatalmiságot jelöli. Ennek az ideának az elérése egy fejlődési út, mely belső és külső tényezőket is tartalmaz, így a koppenhágai iskola biztonságfelfogása kínai változatának tekinthető:

1. Állam létrejötte, mely meghatározott területen lévő lakosság felett létrejövő kormányzat működő külkapcsolataiban realizálódik.
2. Termelés és gazdaság beindulása, mely a foglalkoztatás megteremtésével és a fényesebb jövő ígéretével megszilárdítja a kormányzat hatalmát.
3. Szövetségek kialakítása, mely egy nagyobb erő ellensúlyozását teszi lehetővé, és segíti a felmerülő belső és külső kihívások közös rendezését.
4. Nemzetközi presztízs kivívása, mely azt jelenti, hogy az állam képes volt kitörni a hiányzó szükségletei teremtette csapdából, és ezért ambiciózusabbá vált.
5. Nemzetközi intézményekben vezető pozíció betöltése és így a nemzeti érdekek érvényre juttatása.
6. Kulturális elsőbbség, melynek elérését a soft power kiaknázása segíti.
7. Ezáltal pedig a Csungkuó idea elérése, mely nemcsak Kína külső és belső biztonságának garantálását jelenti, hanem a történelmi Kína nagyságának újbóli megjelenését, az önazonosság ismételt deklarálását is.

Kína nagy utat járt be, míg a piramis lépcsőin egyre feljebb lépdelt, erős hatalommá vált a világ színpadán, azonban még mindig szegény állam. Ez a tényező

a továbbiakban is befolyásolni fogja külpolitikai lépéseit és magatartását, mely igazolja a tényezők háromszögének elfogadhatóságát, mely szerint az állam, a társadalom és a külkapcsolatok mind hatással vannak egymásra és meg is határozzák a kínai diplomáciát.

A történelmi áttekintést annak érdekében hangsúlyoztuk a disszertációban, hogy bizonyítsuk, Kína modernkori történelme folyamán újra felvértezte magát a hatalom természeti és legtöbb tárgyi forrásával, azonban a hatalom nem tárgyi forrásai közül néhányból még szűkösségekben szenved. A nemzetközi intézményekben való egyre nagyobb szerepvállalás ilyen nem tárgyi forrás, melynek kiaknázása napjainkban történik, ezért az ötödik fejezetben fogjuk ismertetni a kínai multilaterális diplomácia változásait és az ENSZ-hez fűződő kapcsolatát. Kína állandó BT-tagsága révén szavazói magatartásán át lehetőség nyílik érdekeinek vizsgálatára, amihez kiváló alapot adnak Kínának az ENSZ BT ülésein elhangzott felszólalásai.

4. FEJEZET

MULTILATERALIZMUS A KÍNAI KÜLPOLITIKÁBAN

A multilateralizmus a rendszerbe való jobb beilleszkedést teszi lehetővé, ami a kínai felemelkedést kísérő félelmeket optimista jövőképpé alakítja, mivel az államok közötti interakciók növekedésével egy békésebb, kooperatív világrend alakítható ki. A fogalom szó szerinti értelmezése a nemzeti politikák koordinációjának gyakorlatát jelenti három vagy több állam között (Keohane, 1990, p. 731). Ezzel szemben a kvalitatív magyarázat egy olyan intézményi formáról beszél, amely az államok egymás közti magatartását koordinálja egy általánosan elfogadott elv alapján, amely a résztvevők érdekeitől független (Ruggie, p. 566).

Kínai kontextusban egy elmélet nem sokban tér el egy doktrínától vagy egy ideológiától, mivel mindegyik a lépéseket meghatározó elveket takarja, egyfajta kézikönyvként funkcionálnak a nemzetközi környezetben (Wang, 1994, p. 483). Az 1950-es években a két tábor elmélete uralkodott a *kínai IR* világában, ami Kína és a Szovjetunió szövetségét jelentette az Egyesült Államokkal szemben. Az 1960-as évek az imperializmusellenességet hozták be a kínai külpolitikába, ami mindkét nagyhatalom politikájának elutasítását takarta. Ez a húsz év a multilateralizmus teljes elutasításával telt, mert a kínai gondolkodásban a nemzetközi intézmények az imperialisták eszközeiként jelentek meg. A következő évtized a három világ elgondolást hozta, mely a szuperhatalmak, a fejlődő államok és a kettő között lévő országcsoporthoz tartozik. Ez a hozzáállás szelektív és szisztematikus bekapcsolódást jelentett a nemzetközi intézményekbe, különösen az ENSZ életébe, ahol a fejlődő államok többségben voltak. A 80-as évektől a béke és fejlődés jelszava alapján tett lépések határozták meg a kínai külpolitikát, ami el-nem-köteleződést és nagyobb részvételt jelentett a nemzetközi gazdaságban. Ez a külpolitikai váltás hozta el a fordulatot a Kína-kutatók körében, hogy érdemesnek találják a multilateralizmus vizsgálatát. Így a 90-es évektől egyre többször jelenik meg a kínai retorikában a multipoláris világ melletti elköteleződés, ahol nagyobb hangsúlyt kell kapnia az államok közötti együttműködésnek. Ilyen értelemben a multilateralizmus nyugati és kínai szó szerinti értelmezésében nincs különbség, mivel mindkettő multilaterális nemzetközi

szervezetre fókuszál a problémák megoldásában. A kvalitatív megközelítés azonban, a sok hasonlóság ellenére (példaként említve az egyenlőséget, a bizalmat, a konfliktusok békés rendezését), eltérést mutat. Ez az eltérés nem más, mint az állam szuverenitásának figyelembe vétele, az államok különbözőségének elismerése politikai, gazdasági és katonai értelemben, kiemelve a konszenzusra való törekvés fontosságát. 1999 júliusában egy magas rangú kínai diplomata azt mondta Kína WTO-tagsága kapcsán kínai hallgatóságának, hogy a nemzetközi intézményeket nem kell komolyan venni, mivel bármilyen intézményhez történő csatlakozáskor Peking prioritása szuverenitásának megőrzése és nemzeti érdekeinek védelme lesz, soha nem fog ezzel ellentétesen cselekedni (Wang, 2000, p. 485).

A fentiek fényében a kínai multilaterális külpolitika hiányosságai és jövőbeli kihívásai a következők:

- a normarendszerek nem mindig konzisztensek, gondoljunk a multilateralizmus sürgetésére a gazdasági problémák vagy a közel-keleti konfliktusok megoldásában, miközben Washington unilaterális lépéseket tesz,
- a szocializációs elméletek egyéneket vizsgálnak, az államok nem szocializálódnak,
- a hagyományos kínai világkép és politikai rendszer felépítése hierarchikus, ami nem hagy teret a multilateralizmusnak.

Ezek miatt a kínai külpolitika a nemzetközi intézmények irányában mindig érdekalapú, és Kína saját tágan értelmezett biztonságát maximalizálni akaró szereplő lesz, azonban a növekvő interdependenciák miatt nagyobb hajlammal fordul a nemzetközi intézmények adta lehetőségek felé. A Kínai Kommunista Párt 18. Nemzeti Kongresszusán kiadott jelentésben (2012) is hangsúlyozzák, hogy a multipolaritás és a globalizációs trendek tovább folytatódnak, ami intenzív párbeszédre és konzultációkhoz kell, hogy vezessen a nagyhatalmak között.⁷⁴

---

⁷⁴ http://news.xinhuanet.com/english/special/18cpcnc/2012-11/17/c_131981259.htm (Letöltés ideje: 2016.05.20.)

4.1. Kína és a nemzetközi intézmények⁷⁵

A kínai külpolitika egyik leglátványosabb változása a nemzetközi intézményekhez köthető, amely az évek folyamán eljutott a maoi ellenállástól és a passzív szerepvállalástól az aktív intézményi részvételig.

Az intézményi erő kiépítésével a szabályok és a normák befolyásolására való képesség mellett Peking egy a Nyugat által kialakított környezetben szocializálódik, amiből anyagi és politikai javakat szerez (Lanteigne, 2009). Azonban nemcsak nyugati gyökerű szervezetekben érzi magát egyre magabiztosabban, hanem új, a fejlődő államok által létrehozott intézményekben is, amelyek nemcsak biztonságát szolgálhatják jobban, hanem Washington ellensúlyozására is alkalmasak. A kérdés az, hogy az intézményi beágyazottsággal mennyire köthető le Peking ereje.

Kína nemzetközi intézmények felé tanúsított magatartását négy szakaszra lehet bontani, a kezdeti puhatolózásoktól – az 1900-as évek elejétől – napjaink aktív kínai részvételéig a napirendek és témák alakításában. A négy szakasz erősen összefügg az adott időszak globális kihívásaival és Kína belső problémáival, amelyek meghatározzák a kínai magatartást a nemzetközi intézmények felé.

1. A 19. század végén, a mostani rendet meghatározó, 1949-ben létrejött nemzetközi intézmények előtti szakaszban, a kínai hozzáállást a kísérleti puhatolózások jellemezték: passzív részvételével óvatos lépéseket tett. A nem sokkal korábban elszenvedett sérelmei és az ópiumháborúk okozta egyenlőtlen bilaterális kapcsolatok miatt szkeptikussá vált a nagyhatalmak által felállított szervezetekkel kapcsolatban, azonban abban a reményben, hogy az alapító szerződések kiemelték, hogy mindegyik tagállam egyenlő félként vesz részt az adott szervezet életében – legyen szó akár szavazásról, akár napirendi pontok kialakításáról –, Peking elmozdult a multilaterális kapcsolatok irányába.

Az első ilyen lépés egy kínai delegáció küldése volt az 1899-ben tartott első és az 1907-ben megrendezett második Hágai Konferenciára. A konferenciák célja az erőszak-alkalmazás államközi szabályainak lefektetése volt, ami kínai szempontból a múltban elszenvedett agresszió határok közé szorítását és teljes kiküszöbölését hivatott

---

⁷⁵ Ehhez a fejezethez nagyban hozzájárult Song Li Lei professzor úr a Sanghaji Nemzetközi Kapcsolatok Egyetemén 2015. október 20-án, 27-én és november 3-án elhangzott előadásai.

segíteni.⁷⁶ Történelmi kontextusba helyezve a kínai küldöttség részvételének oka a konferenciákon az első kínai-japán háború volt, amit 1895-ben vívtak meg a Csing-dinasztia által uralt Kína és a Meidzsi Japán Császárság erői, elsősorban Korea birtoklásáért. A háború során elszenvedett vereség a Csing-dinasztia hanyatlását és gyengeségét bizonyította, míg a Meidzsi-restauráció⁷⁷ során végrehajtott reformok eredményeként Japán a térség egyik nagyhatalmává vált. A háború végén Kínának át kellett adnia Formosa szigetét a japánoknak és elismernie Korea függetlenségét. Kínában a háború feltárta a kormányzat tehetetlenségét, a fegyveres erők elmaradottságát és a mindent átható korrupciót. A vereség és a Kína számára rendkívül előnytelen békeszerződés hatására fellángoltak az idegenellenes érzelmek, amelyek öt évvel később a bokszerláadásban csúcsosodtak ki. A háborúban elszenvedett vereség, a nemzeti megaláztatás, a kormányzat képtelensége a reformok végrehajtására mind hozzájárultak az 1911-ben kirobbant wucsangi felkeléshez, amely végül véget vetett a Csing-dinasztia uralmának. Ezek tudatában a konferenciákon való részvétel Kína számára nemcsak egy a külső fenyegetésekkel szembeni gát keresése volt, hanem a belső rend biztosításának egy záloga is, mivel az állam nehezen tud egyszerre mind a belső, mind a külső kihívásokra koncentrálni.

A második kísérlet egy nemzetközi szervezetben való részvételre 1914-ben történt, az 1874-ben a berni egyezmény nyomán létrejött Egyetemes Postaegyesület munkájába kapcsolódott be Kína.⁷⁸ Kínai szempontból nem feltétlenül az volt a legfőbb cél, hogy a postai szolgáltatásokat globálisan egyesítsék. Az 1911-ben kitört wucsangi felkelés során a megdöntött császári dinasztia helyett 1912. január 1-jén kikiáltották a Kínai Köztársaságot, elnöknek pedig Szun Jat-szen-t

---

⁷⁶ A hágai konferenciákon elfogadott nyilatkozatok és nemzetközi szerződések a nemzetközi hadijog mellett a nemzetközi humanitárius jogra és a hadviselésre vonatkozó szabályozásokat tartalmazznak.

⁷⁷ A Meidzsi reformok politikai és szociális reformokat jelentettek, amelyek következtében Japán megnyitotta kapuit a külföld előtt, parlamentet és minisztériumokat hoztak létre, amellet, hogy fejlesztették az oktatást és az ipart is.

⁷⁸ Az Egyetemes Postaegyesület honlapja: <http://www.upu.int/en/the-upu/member-countries/southern-asia-and-oceania/china-peoples-rep.html> (Letöltés ideje: 2014.november 27.)

választották meg. Így az Egyetemes Postaegyesületben való részvétel inkább tekinthető egy új államforma védelmének, a külső határok és az új állam elismerése egyik formájának.

1919-ben az I. világháború lezárását követően Woodrow Wilson amerikai elnök javaslatára életre hívták a Nemzetek Szövetségét (Népszövetség). Alapító okmánya szerint a *„Magas Szerződő Felek avégből, hogy a békét és biztonságot előmozdítsák...kötelezettséget vállalnak a háború elkerülésére, ...nyílt becsületes nemzetközi összeköttetést tartanak fenn, ...a nemzetközi jog szabályait ezentúl a kormányok kölcsönös magatartásának valóságos zsinórmértékéül határozottan elismerik, ...mindennemű szerződéses kötelezettségnek lelkiismeretes tiszteletben tartását biztosítják...”*.⁷⁹ Kína a Népszövetség egyik alapítója volt és formailag annak megszűnéséig, 1945-ig tagja is maradt. Azonban a kapcsolatot beárnyékolta az 1931-es japán invázió, amikor is a mukdeni incidens után Japán megszállta Mandzsúriát és létrehozta Mandzsukou bábállamot. Kína hiába kérte a Népszövetség segítségét a Japán elleni szankciók bevezetésében, az erőpolitika győzött a szervezeten belül. A megbékítés politikájának jegyében és az 1929-es nagy gazdasági világválság miatt egyetlen ország sem kezdett büntetőhadjáratot Japán ellen, annak ellenére, hogy az ekkor megszülető Lytton-jelentés feltárta a japánok agresszióját.⁸⁰ A felszólítások hatására Tokió inkább véglegesen kilépett a Népszövetségből (Commager, p. 6-7).

A nemzetközi támogatás hiánya miatt a kínai diplomácia egyszerre elbátortalanodott és csalódott is a nemzetközi intézmények elveiben és erejében. Annak ellenére, hogy a II. világháborúból győztesen került ki és az 1944-es Dumbarton Oaks-i konferencián részt vett az ENSZ Alapokmányának kidolgozásában, majd egyenlő félként meghívták a Biztonsági Tanács öt állandó tagja közé, az 1949-ben megalakult Kínai Népköztársaságot diplomáciailag a nyugat nem ismerte el. Jogilag Kína

---

⁷⁹ A Népszövetség alapító okirata elérhető: http://avalon.law.yale.edu/20th_century/leagcov.asp (Letöltés ideje: 2015. február 9.)

⁸⁰ A jelentés elérhető az interneten: <http://filestore.nationalarchives.gov.uk/pdfs/small/cab-24-235-CP-404-1.pdf> (Letöltés ideje: 2016. január 5.)

pozícióját az ENSZ-ben a Koumintang kormányzása alatt álló Kínai Köztársaság töltötte be.

2. Ezzel kezdetét vette Peking és a nemzetközi szervezetek kapcsolatának második szakasza, ami kínai részről elutasító magatartással jellemezhető az 1950-es évektől egészen az 1960-as évek végéig. Az elutasítás legfőképpen annak köszönhető, hogy a kínai kísérlet az állam jogi helyzetének megváltoztatására az ENSZ-en belül állandóan falba ütközött, amely mögött az Egyesült Államok tevékenysége állt.⁸¹ Emiatt más lehetőség hiányában a szocialista blokk által létrehozott szervezetekbe kezdett el bekapcsolódni és retorikájában az ENSZ-t az imperializmus eszközeként jellemezni.
3. A Szovjetunióval való kapcsolatok elhidegülése az 1960-as évektől arra motiválta Pekinget, hogy a szovjet fenyegetés miatt új partnereket keressen a nyugati világban, amely a forradalmi hevület pragmatista irányba való enyhe elmozdulását jelentette. Így 1970-től az 1980-as évek végéig korlátozott részvétellel jellemezhetjük a kínai hozzáállást a nemzetközi intézményekhez. A gyakorlatiasság felé való kínai elmozdulás és az Egyesült Államok érdekei átfedést mutattak ebben az időben, ami Richard Nixon amerikai elnök 1972-es látogatásában és a kapcsolatok normalizálásában öltött testet. Ennek köszönhetően elhárult az akadály a KNK előtt, hogy jogi státuszát visszaállítsa az ENSZ-ben és a BT-ben egyaránt. 1971-ben Albánia javaslatára szavazást írtak ki a Közgyűlésben Tajpej és Peking helyzetének megváltoztatására, amit 76-35 arányban, 17 tartózkodással megszavaztak, így a 2758-as számú határozat visszaadta a KNK-nak állandó BT-tagságát, és a Kínai Köztársaságot megfosztotta tagságától.⁸²

Teng Hsziao-ping 1978-ban meghirdetett reform és nyitás politikája változást hozott az intézmények felé tanúsított kínai diplomáciai gyakorlatban is. Elsődleges prioritássá a gazdaság és annak fejlesztése

---

⁸¹ Az Egyesült Államok a megoldás rendezését a karta 18. cikkéhez kötötte, amely kétharmados többséget vár el fontos kérdésekben. Bővebben lásd: Evan Luard (1971): China and the United Nations. In: International Affairs Vol. 47, No. 4. p. 729-744.

⁸² A határozat elérhető: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/327/74/IMG/NR032774.pdf?OpenElement> (Letöltés ideje: 2016. január 7.)

vált, hiszen mindegy, hogy a macska milyen színű, a lényeg az, hogy elkapja az egeret.⁸³ Ennek előmozdítására csatlakozott Kína a Világbankhoz (WB), a Nemzetközi Monetáris Alaphoz (IMF) és olyan speciális szerveződésekhez, mint az Ázsiai Fejlesztési Bank (ADB), amelyektől pénzügyi segélyeket és infrastrukturális fejlesztésekbe való beruházást remélt.

Ez a harmadik szakasz teljes elmozdulást jelentett az addigi forradalmi kínai úttól. Az ideológia háttérbe szorult, a pragmatizmus került előtérbe. A politikai célok könnyebb elérését ígérte a gyakorlatiasság útja, ami fejlődési pályára állította a KNK-t az újbóli nagyhatalmiság és középső birodalmiság eléréséhez. A gazdasági növekedés a nagyobb fokú biztonságérzethez is hozzájárul mind a belső, mind a külső kapcsolatokban, amelyet azonban a Tienanmen téri incidens megakasztott egy időre.

4. A negyedik szakasz az aktív részvétellel jellemezhető, ami az 1990-es évek elején kezdődött annak érdekében, hogy Peking kitörjön a diplomáciai elszigeteltségből, valamint a megváltozott nemzetközi környezet miatt, ami új kihívások elé állítja az államokat. A már meglévő és az újonnan kialakult problémák államhatárokat lépnek át, megszűnik a territorialitás, az államok egyre jobban összekapcsolódnak és a globális fenyegetések miatt az összefogást sürgetik, mert az állam egyedül már nem képes megvédeni saját magát és a lakosait. Így nemcsak Kínára nézve mondható el, hogy a 90-es évektől megnőtt a kedv az intézményekhez való csatlakozáshoz, hanem globális tendencia figyelhető meg. Az államok politikai, gazdasági, társadalmi, biztonsági és környezeti kérdésekkel foglalkozó szervezetekhez csatlakoznak, vagy regionális alapon újakat hívnak életre annak érdekében, hogy a speciálisan a régióval foglalkozó kérdéseket tudják megvitatni. Ez azt jelenti, hogy az állam szuverenitás-felfogása is változáson megy keresztül. A nemzetközi intézmény sikeressége nagyban attól függ, hogy a tagállamok mekkora joggal ruházzák fel, amely szuverenitás-

---

⁸³ Idézet Teng Hsziao-pingtől: Nem számít, hogy fehér a macska, vagy fekete a macska – amíg megfogja az egeret, addig jó macska. (1962)

transzfer az állami szuverenitás csökkenését hozza magával. Ez a folyamat Kínában is megfigyelhető, az abszolút szuverenitás felfogásától elmozdulás történt, mivel a nemzeti érdekeket felsőbb, szupranacionális szinten jobban biztosítva érzik. Emellett a fenyegető Kína-kép helyett a Nyugat által propagált felelősségteljes nagyhatalom képe és az odafigyelő diplomácia pozitívabb színben tünteti fel Pekinget.

4.2. Kína nemzetközi szervezetek felé irányuló jelenlegi diplomáciájának jellemvonásai

Az első és legfontosabb tényező a történelmi áttekintés alapján a szuverenitás felfogásnak megváltozása. Elmozdulás történt az eddig alkalmazott abszolút szuverenitás felfogásától, mivel a nemzetközi intézmények sikeres fellépéséhez az államoknak át kell ruházniuk szuverenitásuk egy részét az intézményre. Ezzel nemcsak a globális kihívások mérsékelhetőek, hanem az állam jobban érvényre tudja juttatni nemzeti érdekeit is. Peking ezt felismerte és támogatja is ezeket a kezdeményezéseket, de nem minden területen. Negatív példaként a Kiotói klímakonferencia hozható fel, ahol igaz ugyan, hogy Kína csatlakozott az Egyezményhez, de kivételes bánásmódban részesül: széndioxid-kibocsátását még nem kell visszafognia.⁸⁴ Pozitív hozzáállása a fegyverzetcsökkentés területén figyelhető meg, ahol elfogadja a Vegyifegyver-tilalmi egyezményben előírt szigorú felülvizsgálatokat és az erősen beavatkozó jellegű ellenőrző folyamatokat.⁸⁵

A nemzetközi felelősségvállalás hangsúlyozása is új elemnek tekinthető, amelyet azonban külső erők hívtak életre. Kína felemelkedése a Nyugatra nézve negatív jövőbeli forgatókönyveket jelent, amit Washington és az általa létrehozott intézmények úgy próbálnak csillapítani, hogy megkövetelik Pekingtől, hogy felelősségteljes nagyhatalomként lépjen fel a nemzetközi színpadon. Ennek a felelősségteljes nagyhatalomnak a képe már a kínai retorikába is beépült. Ez a jelző visszaállítja Kína nemzetközi rendszerben elfoglalni kívánt helyét a hierarchia felső

⁸⁴ A Kiotói Protokoll bővebb szövege elérhető: <http://unfccc.int/resource/docs/convkp/kpeng.pdf> (Letöltés ideje: 2016. február 7.)

⁸⁵ A Vegyifegyver-tilalmi Egyezmény szövege elérhető: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVI-3&chapter=26&lang=en (Letöltés ideje: 2016. február 7.)

részen. Emellett a negatív és fenyegető Kína-képet a felelősségteljes és mindenkinek hasznot hozó fellépések háttérbe szorítják. Ez a magatartás mind a szervezetek felé, mind a globális szintre kivetül. A szervezeti szabályok és rendelkezések elfogadásával a nyugati rendszerbe tagozódik be, ahol a nemzetközi biztonság hangsúlyozásával pénzt és emberi tőkét fektet be a szervezetbe. Azonban nemcsak a nyugati szervezeteket biztosítja támogatásáról, hanem az ázsiai régióban találhatók is, amelyek közül nem egyet ő maga hívott életre.

A nagylelkű felajánlások következtében egyre többször ő maga válik aktív napirend-alakítónak, holott az 1990-es évekig inkább a passzív szemlélődés jellemezte. Ez egy tanulási folyamatként is leírható, amely a tagfelvételtől a szervezeti folyamatok megismerésén keresztül jutott el a döntési folyamatok befolyásolására való képességig. Erre egy példa a Kereskedelmi Világszervezet cancún-i találkozásánál Indiával és Brazíliával karöltve beterjesztett javaslat, miszerint a gazdag országok számolják fel a helyi mezőgazdasági gazdák hatalmas állami támogatásait.⁸⁶

Azonban ahhoz, hogy eredményesen tudjon fellépni és magabiztosan mozogjon az intézmények világában, a nemzetközi szabályozásokat be kellett építenie a hazai jogalkotás kereteibe, amelyhez intézményi háttért is ki kellett építenie. A nonprolifерáció és a fegyverzetcsökkentés számára saját intézményt hozott létre, amely a külügyminisztériumhoz tartozik fegyverzet-ellenőrzési osztályként.⁸⁷ Emellett az évenként az Amerikai Kongresszus által kiadott jelentés is „jó tanulóként” tünteti fel Kínát, aki a Kereskedelmi Világszervezet előírásainak igyekszik egyre jobban eleget tenni.⁸⁸

A megváltozott hozzáállás az intézményekhez annak az eredménye, hogy Kína belátta, a további gazdasági fejlődés és belső átalakulás a nyugati intézmények nélkül elképzelhetetlen. A Teng Hsziao-ping által bevezetett reform és nyitás politikája nemcsak modern és pragmatista hozzáállást sugallt, hanem kényszerrel is: az

---

⁸⁶ Forrás: Brazil, India, China Table Counterproposal To U.S.-EU Farm Framework. <http://iatp.org/news/brazil-india-china-table-counterproposal-to-us-eu-farm-framework#sthash.fkYcmwWm.dpuf> <http://iatp.org/news/brazil-india-china-table-counterproposal-to-us-eu-farm-framework> (Letöltés ideje: 2016. február 2.)

⁸⁷ Forrás: <https://www.armscontrol.org/factsheets/chinaprofile> A Fegyverzetellenőrzési Osztály honlapja elérhető: http://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/jks_665232/ (Letöltés ideje: 2015. október 21.)

⁸⁸ Forrás: Report to Congress On China's WTO Compliance. Elérhető: <https://ustr.gov/sites/default/files/2014-Report-to-Congress-Final.pdf> (Letöltés ideje: 2015. október 30.)

izolációból való kitörés és a nyugati kapcsolatok a jobb életkörülményeket, az állam egységének garantálását és így az általunk megfogalmazott biztonságot jelentették. Az 1981-es Világbankhoz való csatlakozás óta eltelt közel harminc évben 386 fejlesztési projekt és hiteltámogatás valósult meg a szolgáltatások, az infrastruktúra és a humán erőforrások területén.⁸⁹ A szervezetek szabályainak átvétele egyfelől köti Kínát és csökkenti szuverenitását, másfelől azonban a többi tagra is érvényes, így a tagok közötti egyenlőség és az egyenlő bánásmód elve valósul meg. Az egyenlő partnerként való bánásmód pedig Kína számára igen fontos a történelmi viszontagságok és megaláztatások miatt.

Az intézmények egyszerre a multilaterális és a bilaterális diplomácia színterei, mivel a színpadok mögött lehetőség nyílik külön tárgyalások lefolytatására is. Ez a kínai kapcsolati háló bővítését jelenti, egyrészt az alkalmazkodás magas fokát mutatva az állam jó reputációra tesz szert, ami bizalmat ébreszt a másik félben és így segíti a kétoldalú szerződések könnyebb megkötését. Peking kommunikációs csatornaként is tudja használni a nemzetközi szervezeteket, ahol a bizalmatlanságokat és a félreértéseket rendezni tudja. Erre egy jó példa, hogy a Tiananmen téri incidens után a Washington és Peking közötti kommunikáció megszakadt, annak újbóli felvételére Csiang Cö-min és Bill Clinton között 1993-ban az APEC találkozón került sor, ahol megegyeztek, hogy Clinton ellátogat Pekingbe, amire 1998-ban sor is került (Copper és Ta-ling 1997, p. 162).

4.3. Kína és az ENSZ

Kína és az ENSZ kapcsolata remek példa nemcsak a kínai magatartás változásaira egy nemzetközi szervezet életén belül, hanem általában a nemzetközi szervezetek felé irányuló kínai politika módosulásaira is. A példaválasztást ezek mellett négy másik tényező is támogatja.

1. Kína már a hidegháború időszakában is a bipolaritás ellen emelte fel a hangját. Az 1990-es évektől az unipoláris világrend örökös ellenzőjeként tartjuk számon, az ENSZ pedig megfelelő terepet kínál a multilaterális

---

⁸⁹ A Világbank adatok elérhetőek: <http://www.worldbank.org/en/country/china/projects> (Letöltés ideje: 2015. október 30.)

világ felé való elmozdulásra. Átvitt értelmezésben az ENSZ támogatja az erőegyensúlyt, ami jelen esetben Washington ellensúlyozását jelenti.

2. A Csungkuó gondolatot alkalmazva azt látjuk, hogy az ENSZ felépítése és a Biztonsági Tanács öt állandó tagjának „egyenlőbsége” az egyenlők között egy rejtett hierarchikus berendezést sejtet. Ezzel a középső birodalmiság klasszikus és újszerű értelmezése is megjelenik, mivel Kína újra a hierarchia tetején állhat.
3. Kína globális stratégiája megfelelő helyet talált a Biztonsági Tanácsban, mivel a nemzeti érdekeket jobban tudja védeni, a nemzetközi kihívásokra közös válaszokat tud találni a többi állammal és erősíteni tudja a nagyhatalmak közötti kapcsolatokat mindamellett, hogy a nemzetközi közösség szemében egy pozitív képet, egy felelősségteljes nagyhatalom imázsát erősíti.
4. Huo Hwei-ling kínai IR szakértő meglátása szerint az ENSZ a legjobb eszköz Kína céljainak eléréséhez. Ezt azzal magyarázza, hogy a jelenlegi kínai nézőpont szerint a világ unipoláris, ami kijelöli a kínai külpolitika legfontosabb feladatát: egy olyan nemzetközi környezetet kell teremteni, ahol különböző társadalmi rendszerek és fejlődési utak létezhetnek. Ez pedig nemcsak Kína saját stratégiai érdekeinek biztosítását jelenti (Huo, 1992, p. 274). Így Kína hozzáállása egyszerre tükröz realista és normatív megközelítést is.

4.3.1. Történelmi kapcsolatok

A Kínai Kommunista Párt a kezdetektől nagy lelkesedéssel támogatta egy leendő világszervezet tervét. Az 1945. április 25-én megrendezett San Franciscó-i konferencia napját az egész emberiség felszabadulásának hirdették ki, a konferenciát pedig mérföldkőnek nevezték az agresszió elleni harcban, mert a háborút végre a nemzetközi béke váltja fel.⁹⁰ A kínai állam 12 fős delegációt küldött a konferenciára, melyből négy embert a nemzeti pártból, három embert a kisebb pártokból és még három embert civil és tanintézményekből választottak ki. Az ENSZ alapító okiratát

---

⁹⁰ China and the United Nations, Report of a study group set up by China Institute of International Affairs. NY, Carnegie Endowment for International Peace 1959. p. 39

1945. augusztus 24-n a csungkingi Népi Politikai Bizottság elfogadta, majd Csang Kaj-sek aláírta.⁹¹

A problémák 1949 novemberében kezdődtek. Egy véres polgárháború után Csang Kaj-sek Formosa szigetén kikiáltotta a Kínai Köztársaságot, míg Mao Ce-tung a szárazföldön megalapította a Kínai Népköztársaságot. Ez képviseleti problémákat hozott magával: melyik entitás képviselje Kínát az ENSZ-ben? 1950-ben a Szovjetunió bojkottálta az ENSZ munkáját, azonban sikerrel nem jártak, továbbra is Tajvan képviselte Kínát. A probléma megoldására több javaslat is született, melyek közül a kanadait fogadták el: egy speciális bizottságot hoztak létre a reprezentáció kérdésének vizsgálatára. A bizottság munkáját a koreai háború megakasztotta, mivel a kommunista Kína hadserege háborúban állt az ENSZ-erőkkel Koreában. A Kína iránti ellenszenvet jól mutatja, hogy az Egyesült Államok területén végzett közvélemény-kutatásokban feltett kérdésre, miszerint támogatná-e a válaszoló a kommunista Kínát, hogy az ENSZ-ben helyet kapjon, amennyiben az visszahívna csapatait Koreából, nagyon magas volt a nemmel válaszolók aránya (Erskine, 1971, p.128). A következő tíz év érdemi változást nem hozott, mivel az Egyesült Államok folyamatosan élt vétőjogával, hogy a kérdést még napirendre se tűzzék. 1961-ben azonban támogatta az öthatalmi tervezetet, ami ismét fontos kérdésként kezelte a kínai reprezentáció kérdését, ami azt jelentette, hogy az alapokmány 18. cikkének értelmében kétharmados többség kell a kérdés rendezéséhez (Winberg, 1970). Sok ország a megoldás kulcsát a két Kína elv alkalmazásában látta, ami mindkét Kínának helyet biztosított volna az ENSZ-ben. Azonban mindamellett, hogy ezt sem Tajpej, sem Peking nem tartotta elfogadhatónak, ez a megoldás jogi akadályokba is ütközött volna (Luard, 1971, p. 737). Mindkét Kína csak saját magát ismerte el a kínai nép jogos képviselőjének az ENSZ-ben. Mindkét kormány támogatta az alapító okiratot, melynek szövege a KNK alkotmányában⁹² és több bilaterális szerződésben is visszaköszön. Azonban amikor Indonézia 1965-ben egy évre kivonult az ENSZ-ből, Peking követelte az ENSZ újragondolását és egy új, „forradalmi ENSZ” felállításáról beszélt, mert a szervezet az amerikai imperializmus eszközévé vált, az amerikai világuralomra törekvő külpolitikára példaként pedig Koreát, Indokínát, Kubát és

---

⁹¹ IBID p. 62.

⁹² Kínai Népköztársaság alkotmánya 1954. Elérhető: <http://www.hkpolitics.net/database/chicon/1954/1954be.pdf> (Letöltés ideje: 2016. február 7.)

Kongót is említették.⁹³ A kínai-szovjet szakítás után az ENSZ-t mint tőzsdét emlegették, mely az Egyesült Államok és a Szovjetunió közötti üzletelgetések színpada (Luard, 1971, p. 735). Az elhúzódó negatív hozzáállás és a kulturális forradalom elmosta ezeket a hangokat és a kommunista Kína kiváró hozzáállását eredményezte.

Az 1970-es év fordulópontnak tekinthető a kínai reprezentációról való szavazásban, ami a kulturális forradalom utáni moderált politikának és a kommunista Kínát elismerő országok (Kanada, Olaszország, Chile, Egyenlítői Guinea) száma növekedésének köszönhető. 1971-ben még több fejlődő ország (Etiópia, Kuvait, Nigéria) részesítette diplomáciai elismerésben Pekinget és egyre több ország (Ausztria, Belgium, Irán, Törökország) vette fontolóra egy lehetséges hivatalos politikai nyitás kérdését.

Az Egyesült Államok megváltozott hozzáállása a Kína-kérdéshez hozzájárult ahhoz, hogy 1971. október 25-én a 2758-as határozat visszaállítsa a KNK helyét az ENSZ-ben. A közgyűlési határozat kiemeli, hogy ez a lépés teljes összhangban van az alapító okirattal és hangsúlyozza, hogy csak a KNK-t ismeri el mint Kína jogos képviselőjét, és ezzel kizárják Csang Kaj-sek delegációját az eddig is jogtalanul bitorolt szervezeti pozíciókból.⁹⁴

Teng Hsziao-ping alatt a pragmatista hozzáállás okán egyre nagyobb támogatottságot kapott az ENSZ-tagság is, és ez a támogatottság arányosan nőtt a Pekingnek nyújtott segélyek mértékével.

Mára Kína lett az ENSZ költségvetésének legnagyobb befizetője, 2017-es hozzájárulását, közel 200 millió amerikai dollárt február 15-én utalta át a szervezetnek.⁹⁵

Kína nemcsak anyagi, hanem emberi erőforrásokkal is próbál hozzájárulni az ENSZ sikeréhez, évről évre növeli kéksisakosainak számát, ami 2016-ban a katonai

---

⁹³ Facts on File, Peking Review. Elérhető: <https://www.marxists.org/subject/china/peking-review/1965/PR1965-03.pdf> (Letöltés ideje: 2017. 06. 02.)

⁹⁴ Restoration of the lawful rights of the People's Republic of China in the United Nations. Elérhető: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/327/74/IMG/NR032774.pdf?OpenElement> (Letöltés ideje: 2017. 06.07.)

⁹⁵ Contributions received for 2017 for the United Nations Regular Budget. Elérhető: <http://www.un.org/en/ga/contributions/honourroll.shtml> (Letöltés ideje: 2017. 06.14.)

és rendőrségi erőkkel együtt elérte a 2630 főt, mellyel szintén az élbolyban található.⁹⁶

A történelmi áttekintésből láthatjuk, hogy a kínai költségvetés egyre inkább növeli az ENSZ-hez való hozzájárulását, ami nagy kiadást jelent, azonban költséghatékony megoldás is egyben. Azt mondhatjuk, hogy a kínai biztonság garantálása és a felelősségteljes nagyhatalom képe egy kihívást jelentő állam képe helyett megéri ezt a ráfordítást. Ezek fényében az az elgondolás, hogy Kína szocializálható – és az egyre aktívabb magatartás is ennek a bizonyítéka – egy liberális optimista gondolkodást tükröz. 2009-ben Hu Csin-tao elnök és Tai Ping-kuo külügyminiszter megfogalmazta Kína nemzeti érdekeit, melyek a már említett szuverenitás, biztonság és fejlődés gondolatai köré szerveződnek.⁹⁷ Az ENSZ szervezetén belül pedig a Biztonsági Tanács az a hely, ahol Kína érdekeit a leginkább érvényre tudja juttatni.

4.3.2. Kína és az ENSZ reformja

Az érdekei védelme és a BT-ben elfoglalt privilegizált helye privilegizált helye miatt elsőként fontos megvizsgálni, hogy Kína hogyan vélekedik az ENSZ reformjáról, mivel az erőteljesen érintené pozícióját. Az ENSZ-szel kapcsolatos reformok sok területet (költségvetési hozzájárulás, Közgyűlés, Gazdasági és Szociális Tanács, missziók) érintenek, azonban terjedelmi korlátok és a téma főbb relevanciája miatt most a Biztonsági Tanáccsal kapcsolatos reformokat⁹⁸ tekintjük át a kínai reakciók ismertetésével.

Az idők során a geopolitikai változásokat a BT összetétele nem követte, 1945 óta az akkori győztes hatalmak birtokolják a legfontosabb döntési jogköröket, élvezik

---

⁹⁶ United Nations Peacekeeping. Elérhető: <http://www.un.org/en/peacekeeping/resources/statistics/contributors.shtml> (Letöltés ideje: 2017. 06.14.)

⁹⁷ Full text of Hu Jintao's report at 18th Party Congress. „*We are firm in our resolve to uphold China's sovereignty, security and development interests and will never yield to any outside pressure. We will decide our position and policy on an issue on its own merits and work to uphold fairness and justice.*”

⁹⁸ A Biztonsági Tanácsot illető utolsó bővítésére 1965-ben került sor, amióta az öt állandó tag mellé nem hat, hanem tíz nem állandó tagot választanak. A 10 elosztása regionális alapon történik és számba veszik, hogy a nemzetközi békéhez és biztonsághoz való hozzájárulásukat is. Afrika és Ázsia együtt öt helyet rendelkezik, Latin-Amerika és Nyugat-Európa két-két helyet szerezhet meg, a maradék egy kelet-Európa térségének jut. A regionális csoportok ajánlása alapján a Közgyűlés választja őket két évre, de nem megújítható mandátummal.

vétójogukat és az érdekeiket tükröző alapokmányi szabályozásokat. A Közgyűlés már 1993-tól foglalkozik a BT-vel kapcsolatos reformtervezetekkel, hogy hatékonyabb és demokratikusabb szervezet épülhessen, azonban eddig sikertelenül. Először összefoglaljuk a javaslatokat, majd röviden ismertetjük az ezekről kialakított kínai álláspontot.

Javaslatok: tagság és vétójog, munkafolyamat, regionális reprezentáció

A Biztonsági Tanács a modern világ geopolitikai változásait nem követte; Európa túl-, Ázsia alulreprezentált, míg Afrika és Latin-Amerika nem rendelkezik állandó tagsággal a BT-ben. A reformokat illetően ezt a problémát lesz a legnehezebb megoldani, mivel az öt állandó tag nem akarja hatalmát elveszíteni. A BT állandó tagjainak bővítési köre szigorúan véve négy országot (G4) foglal magában: Brazíliát, Németországot, Japánt⁹⁹ és Indiát, akik kollektíven kívánják a bővítést elérni.

Több javaslat is született a bővítéssel kapcsolatban, Kofi Annan ENSZ-főtitkár 2005-ben Modell A (hat új állandó tag vétójog nélkül és három nem állandó tag) és B (nyolc megújítható tagság négyévente és egy nem megújítható két évre) néven nyújtott be reformjavaslatokat, eredménytelenül.¹⁰⁰

2005 óta négy nagyobb reformjavaslat van a tárgyalóasztalon, melyek a bővítés létszámában és a vétó használatában térnek el egymástól:

- G4: 11 állandó tag (a hat új állandó tag vétójog nélkül) és 14 nem állandó tag
- Egység a konszenzusért (*Uniting for Consensus*: Olaszország, Kanada, Kolumbia, Pakisztán): Kék modell (nem állandó tagok számának emelése és azok újraválaszthatósága négy vagy két évente), Zöld modell (20 nem állandó tag)
- Olasz javaslat: regionális modell (10 új állandó tag vétó nélkül, azonban a tagok nem államok, hanem régiók képviselői)

---

⁹⁹ A japán Külügyminisztérium által készített reklámfüzet, mely Japán állandó tagságának a jogosságát kívánja bemutatni elérhető: http://www.mofa.go.jp/policy/un/sc/pdfs/pamph_unsc21c_en.pdf (Letöltés ideje: 2017.10.08.)

¹⁰⁰ ENSZ Közgyűlés 59. ülés. Follow-up to the outcome of the Millennium Summit Note by the Secretary-General. Elérhető: <https://www.globalpolicy.org/images/pdfs/1202report.pdf> (Letöltés ideje: 2017.10.05.)

- Afrikai Unió: 11 állandó tag és 15 nem állandó tag.

A bővítés kérdését több civil szervezet is napirendjére tűzte, és reformjavaslatokat állítottak össze. Szubjektív választásunk alapján a *The Elders* elnevezésű NGO A céljainak megfelelő ENSZ (*A UN fit for purpose*) programcsomagjának¹⁰¹ négy pontját ismertetjük, amivel kapcsolatban 2016-ban Lichtensteinnel karöltve panelt hívtak életre Az ENSZ további reformjairól címmel. Javaslatuk a következőket tartalmazza:

- nem állandó tagok számának emelése hosszabb és újraválasztható mandátummal,
- vétó mellőzése a lakosság védelmében,
- Arria formula¹⁰² kiterjesztése,
- függetlenebb főtitkári poszt.

A tagság bővítése tűnik a legnehezebben megoldható problémának, mivel az ENSZ Alapokmány módosítása is szükséges hozzá, melyet a tagok kétharmadának kellene elfogadnia és később ratifikálnia is, beleértve az öt állandó tag teljes támogatását is.

A bővítés kérdésével együtt felmerült a vétó kérdése is: kapjanak-e az új tagok vétójogot? Az egyik elképzelés szerint igen, azonban egy meghatározott ideig azzal nem élhetnének. Emellett a javaslatok megoszlanak abban, hogy a vétó teljes eltörlését, vagy bizonyos esetekben az attól való elállást tartják-e fontosnak. A Kis Ötnek elnevezett csoport (S5, Costa Rica, Jordánia, Lichtenstein, Szingapúr és Svájc) javaslatában a vétójoggal rendelkezőknek tilos lenne élni ezen jogukkal, amennyiben a tervezet genocídiummal, emberiség ellenes bűntettel vagy a nemzetközi humanitárius jog súlyos megsértésével foglalkozna. Ezzel szemben Ahmad Kamal volt pakisztáni ENSZ-nagykövet a vétó teljes eltörlését javasolja, mivel demokráciában senki sem lehet egyenlőbb a másiktól (Lund, 2010).

A Kis Öt csoport reformjavaslatai foglalkoznak az átláthatóság és koordináció kérdésével is a BT, a Közgyűlés és a Gazdasági és Szociális Bizottság között. A

---

¹⁰¹ STRENGTHENING THE UNITED NATIONS. Elérhető: http://theelders.org/sites/default/files/2015-04-22_elders-statement-strengthening-the-un.pdf (Letöltés ideje: 2017.10.05.)

¹⁰² Külső szakemberek és NGO-k bevonása a párbeszédbe.

munkafolyamatokkal kapcsolatban sokkal kevesebb vita és ellenállás merül fel, mint a bővítés kérdésével; itt már részsikereket lehet elkönyvelni. A BT most már több ülést tart, melyek elérhetőek a közvélemény számára is, párbeszédet tart fenn nem állami szervezetekkel is és lehetőséget ad, hogy más ENSZ-tagok felszólaljanak a BT-ben. Az ENSZ-missziókba csapatokat küldő államokkal rendszeres találkozók rendszerét építették ki, míg a szankciók hatékonysága érdekében ellenőrző mechanizmust hoztak létre. Azonban ahhoz, hogy a BT ténylegesen a béke őreként tudjon működni, nem csak reagáló testületként, jobb párbeszédet kell létrehozni külső szereplőkkel és hatékonyabb munkaviszonyt kialakítani az ENSZ más szerveivel is.¹⁰³

Az 1990-es években a Kávé klubnak elnevezett szerveződés (Pakisztán, Mexikó, Egyiptom, Olaszország) javaslata az volt, hogy a tagokat a régió alapján válasszák meg, mely egységesebb képviseletet biztosítana. Az ötlet alacsony támogatottságot kapott, azonban a kétezres évek közepére Olaszország új formában, Egység a konszenzusért (*Uniting for Consensus*) névvel nyújtotta be reformjavaslatát több másik állammal karöltve. Ez az alternatíva a regionális intézményeknek biztosítana állandó helyet, mellyel úgy érnének el jobb reprezentációt, hogy a BT méretét jelentősen nem kellene változtatni. Ilyen lehetséges jelölt az Európai Unió és az Afrikai Unió is, azonban kérdésként merül fel, hogy ez összeegyeztethető-e azzal, hogy az alapokmány a regionális intézményeket nem ismeri el lehetséges tagként.

Kína álláspontja a javaslatokról

A reformokkal kapcsolatos hivatalos kínai álláspont az, hogy a BT-vel kapcsolatos reformoknak a nemzetközi béke és biztonság jobb megteremtését kell szolgálniuk. Ehhez szükség van az alulreprezentált kis és közepes fejlődő (afrikai) országok jobb beemelésére a döntésekbe, eltüntetve a diszkriminatív tényezőket a fejlődők útjából. Így a BT-tagságot nem a fejlettség és gazdagság figyelembevételével kellene megítélni. A bővítés kérdését nem szabad egy konkrét időponthoz kötni, és minden ezzel kapcsolatos javaslatot teljes vizsgálat alá kell vetni. A tagság mellett kiemelik, hogy a BT munkafolyamatainak hatékonyságát meg kellene erősíteni, és az

---

¹⁰³ Global Policy Forum: <https://www.globalpolicy.org/un-reform/un-reform-topics/reform-of-the-security-council-9-16/49895.html?itemid=914> (Letöltés ideje: 2017.10.05.)

átláthatóságot is növelni kell.¹⁰⁴ A lépésről lépésre haladás a gondos és demokratikus konzultációk légkörét teremti meg annak érdekében, hogy a reformok az összes ENSZ-tagállam érdekeit tükrözzék. A kínai felszólalások mind ezt a retorikát követik, támogatják a szükséges és ésszerű reformokat, amíg azokat a politika nem kényszerítően sürgeti.¹⁰⁵ A kínai nyilatkozatok nagy általánosságban beszélnek a reformokról, semmilyen konkrét lépést nem javasolnak:

- Li Baodong (ENSZ-nagykövet 2010-2013 között) tovább erősítene a kapcsolatot a BT tagjai és a nem tagok között, és változtatna a munkafolyamaton is.¹⁰⁶
- Zhang Yesui (ENSZ-nagykövet 2008-2010 között) olyan reformokat javasol, melyek hozzájárulnak ahhoz, hogy a BT jobban kezelje a nemzetközi békét és biztonságot ért kihívásokat. A reformokat pedig nem egyesével, hanem csomagban kellene elfogadni, hogy átfogó megoldás születhessen.¹⁰⁷

A retorikában megjelenő általánosságok ellenére kijelenthetjük, hogy Peking szempontjából a bővítés és a vétó használatának kérdése jelenik meg legfőbb aggályként a reformokkal kapcsolatban. Egyrészt a G4 tagjait az Egyesült Államok szövetségeseinek tekinti, akik csökkentenék Kína pozícióját a BT-ben és befolyását a nemzetközi ügyekben. Másrészt Indiával és Japánnal szemben régiós versenytársként elveszítené preferált helyét a rendszeren belül. Így általánosságban az mondható el, hogy míg Németország és Brazília igényét implicit támogatja, addig India és Japán ambícióit mindenképp gátolni próbálja.

---

¹⁰⁴ Permanent Mission of the People's Republic of China to the UN. Elérhető: <http://www.china-un.org/eng/chinaandun/zzhgg/t29435.htm> (Letöltés ideje: 2017.10.04.)

¹⁰⁵ Global Policy Forum. Statement by Ambassador Wang Guangya at the 61th session of the GA on the Security Council Report and Security Council Reform. Elérhető: <https://www.globalpolicy.org/security-council/security-council-reform/regional-representation/50013-statement-by-ambassador-wang-guangya-at-the-61th-session-of-the-ga-on-the-security-council-report-and-security-council-reform.html?itemid=915> (Letöltés ideje: 2017.10.05.)

¹⁰⁶ Global Policy Forum. Statement by Ambassador Li Baodong at the Security Council Open Debate on Working Methods. Elérhető: <https://www.globalpolicy.org/security-council/security-council-reform/regional-representation/50017-statement-by-ambassador-li-baodong-at-the-security-council-open-debate-on-working-methods.html?itemid=915> (Letöltés ideje: 2017.10.05.)

¹⁰⁷ Global Policy Forum. Statement by Ambassador Zhang Yesui, Permanent Representative of China to the United Nations, at Debate of the 64th Session of the General Assembly on the Work and Reform of the Security Council. Elérhető: <https://www.globalpolicy.org/security-council/security-council-reform/regional-representation/50016-statement-by-ambassador-zhang-yesui-permanent-representative-of-china-to-the-united-nations-at-debate-of-the-64th-session-of-the-general-assembly-on-the-work-and-reform-of-the-security-council.html?itemid=915> (Letöltés ideje: 2017.10.05.)

Japán esetében a két ország közötti gazdasági kapcsolatok mellett a kapcsolatot erősen megterheli az energiaforrásokért folyó harc, a történelmi frusztrációk¹⁰⁸ és Tokiónak az Egyesült Államokkal fenntartott kapcsolata, mely Japán állandó tagsága esetén egy második amerikai vétó lehetőségét jelenthetné a BT ülésein. A Japán által elszenvedett kínai megaláztatás kérdése 1894, az első kínai-japán háború óta van jelen a két állam kapcsolatában, melyet a későbbiekben Kína (Mandzsúria) japán megszállása (1931-1945) még tovább bonyolított. 2005 februárjától a két állam közötti konfrontációba Tajvan kérdése is bekapcsolódott, mivel Washington és Tokió szerződésben kijelentette, hogy a két állam közös érdeke Tajvan státuszának biztosítása. Szintén a 2000-es évek óta jelent ütközőpontot a Kelet-Kínai-tengeren a kizárólagos gazdasági övezetek határainak meghúzása a mélyben fellelhető kőolaj- és földgázkészletek miatt. 2015-től a kelet-ázsiai régióban vasútépítési verseny is kezdődött, mely a két állam ipari felsőbbrendűségének bizonyításaként szolgál, azonban a valódi nyertesek azok lesznek, akikhez végül a beruházások érkeznek. A katonai dimenziót vizsgálva feloldották a japán fegyverexport tilalmát 2014-ben, ami új lehetőségeket tartogat Tokió számára.

A két ország közti rivalizálás az elmúlt egy-két évben a gazdasági kapcsolatokra is rányomta bélyegét; a geopolitikai érdekek felülkerekedtek a gazdasági megfontolásokon, a gazdasági interdependencia már nem rendelkezik konfliktusvisszatartó erővel.¹⁰⁹ 2005-ben egy alulról szervezett kampány is indult Japán BT-tagságának megfékezésére, mely petíciót több mint 22 millió kínai írt alá és a későbbiekben a kormány is indirekt módon támogatta.¹¹⁰ Japán blokkolását Észak- és Dél-Korea is segíti, mivel meglátásuk szerint Japán nem tette jóvá történelmi imperialista elnyomó magatartását, ezért őt nem illeti meg vezető szerep a nemzetközi közösségen belül. Ven Csia-pao 2005-ös indiai körútján is hasonló véleményt képviselt: *„csak az az ország, amelyik tiszteli a történelmet és elnyerte az*

¹⁰⁸ Egyik kicsúcsosodása a japán történelmi könyvekben Japán II. világháborús szerepének ábrázolása.

¹⁰⁹ Számokkal alátámasztva: míg 2006-ban a Japán és Kína közötti kereskedelem (export és import együttvéve) 200 milliárd dollár körül mozgott, addig 2016-ban ez a szám csak 23 milliárd. Forrás: Japán Külügyminisztérium. Elérhető: <http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/china/data.html> és KNK Kereskedelmi Minisztériuma. <http://english.mofcom.gov.cn/article/statistic/lanmubb/ASEAN/201704/20170402551445.shtml> (Letöltés ideje: 2017.10.08.)

¹¹⁰ New York Times. 22 Million Chinese Seek to Block Japan's Bid to Join U.N. Council. Elérhető: <http://www.nytimes.com/2005/03/31/international/asia/22-million-chinese-seek-to-block-japans-bid-to-join-un.html> (Letöltés ideje: 2017.10.07.)

ázsiai emberek bizalmát, az tud csak nagyobb felelősséget vállalni a nemzetközi közösségért”.¹¹¹

Indiával kapcsolatban az 1962-es határincidens Rajiv Gandhi 1988-as pekingi látogatásáig rányomta bélyegét a kínai-indiai kapcsolatokra. Az 1990-es évek gazdasági együttműködése viszont a kereskedelmi kapcsolatok bővülését eredményezte. Azonban a gazdasági kooperációt területi viták terhelik, melyek megoldását a 2003-as év csak részben hozta el. Ebben az évben ismerte el India Tibetet Kína részeként, Kína cserébe ugyanígy tett Sikkim területével. Azonban az Indiai-óceánon Kína megnövekedett jelenléte tapasztalható, ami kihívás az eddigi indiai és amerikai dominanciára a térségben. Kína és India rivalizálása Közép-Ázsiában is megjelenik, annak ellenére, hogy céljaikban közös állásponton vannak:

- vallási instabilitásból fakadó feszültségek átgyűrűző hatásának megakadályozása,
- biztosítani a hozzáférést a régió nyersanyagaihoz,
- és más hatalmi szereplők befolyásának csökkentése.

Azonban míg Kína a bilaterális kapcsolatokon túl a Sanghaji Együttműködés Szervezetével (SCO) is behálózza a régiót, addig India bilaterális kapcsolatait igyekszik fejleszteni és megfigyelői státuszban részt venni az SCO ülésein.

Délkelet-Ázsiában a két állam közötti ütközőpontot Mianmar adja, ahova a kínai gazdasági segítségnyújtás tranzitutak építésében jelenik meg Mianmaron át a Bengáli-öböl felé. Az öbölben egy jövőbeli kínai katonai bázis építésének a képe pedig kihívás India számára és megkérdőjelezi eddigi befolyását a térség felett.

Kína és India nemcsak az ázsiai, hanem az afrikai kontinensen is versenyez a nyersanyagokért; 2008-ban – két évre a Kína-Afrika Együttműködési Fórum megrendezése után – Új-Delhi India-Afrika Fórumot szervezett.¹¹²

A viszonyt tovább bonyolítja Kína és Pakisztán kapcsolata, ami erősen rányomja a bélyegét az indiai ambíciókra. A Pakisztán és India között kialakult

---

¹¹¹ The Michigan Daily. “Only a country that respects history, takes responsibility for history and wins over the trust of peoples in Asia and the world at large can take greater responsibilities in the international community,”. Elérhető: <https://www.michigandaily.com/content/china-opposes-japans-bid-security-council> (Letöltés ideje: 2017.10.08.)

¹¹² Norwegian Ministry of Defense: India and the future global order 2009. Elérhető: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/fd/dokumenter/india-studie_ssek_301109.pdf (Letöltés ideje: 2017.10.07.)

határ- és vízmegosztásbeli problémák mellett Kasmír kérdése az egyik legfontosabb vitaforrás. Ezért a reálpolitikai megfontolásokon túl Kína Pakisztánnak is kedvez India ambícióinak blokkolásakor.

A tény, hogy Kína ellenzi India állandó BT-tagságát, tulajdonképpen egy regionális versenyt takar, ahol Kína állandó státusza Indiával szembeni elsőbbségét is jelképezi. Azonban Kína nyitott lenne az indiai tagság támogatására, amennyiben India nem támogatná tovább a japán ambíciókat – amely logika a „barbárok kijátszása a barbárok ellen” régi kínai taktikát juttathatja eszünkbe.

Peking egyedül az afrikai irányú bővítés esetében hangsúlyozza explicit is, hogy a bővítés során több helyet kell biztosítani az afrikai, és általában véve a fejlődő világ országainak.¹¹³ Miért éppen az afrikai államokat támogatja Kína, mint a BT bővítendő körének legfontosabb tagjait? Egyrészt a hidegháborúból továbbhozott retorikának köszönhetően a harmadik világ vezetőjeként támogatnia kell az afrikai államok magasabb szinten való képviselését az ENSZ-ben. Ezzel a BT nyugati világ általi túlsúlyát kompenzálná. Főként azok a BT-tervezetek, ahol Kína szerint megkérdőjeleződnek olyan fontos elvek, mint a belügyekbe való be nem avatkozás, a szuverenitás és a területi integritás, kevesebb támogatást kapnának, mivel ezek az elvek nemcsak Kína, hanem az afrikai államok számára is elsődleges prioritást képeznek (lásd a következő alfejezeteket a kínai vétó és tartózkodás okairól). Az ideológiai közösség mellett Kína gazdasági érdekei is megjelennek, ami az afrikai nyersanyagokhoz való könnyebb hozzájutást jelenti.

Kína vétóval rendelkezik új állandó BT-tag felvételét illetően, így hiába bármilyen japán és indiai próbálkozás, az állandó tagság egyelőre távoli álomnak tűnik. Azért is, mivel Kína mellett Oroszország is a bővítés ellen lép fel, sőt az Egyesült Államok is szkeptikus a javaslatokkal szemben. Mindhárom állam egyetért abban, hogy az új állandó tagoknak nem adnának vétójogot és természetesen magának a vétó intézményének teljes eltörlését sem támogatják.¹¹⁴ Emiatt nevezi Paul Kennedy a 22-es csapdájának az Alapokmány módosításával járó vétó kérdést,

---

¹¹³ Global Policy Forum. Statement by Ambassador Wang Guangya on Security Council reform at the 59th Session of the General Assembly. Elérhető: <https://www.globalpolicy.org/security-council/security-council-reform/regional-representation/50011-statement-by-ambassador-wang-guangya-on-security-council-reform-at-the-59th-session-of-the-general-assembly.html?itemid=915> (Letöltés ideje: 2017.10.05.)

¹¹⁴ Gordon, Nora (2014): Pathways to Security Council Reform. Elérhető: http://csnu.itamaraty.gov.br/images/pathways_sc_reform_final.pdf (Letöltés ideje: 2017.10.07.)

mivel elképzelhetetlen, hogy az öt állandó tag elfogadja, hogy nem az övék az utolsó szó a döntések meghozatalakor.¹¹⁵

4.3.3. Kína és a vétó alkalmazása

Érdemes megvizsgálni a kínai szavazási magatartást a Biztonsági Tanácsban ahhoz, hogy jobb képet kapjunk a kínai szerepvállalásról az ENSZ-ben. A vétójog használata a különböző kérdésekben a háttérben meghúzódó kínai érdekeket sejtet, ami összhangban áll az általunk vázolt koncepcióval a kínai biztonság maximalizálásáról.

Kína retorikájában a harmadik világhoz való tartozását és hegemonia-ellenességét hangoztatja, azonban felmerül a kérdés, hogy vétójoga mint nagyhatalmi privilégium hogyan illeszkedik ebbe a kommunikációba. Kína már az 1950-es évektől támogatta a vétó alkalmazását, amit a mai napig megfelelő eszköznek tart az unilaterális lépések ellen, ellensúlyozva az Egyesült Államok befolyását a Biztonsági Tanácsban. 1955-ben a vétót az ENSZ Alapokmánya politikai alapjának nevezték, a legfontosabb törvénynek, ami a világbékét hivatott szolgálni.¹¹⁶

4. táblázat

Kína vétó alkalmazása az ENSZ BT-ben (Saját szerkesztés)

Dátum	Tervezet	Téma	Indoklás
2017.02.28.	<u>S/2017/172</u>	Közel-Kelet (Szíria)	<ul style="list-style-type: none"> • még mindig zajlik a vegyi fegyverek használatának kivizsgálása • A BT-nek támogatnia kellene a Vegyifegyver-tilalmi Szervezet munkáját, hogy egy objektív és

¹¹⁵ Okhovat, Sahar (2011): The United Nations Security Council: Its Veto Power and Its Reform. Elérhető: https://sydney.edu.au/arts/peace_conflict/docs/working_papers/UNSC_paper.pdf (Letöltés ideje: 2017.10.08.)

¹¹⁶ “the political foundation of the UN charter” and “the most fundamental canon for safeguarding world peace”. Samuel S. Kim, China, The United Nations, and World Order (Princeton, 1979), p. 208.

			szakmai nyomozást lehessen folytatni
2016.12.05	<u>S/2016/1026</u>	Közel-Kelet (Szíria)	<ul style="list-style-type: none"> • nem járul hozzá a diplomáciai erőfeszítésekhez • integrált megközelítést igényel egy átfogó és megfelelő rendezéshez
2014.05.22	<u>S/2014/348</u>	Közel-Kelet (Szíria)	<ul style="list-style-type: none"> • nem történt háborús és emberiség elleni bűntett, ezért a Nemzetközi Büntető Bíróságnak nincs joghatósága • igazságügyi szuverenitás megkérdőjeleződése • tárgyalóasztal sürgetőbb • a BT-ben fennálló ellentétes vélemények miatt még több konzultáció szükséges
2012.07.19	<u>S/2012/538</u>	Közel-Kelet (Szíria)	<ul style="list-style-type: none"> • a szankciók, a fegyverhasználat és egy erőszakos rezsimváltás tovább mélyítené a konfliktustellentétes az ENSZ-Alapokmányának céljaival
2012.02.04	<u>S/2012/77</u>	Közel-Kelet (Szíria)	<ul style="list-style-type: none"> • az állam függetlensége, szuverenitása és területi integritása • a szankciók elmélyítik konfliktust
2011.10.04	<u>S/2011/612</u>	Közel-Kelet (Szíria)	<ul style="list-style-type: none"> • a szankciók nem célravezetőek • a nyomásgyakorlás még jobban elmélyíti a konfliktust
2008.07.11	<u>S/2008/447</u>	Béke és biztonság	<ul style="list-style-type: none"> • több időt kell biztosítani a jószolgálati és közvetítői

		Zimbabwe	szolgálatoknak <ul style="list-style-type: none"> • a szankciók a már elkezdett tárgyalási folyamat pozitív végkimenetelének esélyét rontanák
2007.01.12	<u>S/2007/14</u>	Mianmar	<ul style="list-style-type: none"> • egy szuverén állam belügye • nincs hatással sem a régió, sem a világ békéjére
1999.02.25	<u>S/1999/201</u>	Egykori Jugoszláv Köztársaság (Macedónia)	<ul style="list-style-type: none"> • a helyzet már stabilizálódott • UNPREDEP már elérte a kitűzött célját • az erőforrások ra más régióban lenne szükség
1997.01.10	<u>S/1997/18</u>	Közép-Amerika: Béke erőfeszítések (Guatemala)	<ul style="list-style-type: none"> • szuverenitás • területi integritás problémája
1972.08.25	<u>S/10771</u>	Új tagfelvétel (Banglades)	<ul style="list-style-type: none"> • Genfi Konvenció 118. cikkely

Kína legelső vétóját 1972-ben alkalmazta, Bangladesnek az ENSZ-be való belépése megakadályozására (S/10771). A kínai követ, Huang Hua beszédében jogi érveléssel kísérelte meg alátámasztani a kínai álláspontot. A Genfi Konvenció 118. cikkelyére hivatkozva hangsúlyozta, hogy a hadifoglyokat az ellenségeskedés után szabadon kell engedni, ennek Banglades nem tett eleget, miután az India és Pakisztán közti háborúskodás véget ért. Két évvel később viszont már úgy látta, hogy Banglades kiküszöbölte a hibát, és igennel szavazott a dél-ázsiai állam tagfelvételére (Samuel S, 1979, p. 207.). A háttérben azonban inkább pakisztáni, mint kínai érdekek álltak.

Kína ezután csak 25 év elteltével alkalmazta újra vétóját, a Közép-Amerikáról szóló határozat ellen, mely a guatemalai helyzetet kísérelte meg rendezni (S/1997/18). A tervezet a létrejött békét a guatemalai kormány és a Guatemalai

Nemzeti Forradalmi Egységfront (*URNG*) között hivatott ellenőrizni úgy, hogy meghosszabbította az ENSZ guatemalai ellenőrző missziójának (*MINUGUA*) tevékenységét még három hónappal.¹¹⁷ A kínai álláspont szerint azonban egy állam békefolyamata sem mehet egy másik állam szuverenitásának vagy területi integritásának rovására. A vétó mögött a guatemalai kormány Kína felé irányuló sértő magatartása állt, mivel a békeszerződés aláírására a közép-amerikai állam meghívta Tajvant is.¹¹⁸

Kína következő vétójára 1999-ben került sor, a Macedóniában állomásozó ENSZ Megelőző Felvonuló Ereje (*UNPREDEP*) mandátumának hat hónappal történő meghosszabbításával nem értett egyet (S/1999/201).¹¹⁹ Kína ENSZ-be delegált képviselőjének beszéde szerint a macedón helyzet már stabilizálódott az elmúlt években, és Macedónia szomszédaival is barátságosabb légkört alakított ki. Emellett a főtitkár jelentéséből is idézett, mely szerint az UNPREDEP már elérte a kitűzött célját, így annak meghosszabbítását teljesen feleslegesnek ítélik meg. Hangsúlyozták, hogy az ENSZ szűkösen rendelkezésre álló anyagi erőforrásaira inkább más régióban lenne szükség, példaként kiemelve Afrikát, ahol az instabilitás ténylegesen nagy méreteket ölt.¹²⁰

2007-ben a Mianmart felszólító határozat ellen alkalmazta Kína újabb vétóját (S/2007/14). A határozat kiemelte, hogy a nepjidai kormány szüntesse be az emberi jogi jogsértéseket és az állam területén élő kisebbségek elleni atrocitásoknak azonnal vessen véget. Emellett tegyen konkrét lépéseket a szabad véleménynyilvánítás és gyülekezési jog tiszteletben tartására és a politikai foglyok szabadon engedésére.¹²¹ Kína három érvre építette vétóját, meggátolva ezzel a tervezet elfogadását. Elsőként azt hangsúlyozta, hogy más államok is küzdenek politikai, társadalmi és gazdasági kihívásokkal és mindegyikük a saját maga által kijelölt fejlődési úton halad. Így Kína

¹¹⁷ Draft resolution S/1997/18. Elérhető: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/1997/18 (Letöltés ideje: 2017.05.01.)

¹¹⁸ Press Release SC/6314. SECURITY COUNCIL AUTHORIZES DEPLOYMENT OF UNITED NATIONS MILITARY OBSERVERS TO VERIFY IMPLEMENTATION OF CEASE-FIRE AGREEMENT IN GUATEMALA. Elérhető: <https://www.un.org/press/en/1997/19970120.sc6314.html> (Letöltés ideje: 2017.05.02.)

¹¹⁹ Draft resolution S/1999/201. Elérhető: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/1999/201 (Letöltés ideje: 2017.05.01.)

¹²⁰ Press Release SC/6648. SECURITY COUNCIL FAILS TO EXTEND MANDATE OF UNITED NATIONS PREVENTIVE DEPLOYMENT FORCE IN FORMER YUGOSLAV REPUBLIC OF MACEDONIA. Elérhető: <http://www.un.org/press/en/1999/19990225.sc6648.html> (Letöltés ideje: 2017.05.02.)

¹²¹ Draft resolution S/2007/14. Elérhető: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2007/14 (Letöltés ideje: 2017.05.01.)

a nemzeti megbékélést támogatja a helyi felek között. Második érve a Főtitkár jószolgálati missziójának fontossága volt, amivel már bizonyos haladást sikerült elérni. Kína sürgette egy speciális küldött kinevezését Mianmarba. Utolsóként említette a kínai vétó mögött álló tényleges indokot, mely szerint a kérdés egy szuverén állam belügyeihez tartozik és nincs hatással sem a régió, sem a világ békéjére nézve, annak ellenére, hogy Mianmarban tényként kell kezelni a gyermekmunka, drogcsempészet és a HIV problémáját. Azonban ezek a kihívások máshol is megjelennek, így logikátlan lenne csak a mianmari helyzettel foglalkozni.¹²²

2008-ban a Robert Mugabe zimbabwei kormányát elítélő tervezetet vétózta meg Kína (S/2008/447). A tervezet felszólította a kormányt, hogy azonnal vessen véget minden erőszakos cselekedetnek a lakosság és a politikai ellenzék ellen, és tartsa tiszteletben az emberi jogokat. Írjanak ki szabad választásokat, melyek lebonyolításában az Afrikai Unió segítséget nyújt. A tervezet kiemeli, hogy az államok szüntessenek be mindenféle segítségnyújtást és katonai eszközök szállítását, és a zimbabwei tíz legfelső vezetőnek se nyújtsanak semmiféle segítséget, legyen az más államba való szabad belépés vagy banki tartalékaik szabad használata.¹²³ Kína azonban a szankciók bevezetése ellen volt, mivel meglátása szerint még több időt kell biztosítani a jószolgálati és közvetítői szolgálatoknak, melyeket az Afrikai Unió és a Dél-Afrikai Fejlesztési Közösség közösen lát el. A szankciókkal a már elkezdett tárgyalási folyamat pozitív végkimenetelének esélyét rontaná a nemzetközi közösség egy olyan ügyben, mely ténylegesen nem fenyegeti a regionális és a világbékét sem.¹²⁴

2011-ben a szír kormányt felszólító határozatot vétózta meg Peking (S/2011/612). A tervezet felszólította a szír kormányt, hogy fejezze be az emberi jogok szisztematikus megsértését, és hagyjon fel a katonai erő használatával a lakosság ellen, valamint engedjen be emberi jogi megfigyelőket a humanitárius segélyövezetekbe. A többi államot arra szólította fel, hogy hagyjanak fel minden

---

¹²² Official Records of the Security Council. SC 5619. Elérhető: <http://www.responsibilitytoprotect.org/files/SCJanMyanmar.pdf> (Letöltés ideje: 2017.05.02.)

¹²³ Draft resolution S/2008/447. Elérhető: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2008/447 (Letöltés ideje: 2017.05.01.)

¹²⁴ Official Records of the Security Council. SC 5933. Elérhető: <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/POC%20SPV5933.pdf> (Letöltés ideje: 2017.05.02.)

közvetlen vagy közvetett fegyvereladással és -szállítással.¹²⁵ Kína hasonló álláspontot képviselt Szíria ügyében, mint Zimbabwe esetében is: a szankciók nem célravezetőek, a nyomásgyakorlás még jobban elmélyíti a konfliktust, helyette a politikai párbeszédet kell szorgalmazni.¹²⁶

A következő év is kínai vétóval indult a szír konfliktus kapcsán (S/2012/77). Ez a tervezet felszólítja a szír kormányt, hogy hagyjon fel az emberi jogi jogsértésekkel és azonnal engedjen bebocsátást az emberi jogi szervezeteknek. Emellett felszólítja valamennyi felet, hogy szüntessék be a fegyveres tevékenységeket és kövessék az Arab Államok Ligájának akciótervét.¹²⁷ Kína érvelésében szintén hangsúlyozza, hogy támogatja az Arab Államok Ligájának tervezetét, azonban kiemeli, hogy a BT-nek tekintettel kell lennie Szíria függetlenségére, szuverenitására és területi integritására. Ezek fényében csak egy az ENSZ Alapokmánya céljaival összeférhető határozatot tart elfogadhatónak, amely csökkenti a feszültségeket, segít kialakítani egy politikai párbeszédet és fenntartja a stabilitást a Közel-Keleten anélkül, hogy szankciókkal és nyomásgyakorlással nehezítené a helyzetet.¹²⁸

2012 júliusában is a Szíriát felszólító határozat ellen élt vétójogával (S/2012/538). A tervezet „a követ hat pontjának” nevezett akcióterv végrehajtását sürgette azonnali hatállyal.¹²⁹ Kínai nézőpont szerint azonban a szankciók, a fegyveres beavatkozás és egy erőszakos rezsimváltás tovább mélyítené a konfliktust, sőt ellentétes volna az ENSZ Alapokmányának céljaival is. Továbbá sértené a szuverén egyenlőség elvét, és az állam belügyeibe való beavatkozásként értelmezhető.¹³⁰

A következő kínai vétó is Szíriával kapcsolatban született (S/2014/348). Kína elutasította a határozatot, amely a szíriai eseményeket háborús és emberiség elleni bűntettnek nevezi, és ennek kivizsgálását és az elkövetők elítélését a Nemzetközi

---

¹²⁵ Draft resolution S/2011/612. Elérhető: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2011/612 (Letöltés ideje: 2017.05.01.)

¹²⁶ Official Records of the Security Council. SC 6627. Elérhető: <http://undocs.org/S/PV.6627> (Letöltés ideje: 2017.05.02.)

¹²⁷ Draft resolution S/2012/77. Elérhető: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2012/77 (Letöltés ideje: 2017.05.01.)

¹²⁸ Official Records of the Security Council. SC 6711. Elérhető: <http://undocs.org/S/PV.6711> (Letöltés ideje: 2017.05.02.)

¹²⁹ Draft resolution S/2012/538. Elérhető: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2012/538 (Letöltés ideje: 2017.05.01.)

¹³⁰ Official Records of the Security Council. SC 6710. Elérhető: <http://undocs.org/S/PV.6710> (Letöltés ideje: 2017.05.02.)

Büntetőbíróságra (ICC) bízta.¹³¹ Kína nem írta alá az ICC-t létrehozó Római Statútumot, mivel szerinte azzal az állam igazságügyi szuverenitása kérdőjeleződne meg. Emellett Kína szerint sürgetőbb lenne a két felet újra a harmadik körös tárgyalóasztalhoz ültetni Genfben, melynek esélyét egy az ICC által folytatott per csak megnehezítené. Végül pedig Kína szerint a BT-ben fennálló ennyire ellentétes vélemények miatt nem a tervezet megszavazását kellene sürgetni, hanem még több konzultációnak helyet adni, hogy a nézőpontok közelítsenek egymáshoz.¹³²

2016 decemberében Kína ismét egy Szíriával foglalkozó tervezet ellen alkalmazta vétójogát (S/2016/1026). A tervezet követeli, hogy a felek azonnal szüntessék be a fegyveres harcokat, külön kiemelve Aleppó városát. Követeli, hogy a szír kormány tegyen eleget nemzetközi humanitárius jogi kötelezettségeinek, és kötelezi az államokat, hogy hatékonyabban lépjenek fel a terroristák ellen, meggátolva, hogy külföldi terroristák jelenjenek meg szír területeken. A Nemzetközi Szíriát Segítő Csoportot pedig kéri, hogy biztosítson megfelelő ellenőrzést Aleppóban és megfelelő áthaladást a nemzetközi humanitárius csoportoknak, és gátolja meg, hogy a terroristák megfelelő rejtékhelyet találjanak Szírián belül.¹³³ Kína úgy látta, hogy a tervezet megírásakor már történt előrelépés egy a BT-n belüli egyetértés felé, azonban még mindig úgy gondolta, hogy a tervezet nem járul hozzá a diplomáciai erőfeszítésekhez és nem oldja meg a problémát. Kína meglátása az volt, hogy a szír helyzet több egymásra épülő tényező eredménye, ami integrált megközelítést igényel egy átfogó és megfelelő rendezéshez.¹³⁴

E dolgozat kéziratának lezárásáig Kína 2017 februárjában élt utoljára vétójogával (S/2017/172). Ez a tervezet a szír helyzet kapcsán a tömegpusztító fegyverekkel foglalkozik, embargót vezet be helikopterekre, és felsorolja azokat a tiltólistán lévő dolgokat, melyekkel vegyi vagy tömegpusztító fegyvert lehet előállítani.¹³⁵ Kína továbbra is hangsúlyozza a BT-n belüli ellentétet, melyek nem segítenek a szír helyzet megoldásán. A vegyi fegyverek kapcsán kiemeli, hogy már

---

¹³¹ Draft resolution S/2014/348. Elérhető: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2014/348 (Letöltés ideje: 2017.05.01.)

¹³² Official Records of the Security Council. SC 7180. Elérhető: <http://undocs.org/S/PV.7180> (Letöltés ideje: 2017.05.02.)

¹³³ Draft resolution S/2016/1026. Elérhető: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2016/1026 (Letöltés ideje: 2017.05.18.)

¹³⁴ Official Records of the Security Council. SC 7825. Elérhető: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/PV.7825 (Letöltés ideje: 2017.05.18.)

¹³⁵ Draft resolution S/2017/172. Elérhető: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2017/172 (Letöltés ideje: 2017.05.18.)

történt előrelépés azok megsemmisítésére, és mivel még mindig zajlik a vegyi fegyverek használatának kivizsgálása, túl korai lenne végső következtetés levonása. A BT-nek támogatnia kellene a Vegyifegyver-tilalmi Szervezet munkáját, hogy egy objektív és szakmai nyomozást lehessen folytatni, melynek alapján pontos, részletes és valódi bizonyítékokon nyugvó eredményt érhetnének el.¹³⁶

A kínai vétó alkalmazása tehát két nagy téma köré összpontosul: Tajvan kérdése és az állami szuverenitás védelme. A békefenntartó missziók ellenzése a kezdeti időkben annak volt tulajdonítható, hogy abban Kína az amerikai imperializmus eszközét látta, ahogy a koreai háború kapcsán is. Az 1980-as évek taktikus magatartása azonban a tervezetek nagyobb elfogadását jelentette, támogatták a ciprusi békefenntartó missziót és elkezdtek fizetni az éves hozzájárulást a békefenntartás költségeihez is. Az 1990-es évek közepétől azonban megváltozott a békefenntartás mibenléte: az úgynevezett második generációs missziók, melyek nagyobb felhatalmazást kapnak egy adott állam politikájába való beleszólásra, újra visszafogták a pozitív kínai hozzáállást. Kim ezek fényében három szakaszra bontja a kínai magatartást a békefenntartó missziók témakörében:

1. 1971-1981: ellenzés és a részvétel teljes hiánya,
2. 1982-1989: támogatás és részvétel,
3. 1990-től: kontingensek támogatása, minimális részvétel (Kim, 1979.).

A 2000-es évektől azonban Kína újra aktívan részt vesz a békefenntartásban, és mind anyagilag, mind humánerőforrással támogatja a kontingenseket. A megváltozott magatartás Kína biztonsági és gazdasági érdekeire vezethető vissza. A tengerentúli kínaiak védelme, az energiaellátás biztosítása és a tengeri közlekedési utak védelme mellett befolyásolási képességének globális szintre emelése játszik fontos szerepet a megnövekedett kínai támogatásokban.

Az évek folyamán azt látjuk, hogy Kína a nemzetközi beavatkozást engedélyező BT-határozatokat általában megvétózza, azonban néhány esetben eltávolodik e szilárd meggyőződésétől. Háborús helyzetben a civilek védelme, fenyegető humanitárius krízis, belső konfliktus lehetséges tovaryűrűző hatása vagy jogi kötelezettségek megszegése esetén Kína támogatja a nemzetközi beavatkozást.

---

¹³⁶ Official Records of the Security Council. SC 7893. Elérhető: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/PV.7893 (Letöltés ideje: 2017.05.18.)

Azonban mérlegeli a térségben működő regionális intézmények konfliktusmegoldó szerepét is, és több esetben is hatékonyabbnak ítéli meg azok alkalmazását (Mianmar, Észak-Korea, Zimbabwe). Emellett előnyben részesíti egy harmadik, békéltető fél szerepét, az ellentétes oldalon állók egy asztalhoz ültetését. Szíria kapcsán alkalmazott vétójoga a BT-határozat lehetséges félreértelmezésétől való félelmet takart: aggályt az erővel való visszaélésre nézve, melynek célja a helyi politikai viszonyok és a nemzeti kormány megváltoztatása volna. Így egy felhatalmazó döntés helyett Kína szoros kapcsolatokat próbál ápolni a térség államaival, a szír kormánnyal és az ellenzékkel is egy kínai különleges megbízott által, és anyagi támogatással is ellátja a szír menekülteket (Xue, 2014, p. 8).

Kína a szankciók használatát is megkérdőjelezi azok hatékonyságának kétségessége és szelektív természetük miatt. Meglátása szerint a hibásan kijelölt és túlzottan átfogó intézkedések csak a helyi civil lakosságnak okoznak még nagyobb problémákat és szenvedést. Ennek kiküszöbölésére az ENSZ-nek figyelembe kellene vennie a szankciók kapcsán felmerülő mellékhatásokat, melyek nemcsak a helyi lakosságra, hanem egy harmadik félre nézve is negatív hatással lehetnek. Politikailag pedig olyan szankciók meghozatalát támogatná, amelyek a politikai párbeszédet segítenék elő, melynek végén egy megegyezés születhetne. Ezek mellett a kínai álláspont hangsúlyozza, hogy a szankciókat azonnal meg kell szüntetni, amint azok célját elérték (Xue, 2014, p.12).

Érdekes megfigyelni azt is, hogy az öt állandó tag között hogyan oszlik meg a vétó alkalmazásának gyakorisága. A kezdetektől nézve a Szovjetunió élt legtöbbször vétójogával, összesen 90 alkalommal. Őt követi az Egyesült Államok 79 alkalommal, majd Anglia és Franciaország következik. Kína újbóli csatlakozása után először csak Banglades tagságkérelménél élt ezen privilégiumával. 1991 után azonban gyorsan felzárkózott az élbolyhoz, ami növekvő magabiztossága mellett azt jelzi, hogy a 90-es évektől valóban olyan gazdasági fejlődési pályára lépett, amit politikai hangjának is követnie kell, biztonsága és érdekei okán.¹³⁷

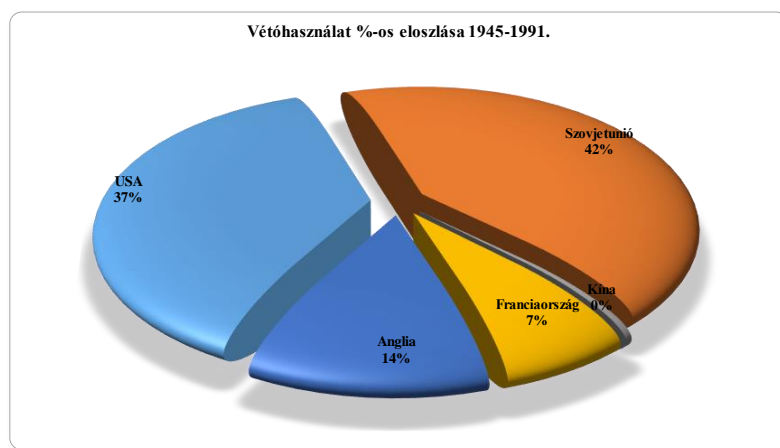
¹³⁷

A BT állandó tagok összesített vétólistáját (4. táblázat) a Táblázatok c. függelék tartalmazza.

7. ábra

Vétóhasználat 1945-1991. (Saját szerkesztés)

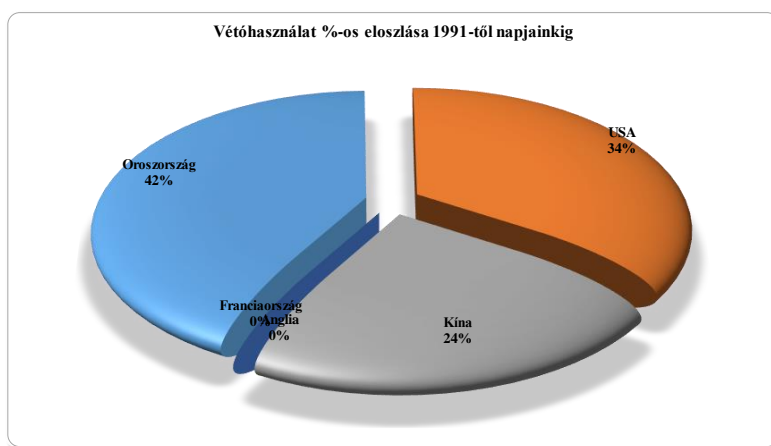
Állandó tagok	Vétó (db)
USA	79
Szovjetunió	90
Kína	1
Franciaország	16
Anglia	29

8. ábra

Vétóhasználat 1991-2017. (Saját szerkesztés)

Állandó tagok	Vétó (db)
Oroszország	17
USA	14
Kína	10
Franciaország	0
Anglia	0

Összességében elmondható, hogy Kína támogatja a Biztonsági Tanács munkáját és hangsúlyozza, hogy azokat az unilaterális lépéseket, amelyek nem élveznek BT-felhatalmazást, jogtalanoknak és illegitimnek kell nyilvánítani. Azonban elismeri, hogy időhiány, forrásproblémák és az esetek összetettsége miatt a BT-nek megvannak a maga határai, ezért kiemeli, hogy a Tanácsnak figyelnie kell arra, hogy

olyan ügyekkel foglalkozzon, amelyek a nemzetközi békét és biztonságot fenyegetik. Az eddigi megközelítést a fokozatosság és a lépésről lépésre haladás jellemezte, a jövőben azonban még aktívabb szerep várható Kínától, ami nemcsak materiális támogatást jelent, hanem új gondolatok bevezetését is a BT-ben.

4.3.4. Kínai tartózkodás

1971 óta Peking 11 alkalommal élt vétőjogával, előnyben részesíti a tartózkodás intézményét, amellyel diszkréten ki tudja fejezni véleményét úgy, hogy elkerüli a direkt állásfoglalást és így megőrzi szövetségeseinek jóindulatát. Ezzel a jelképes magatartással ugyanis eléri, hogy egy határozat 9 igen szavazattal léphet csak érvénybe, ami nehezebbé teszi a tervezet elfogadását.¹³⁸ A tartózkodó magatartás így teljes rugalmasságot biztosít Kínának, miközben minimalizálja a BT-n belüli politikai felelősségét.

1991-től napjainkig Kína 64 alkalommal szavazott tartózkodással a Biztonsági Tanácsban. A disszertáció keretei miatt nem térek ki az összes határozattervezet és azok indokainak ismertetésére, ehelyett egy mintát adok a tervezetek témaköréről és a régiókról, amelyekkel azok foglalkoznak.¹³⁹ Ezek alapján hat nagy témakört tudunk kiemelni, melyek köré a kínai tartózkodás csoportosul:

1. a Biztonsági Tanács megosztottsága és ezzel összefüggésben probléma a felhatalmazással és a tervezet nyelvezetével, objektivitásával, ami a megoldások helyett túlpolitizálást eredményez;
2. szankciók és a nyomásgyakorlás ellenzése azok tovagyrűző, lakosságot és harmadik államot is érintő negatív gazdasági hatásai miatt;
3. szuverenitás, függetlenség, területi integritás és belügyekbe való beavatkozás kérdése, melyek hangsúlyozása általában együtt történik;

---

¹³⁸ Forrás: If a permanent member does not fully agree with a proposed resolution but does not wish to cast a veto, it may choose to abstain, thus allowing the resolution to be adopted if it obtains the required number of nine favourable votes. Elérhető: <http://www.un.org/en/sc/meetings/voting.shtml> (Letöltés ideje: 2017. 08.20.)

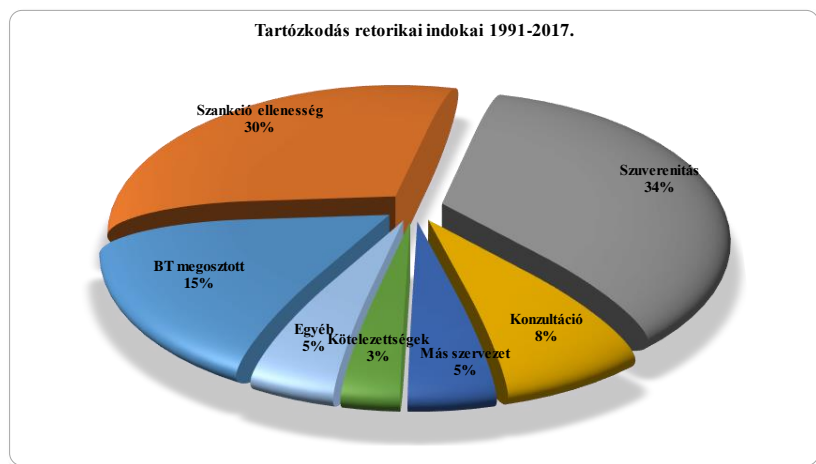
¹³⁹ Kína tartózkodó magatartásának összefoglaló táblázatát (5. táblázat) a Táblázatok c. függelék tartalmazza.

4. konzultáció, párbeszéd és politikai megoldások előnyben részesítése a keményebb fellépés helyett;
5. más regionális szervezet szerepének kiemelése az adott probléma megoldásának gyorsabb, közelebbi rendezésére; és
6. a nemzetközi kötelezettségek, azon belül is az ENSZ Alapokmánya előírásainak nem teljesítése, ami új tagok felvételekor jelenik meg.

9. ábra

Kínai tartózkodás retorikában megjelenő háttére %-os arányban 1991-2017.
(Saját szerkesztés)

Retorikai indok	Esetek (db)
BT megosztott	10
Szankció ellenesség	19
Szuverenitás	22
Konzultáció	5
Más szervezet	3
Kötelezettségek	2
Egyéb	3

Kína az esetek több mint harmadában a szuverenitást, a függetlenséget, a területi integritást és a be nem avatkozás elvét használja érvként a tervezetekkel szemben. Kínosan figyel arra, hogy a tervezet ne sértse az államok ezen jogát, tekintet nélkül arra, hogy melyik államról van szó. Nemcsak a jelenleg is zajló szír konfliktus kapcsán hozta fel ezt indokként, említhető Bosznia-Hercegovina, Haiti, Libanon vagy Szudán példája is. A szankciók ellenzése is hasonlóan sokszor jelenik meg a kínai retorikában, ami magában foglalja a nyomásgyakorlás és az embargók ellenzését is. Itt azonban az mondható el, hogy az esetek többségében afrikai állam elleni tervezetek kapcsán él tartózkodással.

Az 1991-től napjainkig tartó időszak túl tág időintervallumot jelent, ezért a továbbiakban szétválasztjuk a 2002 előtti és utáni szavazatokat, amely időpont Kínában a 4. generációnak nevezett vezetők (Hu Csin-tao és Ven Csia-pao) beiktatásának évét jelöli. Azért is tekinthető jó szakaszhatárnak ez az év, mert 2000 és 2004 között Kína nem élt a tartózkodás lehetőségével, ami kirívó esetnek számít. 1991-től minden évben volt olyan határozattervezet, ahol Kína tartózkodott, kivételnek kizárólag ez a négy év számít. Ez az időszak többé-kevésbé átfedést mutat a vétó alkalmazásával is, mivel 1999 és 2007 között nem élt ezzel a jogával sem. Harmadik indokként az 1990-es években végigvonuló konfliktusok emelhetők ki, mivel ez az időszak sokkal több kihívás elé állította az államokat, így a Biztonsági Tanácsot is.

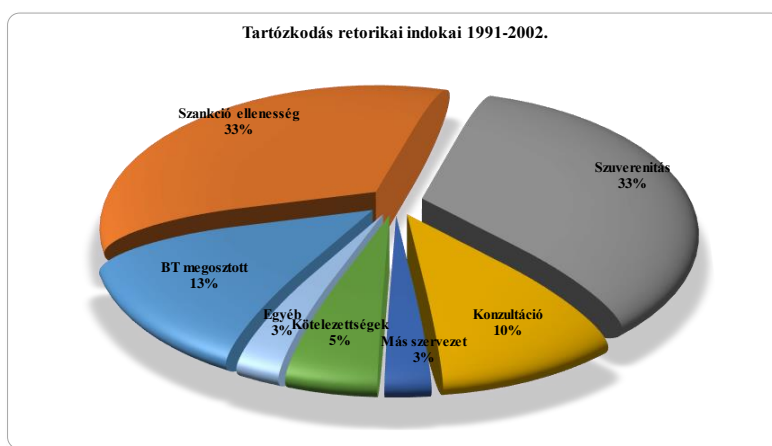
Szavazati szempontból összességében elmondható, hogy Kína szinte minden olyan határozattervezet ellen tartózkodással élt, amelyek nagyban érintették az adott állam szuverenitását, területi integritását, függetlenségét és saját belügyeibe való beavatkozásnak értékelték. Ezek mellett a szankcióellenesség jelenik meg magatartásában mint a problémamegoldás hátráltatója és a még nagyobb problémák okozója.

10. ábra

Kínai tartózkodás retorikában megjelenő háttére %-os arányban 1991-2002.

(Saját szerkesztés)

Retorikai indok	Esetek (db)
BT megosztott	5
Szankció ellenesség	13
Szuverenitás	13
Konzultáció	4
Más szervezet	1
Kötelezettségek	2
Egyéb	1

Régiókra lebontva is azt látjuk, hogy Európa a jugoszláv háborúk és a közel-keleti térség az Öböl-háborúk miatt kiemelkedik. Mellettük számokban Afrika

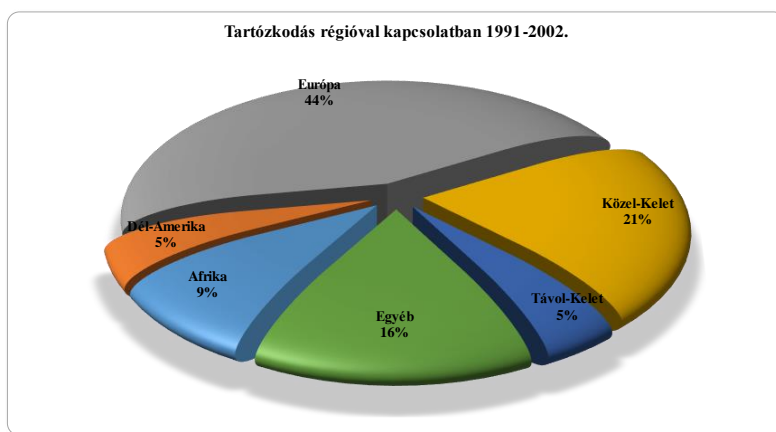

(ruandai konfliktus), Dél-Amerika (kubai légi incidens) és a Távol-Kelet (a kambodzsai rendezés kérdése és Észak-Korea nukleáris programja) eltörpül.

11. ábra

Kína tartózkodó magatartása régiókra lebontva %-os arányban 1991-2002.
(Saját szerkesztés)

Régió	Esetek
Afrika	4
Dél-Amerika	2
Európa	19
Közép-Kelet	9
Távol-Kelet	2
Egyéb	7

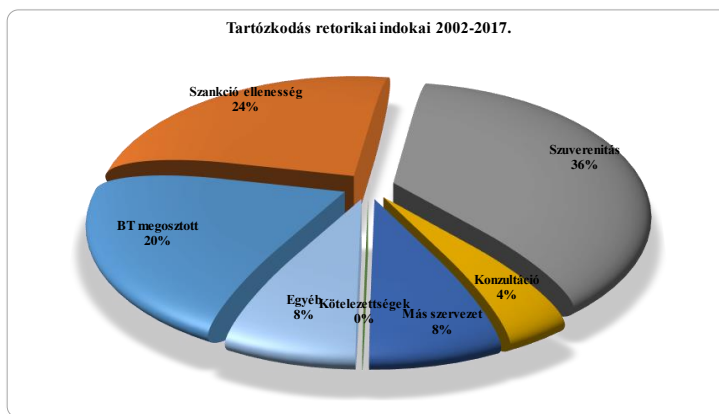

A 2000-es évek retorikai megnyilvánulásai a tervezetek kapcsán hasonló arányokat mutatnak: túlnyomórészt ismét a szuverenitás megsértése miatt vesz fel tartózkodó magatartást, melyet a szankciókkal szembeni negatív vélemény követ. Azonban ez az időszak kevesebb kínai tartózkodást hozott, mint az előző évek, az összes tartózkodás egyharmadát.

12. ábra

Kínai tartózkodás retorikában megjelenő háttere %-os arányban 2002-2017.
(Saját szerkesztés)

Retorikai indok	Esetek (db)
BT megosztott	5
Szankció ellenesség	6
Szuverenitás	9
Konzultáció	1
Más szervezet	2
Kötelezettségek	0
Egyéb	2

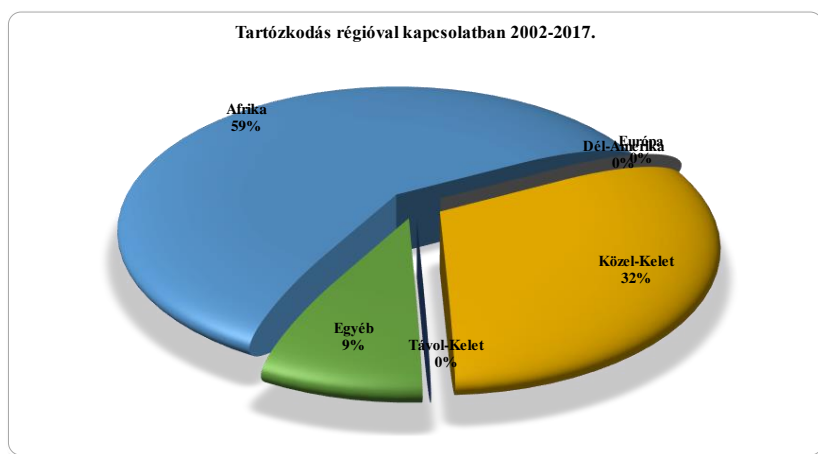

Földrajzilag ez az időszak elmozdulást hoz az afrikai kontinens irányába. Egyrészt általános tendenciaként elmondható, hogy a 2000-es években a fejlődő világ államaiban található a legtöbb fegyveres konfliktus, míg a fejlett világ ezektől részben mentessé vált. Mindemellett ki kell emelni a kontinens belső problémáit, melyek az államokon belüli és kívüli konfliktusokat okozzák. Másrészt viszont megjelenik Kína megnövekedett érdeklődése a kontinens iránt, ami a régióban található nyersanyaglelőhelyeknek köszönhető.

13. ábra

Kína tartózkodó magatartása régiókra lebontva %-os arányban 2002-2017.
(Saját szerkesztés)

Régió	Esetek
Afrika	13
Dél-Amerika	0
Európa	0
Közel-Kelet	7
Távol-Kelet	0
Egyéb	2

4.4. Összegzés

Ebben a fejezetben elsőként a multilateralizmus rövid nyugati (Keohane 1990, Ruggie) és kínai (Wang 2000) értelmezéseit tárgyaltuk. Megállapítottuk, hogy a kínai többoldalú diplomácia érdekalapú megközelítést sejtet, ellentétben a nyugati felfogással, amely az államok egymás közti magatartása és politikáik koordinálását teszi meg fő gondolatnak. A továbbiakban kitértünk arra, hogyan változott meg Kína és a nemzetközi intézmények kapcsolata, melyhez nagy segítséget adtak a Sanghaji Nemzetközi Tanulmányok Egyetemén Song Li Lei professzor előadásai. Emellett Lanteigne (2009) és Commager tanulmányaival foglalkoztunk és beemeltük a

kutatásba az Egyetemes Postaegyesület, a Népszövetség és az Egyesült Nemzetek Szervezetének honlapján található információkat is.

A következő fejezet a kínai magatartás változásaival foglalkozik a multilaterális keretek között, ami fontos eleme feltételezésünk igazolásának. Eszerint az egyre aktívabb kínai részvétel növekvő magabiztosságot jelent, ami köszönhető az intézményekben passzív szemlélődőként eltöltött tanulási szakasznak és a kínai gazdasági felemelkedésnek is, amihez a nemzetközi politikában betöltött szerepnek is társulnia kell. Mindez annak érdekében, hogy a Középső Birodalom újbóli ideáját egy hierarchikusan felépített szervezeten belül vissza tudják állítani. A következőkben Kína és az ENSZ kapcsolatának történelmi ismertetése további részleteket tárt fel a kínai multilateralista diplomácia értelmezésében, és kézzelfoghatóbb példáját adja a Csungkuó újbóli elérése felé vezető útnak, mely egyben esettanulmányként is funkcionál; a kínai magatartás változásait kísértük nyomon egy nemzetközi intézmény életében. A történelmi részben olyan szerzők írásait használtuk fel, akik Kína újbóli ENSZ-felvételének idején utattak (Erskine 1971, Luard 1971, Winberg 1970, China and the UN report 1959), hogy a korszak atmoszféráját és az akkori szakértők hozzáállását beemeljük a disszertációba. Ezek mellett az ENSZ honlapja a költségvetéshez és a békefenntartáshoz való hozzájárulások miatt kapott szerepet. A Biztonsági Tanácsban elfoglalt helye miatt górcső alá vettük az állandóan napirenden lévő ENSZ-reform BT-t érintő részeit is. Röviden bemutattuk a jelenleg is szóban forgó elképzeléseket és úgy találtuk, hogy Kína kapcsán a bővítés és vétó kérdése bír kiemelkedő fontossággal. A bővítésben tárgyalt államok közül Japánnal és Indiával való kapcsolatát ismertettük, mivel a kérdés összefügg az ázsiai régió feletti befolyás megszerzésével, így az ázsiai erőegyensúly logikája magyarázatként szolgál Kína álláspontjára, azaz arra, hogy Peking nem támogatja Tokió és Új-Delhi állandó BT-tagságát. Emellett azt tapasztaltuk, hogy míg ázsiai riválisait nem, addig az afrikai államok jobb reprezentációját támogatja a BT bővítése esetén. A disszertáció a témakört tovább szűkíti Kína Biztonsági Tanácsban alkalmazott szavazói magatartásának elemzésére, ahol a vétói miatt 1971-től napjainkig 11 BT-tervezetet, a tartózkodások miatt 1991-2017 között 64 határozatot és a BT üléseiről készült összefoglaló jelentést dolgozott fel.

Végül érdemes még egy pillantást vetni a hidegháború utáni főbb fegyveres konfliktusokra és az azokkal kapcsolatos BT-ülésekre. A következő összefoglaló táblázat régiókra lebontva részletezi ezeket, lehetővé téve a BT-határozatok, vétók és tartózkodások dinamikájának regionális összehasonlítását.

5. táblázat

Főbb fegyveres konfliktusok a hidegháború után (Saját szerkesztés)¹⁴⁰

Ázsia			
<i>Dátum</i>	<i>Érintett terület</i>	<i>Jelenlegi státusz</i>	<i>BT tagok vétója vagy tartózkodása 1991 után</i>
<u>1983-2009</u>	<u>Srí Lanka</u>	<u>Fegyverszünet</u>	-
1950 –	Koreai félsziget	Fegyverszünet; magas intenzitás	Kínai tartózkodás
1975-2002	Nyugat- és Kelet-Timor	Politikai viszályok	Támogatás
2008	<i>Grúzia, Oroszország</i>	<i>Tűzszünet</i>	<i>Kínai tartózkodás, orosz vétó</i>
1978-1989	Kambodzsa, Thaiföld	Preah Vihear – alacsony intenzitású konfliktus	Kínai tartózkodás
<u>1948-1998</u>	<u>Mianmar</u>	<u>Polgárháború majd fegyverszünet után kisebb fegyveres összecsapások</u>	<u>Kínai és orosz vétó</u>
<u>1953-1975</u>	<u>Laosz</u>	<u>Polgárháborúból helyi szintű gerilla összecsapások</u>	-

¹⁴⁰ Forrás: Horváth Jenő (szerk.): Világpolitikai lexikon 1945-2005. Osiris Kiadó, 2005. és ENSZ honlap: http://www.un.org/depts/dhl/resguide/scact_veto_table_en.htm. (Letöltés ideje: 2017.05.18.)

<u>1970 –</u>	<u>Fülöp szigetek</u>	<u>1. Kommunista Párt (CPP) vs. Új Néphadsereg (New People's Army - NPA)</u>	-
		<u>2. Moro iszlám felszabadítási front (MILF) vs. a kormányzat</u>	
1947 –	India, Pakisztán	Közepes intenzitású területi vita	Támogatás
1993 –	Azerbajdzsán, Örményország	Tűzszüneti megállapodás, alacsony intenzitású konfliktus	Támogatás
<u>1994-2000</u>	<u>Csecsenföld</u>	<u>Csecsen terrorizmus</u>	-

Közel-Kelet			
<i>Dátum</i>	<i>Érintett terület</i>	<i>Jelenlegi státusz</i>	<i>BT tagok vétója vagy tartózkodása 1991 után</i>
<u>1984 –</u>	<u>Törökország (kurd kérdés)</u>	<u>Kurdisztáni Munkáspárt (PKK) szeparatista mozgalom tagjai vs. török hadsereg</u>	-
1948 –	Izrael/Palesztín a: zsidó-arab ellentét	Állandó feszültség	USA vétók
2011 –	Szíria	Háborús helyzet	Kínai és orosz vétó és tartózkodás
2011 –	Afganisztán	Kivonulás kérdése, de újjáépítés sikertelen	Kínai tartózkodás
2003-2011	Irak	USA kivonult	Támogatás
1962 –	Jemen	polgárháborús helyzet	Támogatás

Latin-Amerika			
<i>Dátum</i>	<i>Érintett terület</i>	<i>Jelenlegi státusz</i>	<i>BT tagok vétója vagy tartózkodása 1991 után</i>
1991 – 2006	Haiti	Az Egyesült Nemzetek Szervezete Haiti Stabilizációs Missziója 2004-2017.	Kínai tartózkodás
1954-1996	Guatemala	Demokratikus választások azonban magas a gyilkosságok száma	Kínai vétó
1964-2016	Kolumbia	Békeszerződés kormány és Kolumbia Forradalmi Fegyveres Erői (FARC) között	Támogatás
<u>1981 –</u>	<u>Peru</u>	<u>Erőszak nagy része eltűnt</u>	-

Európa			
<i>Dátum</i>	<i>Érintett terület</i>	<i>Jelenlegi státusz</i>	<i>BT tagok vétója vagy tartózkodása 1991 után</i>
1991-2008	Volt Jugoszláv tagállamok	Független államok, EU tagállamok vagy tagjelölt, Koszovó	Amerikai, kínai, orosz vétó és tartózkodás
2014 –	Ukrajna	2017. aug. 25. tűzszünet, de feszült helyzet	Orosz vétó
1974 –	Ciprus	ENSZ BT 184-es határozata lezárja konfliktust, alacsony intenzitás; UNFICYP	Orosz vétó

Afrika			
<i>Dátum</i>	<i>Érintett terület</i>	<i>Jelenlegi státusz</i>	<i>BT tagok vétója vagy tartózkodása 1991 után</i>
<i>1994</i>	Ruanda	Viszonylagos béke	Kínai tartózkodás
<i>1975-2002</i>	Angola	Viszonylagos béke	Támogatás
<i><u>1991-1999</u></i>	<u>Algéria</u>	<u>Viszonylagos béke</u>	-
<i>1965 –</i>	<i>Csád</i>	<i>Közepes intenzitású konfliktus</i>	-
<i>1991 –</i>	Szomália	Bukott állam	Kínai és orosz tartózkodás
<i>1956-2011</i>	Szudán	Két államos megoldás	Amerika, kínai és orosz tartózkodás
<i>1963-1991</i>	Eritrea	Tűzszüneti egyezmény; függetlenség elnyerése 1993-ban	Kínai és orosz tartózkodás
<i>1961 –</i>	Nyugat-Szahara	Jelenleg marokkói megszállás alatt	Támogatás
<i>2002 –</i>	Nigéria	Terrorista cselekmények	-

(Aláhúzva, ahol nem volt BT-határozat

Dőlttel szedve, ahol ENSZ misszióval kapcsolatos BT-határozat született)

Összesen 33 összetűzést ismertettünk röviden, melyek közül csak kilencel kapcsolatban nem született érdemi döntés. A felsorolt konfliktusokban Kína élt legtöbbször tartózkodással, összesen 11 esetben, míg a legtöbb vétót Oroszország alkalmazta, 6 tervezet ellen (Szíriával, Ukrajnával, Grúziával, Ciprussal és Bosznia-

Hercegovinával kapcsolatban). Régiókra lebontva azt látjuk, hogy Ázsiában kevés konfliktus ütötte meg azt a szintet, hogy a BT érdemben foglalkozzon vele és jogerős határozatot hozzon. 11 esetből öt konfliktussal kapcsolatban nem született jogerős határozat, Grúzia kapcsán is csak a fegyveres konfliktus után fogadták el az ENSZ Megfigyelő Missziójának Grúziában (*UNOMIG*) való felállításáról szóló tervezetet. A második helyre az afrikai kontinens került, ahol 9 konfliktusból kettőnél egyáltalán nem született határozat, míg Csád esetén szintén csak utólag került sor az ENSZ Missziója a Közép–Afrikai Köztársaságban (*MINURCAT*) mandátumával kapcsolatos BT-határozat elfogadására.

Ez egyrészt köszönhető az állandó BT-tagok befolyásának és vétójogának, melyek meggátolják, hogy a Tanács megvitassa az ügyet és a tervezet jogerőre léphessen, másrészt viszont az ENSZ kapacitásbeli problémái merülnek fel. Emellett tisztán kirajzolódnak a szövetségi körök és a nagyhatalmak hátsó udvaraként jellemezhető területek. Az Egyesült Államok a latin-amerikai térséget köztudottan saját érdekszférának tartja, ami mellett Európa szövetségesként tűnik fel. Oroszország a volt szovjet tagköztársaságokkal és Európa keleti részével alkot érdekközösséget. Ázsiában és Afrikában a játszma még nem eldöntött. Ázsiában Kína felemelkedésével az eddigi csendes-óceáni amerikai pozíciók kérdőjeleződnek meg, a szakirodalom ezt a jelenséget hasonlítja a 19. századi hatalmi egyensúly rendszeréhez. Ez a nem eldöntött csendőrszerep a Távol-Keleten – Rooseveltszávaival élve – okozza, hogy a régióban van 1991 után a legtöbb olyan fegyveres konfliktus, amellyel kapcsolatban nem született BT-határozat. Az erőegyensúly hiánya több tényezőre vezethető vissza:

- Az Egyesült Államok csökkenő kapacitásai a térségben;
- Japán és India felemelkedése, akik ki akarnak lépni az amerikai szövetséges szerepből és egyedül érvényesülni a regionális és nemzetközi szinten is;
- a délkelet-ázsiai államok későn jött függetlensége és félelmük annak elvesztésétől a kínai felemelkedés okozta fenyegetés miatt.

Az erőegyensúly problematikája mellett azt mondhatjuk, hogy az ázsiai régió több konfliktusáról azért nem született a helyzetet rendezni hivatott BT határozat, mivel nemcsak az intézmények, hanem az államok is kapacitásbeli problémákkal

küzdenek; addig amíg a konfliktus közvetlenül nem érinti őket, strucc-politikát folytatnak. Emellett érdekeik sem voltak átfedésben a konfliktus megoldásával, mely Kína kapcsán a 4. alhipotézis bizonyításában köszön vissza; az ENSZ BT hatalmi eszközként jelenik a kínai érdekeik védelmében.

Ezekkel párhuzamban felmerül a kérdés, hogy Kína miért nem volt eddig képes saját befolyási övezetet létrehozni a régióban, hogy a mérleg nyelvét maga felé billentse. A kérdésre szintén több válasz adható:

- Területi viták a szomszédokkal, melyek beárnyékolják a kapcsolatokat (Aksai Chin, Spratley-, Paracel-, Szenkaku-szigetek);
- katonai ereje még mindig nem biztosít elég erős védelmet leendő szövetségeseinek, amiért az amerikai kapcsolat gyümölcsözőbbnek tűnik (pl.: USA-Japán katonai háló és a délkeleti tengervédelmi együttműködés);
- objektív, kézzel fogható közös fenyegetés hiánya, ami miatt nincs egy összekovácsoló erő Kína és a régió államai között.

Az erőegyensúllyal foglalkozó szakirodalom (Waltz 1979, Morgenthau 1948, Walt 1987) mind a katonai erő vonzó védelmi képességére és a közös fenyegetésre helyezi a hangsúlyt a szövetségesek megnyerésében, azonban a gazdasági tényezőt figyelmen kívül hagyja. Kína szempontjából azonban a régióval kialakított gazdasági kapcsolatok azok, melyek egy szövetség alapját jelenthetik. Japánnal, az ASEAN államokkal, Dél-Koreával gyümölcsöző gazdasági kapcsolatok bontakoztak ki, ami egyszerre interdependens viszonyokat is eredményez. A régióban ez a tényező vezethetne el egy közös szövetség irányába, azonban ez jelenleg még kérdéses, mert amíg ezek az államok a múltban élnek, nem tudják jövőjüket építeni.

A hatalmi egyensúly logikájának hangsúlyozása mellett azt mondhatjuk, hogy az ázsiai régió több konfliktusáról azért nem született a helyzetet rendezni hivatott BT-határozat, mert nemcsak az intézmények, hanem az államok is kapacitásbeli problémákkal küzdenek. Addig, amíg a konfliktus közvetlenül nem érinti őket, struccpolitikát folytatnak. Emellett érdekeik sem voltak a konfliktus megoldása felé mutattak, ami Kína kapcsán azt jelenti, hogy az ENSZ BT hatalmi eszközként jelenik meg a kínai érdekeik védelmében.

Kína és az ENSZ kapcsolatának ismeretében kijelenthetjük, hogy Kína rendelkezik a politikák alakításának képességeivel, ami a befolyásolás eszközeinek

olyan halmazát jelenti, mint az ország mérete, lakosainak száma, gazdasági és katonai képességei és pénzügyi hozzájárulása az ENSZ költségvetéséhez.¹⁴¹ Azt mondhatjuk, hogy az ENSZ-en belül a nagyhatalmak számára kevésbé fontos a feltételezett vezetői szerep megszerzése, mivel ők már enélkül is kellő befolyásolási képességgel bírnak (Keohane, 1968, p. 38). Kína ENSZ-en belüli befolyásoló képességeinek osztályozásakor is ez a tendencia valósul meg, mely igazolja, hogy valóban a többlethatalmukat kötik le az ENSZ keretében, enyhítve a biztonsági dilemma problémáját.

6. táblázat

Kínai politikai befolyás jellemvonásainak osztályozása az ENSZ-ben (Saját szerkesztés)

Vezetői szerep iránti vágy és akarat	Alacsony (kiv. BT – rotáció elnökségben)
Méret, lakosságszám	magas
Gazdasági és katonai képességek	magas
Az ország presztízse	közepes
Pénzügyi hozzájárulás	magas
Tervezetek előkészítése, támogatása	közepes
ENSZ-en belüli folyamatok ismerete	közepes
ENSZ-delegációk összetételének szintje	magas
Baráti, szövetséges kapcsolatok	közepes

Így az a feltételezésünk, miszerint Kína a felemelkedése okozta biztonsági dilemmát igyekszik feloldani az ENSZ-ben, felöltve a felelősségteljes nagyhatalom imázsát, miközben érdekeit igyekszik védeni, bizonyítottan tekinthető. A disszertáció történelmi ismertető részei pedig azt bizonyítják, hogy Kína befolyásolási képességét ellensúlyozza áldozati szerepével, melyet a történelem folyamán elszenvedett, állandó tagságával a BT-ben és nukleáris kapacitásával, ami azt jelenti, hogy nem követ csoportokat, kizárólag saját érdekei szerint cselekszik a szavazások alkalmával.

¹⁴¹ A kínai politikai befolyás jellemvonásainak osztályozása az ENSZ-en belül a szerző saját meglátásait takarja, szubjektív eleme a disszertációnak, azonban más országokkal való összehasonlításhoz jó kiindulási alapja.

Emellett a vétók és a tartózkodások elemzésekor kitűnt, hogy a szuverenitás, függetlenség, területiális integritás és a belügyekbe való be nem avatkozás ideája a kínai belső problémák háttérében húzódó aggodalmakra utalnak. A Csungkuó piramis szerint ezek még az első két lépcsőfok szükségleteit jelenítik meg, az állam létevel és túlélésével kapcsolatos princípiumok. Ez alapján valóban elmondható, hogy a kínai külpolitika a belpolitikának rendelődik alá. A 2002-től bemutatott BT-tervezetekkel szembeni tartózkodó magatartás elemzésekor pedig azt látjuk, hogy a valós kínai érdekek jelennek meg Afrika kapcsán: a nyersanyagokhoz való hozzáférést próbálják elérni a konfliktusos, a Nyugat által nem igazán kiaknázott területeken.

Szavazói magatartásának elemzésekor kitűnt, hogy Kína több esetben is (Irán, Észak-Korea) előbb élt vétójogával, majd tartózkodott, de a tárgyalássorozat végén mégis elfogadta a tervezetet. A magyarázat erre a viselkedésre az, hogy ráeszmélt, az államok okozta instabilitás már veszélyezteti az érdekeit. Líbia kapcsán még a beavatkozást is elfogadta a BT-határozatban, mivel kínai állampolgárok és építőipari vállalatok voltak érintettek a fegyveres konfliktus sújtotta területen. Viszont amíg a nyugati államok a multilaterális nyomásgyakorlást részesítik előnyben stratégiaként, Kína a bilaterális kapcsolatot és a kényszerítő erővel nem bíró mediációt preferálja.

Az ENSZ reformja kapcsán a kínai külpolitika két célt kísérel meg elérni. Egyrészt állandó BT-tagsága hatalmi tényezőként jelenik meg, és a kínai hatalmi potenciál egyfajta kivételését és megtestesülését jelenti, így ennek garantálása elsőrendű érdek. Másrészt ezt az erőt arra használja, hogy a régióban a feltörekvő riválisokat (India, Japán) blokkolja, hogy hatalma ne kérdőjeleződjön meg. Ez a két tényező, a hatalomkövetelés és a blokkolás, így a KKP uralmának legitimációját szolgálják, mert erős államként tünteti fel magát és a párt összetartó ereje általi fejlődést hangsúlyozza.

Összefoglalva azt mondhatjuk, hogy Kína stratégiai érdekei az ENSZ-szel kapcsolatban a következők:

- Az ENSZ a világkormányzás (world governance) kulcsintézménye Peking szemében, mely egyben a saját kitüntetett helyét is jelenti a rendszerben.

- Az ENSZ megfelelő terepet szolgáltat arra, hogy felelősségteljes nagyhatalomként lépjen fel, aki betartja a nemzetközi közösség felé a kötelezettségeit.
- Az ENSZ képes arra, hogy a felmerült globális problémákat kezelje, így az államoknak költséghatékonyabb megoldást ad a kezébe.
- Az amerikai hegemonia ellensúlyaként is tekintenek az ENSZ-re, mely segíti az elmozdulást az unipoláris világtól a multipoláris felé.

A kínai diplomácia főbb prioritásai az ENSZ keretében pedig a következőkben foglalhatók össze:

- a szuverenitás védelme¹⁴²,
- a geostratégiai egyensúly és biztonság garantálása,
- a felelősségteljes nagyhatalom képének fenntartása,
- a politikai és gazdasági érdekek érvényre juttatása,
- az államok gazdasági és társadalmi modernizációjának segítése,
- az államok beleegyezésének a fontossága az ENSZ Alapokmány VII. fejezetében leírt ENSZ-missziókkal kapcsolatban.¹⁴³

A következő fejezetben Kína és Afrika kapcsolatát vesszük górcső alá annak érdekében, hogy bemutassuk, milyen biztonsági kérdések és valós indokok jelennek meg Kína vétózó és tartózkodó magatartása mögött. Fontosnak tartjuk összefoglalni az indokokat, miért Kína és Afrika és miért nem Kína regionális kapcsolatait elemezzük a továbbiakban:

- Az ázsiai erőegyensúly elméletei kapcsán azt látjuk, hogy a térségben erőnövekedés és -csökkenés okozta turbulenciák uralkodnak, melyek presztízskérdésnek számítanak.
- Az 5. táblázatban összegyűjtött fegyveres konfliktusok azt mutatják, hogy az ázsiai térségben van a legtöbb olyan konfliktus, melyről nem

¹⁴² A pariah államokkal szemben, akik a regionális békét veszélyeztetik és a non-prolifrációt nem támogatják, az abszolút szuverenitás felfogásától elmozdulnak.

¹⁴³ Bővebben lsd. Yang, SX 2013, China in UN Security Council decision-making on Iraq: conflicting understandings, competing preferences. The new international relations, Routledge, London. és Liselotte Osgaard, China and Coexistence: Beijing's National Security Strategy for the Twenty First Century, Johns Hopkins University Press, Baltimore: 2012.

hoztak BT-határozatot. Ennek az oka, hogy míg az Egyesült Államok anyagi és további elköteleződés hiányában már nem tud az ázsiai konfliktusokra megfelelő figyelmet szentelni, addig a konfliktusban érdekelt regionális hatalmak (Kína, India, Oroszország) inkább elzárkóznak a beavatkozástól, még multilaterális keretekben is.

- A kisebb ázsiai államok kapcsolatai a nagyobb régiós hatalmakkal már régebb óta rögzült hálózatok, ellentétben az afrikai államok esetével.
- Mindkét régióban a presztízs mellett gazdasági érdekek is jelen vannak, azonban Afrikában két fejlődési modell közötti választást is tapasztalunk (Washingtoni vs. pekingi konszenzus).
- Kína Afrikában él legtöbbször tartózkodással, aktívan támogatja a kontinens vezető hatalmainak felvételét a BT-be, a Kína-Afrika Együttműködési Fórum (FOCAC) segítségével valódi elköteleződést mutat a kontinens felé, és a legnagyobb számú kínai ENSZ-missziók is mind afrikai területen vannak.¹⁴⁴
- Az ENSZ BT-vel kapcsolatos bővítések során mindig a fejlődő államok alulreprezentáltságát emeli ki, melyben legfőképp az afrikai államokra gondol.

Ázsiában tagja multilaterális fórumoknak (APEC 1991, ASEAN+3 1997, RCEP 2017), azonban vezetői szerepbe sosem lép fel az intézményi kereteken belül.¹⁴⁵ Ezért úgy látjuk, hogy Kína aktívabb szerepvállalást mutat az afrikai kontinensen, míg az ázsiai térségben nem bonyolódik konfrontációba, csak akkor, mikor nemzeti érdekei veszélybe kerülnek.¹⁴⁶ Ázsiában passzívan aktív szereplőként látjuk multilaterális keretek között, míg Afrikában ténylegesen hozzájárul a kontinens jövőjéhez.

---

¹⁴⁴ ENSZ békefenntartó missziók listája:
http://www.un.org/en/peacekeeping/contributors/2017/aug17_3.pdf (Letöltés ideje: 2017.10.02.)

¹⁴⁵ Egy kivétel a 2015-ban alapított Kína által javasolt Ázsiai Infrastrukturális Befektetési Bank, amit az IMF, a Világbank, és így az amerikai dominancia ellensúlyozójaként tartanak számon a térségben.

¹⁴⁶ A területi viták kapcsán, territorialitása védelme érdekében vesz fel konfrontálódó magatartást.

5. FEJEZET

KÍNA ÉS AZ AFRIKAI ÁLLAMOK¹⁴⁷

Zambia rézbányái, Gabon vasércze, Angola, Csád, Szudán és Etiópia olajkészletei egy második versenyfutást¹⁴⁸ eredményeztek Afrikáért, ami az 1990-es évektől új hatalmak megjelenését jelentette a kontinensen az addigi amerikai és európai érdekeltségekkel szemben. Miközben az amerikai vállalatok – washingtoni politikai nyomásra – az emberi jogokat lábbal tipró afrikai országokban, illetve válságövezetekben nem fektetnek be, az új játékosok különösebb fenntartások nélkül mindenkiel üzletelnek.

Ilyen új játékos az afrikai kontinensen Kína is, aki történelmi nagyhatalmi szerepének visszaállításában szán nagy szerepet az afrikai kontinensnek. Mao Ce-tung az 1960-as évek közepétől kezdve először csak a gyakorlatban – majd az 1970-es évek közepén már az elmélet szintjén is – a két szuperhatalom által vezetett két ellentétes világrendszer helyett a három erőközponttal rendelkező világ elméletét hangsúlyozta, mely retorikai kifejezés Kenneth Kauda zambiai elnökkel való 1974-es találkozó alkalmával hangzott el. Mao Kína újrapozicionálásával barátként és a harmadik világ lehetséges vezetőjeként jelent meg, és ezért nem habozott ideológiailag és katonailag támogatni a forradalmi rezsimeket (Chen, 2013, pp. 85).

Peking kapcsolatrendszere az afrikai államokkal a disszertáció tárgyának, a kínai biztonságfogalomnak több kategóriáját is érinti. A gazdasági biztonságot az Afrikában található természetes erőforrások, ásványkincsek és energiahordozók biztosítják. Emellett a kínai lakosság többlet munkaerejét az afrikai beruházásoknál használják fel, és a kínai áruk is könnyen piacra találnak a kontinensen. A környezeti tényező is fontos szempont, mivel a Kínában romló állapotú természeti környezet miatt Peking több afrikai állam területén folytat mezőgazdasági termelést is. A

---

¹⁴⁷ A fejezet megírásához nagyban hozzájárultak előző kutatások: a BA szakdolgozat (Rigó Márta: A 21. században Kínában kel fel a nap?) ide kapcsolódó részei és a lodzi LEAM konferenciára készült konferenciaanyag (Bartha-Rigó Márta (2014): The Africa Policy of the People's Republic of China and its impact on Nigeria and Zambia.).

¹⁴⁸ A *second scramble* többféle értelmezést kapott a szakirodalomban. Négy kenyai professzor szerint a kontinens önmaga problémái felé való fordulásaként kell, értelmezzük (*Búr, 2008 p. 1*), míg mások Kína, Brazília, India megjelenésével azonosítják a fogalmat. Az 1880-as évek folyamán végbement kolonizációs törekvéseknél emberi erőforrás transferről kell beszélnünk, míg a jelenlegiben szakosodás figyelhető meg a nyersanyagok iránt (kőolaj, urán, gyémánt és koltán).

Kínával szövetséges államok számának gyarapodása figyelhető meg, ami köszönhető Kína ítéletmentes politikájának és növekvő segélyeinek egyaránt. Ez a fajta szövetségi háló Tajvan kérdésében is jelentős szerepet játszik, mivel a szigettel diplomáciai kapcsolatokat ápoló kéttucatnyi állam harmada afrikai ország (Burkina Faso, Csád, Gambia, Bissau-Guinea, Sao Tomé és Príncipe, Szenegál, Szváziföld) (Búr, 2008, p. 3). Emellett Kína Japán állandó ENSZ BT-tagság megszerzésére vonatkozó ambícióit is próbálja megfékezni új afrikai kapcsolatai segítségével (Vári, 2009, p. 226).

7. táblázat

Kína Afrika-politikájában megjelenő biztonsági kérdések (Saját szerkesztés)

A multiszektorális biztonság részei	Megjelenésük Kína Afrika-politikájában
Katonai biztonság	Fegyverexport, katonai kiképzés
Politikai biztonság	Szövetségek kialakítása
Gazdasági biztonság	Afrika mint nyersanyagforrás, felvevő piac és munkahely
Társadalmi biztonság	Egy-Kína-elv (Tajvan kérdése)
Környezeti biztonság	Mezőgazdasági földek

A biztonság több típusának biztosítása a már létező érdekszférák és hátsó udvarok miatt – a közép-ázsiai régió Oroszország, Latin-Amerika az Egyesült Államok, a Közel-Kelet pedig az olajimportáló országok érdekszférájába tartozik –, a Szaharától délre eső területekre űzte a kínai befektetéseket. A Fekete-Afrikának nevezett térségben az ásványkincsek nagyobb mennyiségben találhatóak meg, itt instabil autoriter rezsimek jellemzőek, és a nyugati vállalatok itt viszonylag ritkán vállalnak kockázatot.¹⁴⁹

Az Afrika felé irányuló befektetésekhez az 1990-es évektől bekövetkezett gazdasági modernizáció sikerei egyrészt megteremtették a pénzügyi alapot a hazai

¹⁴⁹ Szentesi Ambrus Gábor (2010): „Kína Afrika felé fordulásának folyamata és annak geopolitikai vonzatai”. EU Working Paper 3/2009. Elérhető: http://elib.kkf.hu/ewp_09/2009_3_01.pdf (Letöltés ideje: 2014. április 19.)

vállalatok terjeszkedésének támogatására (走出去 *Zōu chūqù go global*¹⁵⁰) a megnövekedett devizatartalékok miatt. Másrészt azonban keresletet is teremtett az afrikai piacok, a fosszilis energiahordozók, ásványok és fémek iránt, hogy a gyors kínai iparosodási folyamat a jövőben is fenntartható maradjon. Ennek egyik megnyilvánulása, hogy Kína az afrikai olajpiacon is igyekszik meghatározó játékosává válni. A National Petroleum Corporation (CNPC) és a China Petrochemical Corporation (Sinopec) Algériában, Nigériában és Szudánban új kőolajfúró tornyokat épít, hatalmas hiteleket enged el és infrastrukturális fejlesztésekbe kezd. Az Energia Információs Hivatal (EIA) adatai szerint napjainkban Kína olajimportjának 16%-a (Angola: 14%, Kongó: 2%) származik Afrikából. Ez az arány a jövőben tovább fog nőni, amennyiben Peking a Nigériát délről határoló Guineai-öböl menti régiókban további részesedéshez jut. A kettévált Szudán államai is jelentős olajexportőrnek számítottak, amíg a politikai feszültségek miatt 2012-ben le nem álltak a kitermeléssel. 2011-ben még 260 000 hordót termeltek ki és szállítottak naponta Kínába, 2012-re ez a szám nulla lett. A szudáni helyzet rendezése után csökkent kínai importtal számolnak a szakértők, így 164 000 hordó/nap körüli átlagot jósolnak.¹⁵¹

8. táblázat

Kína kőolajigénye 2012-2017.¹⁵² (Saját szerkesztés)

Év	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Millió barrel/nap	5,8	5,9	6	6,8	7	8

A történelmet végignézve azonban Kína első megjelenése a kontinensen a 15. századra tehető. 1418-ban Cheng Ho, a híres kínai hajós elérte a szuahéli partvidéket, melynek „emlékét” a Pate-szigeten élő famao nép őrzi. Úgy tartják, hogy a flotta egy zátonyra futott hajójának matrózaitól származnak (Tarrósy, 2008, p. 82). A kínai-afrikai kapcsolatok történelmi alapját az 1955-ös bandungi konferenciára vezetik

¹⁵⁰ Go Global stratégiát Wu Bangguo miniszterelnök helyettes 2001. szeptember 8-án jelentette be az Igazságos Beruházás és Kereskedelem nyitóünnepségén. "Go Global" Investment Strategy Needed for Chinese Enterprises. Elérhető: <http://www.china.org.cn/english/GS-e/19033.htm> (Letöltés ideje: 2017. 06.14.)

¹⁵¹ EIA Report on China. <https://www.eia.gov/beta/international/analysis.cfm?iso=CHN> (Letöltés ideje: 2017. 06.14.)

¹⁵² Forrás: EIA. Elérhető: <https://www.eia.gov/todayinenergy/detail.php?id=30792> (Letöltés ideje: 2017.07.14.)

vissza a szakértők, mivel az ott elfogadott tíz elv¹⁵³ adja a mai napig a kínai-afrikai kapcsolatok keretét. 1963-ban Csu En-laj nagy publicitású afrikai körutat tett, melynek állomásain az együttműködést és a kolonializmus elleni harc fontosságát hangsúlyozta. A látogatás után a diplomáciai kapcsolatok száma növekedésnek indult, és ezzel együtt a Kínához hű afrikai államoknak nyújtott fejlesztési és támogatási projektek is elkezdődtek, melyek közül kiemelkedik az 1967-ben kötött megállapodás Tanzániával és Zambiával a Tanzam vasútvonal megépítéséről (Tarrósy, 2008, p. 83). Emellett katonai támogatást is nyújtott a szintén baloldali berendezkedésű államoknak a kontinensen: Algériába, Angolába, Kongóba, Mozambikba és Rhodéziába (mai Zimbabwe) érkeztek ezek a támogatások. A kapcsolatok fele az 1989-es Tienanmen téri mészárlás után megszakadt, mivel Afrikában féltek a Nyugat ítéletétől és így a segélyek elapadásától. Több afrikai állam azonban nem ítélte el Pekinget a véres fellépésért, így innen számíthatjuk az afrikai-kínai kapcsolatok új korszakát. Ettől kezdve vált nyilvánvalóvá, hogy a jövőben az afrikai államok potenciális szövetségesként fognak Kína mellett fellépni, ha az a Nyugattal konfrontációba kerül (Kiss-Tétényi, 2009, p. 265). Az ideológiai kapcsolat mellett azonban egyre nagyobb hangsúlyt kap a gazdasági megfontolás, ami a jüan-diplomáciának¹⁵⁴ köszönhetően a kapcsolatok felvirágzását hozta. 1996-ban Csiang Cö-min kihirdetett egy öt pontból álló javaslatot a kapcsolatok fejlesztéséért, ami megbízható barátságon, szuverén egyenlőségen, a be nem avatkozás politikáján, kölcsönösen előnyös fejlődésen és nemzetközi együttműködésen alapult (Alden, 2005, p. 147-48). Az exportált árucikkek a mezőgazdasági termékekről folyamatosan áttevődtek a nyersanyagok irányába, és Kína szektor-specifikus befektetésekbe kezdett a szubszaharai államokban (Yumai, 2007, p. 84).

Kína és az afrikai kontinens kapcsolatai 2000-ben intézményesültek a Kínai-Afrikai Együttműködési Fórum (FOCAC) megalapításával, ami jól tükrözi azt a véleményt, hogy „az afrikai vezetők nagyon kedvelik Kína ítéletmentes politikai hozzáállását, ugyanis igencsak elégük van abból, hogy a Nyugat állandóan meg

---

¹⁵³ A tíz elv: alapvető emberi jogok tiszteletben tartása; területi sérthetlenség és szuverenitás; az emberek és nemzetek egyenlősége; kollektív nemzeti védekezés; lemondás az agresszióról; lemondás az erőszak alkalmazásáról; tömbön kívülség elve; belügyekben be nem avatkozás; kölcsönös érdekek és együttműködés elősegítése; nemzetközi jog és elkötelezettség tiszteletben tartása

¹⁵⁴ A jüan diplomácia a hatalmas kínai valutatartalék adta diplomáciai fölényt jelenti, mely az elvek helyett a pénzre helyezi a hangsúlyt.

akarja mondani nekik, miképpen reformálhatnák meg legjobban országukat” (Burgh, 2008, p. 70). A szervezet az igazságosabb gazdasági világrend megvalósítását tűzte zászlajára, amit kereskedelmi, tudományos, egészségügyi és honvédelmi együttműködésekkel kívánnak elérni. Ezeken felül Peking megduplázta a segélyeket, csökkentette az afrikai államok adósságállományát, megnyitotta a kínai piacot az afrikai áruk előtt és átadta az Afrikai Unió etiópiai központjának épületét, mint ajándékot, mely megpecsételi kapcsolatukat.

A FOCAC felállítása óta tizenhét év telt el, és a két fél többnyire elégedetten nyilatkozik kapcsolatukról, és pozitívan értékeli az elért eredményeket. Az afrikai államok nagy reményeket táplálnak Kínával kapcsolatban. Reménykedik, hogy az eddigieknél még jobban fog növekedni a beruházások száma, a technológiai transzfer és az afrikai termékek hozzáadott értéke. Bízik benne, hogy Kína nagyobb szerepet fog vállalni az afrikai béke és biztonság kialakításában, továbbá, hogy a kínai cégek hozzá fognak járulni az afrikai társadalom fejlődéséhez, és hogy inkább a morális kötelességek fognak győzedelmeskedni, mint a gazdasági érdekek. Azonban ahogy a FOCAC taglétszáma növekszik, egyre jobban kell Kínának lavírozni a különböző érdekek között.

A FOCAC eddigi utolsó, 6. miniszteri találkozóját 2015 decemberében rendezték meg Johannesburgban, melynek keretében a következő három év együttműködésének témájaként a *„Kína-Afrika együtt halad: győztes-győztes együttműködés a közös fejlődésért”* koncepciót jelölték ki. Maga az akcióterv nem mutat nagy változást az előzőekhez képest, politikai, gazdasági és társadalmi fejlődés előirányzását szolgálják, miközben erősítik a kulturális, biztonsági és nemzetközi együttműködést. A következő konferenciát 2018-ban Pekingben fogják megrendezni.

A kínai-afrikai kapcsolatrendszer mindkét fél sikeres együttműködésként értékeli. Kínai részről ez Csou En-laj 1963-ban lefektetett nyolc segélyezési alapelvében köszön vissza. Ezek közül az első írja le legjobban a nyertes-nyertes együttműködés alapját: *„A kínai kormány segélyeit az egyenlőség és kölcsönös előnyök elvei mentén nyújtja, és azokat soha nem egyoldalú alamizsnának tekinti”* (Vári, 2009, p. 226). Afrikai részről is ezt egy valóban ígéretes kapcsolatnak lehet nevezni, mivel az utak építésével nemcsak a nyersanyaglelőhelyeket kötik össze a kikötőkkel, hanem az afrikai falvakat is egymással, meggyorsítva a logisztikát és a telekommunikációt is. Az elmúlt fél évszázadban a kínai Kereskedelmi Minisztérium

szerint Peking 133 infrastrukturális projektet valósított meg és 38 kórházat épített, melyekbe 16 ezer orvost küldött. A kínai Exim Bank¹⁵⁵ ezenkívül 37 afrikai országban 280 projektet támogatott anyagilag (Vári, 2009, p. 230). Továbbá Peking támogatja a különböző kutatásokat a napenergiával és a bio-mezőgazdasággal kapcsolatban is. Természetesen nem szabad elfelejteni a katonai dimenziót sem, ahol a katonai állomány képzésében és a védelmi rendszer kiépítésében játszik jelentős szerepet a kínai ítéletmentes politika (Tarrósy, 2008, p. 87). Összességében elmondható, hogy az afrikai államok a Kínát is érintő gyarmatosítás negatívumai miatt szimpatizálnak a nem nyugati befektetésekkel. Az etióp külügyminiszter így kommentálta a kínai befektetéseket 2007-ben: „*Ez egy új stratégiai partnerség. Nincsen gyarmati múlt Afrika és Kína között, így örömmel üdvözljük őket a kontinensen*” (Rowan, 2007, p. 56). Jacob Zuma dél-afrikai elnök a legnagyobb különbségnek a kínai és a nyugati tevékenységek között azt látja, hogy míg a Nyugat csak kizsákmányolta Afrikát és erre építette fel gazdagságát, addig Kína valóban segít, és ennek következtében javulás tapasztalható.¹⁵⁶ Hasonló véleményen van Uhuru Kenyatta kenyai államfő is, aki szerint Kína új gyarmatosítóként való ábrázolása tevékenységének teljes félreértése, hiszen Peking csak megteszi azt, amit a nyugati gyarmatosítók nem tettek meg: kiemeli Afrikát a szegénységből. Együttműködésük alapja pedig a közösen elérhető előnyök elérése és kiaknázása.¹⁵⁷ Hszi Csin-ping kínai elnök a FOCAC második csúcstalálkozóján tartott nyitóbeszédében Afrika megsegítését a következő három évben egy tíz kategóriából álló akcióterv köré szervezte, mely az iparosítást, mezőgazdasági modernizációt, az infrastruktúra fejlesztését, pénzügyi szolgáltatások, zöldmezős beruházások és a közjólét növelését, a szegénység csökkentését, a közegészségügy fejlesztését és a béke és biztonság kérdését érintik. Ezek megvalósításához Peking 60 milliárd dollár értékű támogatási alapot ajánl fel, ami tartalmaz segílyt, kedvezményes hitelt és a

¹⁵⁵ A kínai kormány által nyújtott kedvezményes kölcsönök egyetlen folyósítója

¹⁵⁶ "Western countries had been in Africa for centuries to rob Africa's resources. They should be admitting what they have done. Some (Western countries) are rich because of the resources they took from Africa. They never thought of helping Africa to develop,". Spotlight: China's pledge to Africa refutes "neocolonialism" rhetoric. Elérhető: http://www.focac.org/eng/ltada/dwjbzjjhys_1/t1322064.htm (Letöltés ideje: 2017.06.29.)

¹⁵⁷ China is doing what the colonialists failed to do in the past -- help Africa out of poverty, Kenyan President Uhuru Kenyatta said. "The perception that China is the new colonizer is a complete misrepresentation of Beijing's activities here in Africa. Achievement of mutual benefits is the basis of Sino-African cooperation,". Spotlight: China's pledge to Africa refutes "neocolonialism" rhetoric. Elérhető: http://www.focac.org/eng/ltada/dwjbzjjhys_1/t1322064.htm (Letöltés ideje: 2017.06.29.)

Kínai-Afrikai Fejlesztési Alapnak szánt többlet tőkét egyaránt. A keretprogrammal a fejlődés gátját jelentő tényezők ellen kívánnak küzdeni. A szükséges szellemi tőke megteremtésével, az iparosítás és mezőgazdasági modernizáció felgyorsításával egy független és fenntartható fejlődést próbálnak meg kialakítani. A humán erőforrás fejlesztését iskolák építésével, képzéssel és csereprogram-lehetőségekkel kísérik meg javítani. A mezőgazdaság fejlesztését projektek és kínai tanácsadók segítik, akik afrikai kollégáikkal együtt dolgozva próbálnak meg nagyobb termelési hozamot elérni. A biztonsági együttműködés anyagi hozzájárulást jelent egy állandó afrikai haderő és egy rögtön bevethető katonai egység létrehozásához az Afrikai Unió keretein belül. Emellett a kínai elnök biztosította az afrikai államokat, hogy Kína továbbra is részt fog venni az ENSZ békefenntartó misszióiban és segítséget nyújt az államoknak saját biztonsági kapacitásaik fejlesztésében is.¹⁵⁸

Kína politikája csak az üzletről szól, beruházásait és segélyeit nem köti az emberi jogok és a demokrácia védelméhez, nem kívánja megváltoztatni az adott ország politikai rendszerét. Kína és az afrikai államok azt hangsúlyozzák nyilatkozataikban, hogy saját bőrükön tapasztalták a gyarmatosítás negatív hatásait, emiatt *„joggal vehetnek fel kritikus álláspontot a fejlett nyugati világ emberi jogokat és demokratikus berendezkedést bíráló megjegyzéseivel szemben”* (Kiss-Tétényi, 2009, p. 267). Ez az egyik ok, a korrupt kormányok támogatása és így a demokrácia csíráinak elfojtása az afrikai kontinensen, amivel Kína kivívta a Nyugat ellenszenvét. A másik ok az így kialakult gazdasági térdnyerés az Egyesült Államokkal és az Európai Unióval szemben, ami egyben presztízsveszteséget is jelent a világ vezető nyugati államai számára. A nyugati média azzal vádolja Kínát, hogy ha valóban hosszú távon kívánná támogatni a kontinenst, akkor elkötelezné magát a jogbiztonság mellett, amivel az intézményi változások hosszú távon segítenék Afrika fejlődését (Kiss-Tétényi, 2009, p. 270).

Nemcsak nyugaton, hanem Afrikában is hallhatóak már Kínát kritizáló hangok. Az elmúlt években megindult egy Kína-ellenes megmozdulás is. A zambiai munkások az alacsony bérek és a rossz munkakörülmények miatt emelték fel hangjukat, amit tovább fokozott, hogy 2005-ben a Chambishi-bányában egy robbantás következtében negyvenhat ember vesztette életét. A helyzet

---

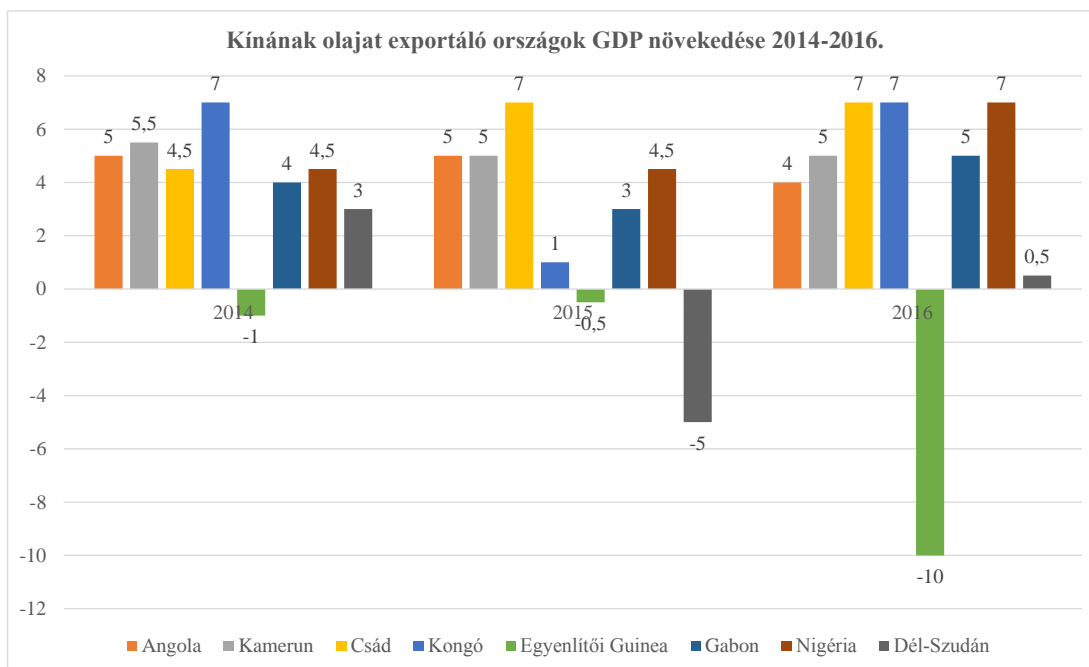
¹⁵⁸ Xi announces 10 major China-Africa cooperation plans for coming 3 years. Elérhető: http://www.focac.org/eng/ltada/dwjbzjjhys_1/hyqk/t1322068.htm (Letöltés ideje: 2017.06.30.)

megoldásként és a negatív hangok elcsitítására megegyeztek visszamenőlegesen 500\$ bérkifizetésről. Azonban pár héttel később a munkások betörték a kínai igazgatóság irodájába, mivel azt feltételezték, hogy a megígért pénzösszeget mégsem fizetik ki. A munkások csak egy megrémült kínai menedzsert találtak, aki a zűrzavar közepette öt munkást lelőtt. Az országban általános vita indult meg a kínaiak jelenlétéről, amiben politikusok is részt vettek. Michael Sata ellenzéki jelölt választási kampányában többször kijelentette, hogy „Zambia kínai provinciává válik”, így a 2006-os választáson jelszavának a „Zambiáért a zambiaiaknak” felhívást választotta (Alden, 2010, p. 89.).

Összességében a Kínai Népköztársaság megjelenése a kontinensen a bevételek növekedését eredményezte. A növekedés leginkább az olajexportáló országokban és a szubszaharai államokban érhető tetten, ahol nagyobb kínai befektetések valósultak meg.

14. ábra

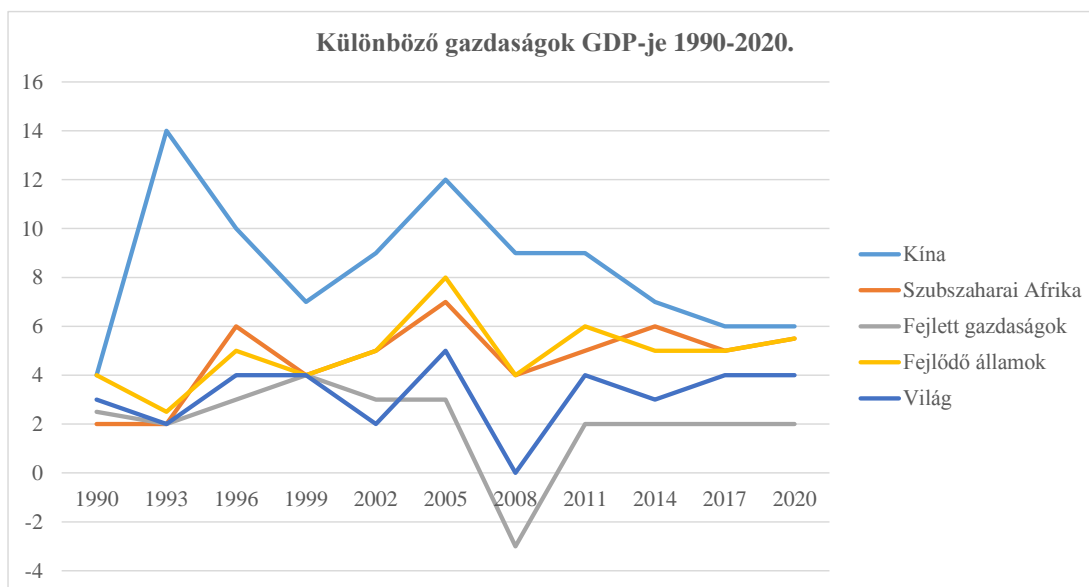
Kínának olajat exportáló országok GDP-növekedése, 2014-2016.¹⁵⁹ (Saját szerkesztés)

¹⁵⁹ Forrás: Brookings Intézet. Elérhető: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/01/foresightafrica2016_fullreport.pdf (Letöltés ideje: 2017.07.10.)

15. ábra

Különböző gazdaságok GDP-je 1990-2020.¹⁶⁰ (Saját szerkesztés)

Az energia iránti szükség a nyersanyagok exportjára való szakosodást eredményezte. Azonban egyrészt a csökkenő olaj- és ércárak, másrészt a kínai gazdaság lassulása és szerkezetének átalakítása problémákat fog jelenteni Afrikára nézve a közeljövőben. Ilyen sebezhető állam a már említett Zambia is, ahol a kibányászott réz nagy része Kínába áramlik, és így az összes export 46%-át teszi ki.¹⁶¹

A kínai térnyerést és ezzel együtt a nyugati félelmeket az alábbi adatok nem támasztják alá:

- 2007-ben a kontinens exportjának 8,6%-a irányult Kínába;
- az afrikai import 9,6%-a származott onnan;
- 2006-ban 520 millió dolláros FDI érkezett Kínából Afrikába, ami az összes külföldi befektetés csupán 1,4%-át jelentette;

¹⁶⁰ Forrás: Brookings Intézet. Elérhető: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/01/foresightafrica2016_fullreport.pdf (Letöltés ideje: 2017.07.10.)

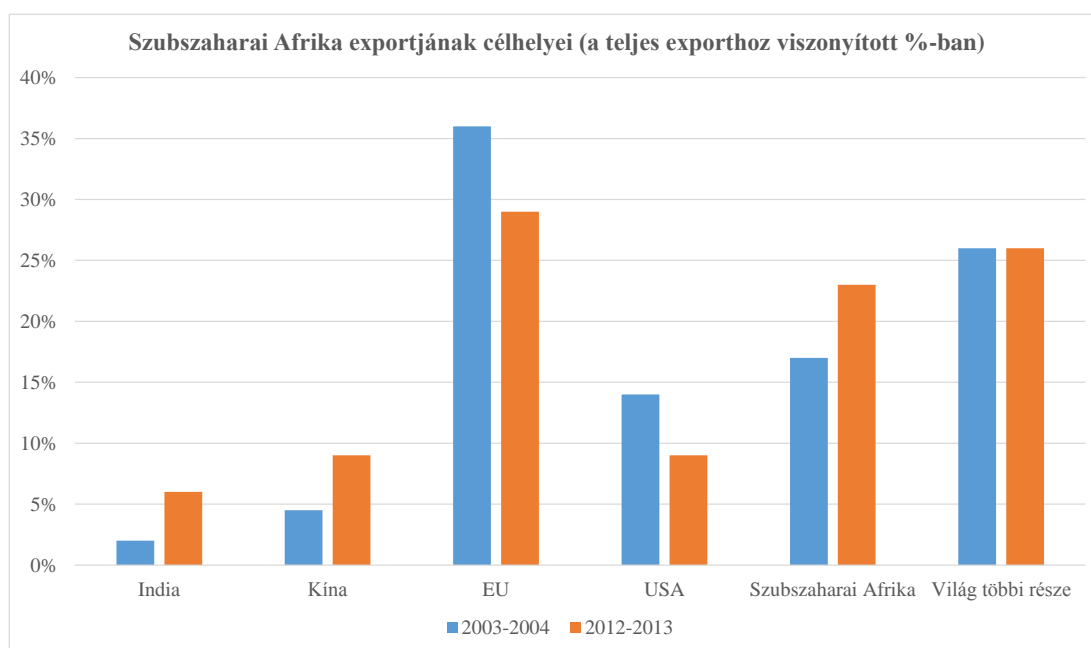
¹⁶¹ Foresight Africa 2016. Elérhető: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/01/foresightafrica2016_fullreport.pdf (Letöltés ideje: 2017.07.04.)

- az afrikai kőolajkészletek 70%-a a Guineai-öböl vidékén található, ami szállítási előnyt jelent Európa és az Egyesült Államok számára;
- az afrikai olaj exportjának csak 9%-a irányul Kínába, ami Kína kőolajigényének egy negyedét jelenti (Búr, 2008, p. 9-11.).

A tíz évvel ezelőtti adatok kis mértékben módosultak az évek folyamán, a szubszaharai régió exportja növekedést mutat Kína és India irányába, míg csökken Európa és az Egyesült Államok felé. Összességében azonban ez a terület még mindig Európához kötött.

16. ábra

Szubszaharai Afrika exportjának célhelyei 2013-ig¹⁶² (Saját szerkesztés)

A kínai vállalatok 42 országban folytatnak gazdasági tevékenységet, és csak a tengerentúli olajkitermelés fele származik Afrikából és a Közel-Keletről. Szaúd-Arábia, Irak, Irán és Omán mellett Angola jelenik meg mint legjelentősebb kőolajforrás Kína számára.

¹⁶² Forrás: ODI. Elérhető: <https://www.odi.org/comment/10048-india-china-trade-investment-africa> (Letöltés ideje: 2017. 07.11.)

Az elmúlt évek új trendet mutatnak a kínai kőolajimport forráshelyeiben, Peking növekvő arányban vásárol kőolajat olyan országoktól, amelyek nem tagjai a Kőolaj-exportáló Országok Szervezetének (OPEC). Igaz, hogy az OPEC-államok még mindig az összimport 57%-át tették ki 2016-ban, azonban a nem OPEC-tagoktól származó import növekedése 2012 és 2016 között 65% volt. Oroszország, Omán és Brazília emelkedik ki, mint nem OPEC-tag, ezek az államok 2016-ban a kínai import 25%-át tették ki.

17. ábra

A kínai kőolajimport forrásai, 2012-2017.¹⁶³ (Saját szerkesztés)

Továbbá megvizsgálva a kínai közvetlen beruházások irányát azt tapasztaljuk, hogy a beruházások 75%-a az ázsiai kontinensen található, míg Afrikába a befektetések csak 2%-a áramlik a Kínai Statisztikai Hivatal 2015-re vonatkozó legfrissebb adatai szerint. Afrikán belül a Dél-Afrikai Köztársaságban és Algériában végrehajtott beruházások teszik ki ezeknek a beruházásoknak a nagy részét, melyek az egész kontinensnyi befektetések 80%-át adják ki.

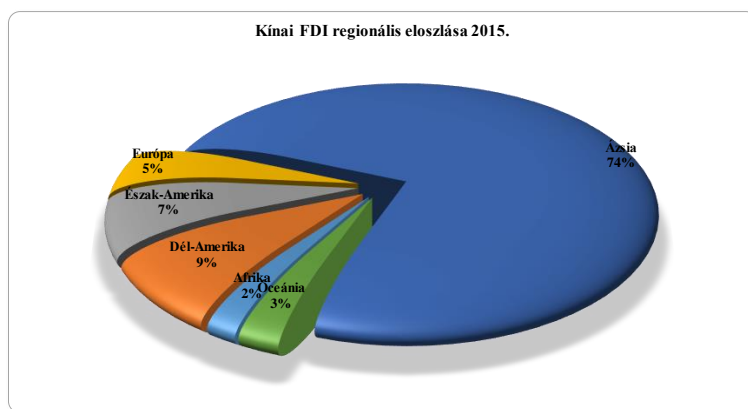
¹⁶³ Forrás: EIA. Elérhető: <https://www.eia.gov/todayinenergy/detail.php?id=30792>
(Letöltés ideje: 2017.07.14.)

18. ábra

Kínai FDI regionális eloszlása 2015. (Saját szerkesztés)¹⁶⁴

Régió	Befektetések (USD 10 000)
Afrika	297 792
Dél-Amerika	1 261 036
Észak-Amerika	1 071 848
Európa	711 843
Ázsia	10 837 087
Oceánia	387 109

A fenti adatokból jól kivehető, hogy Kína megjelenése az afrikai kontinensen nem eredményezett akkora gazdasági térnyerést, hogy az veszélyt jelentene a Nyugatra nézve, inkább presztízavesztésről beszélhetünk. A kialakult helyzet inkább hasonlítható egy egyensúlyozáshoz a nyugati és a kínai fejlődési modell között, ami lehetőségeket hordoz az afrikai értelmiségi réteg számára, hogy a kontinenst új irányba mozdítsák (Campbell, 2008, p. 103). A pekingi konszenzusnak elnevezett modell tehát alternatívát jelent az EU és az USA által támogatott demokratikus berendezkedéshez képest. A fejlett országok féltelme épp ezért alakulhatott ki. Pozícióik meggyengültek a segélyezési és talpra állítási programok kudarcai miatt, és a kontinens a mai napig nem felejtette el a nyugati gyarmatosítás erőszakos kísérleteit. Ezenkívül a pekingi segélypolitikának más előnye is van: pozitív és negatív tapasztalataikkal jobban figyelembe tudják venni a segélyezettek érdekeit, és nagyobb az azonosulási felület is közöttük, mivel korábban Kína is recipiens országok közé tartozott (Vári, 2009, p. 235).

A Beijing Review szerint a nyugati hatalmak elismerik Kína jelenlétét Afrikában, és ahelyett, hogy elítélnék és neo-kolonalistának bélyegeznék, inkább a vele való együttműködést keresik.¹⁶⁵ Kína és Afrika is óvatosan kezeli ezt a háromszöget. Afrika attól tart, hogy ha Kína a Nyugattal kooperál, előbb-utóbb

¹⁶⁴ Az adatok elérhetőek a Kínai Statisztikai Hivatal honlapjáról. <http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsjs/2016/html/1119EN.jpg> (Letöltés ideje: 2017.07.20.)

¹⁶⁵ Zhang Zhongxiang: „A win-win forum”. Beijing Review. Elérhető: http://www.bjreview.com/print/txt/2010-10/25/content_305844.htm (Letöltés ideje: 2017.07.15.)

megszűnik a kínai-afrikai jó kapcsolat. Pekingnek célszerű lenne egy-egy projekt érdekében együttműködni a nyugati hatalmakkal, mert így a közös cél elérése valósággá válhat – Afrikát a fejlődés útjára állítani.

5.1. Összegzés

Az értekezés ötödik fejezete a kínai-afrikai kapcsolatok történetét ismertette, melyhez külföldi és magyar szakértők írásait használtuk fel (Búr 2008, Kiss-Tétényi 2009, Szentesi 2010, Tarrósy 2008, Vári 2009, Alden 2005, Campbell 2008, Rowan 2007, Yumai 2007). Kitértünk a kínai indokokra, melyek Pekinget a kontinens irányába hajtották, és elemeztük azok pozitív és negatív oldalait is, melyekhez gazdasági mutatószámok és statisztikai adatok nyújtottak segítséget (EIA riport, Foresight Africa 2016, ODI 2013, Kínai Statisztikai Hivatal 2016).

Az elemzés azt mutatja, hogy Kína afrikai tevékenysége valóban megnőtt, azonban ez nem éri el azt a mértéket, mely aggodalommal kellene eltöltse a nyugati államokat. A probléma inkább a presztízsről szól, melyet a Nyugat kezd elveszíteni Kína javára a kontinensen, miközben Kína egy új fejlődési modell alternatíváját nyújtja.

A Csungkuó piramisra visszagondolva azt látjuk, hogy Afrika nemcsak a kínai gazdaság megfelelő működéséhez járul hozzá nyersanyagaival, és mint újra felfedezett szövetséges jelenik meg Kína számára a nemzetközi porondon, hanem a Joshua Cooper Ramo által elnevezett pekingi konszenzus révén kínai presztízsnövekedést is tapasztalunk. Ennek következtében a nemzetközi intézményekben, amikor Kína szót emel egy afrikai állam mellett, tulajdonképpen a saját maga által képviselt ideák mellett áll ki, amelyekkel szemben egy támadás olyan, mintha Kínát támadnák meg. A gazdasági adatok alapján azt feltételezzük, hogy Szudán kivételével egyik esetben sem gazdasági indokok és biztonsággal összefüggő érdekek domináltak Kína tartózkodó magatartása mögött, hanem Kína az elveit követte a tartózkodó magatartásokkal, tekintve Burundi, Eritrea vagy Ruanda példáját. Az állam beleegyezésének hiánya, a területi integritás és szuverenitás kérdése, a szankciók elleni fellépés mind olyan ideák, melyek megsértése esetén Kína egységes államként való jellemzése kérdőjeleződik meg. Afrika kapcsán tehát olyan BT-határozattervezetek ellen lép fel, amelyek sértik az államiság kérdését,

félve attól, hogy precedens alapján vele szemben egy ugyanilyen határozatot tudnának hozni. A Zimbabwe-t elítélő BT-határozattervezet elleni vétója mögött, mint a szankciók legnagyobb ellenzője, természetesen már valós gazdasági indok is megjelent.

A kínai biztonság kérdése Afrika kapcsán magának az állam létének a megkérdőjelezésében jelenik meg. A vétó és a tartózkodó magatartás mint szavazási forma nemcsak a gazdasági biztonság szavatolásához járul hozzá, hanem az állam és a kormány létének biztosításához is.

6. FEJEZET

ÖSSZEFOGLALÁS

A hipotézisek részletes bizonyítása és a következtetések levonása előtt először röviden összefoglaljuk az értekezés menetét. A téma indoklását és az időbeli keretet áttekintő második fejezetet követően a disszertáció harmadik fejezetének célja az volt, hogy bemutassa és elemezze a tanulmányban használt fogalmakat, kiemelve a biztonsággal és a középső birodalmisággal foglalkozó szakirodalmat. A 3.1. alfejezet mutatja be, hogy a két fogalom megegyező jelentésének használata milyen kérdéseket vet fel, a Nyugaton használt fogalmak mennyire lehetnek kompatibilisek Keleten, van-e egyáltalán igény arra, hogy a nemzetközi kapcsolatok elmélete beemeljen más gondolkodást is, vagy párhuzamosan létrehozzanak egy keleti IR elméletet. A kérdés megválaszolásához először a biztonság különböző iskolák általi értelmezését tekintettük át, majd a kínai történelmet nyomon követve megállapítottuk, hogy a biztonság fogalmát a Csungkuó ideájával lehet összeegyeztetni, ami keleti fogalom, azonban a biztonság ilyen értelmezésének logikája hasonlít a koppenhágai iskola definíciójához.

A disszertációban ezek alapján felvázolt Csungkuó piramis azokat a lépcsőfokokat mutatja be, melyek a középső birodalmiság eléréséhez nélkülözhetetlen szükségleteket jelenítik meg. A tényezők belső és külső igényeket is tartalmaznak, melyek bemutatása után azt tapasztaltuk, hogy Kína már nemcsak a szükségleteit képes fedezni, hanem ezeken túllépve, világszinten próbálja a rendszert érdekei elérésének céljába állítani. A 4. fejezetben ismertetjük, hogyan fejlődött Kína és a nemzetközi intézmények kapcsolata az 1900-as évektől, összefoglaljuk Peking jelenlegi nemzetközi szervezetek felé irányuló diplomáciájának legfontosabb jellemvonásait. A nemzetközi intézmények az egész világra érvényes játékszabályokat állítanak fel, melyek közül az Egyesült Nemzetek Szervezetének Biztonsági Tanácsa több okból is kiemelkedő fontossággal bír Kína számára, ezért is erre az intézményre szűkítettük a kutatás fókuszát a 4.3. alfejezettől kezdve. Az 1971-ben visszaállított kínai ENSZ-tagság és állandó BT-tagság az állam modern kori elismerését jelentette, majd az idők folyamán végbemenő tanulási folyamat eredményeként egyre aktívabb magatartást tanúsító Kína felismerte, hogy a BT

lehetőséget ad, hogy a középső birodalmiság régi gondolata ismét megjelenhessen a nemzetközi politikai életben. Az egyenlőbbek az egyenlők között elv újfajta hierarchiát teremt, ami központba állítja a kínai döntések befolyásoló erejét a világ ügyeiben. Azonban ezzel párhuzamosan a gazdasági felemelkedése okozta félelmek egy újfajta biztonsági dilemmát hívtak életre, melynek enyhítését a nemzetközi intézmények adta keretek teszik lehetővé. Így az ENSZ egyszerre növeli Kína biztonságát és biztosítja a többi államot a kínai felemelkedés békés voltáról. A kínai érdekek megnyilvánulásának jó kutatási terepét jelenti a BT-t érintő reformokkal és a BT-ben szavazásra kerülő határozattervezetekkel kapcsolatos szavazói magatartás; a reformokkal és az ezzel összefüggő kínai véleményekkel, majd a vétók 1971-től, a tartózkodások 1991-től a mai napig történő összefoglalásával folytatódik a disszertáció. A BT bővítésére irányuló elképzelések bemutatásával kitértünk Kína kapcsolatára Japánnal és Indiával, melyben a rivalizálás és kooperáció elemei egyaránt megtalálhatóak. Az értekezés a BT ülésein készült hivatalos jelentéseket elemezve összegyűjtötte az érveket, melyeket Kína alkalmazott beszédeiben szavazói magatartásának megindoklására. Mindkét esetben azt tapasztaltuk, hogy van összefüggés a tervezettel szembeni negatív hozzáállás és a kínai érdekek között, azonban ezek az érdekek inkább ideákat jelölnek, mint megvalósult gazdasági érdekeket. Ennek a gondolatnak a bizonyítására Kína Afrika-politikáját elemeztük, előbb a történelmi kapcsolatokat ismertetve, majd gazdasági mutatószámokkal alátámasztva, hogy a nyugati félelmek nem megalapozottak, és hogy a szavazói magatartás Szudán és Zimbabwe kivételével inkább ideák melletti elköteleződést jelent. A princípiumok, mint a függetlenség, az állami szuverenitás, a területi integritás és az állam belügyeibe való beavatkozás, olyan Kína számára fontossággal bíró nemzetközi elvek, melyek megsértése félelmet kelt Pekingben, mivel a hasonló belső problémákkal küzdő állam attól tart, hogy a határozatokkal precedenst teremtve, azok ellene is felhasználhatóvá válnak. Ennek alapján megállapítható, hogy a kínai külpolitika a belpolitikának rendelődik alá.

6.1. Az értekezés eredményei és a kutatás további irányai

H1: A nyugati szakértők által dominált biztonsági tanulmányok fogalomhasználata nem minden esetben alkalmazható a kínai biztonság

magyarázatára, annak eltérő történelmi múltja, politikai berendezkedése és a mindig változó nemzetközi rend miatt.

Bizonyítás: Az orientalisztika talajáról kiindulva azt tapasztaljuk, hogy a Keletről alkotott képünket a nyugati szocializációs közeg nagyban befolyásolja, ami azt jelenti, hogy nem vesszük észre, hogy nem az egyezést, hanem a hasonlóságokat fedezzük fel az államok között, ami azonban téves következtetések levonásához vezethet. Ez a logika fedezhető fel a biztonsági tanulmányokon belül is: úgy akar a diszciplína egy fogalmat használni a világ különböző államainak biztonságára, hogy közben a különböző elméleti iskolák is eltérő hangsúlyokat jelölnek meg definícióikban. A kínai biztonságfogalomnak a Csungkuó gondolatának védekező mechanizmusként való megfeleltetése a történelmi fejlődést és az identitáskeresést vette figyelembe. A tényezők háromszöge az állam, a társadalom és az értekezés témája miatt a nemzetközi intézmények kapcsolatában határozza meg a külpolitikát befolyásoló összetevőket, melyek hatással vannak Kína biztonságérzetére. Ezzel nem azt fejezzük ki, hogy a különböző iskolák definícióit el kell vetni, mikor Kínáról beszélünk, hanem ellenkezőleg: a realista, liberalista és konstitucionista iskolák keveredését érdemes alkalmazni, amihez legközelebb a koppenhágai iskola fogalomhasználata áll. Ennek alapján az első alhipotézis részleges bizonyítást nyert, az államok általánosításának elkerülésére figyelni kell, azonban a más fogalomhasználat nem mindig takar újdonságot.

H2: Kína a nemzetközi intézményeket érdekeinek érvényre juttatása mellett arra használja, hogy a felemelkedése adta nyugati félelmeket enyhítse.

Bizonyítás: A Csungkuó piramis a kínai állami szükségleteket jeleníti meg, melyek a teljes biztonság, az újbóli önazonosság eléréséhez nélkülözhetetlenek. Ezeket az igényeket a multilaterális diplomácia segíteni tudja:

1. az állam szövetségeseket találhat maga mellé,

2. a gazdaság élénkítéséhez szükséges külső anyagi forrásokat, új piacokat fedezhet fel, és
3. egy szervezet munkájában való részvétel növeli az állam elismertségét és így más államok nyitottságát is az együttműködésre.

Azonban a piramison felfelé haladva az állam hatalma nő, ami félelmet vált ki a nemzetközi szereplőkből. Az intézmények viszont a játékszabályokkal, az átláthatósággal, egy közös asztal megteremtésével nemcsak lekötik a létrejövő túlhatalmat, hanem korlátozzák is. A második alhipotézis ezen felvetések miatt nemzetközi szinten bizonyítottnak tűnik, azonban regionális szinten kérdéseket vet fel, gondoljunk akár a területi vitákra Kína és szomszédjai között.

H3: A kínai külpolitikában is az érdekek kerülnek előtérbe az értékekkel szemben.

Bizonyítás: A kínai érdekek megnyilvánulásának egyik legjobb terepe az ENSZ Biztonsági Tanácsának ülésein felmerülő tervezetekkel szembeni szavazói magatartás vizsgálata. Ennek során összegyűjtöttük a kínai vétók és tartózkodások alkalmával használt retorikai megnyilvánulásokat, azonban a túl sok adat miatt a kutatást leszűkítettük Afrikára. Azt tapasztaltuk, hogy két államtól eltekintve (Szudán és Zimbabwe) a kínai retorikai megnyilvánulások a határozattervezetek kapcsán valóban értékek melletti elköteleződést jelentettek. Azonban a függetlenség, az állami szuverenitás, a területi integritás és az állam belügyeibe való beavatkozás olyan érdekké vált értéknek tekinthetők Kína kapcsán, melyek megsértése esetén magának a kínai államnak a léte kérdőjeleződne meg. Így a harmadik alhipotézis bizonyítottnak tekinthető, mivel ezek olyan értékek, melyek az állam biztonságával, túlélésével kapcsolatosak.

H4: Kína Ázsiában és nemzetközileg is jelentős szereplő, azonban érdekeinek mindkét szintéren megfelelő biztosítása érdekében, a hatalmának növelésére a multilateralista keretek adta eszközöket használja.

Bizonyítás: Az ázsiai erőegyensúly vizsgálatakor kínai szempontból felmerült a szövetségek problematikája, mely a dominancia megszerzésének egyik pillére lenne a régióban. Ennek a szövetségi hálónak a hiánya és a potenciális jelöltek félelme attól, hogy az Egyesült Államok helyét Kína veszi át a régióban, arra ösztönzi Pekinget, hogy bilaterális úton próbálja érdekeit megvédeni. Két ellenpélda hozható fel ez ellen, ahol viszont általa alapított és finanszírozott intézményeket használ befolyásának terjesztésére, ez Közép-Ázsia a Sanghaji Együttműködés Szervezetével és az Ázsiai Infrastrukturális Befektetési Bank. Régiós pozíciójának jobb védelmét azonban elsősorban a BT-ben elfoglalt helye adja, mely privilegizált hely védelme nemzeti érdekként aposztrofálható. Így a BT bővítésével kapcsolatos javaslatok, melyek Indiát és Japánt is magában foglalják, teljes mértékben elfogadhatatlanok Kína számára. Ezzel szemben az afrikai ambíciók támogatót találnak Kína személyében, mivel ez a kapcsolat biztonságát növeli gazdasági és politikai téren, és emeli presztízsét is. Ez az alhipotézis is bizonyítást nyert, mivel a BT adta pozíció nélkül régiós és nemzetközi helyzete is megkérdőjeleződne, mely magával hozná azt a problémát, hogy Pekingnek el kellene döntenie, mi a fontosabb: a rivalizálás vagy belső problémáinak megoldása és így az állam létének további biztosítása, lesüllyedve a kisállamok szintjére.

A három alhipotézis teljes, és egyik részleges bizonyítása miatt elfogadottnak tekinthető az az alapfelvetésünk, mely szerint *a kínai állam biztonsága, a Csungkuó idea összetettsége egy kulcstényezőre egyszerűsíthető, mely az állam jelenlegi keretek között működő politikai rendjének és területi integritásának fennmaradását jelenti, így azt feltételezzük, hogy a kínai külpolitika alárendelődik a belpolitikának.*

Az értekezés újdonságai mindezek alapján pontokba foglalva a következők:

- Az értekezés a nemzetközi tanulmányok, az orientalisztika, a Kína-tanulmányok, a biztonságpolitika, a pszichológia és a történelem tudományterületeit kapcsolja össze, és így valóban multidiszciplináris megközelítést alkalmaz a kínai külpolitika magyarázatára.

- Az értekezés egy újfajta megközelítést ad a kínai külpolitika magyarázatára, mely egyszerre tekinthető az eddigiek összefoglalásának és újdonsággal bíró modellnek is.
- A tényezők háromszögének alkalmazása más államokra nézve is felhasználható a külpolitika magyarázatára, azonban a hangsúlyeltolódásokat figyelembe kell venni.
- A Csungkuó piramis egyszerre magyarázza a kínai fejlődés mibenlétét és új értelmezési kerettel látja el a középső birodalmiság gondolatát.
- Az értekezés egy a pszichológiában használt és a nemzetközi kapcsolatokba átültetett modellre épül, melynek alkalmazása új diskurzust indíthat el a magyar nyelvű Kína-tanulmányokban.
- Magyar nyelven írt tanulmányok között szinte egyedüli kutatásnak számít Kína ENSZ Biztonsági Tanácsán belüli szavazói magatartásának összefoglalása és elemzése.

Jelen értekezés emellett egy nagyobb kutatási folyamat első lépcsőjeként több új kutatási irány felé nyitja meg az utat, melyek számos módon hozzájárulhatnak a kínai külpolitika megértéséhez, gyakorlati elemzéséhez, valamint a döntéshozók számára szóló konkrét útmutatások megalkotásához. A teljesség igénye nélkül ezek közül a következők említhetők:

- A kitekintés fejezetben helyet kapó kínai puha hatalom bővebb bemutatása és elemzése, mint a Csungkuó piramis következő lépcsőfoka, a jövőbeli kutatások kiindulópontja lehet.
- A biztonsági dilemma nemzetközi szervezeteken belüli feloldását a kínai fegyverkezés kérdése megkérdőjelezheti, ezért a jövőben célszerű lenne a kínai hadsereg állapotát a vizsgálódás tárgyává tenni.
- A disszertáció a kínai külpolitikát a nemzetközi porondon vizsgálja, azonban érdekes jövőbeli kutatás anyaga lehet Kína regionális magatartásának elemzése, különösképpen a területi konfliktusok kérdése, ahol a felvázolt modell használhatósága megkérdőjeleződik.

- Az ázsiai erőegyensúly kérdését jövőbeli kutatásban érdemes lenne mélyebben feltárni, ahol a Csungkuó piramis és a Tényezők háromszögét Kína regionális intézményekben betöltött szerepére alkalmazzák.
- Érdekes vizsgálati anyagot nyújtana a kínai nyelven íródott politikai tartalmú nemzetközi intézményekkel kapcsolatos jelentések összevetése azok angol nyelven megjelent megfelelőikkel.
- Az ENSZ-ben való megnövekedett szerep elemzésére alkalmas lenne a kínai küldöttségek összetételének vizsgálata és az ENSZ szakosított szerveiben vezető pozíciót betöltő kínai diplomaták munkájának bemutatása.

KONKLÚZIÓ

David Shambaugh 2013-ban megjelent *China Goes Global: The Partial Power* című könyvében arról ír, hogy annak ellenére, hogy Kína a világ minden területén jelen van és növeli befolyását, legyen szó akár diplomáciai, gazdasági, kulturális vagy katonai tényezőkről, ezek mind egy korlát mögé szorulnak, melyet Peking nem tud áttörni. Világgazdasági érdekekkel rendelkezik anélkül, hogy egy piacot dominálna, hatalmas hadseregét nem képes a határain túlra kivetíteni, és jelentős propagandagépezete, mely a kulturális termékeket és az ideológiai értékeket reklámozza, csak kevesekhez ér el. Ezek miatt állítja azt a szerző könyvében, hogy Kína részleges hatalom (*partial power*) és nem áll készen a világ vezető szerepére, így a Nyugatnak van ideje Kínát a nemzetközi rendszerbe integrálni.

Az értekezés Csungkuó modellje ezt a fejlődési utat mutatja be, és ugyanarra a végkövetkeztetésre jut, mint Shambaugh: hogy Kína jelenleg és a következő évtizedben sem lesz képes még arra, hogy ókori önazonosságát, a Csungkuó szemléletet a modern korba átvigye. A piramis alapján azt látjuk:

- hogy még mindig tanulja, hogyan lehet a nemzetközi intézmények adta lehetőségeket a maga javára fordítani;
- hogy a nemzetközi presztízs ingatag talajon áll, mely inkább köszönhető a jüan diplomáciának, mint a valódi megbecsülésnek;
- hogy a szövetségesek napról napra változhatnak, hosszú távú érdekegyezéseket nehéz fenntartani;
- hogy a 2008-as gazdasági válság okozta keresletcsökkenés a kínai áruk iránt és más feltörekvő piacok megjelenése lassítja a kínai gazdasági motort, ami belső problémákhoz vezethet; és
- hogy a mai napig fennálló határproblémák mellett a hszincsiangi és a tibeti kérdés alapjaiban kérdőjelezi meg a kínai állam területi integritását.

Ezek alapján azt feltételezzük, hogy amit Kína eddig elért és felépített, ingatag lábakon áll, a Csungkuó piramist felépítő téglák közötti résekbe olyan porszemeket fúj be állandóan a szél, melyek az egész rendszert feshíthatik szét.

A nemzetközi intézményekben ennek orvoslására keres megoldásokat, miközben erejét igyekszik növelni és ezekkel párhuzamosan szocializálódik is a Nyugat által kiépített rendszerben. A nemzetközi kapcsolatok elméletének három nagy iskolája így mind tetten érhető a kínai multilateralizmus mögött:

1. A liberális iskola alapján a tranzakciós költségeit csökkenti, mivel az információáramlás miatt a bizalom könnyebben kiépíthető.
2. A realista gondolkodás a nagyhatalmi politikát hozza be a diskurzusba, az intézmények hatalmi kivetülésként jelennek meg.
3. A konstruktivista szemlélet az állam identitásának formálását emeli ki.

Az intézmények nem csak egy új szocializációs közeget jelentenek, melyek növelik Kína strukturális erejét, egyre nagyobb képességekre szert téve arra, hogy alakítsa a politikákat és irányvonalakat a nemzetközi intézményeken belül. Közben valamilyen szintű szocializáció zajlik le annak érdekében, hogy anyagi vagy politikai javakra tegyen szert. Azonban ezzel párhuzamosan az intézmények a puha ellensúlyozás (*soft balancing*) eszközei is. Példaként a koppenhágai klímakonferenciát emelhetjük ki, ahol a retorikában megjelenő globális problémák megoldásának szükségessége helyett a kínai önérdek jelent meg, a rezsim kontinuitását a gazdaság további növekedésével és a foglalkoztatottság megteremtésével kívánják biztosítani, a természeti károk figyelembevétele nélkül. Egy kínai színezetű *realpolitik* jelenik meg az intézményekhez való hozzáállásában. A hidegháború végével a kínai külpolitika prioritásai tovább viszik az addigi pragmatista vonalat. A fenntartható gazdasági fejlődés érdekében a béke és harmónia hangsúlyozása nemcsak a régiós kapcsolatokban jelentős, hanem a nemzetközi szintén is. A békés jelző egyfajta biztosíték a világ államainak, hogy a kínai felemelkedés nem fenyegetés, hanem lehetőség az országoknak. A nyugati félelmek további csillapítását szolgálja a nagyobb nemzetközi elköteleződés és a nemzetközi normákhoz való alkalmazkodás is. Kína feltörekvő hatalomként megnőtt erejét intézményi keretek közé szorítja, mellyel a John Herz által felvázolt biztonsági dilemmát igyekszik feloldani.

Arra a kérdésre, hogy létezik-e egy kínai stratégia a kínai külpolitikában, a szakértők véleménye megoszlik. Azok a szerzők, akik igenlő választ adnak, a kormány legitimációjának biztosításában látják a kínai stratégia lényegét, amihez békés környezet és belső fejlődés szükséges. A másik oldal, Wang Jisi kínai

szakértővel az élen pedig úgy látja, hogy országának annyi nemzeti érdeke van, hogy egy stratégia ezeket mind lefedni nem tudja, hanem csak általánosságban fogalmazhatók meg a főbb irányvonalak.¹⁶⁶ A disszertációban felvázolt megközelítés a kínai stratégia léte mellett érvel, a kormány legitimációjának biztosításában látjuk a külpolitikát meghatározó stratégiát. A növekvő kínai hatalom belső szegénységgel társul, mely továbbra is meghatározó erővel bír a külpolitika irányára. A háromszögben felvázolt belső tényezők Kínán belüli változásai alakítják a hangsúlyokat a kínai külpolitikai stratégiában. Ezek alapján a legfontosabb külpolitikai cél a gazdasági fejlődés biztosítása, ami politikai és társadalmi stabilitást biztosít, a rezsim, a Kínai Kommunista Párt túlélését.

Összegzésképpen azt mondhatjuk, hogy Kína egy ősi civilizáció, mely új feladatot kapott, a nagyhatalommá válást, de mindeközben keresi magát a nemzetközi közösségben belül, amihez a felelősségteljes nagyhatalom képe adta lehetőségeket igyekszik kiaknázni.

---

¹⁶⁶ China's foremost America-watcher on the Question of US Decline: Article by Staff Reporter Zhao Lingmin: "Optimistic View of Sino-US Relations " Elérhető: <https://snuffysmithsblog.blogspot.hu/2008/11/chinas-foremost-america-watcher-on.html> (Letöltés ideje: 2017.07.29.)

KITEKINTÉS – A KÍNAI PUHA HATALOM MINT GÁT

A dolgozat csak Kína és a nemzetközi intézmények kapcsolatát vizsgálta, mint a Csungkuó piramis jelenlegi lépcsőfokát, azonban utószóként fontosnak tartjuk megemlíteni, hogy miért tartjuk valószínűnek, hogy Kína a piramisnak ezen a pontján megakad és nem lesz képes továbblépni és ugyanolyan hatékonysággal kiaknázni a puha hatalom adta lehetőségeket, mint az Egyesült Államok.

Elsőként azt vizsgáljuk meg, hogy a puha hatalom miért is bír kiemelt fontossággal Kína számára:

1. A kínai gondolkodás régi, szerves része a jin és a jang, mint a férfi és a nő, a kemény és puha egymáshoz való viszonya, amelyek a kínai felfogásban egymás kiegészítői, és csak együtt tudnak egy egységet alkotni. Peking számára természetes és logikus, hogy a politikai és a katonai erő mellé az egyensúly megteremtéséhez szükség van a soft power adta lehetőségek kiaknázására is.
2. Kína sajátossága, hogy az ország nagy kulturális háttérrel, örökséggel rendelkezik, amelynek visszaállítását elsőrendű feladatnak tekinti, hogy újra elfoglalhassa az őt megillető helyet a világban.
3. Az ezredforduló óta Kína gyors ütemű gazdasági növekedése nyomán több állam Kínával kapcsolatos retorikájában negatív beállításban, „sárga fenyegetésként” jelenik meg az ország, ennek ellensúlyozására és a pozitív országimázs felépítéséhez is szükség van a soft power igénybevételére. A külső negatív kritikákra válaszul jelent meg a kínai külpolitikai retorikában a „béke és fejlődés” szlogen, ami a Kelet és Nyugat közötti békét és az Észak és Dél közötti harmóniát szimbolizálja. 2003-tól a „békés felemelkedés” szlogennel Peking azt kívánta hangsúlyozni, hogy gazdasági növekedése mindenki számára hasznot hoz. Manapság azonban mindkét szlogen hátrább szorult, helyettük a „harmonikus világ” került előtérbe, amely Kínát mint a fejlődő világ növekedésében érdekelt hatalmat állítja a középpontba, alapot teremtve ezzel a kínai befektetések számára a világnak ebben a szektorában.

A KNK-hoz való viszonyulás megváltozásához maga a kínai retorika és az ezek után következő fellépések is fontos szerepet játszottak: a fenyegetés helyett az

odafigyelő diplomácia kezd az emberek tudatába beivódni; Kína mint felelősségteljes nagyhatalom (*responsible great power*) jelenik meg a nemzetközi porondon,¹⁶⁷ míg az iraki és afganisztáni háborúk kezdik aláásni az Egyesült Államok nemzetközi hírnevét. Ezt a növekvő űrt próbálja Peking kitölteni és a cél érdekében szolgálatába állítani Konfuciust, a zöld teát és Jackie Chant. Peking a puha erőben rejlő lehetőségek kiaknázásával kívánja megteremteni globális legitimitását anélkül, hogy az állam jelentős belpolitikai változtatásokon menne keresztül. Elképzelésében egyfajta tükörként kíván funkcionálni az USA-val szemben; a harciassággal, szankciókkal és akarattal szemben a kínai béke, az államok szuverenitásának védelme, kötelezettségmentesség áll. Azonban a kínai retorika 80%-a ilyen téren csak porhintésnek tekinthető (Leonard, 2008, p. 115-119).

Az Egyesült Államokban Uncle Sam az, aki az amerikai ideológiát és kultúrát megjeleníti. Kínában ez a személy Konfucius mellett Cseng Ho lett, aki már Kolumbusz előtt hét tengeri hajóutat tett meg az 1400-as évek elején, s utazásai során a Föld különböző pontjaira juttatta el a kínai selymet és porcelánt. Az ő alakjában jelenik meg Peking mint olyan erő, aki a régió összes népének hasznot hoz. A hasonlatban itt is érezzük a kínai geopolitikai célt, az USA szövetségeinek megnyirbálását a térségben (Toshi-Holmes, 2008, p. 126-130).

Kína kulturális vonzereje több dologra vezethető vissza. Az elképesztő gazdasági növekedés már köztudott, és elismertségnek is örvend az egész világon. A kultúra terjesztésében a másik fontos elem a harmincmillió kínai lakos a Dél-Kínai tenger mentén, mivel a kínaiak szétszórtsága a kultúra magjainak elhintésével egyenlő az adott területen.

A pozitív imázs kialakításának folyamata 1994-ben kezdődött el, ami Franciaországban a kínai kultúra éve volt. Azóta egyre több kínai minisztérium foglalkozik a kínai kultúra külföldi terjesztésével, ami mára a diplomácia szerves részévé vált (Burgh, 2007, p. 132). Intézményesített formában is jelen vannak a kínai hagyományok és viselkedési formák világszerte, mégpedig a Konfucius Intézetek nyelvtanulási programjaival és előadásaival (Toshi-Holmes, 2008, p. 125-126). Ezek segítségével Kína kultúrája piacképes exporttá válik.

---

¹⁶⁷ Ennek egyik első megnyilvánulása volt az 1997-98-as ázsiai pénzügyi válság során átutalt pénzügyi segítség a térség államainak. Idesorolható az ENSZ által végrehajtott missziókban való növekvő szerep, vagy az afrikai államokért folytatott lobbi a nemzetközi fórumokon.

A Konfucius Intézetek számának növelése mellett Peking egy ambiciózusabb tervet is dédelget: a CCTV 9-et – Kína angol nyelvű televízió csatornáját – a világ legtöbb részén elérhetővé tenni, hogy népszerűsége a CNN-nel vetélkedhessen. A cél elérése érdekében pedig a kormány egyre többet fordít a műsorok finanszírozására (Burgh, 2007, p. 133).

A valódi áttörést azonban nem az intézmények felállítása hozta el Peking számára, hanem a 2008-as Olimpiai Játékok sikeres megrendezése. Az egész világ Kínára figyelt, hogy képes lesz-e megfelelő feltételeket biztosítani, megépíteni a hiányzó stadionokat és megbirkózni a szmoggal, amely még az utolsó hónapokban is fenyegette az Olimpiát. A várakozásokkal ellentétben mindennel sikerült időben elkészülniük, felépült a Madárfészek nevű stadion, amely a nyitó ünnepség otthonául szolgált és elkészült a Vizes Kocka uszoda is, amely ma már élményparkként funkcionál. Bátran mondhatjuk, hogy a világ szemében a Kínáról alkotott kép végleg megváltozott és pozitív irányt vett.

Mindezek ellenére kérdésként vetődik fel, hogy tud-e a kínai nyelv kellő vonzerővel megjeleníteni a fiatalok számára, hogy hasonló folyamatot indítson el, mint az Egyesült Államok az angol nyelv kapcsán. Továbbá Kína a Lenovo számítástechnikai cégen kívül még nem rendelkezik olyan világmárkával, amely vetekedni tudna bármelyik nyugati társával. S ez nemcsak a high-tech iparágban jellemző, hanem akár a ruházati ipar vagy az autóipar terén is. A kínai soft power sikeréhez mindezekre nagy szükség lenne, hiszen ezek nélkül csak közvetlen úton tudják a világ lakosságát megszólítani, pedig a „rejtett mód” sokkal célravezetőbb lehetne.

A kézirat lezárása: 2017. október 15.

TÁBLÁZATOK

9. táblázat

Biztonsági Tanács vétólistája 1971-2017. július (saját szerkesztés)¹⁶⁸

Dátum	Tervezet	Téma	Állandó tag vétója
2017. 04.12.	S/2017/315	Közel-Kelet (Szíria)	Oroszország
2017. 02.28.	S/2017/172	Közel-Kelet (Szíria)	Kína, Oroszország
2016.12.5	S/2016/1026	Közel-Kelet (Szíria)	Kína, Oroszország
2016.10.8.	S/2016/846	Közel-Kelet (Szíria, ISIS)	Oroszország
2015.07.29.	S/2015/562	Nemzetközi büntetőbíróság felállítása a Malajziai Légibaleset kivizsgálására	Oroszország
2015.07.08	S/2015/508	Bosznia- Hercegovina	Oroszország
2014.05.22	S/2014/348	Közel-Kelet (Szíria)	Kína, Oroszország
2014.03.15	S/2014/189	Ukrajna (Krím félsziget)	Oroszország
2012.07.19	S/2012/538	Közel-Kelet (Szíria)	Kína, Oroszország
2012.02.04	S/2012/77	Közel-Kelet (Szíria)	Kína, Oroszország

¹⁶⁸ A lista angolul elérhető: http://www.un.org/depts/dhl/resguide/scact_veto_table_en.htm.
(Letöltés ideje: 2017.05.18.)

2011.10.04	<u>S/2011/612</u>	Közel-Kelet (Szíria)	Kína, Oroszország
2011.02.18	<u>S/2011/24</u>	Közel-Kelet (palesztín kérdések)	USA
2009.06.15	<u>S/2009/310</u>	Grúzia	Oroszország
2008.07.11	<u>S/2008/447</u>	Béke és biztonság - Afrika (Zimbabwe)	Kína, Oroszország
2007.01.12	<u>S/2007/14</u>	Mianmar	Kína, Oroszország
2006.11.11	<u>S/2006/878</u>	Közel-Kelet (palesztín kérdések)	USA
2006.07.13	<u>S/2006/508</u>	Közel-Kelet (palesztín kérdések)	USA
2004.10.05	<u>S/2004/783</u>	Közel-Kelet (palesztín kérdések)	USA
2004.04.21	<u>S/2004/313</u>	Ciprus	Oroszország
2004.03.25	<u>S/2004/240</u>	Közel-Kelet (palesztín kérdések)	USA
2003.10.14	<u>S/2003/980</u>	Közel-Kelet (palesztín kérdések)	USA
2003.09.16	<u>S/2003/891</u>	Közel-Kelet (palesztín kérdések)	USA
2002.12.20	<u>S/2002/1385</u>	Közel-Kelet (palesztín kérdések)	USA
2002.06.30	<u>S/2002/712</u>	Bosznia- Hercegovina	USA
2001.12.14-	<u>S/2001/1199</u>	Közel-Kelet	USA

15		(palesztín kérdések)	
2001.03.27- 28	S/2001/270	Közel-Kelet (palesztín kérdések)	USA
1999.02.25	S/1999/201	Egykori Jugoszláv Köztársaság (Macedónia)	Kína
1997.03.21	S/1997/241	A megszállott arab területek	USA
1997.03.07	S/1997/199	A megszállott arab területek	USA
1997.01.10	S/1997/18	Közép-Amerika: Béke erőfeszítések	Kína
1995.05.17	S/1995/394	A megszállott arab területek	USA
1994.12.02	S/1994/1358	Bosznia- Hercegovina	Oroszország
1993.05.11	S/25693	Ciprus	Oroszország
1990.05.31	S/21326	A megszállott arab területek	USA
1990.01.17	S/21084	Nicaragua 1990.01.03-i levele a Biztonsági Tanács elnökéhez	USA
1989.12.23	S/21048	Panama	Franciaország, Egyesült Királyság, USA

1989.11.07	S/20945/Rev.1	A megszállott arab területek	USA
1989.06.09	S/20677	A megszállott arab területek	USA
1989.02.17	S/20463	A megszállott arab területek	USA
1989.01.11	S/20378	Líbia és Bahrein 1989.01.04-ei levele a Biztonsági Tanács elnökéhez	Franciaország, Egyesült Királyság, USA
1988.12.14	S/20322	Közel-Kelet	USA
1988.05.10	S/19868	Közel-Kelet	USA
1988.04.15	S/19780	A megszállott arab területek	USA
1988.03.08	S/19585	Dél-Afrika	Egyesült Királyság, USA
1988.02.01	S/19466	A megszállott arab területek	USA
1988.01.18	S/19434	Közel-Kelet	USA
1987.04.09	S/18785	Namíbia	Egyesült Királyság, USA
1987.02.20	S/18705	Dél-Afrika	Egyesült Királyság, USA
1986.10.28	S/18428	Nicaragua 1986.10.17-ei levele a Biztonsági Tanács	USA

		elnökéhez	
1986.07.31	S/18250	Nicaragua 1986.07.22-ei levele a Biztonsági Tanács elnökéhez	USA
1986.06.18	S/18163	Angola panasza Dél-Afrika ellen	Egyesült Királyság, USA
1986.05.23	S/18087/Rev.1	Dél-Afrika	Egyesült Királyság, USA
1986.04.21	S/18016/Rev.1	Líbia, Burkina Faso, Szíria és Omán 1986.04.15-ei levele a Biztonsági Tanács elnökéhez	Franciaország, Egyesült Királyság, USA
1986.02.06	S/17796/Rev.1	Szíria 1986.02.04-ei levele a Biztonsági Tanács elnökéhez	USA
1986.01.30	S/17769/Rev.1	A megszállott arab területek	USA
1986.01.17	S/17730/Rev.2	Közel-Kelet	USA
1985.11.15	S/17633	Namíbia	Egyesült Királyság, USA
1985.09.13	S/17459	A megszállott arab területek	USA
1985.03.12	S/17000	Közel-Kelet	USA
1984.09.06	S/16732	Közel-Kelet	USA

1984.04.04	<u>S/16463</u>	Nicaragua 1984.03.29-i levele a Biztonsági Tanács elnökéhez	USA
1984.02.29	<u>S/16351/Rev.2</u>	Közel-Kelet	Szovjetunió
1983.10.27- 28	<u>S/16077/Rev.1</u>	Grenada	USA
1983.09.12	<u>S/15966/Rev.1</u>	USA, Koreai Köztársaság, Kanada és Japán 1983.09.01-jei levele a Biztonsági Tanács elnökéhez; és Ausztrália 1983.09.02-i levele a Biztonsági Tanács elnökéhez	Szovjetunió
1983.08.02	<u>S/15895</u>	A megszállott arab területek	USA
1982.08.06	<u>S/15347/Rev.1</u>	Közel-Kelet	USA
1982.06.26	<u>S/15255/Rev.2</u> (as corrected)	Közel-Kelet	USA
1982.06.08	<u>S/15185</u>	Közel-Kelet	USA
1982.06.04	<u>S/15156/Rev.2</u>	Falkland-szigetek	Egyesült Királyság, USA
1982.04.20	<u>S/14985</u>	A megszállott arab területek	USA

1982.04.02	<u>S/14943</u>	A megszállott arab területek	USA
1982.04.02	<u>S/14941</u>	Nicaragua 1982.03.19-ei levele a Főtitkárhoz	USA
1982.01.20	<u>S/14832/Rev.1</u>	A megszállott arab területek	USA
1981.08.31	<u>S/14664/Rev.2</u>	Angola panasza Dél-Afrika ellen	USA
1981.04.30	<u>S/14462</u>	Namíbia	Franciaország, Egyesült Királyság, USA
1981.04.30	<u>S/14461</u>	Namíbia	Franciaország, Egyesült Királyság, USA
1981.04.30	<u>S/14460/Rev.1</u>	Namíbia	Franciaország, Egyesült Királyság, USA
1981.04.30	<u>S/14459</u>	Namíbia	Franciaország, Egyesült Királyság, USA
1980.04.30	<u>S/13911</u>	A palesztín nép elidegeníthetetlen jogai	USA
1980.01.11- 13	<u>S/13735</u>	USA 1979.12.22-i levele a Biztonsági Tanács elnökéhez és	Szovjetunió

		az iráni túszkérdés	
1980.01.7-9	S/13729	52 ország 1980.01.03-ai levele a Biztonsági Tanács elnökéhez	Szovjetunió
1979.03.16	S/13162	Dél-Kelet-Ázsia helyzete és annak következményei a nemzetközi békére; Kína és Vietnam közötti határbiztonság vitája	Szovjetunió
1979.01.15	S/13027	Kambodzsa 1979.01.03-ai távirata a Biztonsági Tanács	Szovjetunió
1977.10.31	S/12312/Rev.1	Dél-Afrika	Franciaország, Egyesült Királyság, USA
1977.10.31	S/12311/Rev.1	Dél-Afrika	Franciaország, Egyesült Királyság, USA
1977.10.31	S/12310/Rev.1	Dél-Afrika	Franciaország, Egyesült Királyság, USA
1976.11.15	S/12226	Új tagok felvétele (Vietnam)	USA

1976.10.19	S/12211	Namíbia	Franciaország, Egyesült Királyság, USA
1976.06.29	S/12119	A palesztín nép elidegeníthetetlen jogai	USA
1976.06.23	S/12110	Új tagok felvétele (Angola)	USA
1976.03.25	S/12022	Líbia és Pakisztán követelése, hogy gondolják át a súlyos helyzetet, mely amegszállt arab területek miatt ered	USA
1976.02.06	S/11967	Comore-szigetek	Franciaország
1976.01.26	S/11940	Közel-Kelet (palesztín kérdés)	USA
1975.12.08	S/11898	Közel-Kelet	USA
1975.09.30	S/11833	Új tagok felvétele (Vietnam)	USA
1975.09.30	S/11832	Új tagok felvétele (Dél-Vietnam)	USA
1975.08.11	S/11796	Új tagok felvétele (Vietnam)	USA
1975.08.11	S/11795	Új tagok felvétele (Dél-Vietnam)	USA

1975.06.06	S/11713	Namíbia	Franciaország, Egyesült Királyság, USA
1974.10.30	S/11543	ENSZ és Dél-Afrika közötti kapcsolat	Franciaország, Egyesült Királyság, USA
1974.07.31	S/11400 (módosított)	Ciprus	Szovjetunió
1973.07.26	S/10974	Közel-Kelet	USA
1973.05.22	S/10928	Dél-Rodézia	Egyesült Királyság, USA
1973.03.21	S/10931/Rev.1	Béke és biztonság megerősítése Latin- Amerikában	USA
1972.09.29	S/10805/Rev.1 (as amended)	Dél-Rodézia	Egyesült Királyság
1972.09.10	S/10784	Közel-Kelet	USA
1972.08.25	S/10771	Új tagok felvétele (Banglades)	Kína
1972.02.04	S/10606	Dél-Rodézia	Egyesült Királyság
1971.12.30	S/10489	Dél-Rodézia	Egyesült Királyság
1971.12.13	S/10446/Rev.1	USA 1971.12.12-i levele a Biztonsági Tanács elnökéhez az	Szovjetunió

		India-Pakisztán kérdés vonatkozásában	
1971.12.05	S/10423	Argentína, Belgium, Burundi, Olaszország, Japán, Nicaragua, Szomália, az Egyesült Királyság és az USA 1971.12.04-ei levele a Biztonsági Tanács elnökéhez az India- Pakisztán kérdés vonatkozásában	Szovjetunió
1971.12.04	S/10416	Argentína, Belgium, Burundi, Olaszország, Japán, Nicaragua, Szomália, az Egyesült Királyság és az USA 1971.12.04-ei levele a Biztonsági Tanács elnökéhez az India- Pakisztán kérdés vonatkozásában	Szovjetunió

10. táblázat

Kína tartózkodó magatartásának összefoglaló táblázata 1991-2017. július (Saját szerkesztés)

Év	Tervezet, érintett terület	Tartózkodók	Kínai Indok
2017	Közel-Kelet (Szíria)	Kína	<ul style="list-style-type: none"> • BT megosztott, mivel nem megfelelő a tervezet nyelvhasználata (Kína által elfogadott: <i>the use of chemical weapons that took place within Syria and calls for an investigation into the relevant instances</i>)
2016	Szudán és Dél-Szudán kérdése	Kína, Oroszország	<ul style="list-style-type: none"> • szankciónak a politikai megoldást kellene támogatnia
2016	2317 - Szomália	Kína, Oroszország	<ul style="list-style-type: none"> • szankció nem segíti a szomáliai helyzet jobbrafordulását
2016	846 - Közel-Kelet (Szíria)	Kína	<ul style="list-style-type: none"> • szuverenitás, függetlenség, területi integritás tiszteletben tartásának a fontossága • BT tagok konstruktivitása nem tükröződik a tervezeten
2016	2304 - Szudán és Dél-Szudán kérdése	Kína, Oroszország	<ul style="list-style-type: none"> • Dél-Szudán Nemzeti Egységének átmeneti kormányával való együttműködés, konzultáció szükséges a hosszútávú békéhez
2016	2303 - Burundi helyzete	Kína	<ul style="list-style-type: none"> • békefenntartók és a speciális rendőri és politikai alakulatok küldése csak burundi

			<p>kományának beleegyezésével történhet</p> <ul style="list-style-type: none"> tiszteletben tartva az ország szuverenitását és területi integritását
2015	2220 – small arms (Kézi fegyverek)	Kína, Oroszország	<ul style="list-style-type: none"> További konzultáció szükséges, hogy a BT egyöntetűen támogassa
2012	2068 – gyerekek háborús konfliktusban	Kína, Oroszország	<ul style="list-style-type: none"> BT tagok eltérő véleménye Nem általánosságban foglalkozik a tervezet a gyermekek védelmével háborús konfliktusban, hanem a pakisztáni helyzetre tér ki
2011	1973 – Líbia (repülés tilalmi zóna)	Kína, Oroszország	<ul style="list-style-type: none"> Specifikus kérdéseket nem válaszoltak meg, melyek felmerültek a tervezet átolvasása után Arab Liga és az Afrikai Unió kiemelt szerepe a repüléstilalmi zóna kialakításában
2011	2023 – Afrika regionális biztonsága (Eritrea)	Kína, Oroszország	<ul style="list-style-type: none"> Afrikai ügyek afrikai megoldásainak a támogatása Afrikai Unió és más regionális szervezetek erőfeszítéseinek a hangsúlyozása Szankciók negatív hatásai a helyi lakosokra és annak további negatív hatásai
2010	1945- Szudán	Kína	<ul style="list-style-type: none"> Problémákat lát a szakértők panelje által kiadott éves jelentésben, melyet nem tart

			objektívnek
2009	1907 – Dzsibuti/ Eritrea (fegyverembargó)	Kína	<ul style="list-style-type: none"> • Szankció nem helyettesíti a diplomáciai erőfeszítést a párbeszéd kialakítására • Kiemeli Afrikai Unió fontosságát
2007	1757 – Közel-Kelet (Libanon)	Kína, Oroszország	<ul style="list-style-type: none"> • Szükséges segítségnyújtás, azonban a beavatkozás és nyomásgyakorlás a helyzet rosszabbodását hozná • belügyekbe való beavatkozásnak tekintik és egy szuverén állam jogi függetlenségének a megkérdőjelezését
2006	1706 - Szudán	Kína, Oroszország	<ul style="list-style-type: none"> • Nemzeti Egység Kormányának (Government of National Unity) beleegyező magatartását nem írták bele a tervzetbe
2006	1680 – Közel- Kelet (Libanon)	Kína, Oroszország	<ul style="list-style-type: none"> • hangsúlyozza szuverenitást, függetlenséget, territorialitást és be-nem-avatkozást a belügyekbe
2006	1672 – Szudán	Kína, Oroszország	<ul style="list-style-type: none"> • A szudán kormány együttműködése kell a békefenntartó műveletekhez
2005	1593 – Szudán	Kína, Egyesült Államok	<ul style="list-style-type: none"> • Konstruktivitás legyen előtérben • Afrikai Unió munkájának a segítése • Nyomásgyakorlás nem célravezető
2005	1591 - Szudán	Kína, Oroszország	<ul style="list-style-type: none"> • Konstruktivitás legyen előtérben • Afrikai Unió munkájának a segítése

			<ul style="list-style-type: none"> nyomásgyakorlás nem célravezető
2004	1564 – Szudán	Kína, Oroszország	<ul style="list-style-type: none"> szudáni kormány felelős a helyzet megoldásért
2004	1559 – Közel-Kelet (Libanon)	Kína, Oroszország	<ul style="list-style-type: none"> a tervezet kitér a libanoni elnökválasztásra, mely azonban belügy és felveti a be-nem-avatkozás kérdését
2004	1556 – Szudán	Kína	<ul style="list-style-type: none"> szudáni kormány felelős a helyzet megoldásért
2000	1333- Afgán helyzet	Kína	<ul style="list-style-type: none"> szankció mint kétélű fegyver fegyverembargó megakasztja békefolyamatot
2000	1290 – ENSZ csatlakozás (Tuvalu)	Kína	<ul style="list-style-type: none"> Tuvalu nem tesz eleget az alapító okiratban foglalt követelményeknek
1999	1284 - Irak-Kuvait (UNMOVIC)	Kína, Franciaország Oroszország	<ul style="list-style-type: none"> UNSCOM BT jóváhagyása nélkül cselekedett
1999	1280 – Irak-Kuvait	Kína, Oroszország	<ul style="list-style-type: none"> olajat élelmiszerért program meghosszabbítása nem oldja meg a humanitárius helyzetet
1999	1249 – ENSZ csatlakozás (Nauru)	Kína	<ul style="list-style-type: none"> nem tesz eleget az alapító okiratban foglalt követelményeknek
1999	1244 – Koszovó KFOR	Kína	<ul style="list-style-type: none"> USA vezette NATO katonai csapás Jugoszláviára ellentmond az ENSZ Alapokmányának (kínai nagykövetséget is bombázták) és aláírta BT

			<p>tekintélyét</p> <ul style="list-style-type: none"> • etnikai probléma nem lehet ürügy intervencióra
1999	1239 – Koszovó (menekültek kérdése)	Kína, Oroszország	<ul style="list-style-type: none"> • tervezetbe nem került bele, hogy mindenféle katonai tevékenységet be kell szüntetni • USA vezette NATO bombázások még nagyobb humanitárius válsághoz vezettek
1998	1212 – ENSZ rendőrségi misszió Haitin	Kína, Oroszország	<ul style="list-style-type: none"> • helyzet már nem jelent veszélyt sem a régióra, sem a világra, így nem a rendőrségi misszió mandátumát kellene meghosszabbítani, hanem gazdasági és társadalmi fejlődést kellene inkább támogatni
1998	1207 – Hágai Nemzetközi Törvényszék	Kína	<ul style="list-style-type: none"> • A törvényszéket 1993-ban hozták létre speciális esetre, nem állandó bírósággént így mandátumának a meghosszabbítása az állam belügyeibe való beavatkozás
1998	1203 – Koszovó	Kína, Oroszország	<ul style="list-style-type: none"> • A Jugoszláv Szövetségi Köztársaság belügye Koszovó helyzetének rendezése, mely nem veszélyezteti a regionális és a nemzetközi békét • a két fél tárgyalóasztalhoz ültetését kellene elősegíteni, azonban a tervezet ezt inkább hátráltatja
1998	1199 – Koszovó	Kína	<ul style="list-style-type: none"> • A Jugoszláv Szövetségi

			<p>Köztársaság belügye Koszovó helyzetének rendezése, mely nem veszélyeztetni a regionális és a nemzetközi békét</p> <ul style="list-style-type: none"> • tartsák tiszteletben állam szuverenitását • menekült kérdésre figyelni kell, azonban szem előtt tartva, hogy a Szövetségi Köztársaság már tett pozitív intézkedéseket ez ügyben
1998	1160 – Jugoszlávia (fegyverembargó)	Kína	<ul style="list-style-type: none"> • embargó nem megoldás problémára
1997	1134 – Irak és Kuvait	Kína, Franciaország Oroszország	<ul style="list-style-type: none"> • szankció aláássa eddigi eredményeket • Irak és UNSCOM közötti kapcsolatot kellene mélyíteni embargó helyett
1997	1114 – Albánia	Kína	<ul style="list-style-type: none"> • belügyekbe való beavatkozás • Albán helyzet javul, de külön albán kérés miatt, Kína nem áll a meghosszabbítás útjába, azonban a helyzetet csak az albán emberek tudják majd megoldani
1997	1101 – Albánia	Kína	<ul style="list-style-type: none"> • ENSZ Alapokmánya 7. fejezete nem használható belső ügy rendezésére
1996	1077 – ENSZ megfigyelői misszió	Kína	<ul style="list-style-type: none"> • Szuverenitás és területi integritás tiszteletben tartása • béke fentartó művelet, azonban

	Grúziában (UNOMIG)		<p>egyértelmű mandátum hiányzik és túlnyújtottak a feladatai</p> <ul style="list-style-type: none"> • A részes felek nem egyeztek bele
1996	1070 – Etiópia-Szudán	Kína, Oroszország	<ul style="list-style-type: none"> • továbbra is inkább segíteni kellene a szudáni kormányt a terrorizmus elleni fellépésekben • szankció nem gyógyír, helyzet tovább eszkaládódhat • szankció hatálybalépésének időpontja nincs megadva •
1996	1067 – Légi incidens - Kuba	Kína, Oroszország	<ul style="list-style-type: none"> • Az ICAO által elfogadott határozat fair és pártatlan, azonban a BT tervezete nem
1996	1054 – Etiópia-Szudán	Kína, Oroszország	<ul style="list-style-type: none"> • Elítélik terrorizmust, azonban a szankció nem megoldás és nem segíti elő párbeszédet • a bizonyítékok nem megfelelőek így rossz precedenst teremtené a határozat
1995	998 – Gyors reagálású hadtest felállítása (UNPROFOR-on belül)	Kína, Oroszország	<ul style="list-style-type: none"> • Bosznia-Hercegovina szuverenitását és területi integritását tiszteletben kell tartani • ez nem békefenntartó misszió, hanem kikényszerítő így a konfliktus részévé válna • politikai és katonai nehézségek merülnek fel • költséges
1995	988 – Jugoszlávia	Kína, Oroszország	<ul style="list-style-type: none"> • szankció meghosszabbítása és a sokkal szigorúbb feltételek

	elleni szankciók		visszalépést jelentenek az előző határozatokhoz képest
1995	975 – ENSZ misszió Haitin	Kína	<ul style="list-style-type: none"> • UNMIH mandátumának és méretének felülvizsgálatára lenne szükség, mivel javul a helyzet Haitin
1994	929 – Ruanda (átmeneti nemzetközi humanitárius tevékenység)	Kína	<ul style="list-style-type: none"> • a szomáliai békefenntartó művelet tapasztalatai miatt és az Afrikai Egységszervezet javaslatai miatt nem támogatják
1994	940 – Haiti politikai állapota	Kína	<ul style="list-style-type: none"> • Haiti helyzetének megoldása kötelező eszközökkel nem elfogadott
1994	942 – Bosznia Hercegovina	Kína	<ul style="list-style-type: none"> • a szankció nem megoldás
1994	955 – Ruanda (Büntetőbíróság)	Kína	<ul style="list-style-type: none"> • A ruandai kormánynak még vannak kérdései a bírósággal kapcsolatban, így ezeket figyelembe kell venni, mivel szükséges a kormány támogatása és az együttműködése
1993	816 – Jugoszláv helyzet	Kína	<ul style="list-style-type: none"> • UNPROFOR parancsnoka úgy gondolja, hogy a kikényszerített repüléstilalmi zóna kialakítása negatív hatással lesz az UNPROFOR munkájára
1993	820 – Jugoszláv helyzet	Kína, Oroszország	<ul style="list-style-type: none"> • kikényszerítő intézkedések • fennálló szankciók kibővítése és megerősítése miatt hosszútávú megoldás nem jöhet létre és 3.

			államot is negatívan sújtja
1993	821 – Jugoszlávia részvétele a Gazdasági és Szociális Tanács munkájában	Kína, Oroszország	<ul style="list-style-type: none"> • egy államot sem kellene ilyen könnyen kizárni, ez csak átmeneti megállapodás lehet
1993	825 – Non-prolifерáció (Észak-Korea)	Kína	<ul style="list-style-type: none"> • a problémát a részes feleknek (Észak-Korea, Dél-Korea, USA, NAÜ) kellene rendezni • BT határozata nem járul hozzá a rendezéshez
1993	855 – Jugoszláv helyzet	Kína	<ul style="list-style-type: none"> • Koszovó belpolitikai ügy, ezért szuverenitást, területi integritást tiszteletben kell tartani • konszenzus és együttműködés fontossága állam és nemzetközi szervezetek között □ EBESZ munkájának folytatását így a két félnek kell párbeszéd útján megtárgyalnia
1993	883 – Szankciók Líbia ellen	Kína	<ul style="list-style-type: none"> • szankció helyett konzultáció
1992	748 - Líbia	Kína	<ul style="list-style-type: none"> • büntetés bizonyítékokon alapuljon és feleljen meg a nemzetközi jogi formáknak • szankció feszültséget novel és gazdasági következményekkel jár
1992	757 - Bosznia-Hercegovina	Kína	<ul style="list-style-type: none"> • szankció tovább ront helyzeten és még rosszabb gazdasági

			körülmények lesznek
1992	770 - Bosznia- Hercegovina	Kína	<ul style="list-style-type: none"> • a határozat erővel ruházza fel a tagokat (use of force), mely elfogadhatatlan, mivel tovább mélyíti a fegyveres konfliktust • ez a széles felhatalmazás a kontroll elvesztését is jelentheti • a rengeteg erőfeszítésnek időt kell hagyni
1992	776 – Bosznia- Hercegovina	Kína	<ul style="list-style-type: none"> • UNPROFOR-nak az ENSZ által kijelölt békefenntartó mandátumát kellene követnie, nem pedig a 770-es BT határozat értelmében fegyveres erőt is használni
1992	777 – Jugoszláv ENSZ tagság	Kína	<ul style="list-style-type: none"> • Az ENSZ tagság a feszültségek csökkentéséhez járulnak hozzá és politikai megegyezésre utal • izoláció feszültséget okoz
1992	778 – Irak- Kuvait	Kína	<ul style="list-style-type: none"> • szükségtelen befagyasztani az iraki tengerentúli számlákat, mivel Irak már tett pozitív lépéseket a határozat teljesítésére • helyi lakosok bankszámláinak zárolása szuverenitás kérdésévé veti fel
1992	781 – Bosznia- Hercegovina	Kína	<ul style="list-style-type: none"> • B.B. Ghali ENSZ főtitkárral egyetértés, hogy erőhasználat (UNPROFOR felruházása) és a légvédelmi zóna nem a részes felek beleegyezésével történt
1992	787 – Bosznia-	Kína	<ul style="list-style-type: none"> • fegyveres harcok beszüntetése és

	Hercegovina		<p>politikai tárgyalások</p> <ul style="list-style-type: none"> • szankciók továbbra sem megoldások • BT ne tárgyaljon emberi jogi kérdést
1992	792 – Kambodzsai helyzet	Kína	<ul style="list-style-type: none"> • a Párizsi megállapodás sikerességéhez több idő és türelem kell • a továbbiakban pedig a megállapodásban foglaltak tekintendők a kiindulópontnak • szankció és 3-párti választások ellentétesek megállapodással
1991	686 – Irak-Kuvait	Kína	<ul style="list-style-type: none"> • a határozat nem emeli ki kellően a BT szerepét a megállapodással és a tűzszünet felügyeletével kapcsolatban • a határozat meghosszabbítja az ehhez szükséges időkorlátot, mely további szenvedést jelenthet az embereknek
1991	688 – Irak-Kuvait	Kína	<ul style="list-style-type: none"> • BT nem foglalkozhat, és nem tehet lépéseket olyan ügyben, mely egy állam belügyéhez tartozik

IRODALOMJEGYZÉK

Elsődleges források

Bangkoki nyilatkozat

Elérhető: <http://www.internationalhumanrightslexicon.org/hrdoc/docs/bangkokNGO.pdf> (Letöltés ideje: 2014. 12.11.)

Draft resolution S/1997/18

Elérhető: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/1997/18
(Letöltés ideje: 2017.05.01.)

Draft resolution S/1999/201

Elérhető: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/1999/201
(Letöltés ideje: 2017.05.01.)

Draft resolution S/2007/14.

Elérhető: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2007/14
(Letöltés ideje: 2017.05.01.)

Draft resolution S/2008/447.

Elérhető: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2008/447
(Letöltés ideje: 2017.05.01.)

Draft resolution S/2011/612.

Elérhető: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2011/612
(Letöltés ideje: 2017.05.01.)

Draft resolution S/2012/77.

Elérhető: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2012/77
(Letöltés ideje: 2017.05.01.)

Draft resolution S/2012/538.

Elérhető: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2012/538
(Letöltés ideje: 2017.05.01.)

Draft resolution S/2014/348.

Elérhető: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2014/348
(Letöltés ideje: 2017.05.01.)

Draft resolution S/2016/1026.

Elérhető: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2016/1026
(Letöltés ideje: 2017.05.18.)

Draft resolution S/2017/172.

Elérhető: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2017/172

(Letöltés ideje: 2017.05.18.)

ENSZ Közgyűlés 26. ülészak – Restoration of the lawful rights of the People's

Republic of China in the United Nations. Elérhető: [https://documents-dds-](https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/327/74/IMG/NR032774.pdf?Open)

[ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/327/74/IMG/NR032774.pdf?Open](https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/327/74/IMG/NR032774.pdf?Open)

Element (Letöltés ideje: 2017.06.07.)

Kiotói Protokoll

Elérhető: <http://unfccc.int/resource/docs/convkp/kpeng.pdf> (Letöltés ideje:

2016. február 7.)

Kínai Népköztársaság alkotmánya 1954.

Elérhető: <http://www.hkpolitics.net/database/chicon/1954/1954be.pdf>

(Letöltés ideje: 2016. február 7.)

Montevideói egyezmény

Elérhető:

<https://www.ilsa.org/jessup/jessup15/Montevideo%20Convention.pdf>

(Letöltés ideje: 2015.09.16.)

Népszövetség alapító okirata

Elérhető: http://avalon.law.yale.edu/20th_century/leagcov.asp (Letöltés ideje:

2015. február 9.)

Official Records of the Security Council. SC 5619.

Elérhető: <http://www.responsibilitytoprotect.org/files/SCJanMyanmar.pdf>

(Letöltés ideje: 2017.05.02.)

Official Records of the Security Council. SC 5933.

Elérhető: [http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-](http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/POC%20SPV5933.pdf)

[4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/POC%20SPV5933.pdf](http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/POC%20SPV5933.pdf) (Letöltés ideje:

2017.05.02.)

Official Records of the Security Council. SC 6627.

Elérhető: <http://undocs.org/S/PV.6627> (Letöltés ideje: 2017.05.02.)

Official Records of the Security Council. SC 6711.

Elérhető: <http://undocs.org/S/PV.6711> (Letöltés ideje: 2017.05.02.)

Official Records of the Security Council. SC 6710.

Elérhető: <http://undocs.org/S/PV.6710> (Letöltés ideje: 2017.05.02.)

Official Records of the Security Council. SC 7180.

Elérhető: <http://undocs.org/S/PV.7180> (Letöltés ideje: 2017.05.02.)

Official Records of the Security Council. SC 7825.

Elérhető: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/PV.7825
(Letöltés ideje: 2017.05.18.)

Official Records of the Security Council. SC 7893.

Elérhető: http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/PV.7893
(Letöltés ideje: 2017.05.18.)

Vegyifegyver-tilalmi Egyezmény

Elérhető:

[https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=X
XVI-3&chapter=26&lang=en](https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=X
XVI-3&chapter=26&lang=en) (Letöltés ideje: 2016. február 7.)

Másodlagos források

Könyvek

Alden, Chris (2010): Kína az Afrikai Kontinensen. Publikon Kiadó, Pécs.

Axelrod, Robert és Robert O. Keohane (1986): Achieving Cooperation under Anarchy: Strategies and Institutions. In: Kenneth Oye (1986): Cooperation under anarchy. Princeton University Press

Brzezinski, Zbigniew (2013): Stratégiai Vízió. Antall József Tudásközpont, 2013.

Bull, Hedley (1977): The Anarchical Society: A Study of Order in World Politics. Columbia University Press, 4. kiadás

Burgh, Hugo de (2008): Kína: barát vagy ellenség. HVG Könyvkiadó, Budapest, 2008.

Butterfield, Herbert (1952): History and Human Relations. Collins Publisher 1952.

Buzan, Barry, Ole Wæver, Jaap de Wilde (1998): Security: A New Framework for Analysis. Lynne Rienner Publishers

Callahan, William A. (2011): Introduction: tradition, modernity, and foreign policy in China. In: William A. Callahan és Elena Barabantseva (2011): China orders the world: Normative soft power and foreign policy. Washington, Woodrow Wilson Center Press, 2011

Chen Jian (2013): China, The third world and the cold war. In: Robert J. McMahon

- The Cold War in the Third World, Oxford University Press, 2013.
- Commager, H. S.* (1994) : A második világháború története. Holnap Kiadó, Budapest
- Cooper, John F. és Ta-Ling Lee* (1997): Coping with a bad global image – Human rights in the People’s Republic of China, 1993-1994, University Press of America
- Dawson, Raymond* (2002): A kínai civilizáció világa. Osiris Kiadó Kft, Budapest, 2002.
- Elvin, Mark* (1977): Fejlődés és stagnálás a kínai történelemben, Kossuth Kiadó, Bp, 1977
- Fairbank, John King* (1986): The Great Chinese Revolution 1800-1985, Harper and Row, Publishers, New York
- Fairbank, John K.* (1968): The Chinese World Order: Traditional China’s Foreign Relations. Cambridge, Harvard
- Friedman, George* (2011): The next decade. Dobleday, New York, 2011.
- Gardner, Hall* (2013): NATO expansion and US strategy in Asia. Palgrave Macmillian, New York.
- Gernet, Jacques* (2001): A kínai civilizáció története. Osiris Kiadó, Budapest
- Gill, Bates* (2007): Rising Star: China’s New Security Diplomacy, Brookings Institution Press, 2007.
- Godrej, Farah* (2011): Cosmopolitan Political Thought. Oxford Press, 2011.
- Herz, John H.* (1951): Political Realism and Political Idealism. University of Chicago Press
- Hoff, Joan* (2008): A Faustian Foreign Policy. From Woodrow Wilson to George W. Bush. New York: Cambridge University Press, 2008.
- Horváth Jenő* (szerk.) (2009): Nemzetközi kapcsolatok története 1941-1991, Pannonprint Kft Veszprém
- Horváth Jenő* (szerk.): Világpolitikai lexikon 1945-2005. Osiris Kiadó, 2005.
- Hui Feng* (2005): The Politics of China’s Accession to the World Trade Organization, The Dragon Goes Global, Routledge, 2005.
- Jepperson, Ron, Alex Wendt és Peter J. Katzenstein* (1996): Norms, Identity, and Culture in National Security. in: Peter J. Katzenstein (ed.): The Culture of National Security: Norms and Identity in World Politics. New York, Columbia University Press, 1996.

- Jervis, Robert* (1976): *Perception and Misperception in International Politics*. Princeton University Press, 2017
- Johnston, Alastair Iain* (2007): *Social State: China in International Institutions, 1980-2000*, Princeton University Press, 2007.
- Johnston, Alastair Iain* (1995): *Cultural Realism: Strategic Culture and Grand Strategy in Chinese History*. Princeton University Press
- Jordán Gyula* (2008): „Az ég magas, a császár messze van” Igazságszolgáltatás, jog és politika Kínában. ELTE Eötvös Kiadó
- Jordán Gyula* (2007): *Az új főszereplő: Kína. Új világrend? Nemzetközi kapcsolatok a hidegháború után* Corvinus Külügyi és Kulturális Egyesület és az Ifjú Közgazdászok Közhasznú Egyesülete, Budapest
- Kennedy, Paul* (1988): *Nagyhatalmak tündöklése és bukása*. Akadémiai Kiadó, Budapest 1992.
- Kent, Ann* (2007): *Beyond Compliance, China, International Organizations, and Global Security*, Stanford University Press, 2007.
- Keohane, O. Robert* (1984): *After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy*. Princeton, Princeton University Press, 1984.
- Keohane, O. Robert* (1993): *Institutional Theory and the Realist Challenge after the Cold War*. In: David A. Baldwin (1993): *Neorealism and Neoliberalism: The Contemporary Debate*, New York, Columbia University Press
- Kim, Samuel S.* (1979): *China, The United Nations, and World Order*, Princeton, 1979.
- Kiss J. László* (2003): *Globalizálódás és külpolitika*. Teleki László Alapítvány, Budapest 2003.
- Kiss J. László* (2009): *Változó utak a külpolitika elméletében és elemzésében*. Osiris Könyvkiadó, Budapest, 2009.
- Kissinger, Henry* (2014): *Kínáról*. Antall József Tudásközpont, Budapest 2014.
- Kissinger, Henry* (2014): *World order*. Penguin Books Limited, 2014.
- Lanteigne, Marc* (2005): *China and International Institutions: Alternate Paths to Global Power*, Routledge, 2005.
- Leonard, Mark* (2008): *Mit gondol Kína?* Gondolat Kiadó, Budapest
- Lewis, Mark Edward* (2007): *The Early Chinese Empires: Qin and Han (History of Imperial China)*, Harvard University Press, 2009

- Lu Ning* (1997): *The Dynamics of Foreign-Policy Decision-making in China*, Westview Press, 1997.
- Mabee, Bryan* (2009): *The Globalization of Security – State Power, Security Provision and Legitimacy*. In: Stuart Croft (2009): *New security challenges*. Palgrave Macmillan
- Maslow, Abraham H.* (1982): *Toward a Psychology of Being*. Van Nostrand Reinhold, New York, 2. kiadás 1982.
- Mingst, Karen A.* (2008): *A Nemzetközi kapcsolatok alapjai*. Napvilág Kiadó, 2011
- Mitrany, David* (1946): *A Working Peace System*. Royal Institute of International Affairs, London 1946
- Morgenthau, Hans J.* (1948): *Politics among nations – The Struggle for Power and Peace*. MC Graw Hill Higher Education 7. kiadás
- Németh Iván* (2009): *Stratégiai szövetségi rendszerek Ázsiában. Előzmények és perspektívák*. In: Inotai András és Juhász Ottó (2009): *A változó Kína I., II., III., IV.* Magyar Tudományos Akadémia Világgazdasági Kutatóintézet, Miniszterelnöki Hivatal, Budapest
- Osgaard, Liselotte* (2012): *China and Coexistence: Beijing's National Security Strategy for the Twenty First Century*, Johns Hopkins University Press, Baltimore, 2012.
- Polonyi Péter* (2005): *Birodalom-e Kína* In: N. Rózsa Erzsébet (szerk.): *Nemzeti identitás és külpolitika a Közel-Keleten és Kelet-Ázsiában*. Teleki László Alapítvány, Budapest, 2005.
- Polonyi Péter* (1988): *Kína története*. Kozmosz Könyvek, Budapest
- Pratt, Mary Louis* (1992): *Imperial Eyes: Travel Writing and Transculturation*. London and New York
- Rácz Lajos* (2009): *A kínai fegyveres erők fejlesztése a regionális és globális biztonság tükrében*. In: Inotai András – Juhász Ottó (szerk.): *A változó Kína – II. Kína a nemzetközi politikai erőterben*. MTA VKI – Miniszterelnöki Hivatal, 2009.
- Rotberg, Robert I.* (2004): *The Failure and Collapse of Nation-States: Breakdown, Prevention, and Repair*. in: Robert I. Rotberg (ed.): *When States Fail: Causes and Consequences*. Princeton, Princeton University Press, 2004.
- Ruggie, John Gerard* (ed.)(1993): *Multilateralism Matters: The Theory and Practice*

- of an International Form, New York, Columbia University Press, 1993.
- Said, Edward* (1978): *Orientalizmus* [Ford.: Péri Benedek], Bp., Európa, 2000
- Saunders, Mark, Philip Lewis és Adrian Thornhill* (2008): *Research methods for business students*, Pitman Publishing, 2009.
- Shambaugh, David* (2011): *Charting China's Future: Domestic and International Challenges*. Routledge, 2011.
- Shambaugh, David* (2013): *China goes global: The partial power*. Oxford University Press. 2013.
- Vári Sára* (2009): A nemzetközi segélypolitika és Kína elvei, érdekei. In: Inotai András és Juhász Ottó (2009): *A változó Kína I., II., III., IV.* Magyar Tudományos Akadémia Világgazdasági Kutatóintézet, Miniszterelnöki Hivatal, Budapest
- Veress József* (2009): *Gazdaságpolitika a globalizált világban*. Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Budapest, 2009
- Walt, Stephen M.* (1987): *The Origins of Alliances*. Ithaca, NY, Cornell University Press, 1987
- Waltz, Kenneth* (1979): *Theory of International Politics*, McGraw-Hill, New York
- Wang Jisi* (2003): *International Relations Theory and the Study of Chinese Foreign Policy*. In: Thomas W. Robinson és David Shambaugh: *Chinese Foreign Policy – Theory and Practice*. Oxford, Clarendon Press
- Wight, Martin* (1992): *International Theory: The Three Traditions*. Holmes & Meier for the Royal Institute of International Affairs, 1992
- Yan Xuetong* (2011): *Why Is There no Chinese School of International Relations Theory?* in: Yan Xuetong (2011): *Ancient Chinese Thought, Modern Chinese Power*. Princeton: Princeton University Press, 2011.
- Yang, SX* (2013): *China in UN Security Council decision-making on Iraq: conflicting understandings, competing preferences*. The new international relations, Routledge, London
- Yongjin Zhang and Greg Austin* (2001) (ed.): *Power and Responsibility in Chinese Foreign Policy*, Asia Pacific Press, 2001.
- Zweig, David* (2002): *Internationalizing China Domestic Interests and Global Linkages*, Cornell University Press, 2002.

Folyóiratok

- Alden, Chris* (2005): China in Africa. In: *Survival*, Vol. 47, No. 3, Autumn 2005. p. 147-164. DOI: <https://doi.org/10.1080/00396330500248086>
- Breslin, Shaun* (2009): Understanding China's regional rise: interpretations, identities and implications. *International Affairs* július 4. szám 85. évfolyam. p. 817-835. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1468-2346.2009.00829.x>
- Búr Gábor* (2008): The second scramble - a második versenyfutás Afrikáért. *Külügyi Szemle* 2008. tél
- Campbell, Horace* (2008): China in Africa: challenging US global hegemony. *Third World Quarterly* Vol. 22. No. 1. p. 89-105. DOI: <https://doi.org/10.1080/01436590701726517>
- Chai, Winberg* (1970): China and the United Nations: Problems of representation and alternatives. *Asian Survey*, Vol. 10, No. 5. p. 397-409. DOI: <https://doi.org/10.2307/2642389>
- Chapman, Terrence L.* (2007): International Security Institutions, Domestic Politics, and Institutional Legitimacy. *The Journal of Conflict Resolution*. Vol.51, No.1. p. 134-166. DOI: <https://doi.org/10.1177/0022002706296177>
- Cranmer-Bying, John* (1973): The Chinese View of their Place in the World: An Historical Perspective. *The China Quarterly* No.53
- Dirlik, Arif* (1996): Chinese History and the Questions of Orientalism. *History and Theory* Vol. 35, No. 4. p. 96. DOI: <https://doi.org/10.2307/2505446>
- Ersikine, Hazel* (1971): The Polls: Red China and the UN. *The Public Opinion Quarterly*, Vol. 35, No. 1. p. 1-123. DOI: <https://doi.org/10.1086/267874>
- Haftendorn, Helga* (1991): The Security Puzzle: Theory-Building and Discipline-Building in International Security. *International Studies Quarterly*, Vol. 35, No. 1. p. 3. DOI: <https://doi.org/10.2307/2600386>
- Hayot, Eric* (1999): Critical Dreams: Orientalism, Modernism and the Meaning of Pound's China. *Twentieth Century Literature*. Vol. 45, No. 4. p. 511. DOI: <https://doi.org/10.2307/441950>
- Herz, H. John* (1950): Idealist Internationalism and the Security Dilemma. *World Politics*, Vol. 2, No. 2. p. 157-180. DOI: <https://doi.org/10.2307/2009187>
- Hongying Wang* (2000): Multilateralism in Chinese Foreign Policy: The Limits of

- Socialization. *Asian Survey*, Vol. 40, No. 3, p. 475-491. DOI: <https://doi.org/10.2307/3021157>
- Huo Hwei-Ling* (1992): Patterns of Behavior in China's Foreign Policy: The Gulf Crisis and Beyond. *Asian Survey*, Vol. 32, No. 3. p. 263-276. DOI: <https://doi.org/10.1525/as.1992.32.3.00p0154q>
- Jervis, Robert* (1978): Cooperation under the security dilemma. *World Politics*, Vol. 30, No. 2. p. 167-214. DOI: <https://doi.org/10.2307/2009958>
- Johnston, Alastair Iain* (2004): Chinese Middle Class Attitudes Towards International Affairs: Nascent Liberalization? *The China Quarterly*, Vol. 179, September 2004, p. 603-628. DOI: <https://doi.org/10.1017/s0305741004000505>
- Jordán Gyula* (2006): Kína modernizációja. *História* 2006. I. szám 28. évfolyam
- Kennt, Ann* (2002): China's International Socialization, The Role of International Organizations. *Global Governance*, Vol. 8, Jul-Sep 2002, p. 343-364.
- Keohane, O. Robert* (1990): Multilateralism: An agenda for research. *International Journal* Vol. 45. No. 4 Autumn p. 731-764. DOI: <https://doi.org/10.1177/002070209004500401>
- Keohane, Robert O. és Lisa L. Martin* (1995): The Promise of Institutional Theory. In: *International Security*. Vol. 20, No. 1. p. 39. DOI: <https://doi.org/10.2307/2539214>
- Kiss Judit és Tétényi András* (2009): Kína politikai és gazdasági érdekei Fekete-Afrikában. INOTAI András és Juhász Ottó (2009): A változó Kína I., II., III., IV. Magyar Tudományos Akadémia Világgazdasági Kutatóintézet, Miniszterelnöki Hivatal, Budapest
- Kleine, Stephanie, Ahlbrandt és Andrew Small* (2008): China's New Dictatorship Diplomacy – Is Beijing Parting with Pariahs? *Foreign Affairs* Vol. 87. No.1
- Krasner, Stephen D.*(1982): „Structural Causes and Regime Consequences: Regimes as Intervening Variables”. *International Organization*, Vol. 36. No. 2. p. 185. DOI: <https://doi.org/10.1017/s0020818300018920>
- Luard, Evan* (1971): China and the United Nations. In: *International Affairs* Vol. 47, No. 4. p. 729-744. DOI: <https://doi.org/10.2307/2625680>
- Mearsheimer, John J.* (1990): Back to the Future: Instability in Europe after the Cold

- War. In: *International Security* Vol. 15, No. 1. p. 5. DOI: <https://doi.org/10.2307/2538981>
- Nevis, Edwin C.* (1983): Using an American Perspective in Understanding another Culture: Toward a Hierarchy of Needs for the People's Republic of China. *The Journal of Applied Behavioral Science* Vol. 19, No. 3. p. 249-264. DOI: <https://doi.org/10.1177/002188638301900304>
- Németh Iván* (2007): Az orosz-indiai- kínai háromoldalú együttműködés. *Külügyi Szemle* 4. szám 6. évfolyam
- Perdue, Peter* (2015): The tenacious tributary system. *Journal of Contemporary China* Vol. 24, No. 96. p. 1002-1014. DOI: <https://doi.org/10.1080/10670564.2015.1030949>
- Ragsdale, Lyn és John J. Theis* (1997): The Institutionalization of the American Presidency 1924-92. *American Journal of Political Science* Vol. 41, No. 4. p. 1280. DOI: <https://doi.org/10.2307/2960490>
- Rowan, Chris* (2009): The China-Afrika Partnership. *Contemporary Review*. Vol. 291. No. 1692.
- Tang, Shiping* (2009): The Security Dilemma: A Conceptual Analysis. *Security Studies*, Vol. 18, No. 3. p. 587-623. DOI: <https://doi.org/10.1080/09636410903133050>
- Tarrósy István* (2008): Sino-afrikai kapcsolatok a világpolitika rendszerében. Kölcsönös hasznok és lehetőségek a 21. században. *Külügyi Szemle* 2008. tél
- Tálas Barna* (2006): Kína – a 21. század leendő hiperhatalma. *Külügyi Szemle* 1-2. szám 5. évfolyam
- Thomas, Megan C.* (2010): Orientalism and Comparative Political Theory. *The Review of Politics*, Vol. 72. No. 4. p. 653-677. DOI: <https://doi.org/10.1017/s0034670510000574>
- Toshi Yoshihara és James R. Holmes* (2008): China's Energy-Driven „Soft Power”. *Orbis. A journal of world affairs* Vol. 52. No. 1. Winter p. 123-137. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.orbis.2007.10.007>
- Vámos Péter* (2006): A kínai nagyhatalom születése. *História* 1. szám 28. évfolyam
- Voeten, Erik* (2005): The Political Origins of the UN Security Council's Ability to Legitimize the Use of Force. *International Organization*, Vol. 59. DOI: <https://doi.org/10.1017/s0020818305050198>

- Waltz, Kenneth* (2000): Structural realism after the cold-war. *International Security* 2000/1 Vol. 25. No. 1. p. 5-41. DOI: <https://doi.org/10.1162/016228800560372>
- Wolfers, Arnold* (1952): "National Security" as an Ambiguous Symbol. *Political Science Quarterly*, Vol. 67, No. 4. p. 481. DOI: <https://doi.org/10.2307/2145138>
- Yaqing Qin* (2009): Development of International Relations Theory in China. *International Studies* Vol. 46, No. 1 és 2. p. 185-201. DOI: <https://doi.org/10.1177/002088171004600212>
- Yaqing Qin* (2005): Theoretical Problematic of International Relationship Theory and Construction of a Chinese School. *Social Sciences in China*. p. 62-72.
- Yumai, Liu* (2007): China's soft power and the development of China-Africa Cooperation. *China International Studies* 7. Summer 2007.
- Zhao, Tingyang* (2006): Rethinking Empire from a Chinese Concept of „All-under heaven“ (tianxia). *Social Identities*, Vol. 12, No. 1. p. 29–41. DOI: <https://doi.org/10.1080/13504630600555559>
- Zhao, Tingyang* (2009): A Political World Philosophy in Terms of All-under-heaven (Tianxia). *Diogenes*, Vol. 56, No. 1. p. 5–18. DOI: <https://doi.org/10.1177/0392192109102149>

Interneten elérhető források

- Allison, T. Graham* (1969): Conceptual Models and the Cuban Missile Crisis.
Elérhető:
<http://www3.nccu.edu.tw/~lorenzo/Allison%20Conceptual%20Models.pdf>
(Letöltés ideje: 2014.12.01.)
- Búr Gábor* (2005): Miért szegény Afrika? Elérhető:
http://www.publikon.com/application/essay/168_1.pdf (Letöltés ideje: 2010. 03. 06.)
- Casassus, Barbara* (2014): China predicted to outspend the US on science by 2020.
Elérhető: <http://www.nature.com/news/china-predicted-to-outspend-the-us-on-science-by-2020-1.16329> (Letöltés ideje: 2015. december 1.)
- Chandler, David* (2003): Rhetoric without responsibility: the attraction of ‘ethical’

- foreign policy. Elérhető:
http://www.davidchandler.org/pdf/journal_articles/BJPIR%20-%205.3%20Rhetoric%20Responsibility.pdf (Letöltés ideje: 2014.12.01.)
- China.org*: "Go Global" Investment Strategy Needed for Chinese Enterprises.
 Elérhető: <http://www.china.org.cn/english/GS-e/19033.htm> (Letöltés ideje: 2017. 06.14.)
- Chun-Chieh Huang* (2007): The Idea of "Zhongguo" and Its Transformation in Early Modern Japan and Contemporary Taiwan. Elérhető:
<http://www.nishogakusha-u.ac.jp/eastasia/pdf/kanbungaku/02kanbun-408chun.pdf> (Letöltés ideje: 2016.02.17.)
- CNN*. Donald Trump beszéde a Közgyűlésben.
<http://edition.cnn.com/videos/politics/2017/09/19/trump-un-general-assembly-america-first-sot.cnn> (Letöltés ideje: 2017.09.27.)
- Cui Hongjian* (2010): The Future of NATO: Cooperation and its limits. Elérhető:
https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/projekt_papiere/Cui_BCAS2010_web_ks.pdf (Letöltés ideje: 2017.09.27.)
- ESPO-VSTO - kőolajvezeték* - Skovorodino-ból Daqing-ba.
 Elérhető:
http://www.simdex.com/future_pipeline_projects/samples/ESPO_VSTO_Spur_line_Skovorodino_to_Daqing.pdf (Letöltés ideje: 2010. március 6.)
- Etimológiai szótár*: <http://www.etymonline.com/index.php?term=secure> (Letöltés ideje: 2016.02.17.)
- Fusaro, Lorenzo* (2010): Gramsci's concept of hegemony at the national and international level. Elérhető:
http://www.iippe.org/wiki/images/0/09/CONF_IPE_Fusaro.pdf (Letöltés ideje: 2014.11.24.)
- Gilpin, Robert* (1981): War and change in world politics. Elérhető:
<http://www.scribd.com/doc/48427694/War-and-Change-in-World-Politics> (Letöltés ideje: 2014.12.28.)
- Gordon, Nora*: (2014): Pathways to Security Council Reform. Elérhető:
http://csnu.itamaraty.gov.br/images/pathways_sc_reform_final.pdf (Letöltés ideje: 2017.10.07.)

- Guzzini, Stefano* (2003): Constructivism and the role of institutions in international relations Elérhető: <https://www.ciaonet.org/attachments/8635/uploads> (Letöltés ideje: 2015. május 4.)
- Hardin, Garrett* (1968): The Tragedy of the Commons. Elérhető: http://www.geo.mtu.edu/~asmayer/rural_sustain/governance/Hardin%201968.pdf (Letöltés ideje: 2016.02.18)
- Hayden, Casey P.* (2012): Hierarchy of needs in international relations. Elérhető: www.dtic.mil/cgi-bin/GetTRDoc?AD=ADA496719 (Letöltés ideje: 2015.09.12.)
- Jordán Gyula* (2011): A kínai katonai modernizáció. Elérhető: www.nemzetesbiztonsag.hu/letoltes.php?letolt=404 (Letöltés ideje: 2013. 02.11.)
- Kominek, Jasmin* (2010): Linking Institutionalism and Path Dependency Theory. Elérhető: https://clisec.zmaw.de/fileadmin/user_upload/fks/publications/working-papers/Working_paper_CLISEC-4.pdf (Letöltés ideje: 2015. október 26.)
- Konfuciusz*: Beszélgetések és mondások VII/6. Elérhető: <http://terebess.hu/keletkultinfo/konfuc1.html> (Letöltés ideje: 2015.01.06.)
- Kosztolányi Dezső*: Fordítás és ferdítés. Elérhető: http://www.alinea.hu/kosztolanyi_dezso (Letöltés ideje: 2016.02.16.)
- Krasner, D. Stephen* (1972): Are Bureaucracies Important? (Or Allison Wonderland). Elérhető: http://graduateinstitute.ch/webdav/site/political_science/users/jovana.carapic/public/Krasner_Are%20Bureaucracies%20Important_Or%20Allison%20Wonderland.pdf (Letöltés ideje: 2014.12.01.)
- Ludvig Zsuzsa* (2008): Oroszország és Kína: A partnerség határai In: Műhelytanulmányok, Magyar Tudományos Akadémia- Világgazdasági Kutatóintézet Elérhető: <http://www.vki.hu/mt/mh-80.pdf> (Letöltés ideje: 2010. március 6.)
- Lund, Jakob Silas* (2010): Pros and Cons of Security Council Reform. Elérhető: <https://www.globalpolicy.org/component/content/article/228/48674.html> (Letöltés ideje: 2017.10.05.)
- Lytton-jelentés*. Elérhető: <http://filestore.nationalarchives.gov.uk/pdfs/small/cab-24->

235-CP-404-1.pdf (Letöltés ideje: 2016, január 5.)

Magyarics Tamás (2010): A globális hegemon. Elérhető:

<http://www.grotius.hu/publ/displ.asp?id=XKOOOY> (Letöltés ideje: 2014.12.01.)

News China. Elérhető: [http://news.china.com.cn/politics/2012-](http://news.china.com.cn/politics/2012-11/20/content_27165856_8.htm)

[11/20/content_27165856_8.htm](http://news.china.com.cn/politics/2012-11/20/content_27165856_8.htm) (Letöltés ideje: 2014. október 6.)

New York Times. 22 Million Chinese Seek to Block Japan's Bid to Join U.N. Council.

Elérhető: <http://www.nytimes.com/2005/03/31/international/asia/22-million-chinese-seek-to-block-japans-bid-to-join-un.html> (Letöltés ideje: 2017.10.07.)

Noesselt, Nele (2012): GIGA Working Papers – Is there a Chinese School of IR?

Elérhető:

https://giga.hamburg/en/system/files/publications/wp188_noesselt.pdf
(Letöltés ideje: 2016.02.16.)

Okhovat, Sahar (2011): The United Nations Security Council: Its Veto Power and Its Reform. Elérhető:

https://sydney.edu.au/arts/peace_conflict/docs/working_papers/UNSC_paper.pdf (Letöltés ideje: 2017.10.08.)

Paul, Michael (2013): NATO Goes East. NATO-Japan Cooperation and the “Pivot to Asia” Elérhető: [https://www.swp-](https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/comments/2013C33_pau.pdf)

[berlin.org/fileadmin/contents/products/comments/2013C33_pau.pdf](https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/comments/2013C33_pau.pdf) (Letöltés ideje: 2017.09.27.)

Peking Review, Facts on File, Elérhető:

<https://www.marxists.org/subject/china/peking-review/1965/PR1965-03.pdf>
(Letöltés ideje: 2017. 06.02.)

Peters, B. Guy (2000): Institutional theory: problems and prospects. Institut für

Höhere Studien (IHS), Wien 2000 Elérhető:
http://www.ssoar.info/ssoar/bitstream/handle/document/24657/ssoar-2000-peters-institutional_theory.pdf?sequence=1 (Letöltés ideje: 2016.02.18.)

Putnam, D. Robert (1988): Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games. Elérhető:

http://portal.uam.es/portal/page/portal/UAM_ORGANIZATIVO/Departamentos/CienciaPoliticaRelacionesInternacionales/personal/fernando_rodrigo/pagina_personal_fernando_rodrigo/teoria_relaciones_inter/Textos/Putnam-

%20The%20Logic%20of%20Two-Level%20Games.pdf (Letöltés ideje: 2014.12.01.)

Ramo, Joshua Cooper (2004): The Beijing Consensus. Elérhető:

<http://fpc.org.uk/fsblob/244.pdf> (Letöltés ideje: 2014.04.29.)

Rosecrance, Richard (1995): Overextension, Vulnerability, and Conflict: The "Goldilocks Problem" in International Strategy (A Review Essay).

Elérhető:

<http://belfercenter.hks.harvard.edu/files/CMC50/ReviewofCharlesKupchansVulnerabilityofEmpirebyRichardRosecranceOverextensionVulnerabilityandConflictInternationalSecurity.pdf> (Letöltés ideje: 2014.11.23.)

Rousseau, Jean-Jacques (1782): A Lasting Peace through the Federation of Europe.

Elérhető:

http://lf-oll.s3.amazonaws.com/titles/1010/Rousseau_0147_EBk_v6.0.pdf
(Letöltés ideje: 2016.02.18.)

Salát Gergely (2013): A katolikus térítés Kínában. Elérhető:

<http://vallastudomany.elte.hu/sites/default/files/u5/345-351-Salat%20Gergely.pdf> (Letöltés ideje: 2016.02.16.)

Schreer, Benjamin (2012): Beyond Afghanistan. NATO's global partnership in the Asia-Pacific. Elérhető: https://www.files.ethz.ch/isn/141292/rp_75.pdf

(Letöltés ideje: 2017.09.27.)

Shingo Masunaga (2015): Is an Asian NATO on the horizon? Elérhető:

http://data.idnes.cz/soubory/na_zpravy/A150217_M02_022_150209_MASU_NAGA.PDF (Letöltés ideje: 2017.09.27.)

Stratfor video: Agenda: With George Friedman on China. Elérhető:

<https://www.youtube.com/watch?v=evQL0pfy9F4> (Letöltés ideje: 2017.10.02.)

Szentesi Ambrus Gábor (2010): Kína Afrika felé fordulásának folyamata és annak

geopolitikai vonzatai. EU Working Paper 3/2009. Elérhető:

http://elib.kkf.hu/ewp_09/2009_3_01.pdf html (Letöltés ideje: 2016. 07. 19.)

Terebess Ázsia Lexikon. Elérhető:

<https://terebess.hu/keletkultinfo/lexikon/konfucian.html> (Letöltés ideje: 2017.08.20.)

The Michigan Daily. Chelsea, Trull (2005): China opposes Japan's bid for security

council. Elérhető: <https://www.michigandaily.com/content/china-opposes-japans-bid-security-council> (Letöltés ideje: 2017.10.08.)

Vámos Péter (2007): „Csak kézfogás van, ölelés nincs”: a kínai-szovjet kapcsolatok normalizálása a nyolcvanas években. Elérhető: http://kki.gov.hu/download/e/0c/b0000/Kulugyi_Szemle_2007_04_%20Csak_k%C3%A9zfog%C3%A1s_van,_%C3%B6lel%C3%A9.pdf (Letöltés ideje: 2012.április 11.)

Viennei zsinat. Elérhető:

<https://www.legionofmarytidewater.com/faith/ECUM15.HTM> (Letöltés ideje: 2016.02.16.)

Wittfogel, Karl A. (1957): *Oriental despotism*. Elérhető:

<https://ia700702.us.archive.org/2/items/KarlAugustWittfogel-OrientalDespotism/KarlAugustWittfogel-OrientalDespotism.pdf> (Letöltés ideje: 2016.02.16.)

Xue Lei (2014): *China as a Permanent Member of the United Nations Security*

Council. Elérhető: <http://library.fes.de/pdf-files/iez/10740.pdf> (Letöltés ideje: 2017.03.12.)

Zhang Zhongxiang (2010): „A win-win forum”. *Beijing Review*. Elérhető:

http://www.bjreview.com/print/txt/2010-10/25/content_305844.htm (Letöltés ideje: 2017.07.15.)

Nemzetközi, állami és nem-állami szervezetek által kiadott jelentések

Arms Controll Association – *Arms Control and Proliferation Profile: China*. Elérhető:

<https://www.armscontrol.org/factsheets/chinaprofile>
(Letöltés ideje: 2015. október 21.)

Brookings Institution – *Foresight Africa 2016*. Elérhető:

https://www.brookings.edu/wpcontent/uploads/2016/01/foresightafrica2016_fullreport.pdf (Letöltés ideje: 2017.07.04.)

China Institute of International Affairs. *China and the United Nations*. Report of a

Study Group. Manhattan Publishing Company for the Carnegie Endowment for International Peace, 1959. Elérhető:

http://www.jstor.org/stable/2196161?origin=crossref&seq=1#page_scan_tab_contents (Letöltés ideje: 2017. 05.22.)

Council on Foreign Relations – Revising U.S. Grand Strategy Toward China.

Elérhető: <https://www.cfr.org/report/revising-us-grand-strategy-toward-china> (Letöltés ideje: 2017.02.13)

Egyetemes Postaegyesület – Member countries.

Elérhető: <http://www.upu.int/en/the-upu/member-countries/southern-asia-and-oceania/china-peoples-rep.html> (Letöltés ideje: 2014. november 27.)

EIA – More Chinese crude oil imports coming from non-OPEC countries. Elérhető:

<https://www.eia.gov/todayinenergy/detail.php?id=30792> (Letöltés ideje: 2017.07.04.)

EIA – Report on China. Elérhető:

<https://www.eia.gov/beta/international/analysis.cfm?iso=CHN> (Letöltés ideje: 2017. 06.14.)

ENSZ – Tagok éves hozzájárulása a költségvetéshez. Elérhető:

<http://www.un.org/en/ga/contributions/honourroll.shtml> (Letöltés ideje: 2017. 06.14.)

ENSZ – Békefenntartás. Elérhető:

<http://www.un.org/en/peacekeeping/resources/statistics/contributors.shtml> (Letöltés ideje: 2017. 06.14.)

ENSZ – Békefenntartó missziók listája. Elérhető:

http://www.un.org/en/peacekeeping/contributors/2017/aug17_3.pdf (Letöltés ideje: 2017.10.02.)

ENSZ – Szavazási rend. Elérhető: <http://www.un.org/en/sc/meetings/voting.shtml>

(Letöltés ideje: 2017. 08.20.)

FOCAC – Spotlight: China's pledge to Africa refutes "neocolonialism" rhetoric.

Elérhető: http://www.focac.org/eng/ltada/dwjbzjjhys_1/t1322064.htm (Letöltés ideje: 2017.06.29.)

FOCAC – Xi announces 10 major China-Africa cooperation plans for coming 3 years.

Elérhető: http://www.focac.org/eng/ltada/dwjbzjjhys_1/hyqk/t1322068.htm (Letöltés ideje: 2017.06.30.)

Global Policy Forum. ENSZ Közgyűlés 59. ülés. Follow-up to the outcome of the

Millennium Summit Note by the Secretary-General. Elérhető: <https://www.globalpolicy.org/images/pdfs/1202report.pdf> (Letöltés ideje: 2017.10.05.)

Global Policy Forum. Transparency and Working Methods. Elérhető: <https://www.globalpolicy.org/un-reform/un-reform-topics/reform-of-the-security-council-9-16/49895.html?itemid=914> (Letöltés ideje: 2017.10.05.)

Global Policy Forum. Statement by Ambassador Wang Guangya at the 61th session of the GA on the Security Council Report and Security Council Reform. Elérhető: <https://www.globalpolicy.org/security-council/security-council-reform/regional-representation/50013-statement-by-ambassador-wang-guangya-at-the-61th-session-of-the-ga-on-the-security-council-report-and-security-council-reform.html?itemid=915> (Letöltés ideje: 2017.10.05.)

Global Policy Forum. Statement by Ambassador Li Baodong at the Security Council Open Debate on Working Methods. Elérhető: <https://www.globalpolicy.org/security-council/security-council-reform/regional-representation/50017-statement-by-ambassador-li-baodong-at-the-security-council-open-debate-on-working-methods.html?itemid=915> (Letöltés ideje: 2017.10.05.)

Global Policy Forum. Statement by Ambassador Zhang Yesui, Permanent Representative of China to the United Nations, at Debate of the 64th Session of the General Assembly on the Work and Reform of the Security Council. Elérhető: <https://www.globalpolicy.org/security-council/security-council-reform/regional-representation/50016-statement-by-ambassador-zhang-yesui-permanent-representative-of-china-to-the-united-nations-at-debate-of-the-64th-session-of-the-general-assembly-on-the-work-and-reform-of-the-security-council.html?itemid=915> (Letöltés ideje: 2017.10.05.)

Global Policy Forum. Statement by Ambassador Wang Guangya on Security Council reform at the 59th Session of the General Assembly. Elérhető: <https://www.globalpolicy.org/security-council/security-council-reform/regional-representation/50011-statement-by-ambassador-wang-guangya-on-security-council-reform-at-the-59th-session-of-the-general-assembly.html?itemid=915> (Letöltés ideje: 2017.10.05.)

Institute for Agriculture and Trade Policy – Brazil, India, China Table

- Counterproposal To U.S.-EU Farm Framework. Elérhető:
<http://iatp.org/news/brazil-india-china-table-counterproposal-to-us-eu-farm-framework#sthash.fkYcmwWm.dpuf> (Letöltés ideje: 2016. február 2.)
- Japán Külügyminisztérium.* Japan-China Relations (Basic Data). Elérhető:
<http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/china/data.html> (Letöltés ideje: 2017.10.08.)
- Japán Külügyminisztérium.* Japan's Position on the United Nations Security Council for the 21st Century Elérhető:
http://www.mofa.go.jp/policy/un/sc/pdfs/pamph_unsc21c_en.pdf (Letöltés ideje: 2017.10.08.)
- Kínai Népköztársaság Kereskedelmi Minisztériuma.* Statistics on China-Japan Trade in January 2017. Elérhető:
<http://english.mofcom.gov.cn/article/statistic/lanmubb/ASEAN/201704/20170402551445.shtml> (Letöltés ideje: 2017.10.08.)
- Kínai Népköztársaság Külügyminisztériumának Fegyverzetellenőrzési Osztálya* – Elérhető:
http://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/jks_665232/ (Letöltés ideje: 2015. október 21.)
- Kínai Statisztikai Hivatal* – Overseas Direct Investment by countries or regions. Elérhető: <http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2016/html/1119EN.jpg> (Letöltés ideje: 2017.07.20.)
- Konrad Adenauer Stiftung.* 7th NATO – Asia/Pacific Dialogue. Elérhető:
<http://www.kas.de/politikdialog-asien/en/events/74562/> (Letöltés ideje: 2017.09.27.)
- Norvég Védelmi Minisztérium.* India and the future global order 2009. Elérhető:
https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/fd/dokumenter/india-studie_ssek_301109.pdf (Letöltés ideje: 2017.10.07.)
- Overseas Development Institute (ODI)* – India close behind China as new African trading partner. Elérhető: <https://www.odi.org/comment/10048-india-china-trade-investment-africa> (Letöltés ideje: 2017.07.20.)
- Permanent Mission of the People's Republic of China to the UN.* Security Council Reform. Elérhető: <http://www.china-un.org/eng/chinaandun/zzhgg/t29435.htm> (Letöltés ideje: 2017.10.04.)

SIPRI 2017. Elérhető: <https://www.sipri.org/research/armament-and-disarmament/arms-transfers-and-military-spending/military-expenditure>
(Letöltés ideje: 2017.10.02.)

The Elders. Strengthening the United Nations. Elérhető:
http://theelders.org/sites/default/files/2015-04-22_elders-statement-strengthening-the-un.pdf (Letöltés ideje: 2017.10.05.)

Transparency International Magyarország – Korupció Érzékelési Index. Elérhető:
<http://www.transparency.hu/cpi2009> (Letöltés ideje: 2010. március 5.)

United States Trade Representative – Report to Congress On China's WTO Compliance. Elérhető:
<https://ustr.gov/sites/default/files/2014-Report-to-Congress-Final.pdf>
(Letöltés ideje: 2015. október 30.)

Világbank – IDA programok. Elérhető:
<http://www.worldbank.org/en/country/china/projects> (Letöltés ideje: 2015. október 30.)

Világbank – Kínai katonai kiadások. Elérhető:
<http://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPND.GD.ZS?locations=CN>
(Letöltés ideje: 2015. december 1.)

White House. America first foreign policy. Elérhető:
<https://www.whitehouse.gov/america-first-foreign-policy> (Letöltés ideje: 2017.09.27.)

Előadások

Alice Campi előadása a PIAC (Állandó Nemzetközi Altaisztikai Konferencia) 2015. 09. 24.

Song Li Lei professzor előadása a Sanghaji Nemzetközi Kapcsolatok Egyetemén 2014. 10. 20, 27., és 11. 03.

Wang Bo professzor előadása a Sanghaji Nemzetközi Tanulmányok Egyetemén 2014. 11. 17.

A SZERZŐ PUBLIKÁCIÓI A DISSZERTÁCIÓ TÉMÁJÁBAN¹⁶⁹

Könyvfejezetek

Bartha-Rigó Márta (nyomdában): *Szingapúr a példaértékű demokratikus egypárti állam.*

In: Csicsmann László, Rácz Gábor, Salát Gergely (szerk.): Politikai rendszerek Dél- és Kelet-Ázsiában.

Bartha-Rigó Márta (2014): *Kínai kultúra és média.*

In: Le Marietta (szerk.): Pálcikával Budapesten, Szubjektív Értékek Alapítvány, Felelős kiadó: Lőrincz Marcell. ISBN 978-963-08-8414-3

Folyóiratcikkek

Bartha-Rigó Márta (nyomdában): *Külpolitikai döntéshozatal – Hszi Csin-ping személyiségének jellemzése.*

In: Felderítő Szemle. (A megjelenés várható időpontja: 2017. 2. fele)

Bartha-Rigó Márta (nyomdában): *A terrorizmus definíciójának hiánya és a felmerülő emberi jogi kérdések.*

In: Hadtudományi Szemle. (A megjelenés várható időpontja: 2017. 4. szám.)

Bartha-Rigó Márta (2017): *A nemzetközi intézmények szerepe a kínai külpolitikában. A kínai külpolitika egy lehetséges magyarázata.*

In: Külügyi Szemle 16. évfolyam, 2017. 2. szám

Bartha-Rigó Márta (2017): *Kína kisebbségpolitikája Hszincsiang Autonóm Tartományban.*

In: Kisebbségkutatás. Minority Studies. 26. évfolyam, 2017. 2. szám

Konferenciakötetben megjelent tanulmányok

Bartha-Rigó Márta (2016): *Hegemóniaváltás. Egy korszak vége és egy másik kezdete?*

---

¹⁶⁹ A felsorolt publikációk többsége a disszertációírás folyamata során íródott, annak szerves részeként, ezért részleteiben vagy átdolgozott változatában az értekezés részét képezi.

In: Doma Petra, Takó Ferenc (szerk.) (2016): Közel, s Távol IV. Az Eötvös Collegium Orientalisztika Műhely éves konferenciájának előadásaiból. Eötvös Collegium, Budapest. 2016 ISBN 978-615-5371-56-1

Bartha-Rigó Márta (2014): *The Africa Policy of the People's Republic of China and its impact on Nigeria and Zambia.*

In: Dominik Mierzejewski (ed.) (2014): The Quandaries of China's Domestic and Foreign Development. Contemporary Asian Studies Series. ISBN 978-83-7969-385-6

Bartha-Rigó Márta (2014): *A kínai puha hatalom.*

In: Takó Ferenc (szerk.): Közel, s Távol III. Az Eötvös Collegium Orientalisztika Műhely éves konferenciájának előadásaiból, 2013. Eötvös Collegium, Budapest, 2014.

ISBN 978-615-5371-18-9

Bartha-Rigó Márta (2013): *Senkaku/Diaoyu islands dispute in the framework of Asian security.*

ISBN 978-615-5305-11-5

Online publikáció

Bartha-Rigó Márta (2013): *Brazília gazdasági felemelkedésének háttere.*

DÉLKELET EURÓPA – SOUTH-EAST EUROPE INTERNATIONAL RELATIONS QUARTERLY, Vol. 3. No. 4. (Winter 2012/4 Tél). Elérhető: http://www.southeast-europe.org/pdf/12/DKE_12_M_N_Rigo-Marti_Brazilia.pdf

Bartha-Rigó Márta (2013): *Kínai áldás vagy kínai átok Afrikában?*

DÉLKELET EURÓPA – SOUTH-EAST EUROPE INTERNATIONAL RELATIONS QUARTERLY, Vol. 3. No. 4. (Winter 2012/4 Tél). Elérhető: http://www.southeast-europe.org/pdf/12/DKE_12_M_N_Rigo-Marti_Afrika.pdf

Bartha-Rigó Márta (2012): *Kína puha hatalmáról (soft power), annak felhasználási lehetőségeiről és korlátairól.*

Grotius. Elérhető: <http://www.grotius.hu/publ/displ.asp?id=GJRFWY>

Bartha-Rigó Márta (2011): *Szeptember 11. és az ujgur szeparatizmus.*

Elérhető:

http://www.ringmagazin.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=15465:911-es-az-ujgur-szeparatizmus&catid=68:mozaik&Itemid=155